De kronijk van Antwerpen. Deel 2. 1786, 1787 en 1788

Jan Frans van der Straelen en Jan Baptist van der Straelen

Editie A. van Berendoncks en Remy J. Leenaerts

bron
Jan Frans van der Straelen en Jan Baptist van der Straelen, *De kronijk van Antwerpen. Deel 2. 1786, 1787 en 1788* (eds. A. van Berendoncks en R.J. Leenaerts). Maatschappij ‘Voor God en 't Volk’, Antwerpen 1929

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/stra131kron02_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren i.s.m. en NWO

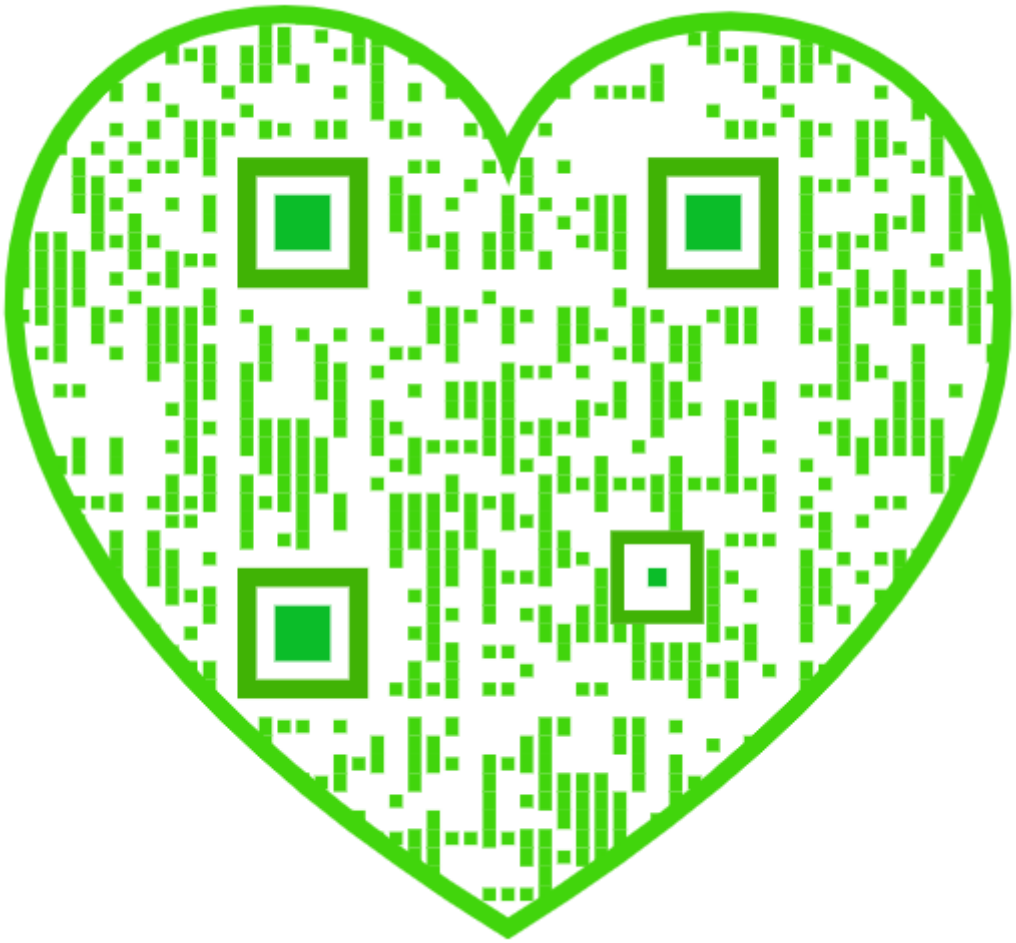

Voorwoord tot het tweede deel

Verre boven de belangrijkheid van het eerste deel der kronijk, staat het verhaal van de gebeurtenissen uit de jaren 1786-1788, dat we geven in dit tweede deel.

Geheel het verhaal is opgesteld door den jongeren van der Straelen, door den zoon van den eerste, door Jan Baptist. Hij overtreft zijn vader als waarnemer en laat ook meer zijn hart meespreken.

Maar ook de gebeurtenissen dezer jaren zijn historisch van meer beteekenis dan de vorige. Het begint met de veroveringen die den Marmittenoorlog besluiten. En al dadelijk staan we in volle binnenlandsche roerigheid. Keizer Jozef II pleegt op 1 Januari 1787 een waren staatsaanslag, en we voelen den opstand dag voor dag groeien bij het lezen van dit verhaal. Het is echter te Antwerpen dat wij het volgen en wel te midden der burgerij. En daar brengt ons van der Straelen de eene onthulling na de andere omtrent de verwikkelingen dier opstandigheid. Het materiaal dat hij ons biedt is van uit sociaal, van uit sociologisch oogpunt, te bestudeeren. Het is een allerbelangrijkste bijdrage tot de psychologie der omwentelingen.

Maar het is tevens ook een hoogst belangrijke getuigenis voor onzen eigen Brabantschen landaard en volksgeest. Het verleden, dat door Jozef II miskend werd, spreekt, klaagt, jubelt er in.

En de geschiedenis van ‘Antwerpen in de Brabantsche Omwenteling’ kan, dank zij deze stof en de stof die gaat

volgen, tot in hare sociale beweeggronden bestudeerd, herschreven worden.

De tekst over het jaar 1786 werd nagenoeg geheel overgeschreven door Mr. Leenaerts, het overige bezorgde ons Mr. A. van Berendonks, onder ons toezicht. We voegden er een zaakregister aan toe op de kleinere bijzonderheden die tusschen het groot historisch verhaal zijn ingelascht. De register op de namen hopen we te publiceeren over de verschillende boekdeelen te samen. Onzen dank aan Z.E.H.F. Bernaerts die voortgaat met ons het publiceeren dezer uitermate belangrijke bronnen mogelijk te maken.

19 Januari 1930.
FLORIS PRIMS,
Stadsarchivaris.

1786.

Januari.

In 't begin van dit jaer wird den Post der Peerden gehouden door den nieuwen postmeester Hermans in het clooster der *Arme Clarissen,* hij had van de kerk sijnen peerdenstal, ende van de choor der religieusen den hoeijsolder gemaeckt.

In het clooster van *Terzieken* wird het hospitael voor de soldaten van Clairfaijt, opt casteel in garnisoen liggende, wederom gemaeckt, doch heeft zoo lang niet geduert als de eerste reijse. De *Luijthaegen,* te voren voor magazijnen gedient hebbende van hoeij, haver, meel en stroeij, waren alsnu ledig en sonder wagten.

Op 17 Januari wird wegens het Magistraat verboden (door het Gouvernement Generael deser Landen, bij Decreet van 14 deser, gelast zijnde maetregels te nemen om te voorkomen de schaede door eenige quaedwillige aende batterijen toegebrocht) de batterijen, logien, fortificatien enz. *op de kaijen buyten de waterpoorten* onlangs opgeregt, eenigszins te beschadigen, op pene van vergoeding der schaede en daerenboven te betaelen eene amende van 100 patacons.

27 Januari s' morgens om 11 uren wird in de Cathedraele Kerk deser stad de jaergetijde gedaen voor wijlen sijne Doorl. Hooghh. Jacobus Th. Jos Wellens. Onsen tegenwoordigen Bisschop dede de misse inde hooge choor, zullende dit jaergetijde jaerlijks gecontinueert worden, alhoewel hij zulks niet heeft gefondeert.

Februari 1786.

4 Februari wirden de schoone geschilderde gelaesen vensters der twee panden van het clooster der *Catthuijsers* te Lier aldaer publiek met het ijzer der zelve verkogt. Dese gelaesen waeren meest door familiën deser stad Antwerpen ten jare 16.. gegeven, blijkens de wapens en inscriptiën die in dezelve gesien worden, welke ik tot bewaaerenis der zelve alle hebbe uijtgeschreven en de wapens nageteekent.

(Randschrift). Dit Clooster van Ste Catharina was A^{o} 1320 op 't Kiel bij dese stad gevestigt en A^{o} 1542 verwoest zijnde, na Lier overgegaen, gelijk ik in mijne *Beschrijving van het Kiel* breedvoerig geschreven heb.

Dit schoon clooster en uijtnemende schoone kerk omtrent 1673 gebouwt zag men aldus verwoest, het zelve had ten jaere 1785 ook door soldaeten bewoont geweest, die hunne exercitie in den Pand, die zeer lang was, deden.

9 Feb. is er in de Schelde omtrent St Michiels-Bolwerk eene besaen schuyte gelaeden met mest gesonken, misschien gestooten hebbende tegen eenen pael, of te swaer gelaeden zijnde, eventwel met het zelve zijn drij menschen verdronken.

11 Feb. zijn alhier op't stadhuijs de Edicten raekende de Vrije Metselaers en waegspelen de dato 9 Januari laetst gepubliceert.

12 ditto Sondag om 9 uren smorgens arriveerde tot *Lillo* de colonel der genie De Brouw en den lieutenant colonel van het regiment van Clairfaijt le Solares, alsook den Procureur Generael van Brabant en den Procureur Generael van Vlaenderen, als commissarissen van sijne Keijserlijke Majesteit, en vervoegden sig in 't commandantshuijs alwaer hun wegens de orders van hunne Hoogmogende (de Staten van Holland) alle de sleutels van de sterkte overgelevert wirden. Omtrent

den middag wird de klok geklept, wanneer de inwoonders op de merkt voor het Rechtshuijs vergaedert, ontlast wirden van den Eed wegens hunne Hoogmogende, en de wapens der Republiek wirden afgedaen. Na middag om 3 uren, is het Hollandsch Garnisooen uijtgemarcheert naer Ossendrecht en voorts naer Bergen-op-Zoom. De gedelegeerde rechters en andere amptenaren vertrokken achtervolgens te scheep, met hun huijsgenooten.

13 Feb. zijn de Trouppen vant Regiment van Clairfaijt uit het casteel deser stadt, om 9 uren smorgens aldaer (d.i. tot Lillo) ontscheept en binnen gemarcheert met slaende trommels; de hoofdwacht trok op, en de wapens van den Keijser wirden opgeregt; en om 10 uren, na het geklep der klok, vergaederden de inwoonders andermael voor het regtshuys, alwaer den Procureur Generael van Brabant hun den Eed van getrouwheijd aen den Keijser afnam.

Na middag wird de besitneming der forten van *Liefkenshoek* op die maniere ten over staen van den Procureur Generael van Vlaenderen, volbrogt. De coitsen vervoegden sig van daer naer de forten de *Cruijsschans* en *Frederik Hendrik* aen den Brabantschen kant, welke forten zijn geslegt wegens de Republiek, wordende de besitneming van den grond voor en in den naem van den Keijser aldaer verrigt.

Het Comptoir van Sijne Majestijts Regten wird van de fort St Philip naer Lillo overgevoert.

Ten zelve dage cesseerde de permissie van 10 September 1785 ter versoeke der militaire gegeven, aen alle *onvrije Hoveniers* en aendere buijtenlieden alle dagen van de weke hunne groente, potagien, boter en eetwaren alhier ter merkt te brengen.

25 ditto is het Detachement van't Regiment van Clairfaijt in de forten van *Lillo* en *Liefkenshoek* vervangen door eene Compagnie van't Derde Regiment.

Maart 1786.

5 Meert smorgens om 4 uren heeft het gebrand in't *Vrouwe Godtshuijs in de Jezusstraet;* er wird zoo spoedig mogelijk geblust nogtans twee vrouwspersoonen zijn aldaer verongelukt te weten een oud vrouwken geheel verbrand en eene jongere gestikt en ten deele verbrand. Men mijnt dat door den vuerketel in't bedde den brand zoude veroorsaeckt zijn. Twee woningen zijn aldaer afgebrand.

6 Meert is het Edict van den Keijser aengaende de *Kermissen en Kerkwijdingen* van den 11 Februari 1786 alhier gepubliceert. Bij dit Edict word geordonneert alle Kermissen ofte kerkwijdingen, en andere diergelijke feesten, zoo in de steden als ten platten lande voortaen op den zelven dag te houden, te weten op den tweeden Zondag na Paesschen, verbiedende bij hetzelve op pene van 100 patacons aen pastoors op eenigen anderen te vieren de kerkwijding van hunne kerken of capellen, interdiceerende aen een ieder op eenigen anderen dag te houden hetgene men noemt kermis ofte kerkwijding, van welkdanige soort het zij; ofte wel bij te woonen op de selve pene.

De administrateurs der *vernietigde cloosters* hier en elders, waren bij depeche van de President en leden van het Comité der Religiekasse tot Brussel van 13 februarij lest. ingevolge Resolutie van den Minister aldaer, om, bij provisie en tot wederroepens toe te aenveerden de remboursementen der Cheijnsen en onlosselijke Renten die gegolden worden aen het een of het ander van de gesupprimeerde cloosters, dit op den voet en ten prijse als bij gedrukte waerschouwingen dies aengaende onder het publiek gedistribueert.

7 Meert wird van Stadswegen op't stadhuijs uijtgecondigt eenige ordonnantien raekenden de *Chirurgie, Appothekers en Medecijns.* Tot gemijn welzijn deser stad worden de lessen der Chirurgie op het Chirurgijns College verbetert en vermeerdert tot instructie van alle Medecijns en Chirurgijnsgasten, wordende daerenboven verscheijde instructien voorgeschreven en aengesien de bekostinge daer niet gevoegelijk van stadswegen konde gevonden worden, zoo is't dat, gedurende de tijd van de twelf eerste jaeren bij acte op 4 deser voor den Notaris Eg. De Quertemont alhier gepasseert, de volgende heeren belooft hebben te betaelen jaerelijks aen den heeren schepene Borrekens, of bij sijnen gebreke aen den heere (binnen) Borgemeester, te weten de heeren

Egidius Peeters d'Artselaer	Fl. 200.-
Joh. Simon Charles Deckers Daissche	200.-
Mher Thomas Joseph Borggrave De Fraula	62.10
Den Heer Carolus Joseph De Man	25.-
François Joseph Baron Van Ertborn	50.-
Den Grave d'Oultremont	62.10
	———
	600.-
	———

(Randschrift. In *Annal. Antv. HS,* bewaert wordende op de Librerije op't Stadhuijs, staet: in November 1427 wirden HENDRIK VAN DER POORTEN ende JOOS CLAUS gestelt Stadts -Chirurgijns. Int *oud Register met de Berderen,* Fol. 123, word dit ook gemeld.)

Het *Collegium Medicum* binnen dese stad is alhier opgeregt 12 September 1624 en wederom in staet gesteld op 28 april 1639 en op 31 Augusti 1663 bij resolutie van den Maendagsche Raede van 18 Junij te vorens, eenige pointen wegens het Magistraat voorschreven, behelsende eenige boeten en om de onkosten der jaerlijksche misse, loon van Knaep, enz., te vinden.

Dit Collegium Medicum is boven de stadswage, dese Camers zijn aen de Medecijns ende Chirurgijns bij de stad vergunt 16 April 1612 en 24 April 1613.

Van de Stadswage te spreken: gebouwt bij Octroij de dato 7 Meij 1547.

Aengesien de spraek ging van de *Broederschappen* te vernietigen, zoo hadden die van de 14 dagsche Beregting van St Joris op 11 deser maend Meert om 3 uren na middag kamer, hetgene de andere ook deden; daer wird geresolveert 4 confraters te committeren, te weten 2 dinende en 2 ander Prefecten om bij te woonen het concordaet van alle de Beregtingen. om te resolveren wat sij met het silver en andere effecten doen zouden. Sommige Broederschappen droegen dit aen de kerk op in de welke zij inne gesteld waren; andere lieten het, willende het uijtwerksel daervan zien; onder dese waren ook de Beregtingen.

Men begonst ook wederom vande *Kerkhoven* te spreken waer vore *Stuijvenberg* gekosen wird ingevalle er maer een zoude gemaekt worden; maer in gevalle van twee zoude het ander op't *Kiele* zijn. Voor dese zaak waren Commissarissen gestelt, de Schepen Van de Werve en De Farvaques.

Tusschen Vrijdag 10 en Zaterdag 11 Februari een Staeteboode aen den Commandant Thimal om de forten te ontvangen.

Den Heer De Brou en anderen gearriveerd Zondag 12 om 9 uren s'morgens en heeft in het Commandantshuijs ontfangen alle de sleutels en agtervolgens alles aengewezen en ovet geleverd.

Ten bijwezen van den Procureur Generaael van Brabant en anderen, *de inwoonders van Lillo* ontlast van den eed aen hun Hoogmogenden na het geklep van de klok vergaderd op de merkt voor het Regtshuijs omtrent den middag, wanneer de wapens der Republiek wirden afgenomen.

Om drij ueren na middag de Hollandsche garnizoen troupen van Saxengotha met de Konstabels, zaemen omtrent 200 man uijtgemarcheerd, om te vernagten te Ossendrecht, en van daer naer Bergen-op-Zoom.

Het Detachement van Clairfaijt met den Lieutenant Colonel Capitijn du Maldy, en den Lieutenant Sermet binnengemarcheert met slaende trommel Maendag 13 omtrent 9 uren *met het Comptoir van ST-PHILIPPE* wanneer terstond de wapens van den Keijser worden opgeregt en de passeporten wegens zijne Majesteijt wirden geexpedieerd, en de koophandelzaeken op't comptoir van M.C. Aerts.

Omtrent 10 ueren wird de klok geklept, en door den Procureur Generaeal den eed van trouwe openbaerlijk voor het regtshuijs afgenomen van de inwoonders.

Na middag de zelve plegt van bezitnemen in *Liefkenshoek* door den Procureur Generael van den Raed van Vlaenderen, waer Sermet doet de fonctie van Commandant.

En dan dien zelven namiddag op de geslegte *Kruijsschans* en *Frederic Henri.*

Als ook door de heeren van de Admiraliteijt der rivier de Schelde bezit genomen van den stroom en in het vloot geankerd het Keijzerlijk wagtschip, wederzijds bezet met eene batterije van canons.

Aldus gezien en verklaerd tot Lillo 14 Februari 1786.

Waer bij aen mij betuygd wird dat d'Heer Henric Sluit, ontvanger der Licenten wegens Holland, Secretaris der Gedelegeerde Regters van de Forten alsook voortijds van Oud Lillo en Griffier van het Garnisoen, s'nagt van 11 tot

12 februarij heeft doen ontgraeven de beenderen of verrot stof van wijlen zijne geliefde huijsvrouw, die reeds 9 jaeren dood en begraeven was in de kerk van het Fort, als ook twee kinderen, en dat hij die geliefde overblijfselen in eene nieuwe doodkist heeft medegevoert naer eene grafstede in Holland.

Dezen ieveraer voor zijn vaderland en de gereformeerde Religie zoude, zoo aen mij door geloofweerdige persoonen verklaerd is, hebben gezegd: dat hij niet wilde, dat de Paepschen zouden trappen over het graf zijner familie. Andere zeggen dat hij zig uijtgelaeten heeft in deze misachtelijke uijtdrukking: ik wil niet dat het keijzers-vee over mijn grafstede trapt.

Het is zeker dat hij tegen wil en dank het Fort en zijne ampten verlaeten heeft, en tot het laatste toe voorgaf, dat de Republiek eenen middel zoude zoeken, om haere comptoiren daer te handhaeven.

Ik heb den predikant met zijne dochter en twee andere Juffers om een uer na middag 14 dezer, en andere gesalueerd op het Hoofd der kade van Lillo; de vrouwspersoonen bitterlijk weenende, onder de zoenen van afscheijd, en de oogen vol traenen nog eens opslaende, naer de kerk en de toren van het Fort, als zij den trap afgingen, om aen boord te gaen van een schip, gelaeden met meubelen en effecten.

Dien voormiddag wird den *aberdaen* in tonnen, den welken bij de kooplieden in Lillo opgeslaegen was, wederom te scheep gedaen, en terug gevoerd naer het gebied der Republiek, zoo streng wird volbrogt de ordonnantie van invoer van haeren aberdaen, als contrebande, ten voordeel van de compagnie van den Nationalen vischvangst in Oostende en Nieuwpoort, schoon dat men den Hollandschen aberdaen en haring beter van qualiteijt, en voor 2, 3, 4 stuivers het pond plagt te hebben en de haringen heel goede koop.

Brief gezonden door G. de Queves(?) aan Mijnheer Van Sanden, gazettier van en te Antwerpen.

Eersten Te Deum in Lillo gezongen.

Mijnheer.

Naer ulieden mijn respect bewesen te hebben, versoecke ulieden van desen post van Lillo te gelieven te stellen in ulieden gasette van Antwerpen den toekomenden vrijdagh. Tot ulieden verobligeert blijvende.

G. DE.....

Lillo, 23 Meert 1886.

Extract uijt een brief uijt Lillo 23 Meert.

Zondagh *gepasseerd* 29 deser geweest zijnde den..... Feest *dagh* van den Heijligen Joseph naemdagh van zijne Keijserlijcke en Koninklijcke majesteijt Josephus *den tweeden van dien naem* onzen seer genaedigen Souvereijn *aen wien den goeden God nog veele jaeren wilt verleenen tot welsijn van zijnen Staet ende Rijk* wirt alhier om 10 uren voor noen binnen de zeer vermaerde *en de Zeer Kloecke* Sterckte *van Lillo* tot *Zeer* groot genoegen van een ieder, met het luijden der groote Klocke door den *Zeer* eerweerdigen *heer* (Pastor) Gregorius van Eechaute, Religieus van het order der Cappucinen, van de Nederlandsche provincie, *eersten pastor dezer zeer vermaerde Sterkte door het gouvernement de Oostenrijcksche Nederlanden gestatueert te vooren Keijzerlijken pastoor van de Keijserlijke Stercte,* te vooren capellaen militair van St Philippe, gesongen de solemniele misse, zoo ten bijwezen van *menigvuldige menschen van diverse zeer verre afgelegen parochien van Vlaenderen ende Brabant als van* de heeren officieren principael van het Keijserlijk ende koninklijk comptoir gedenomineerde administrateurs der selve kercke, door het gouvernement generael en van de andere officiaelen

alsmede van den edelen heere DE MOULIN Commandant Militaire Officieren ende soldaeten van het garnisoen alsooc van de nieuwe schepen en van de inwoonders en menige vreemdelingen; naer dien Zeer Plechtigen Godsdienst wird voor de eerste mael de Te Deum door den gemelde eerwaardigen Pater aangeheven onder het herhaeld groot geluij en het geronk van het grof geschut, welcke salvo's s'middags en s'avonds werden herhaeld met de algemijne en grondhertige toewenschingen van alle Hemelschen Zegen en van zoo een langdurig Rijk.

Den Autaersteen is van ST PHILIPPE daer overgebrocht en den Heere CORNELIUS FRANCISCUS DE NELIS, XVIIe Bisschop van Antwerpen had commissie gegeven om de voortijds gereformeerde kerk te benediceeren volgens verklaeren van den heere DE HORNES de Geldorp, een zijner secretarissen zonder die kerk alsnu toe te erkennen voor eene Parochie.

16 Meert is alhier gepubliceert de Ordonnantie van den Keijser, raekende de vergoeding van de schaeden die zijne onderdanen hebben geleden door de Hollandsche overstroomingen van den 2 Meert 1786.

Ingevolge van dese ordonnantie wird geordonneert van binnen den tijd van 6 weken aen den Gouverneur Generael van Vlaenderen over te geven eenen pertinenten lijst van'tgene overwatert is geweest enz., om alsoo te verdeelen de vijfmael honderd duizend Gulden Hollands Courant die de Staeten Generael der Vereenigde Provincien bij den XVIden artikel van het Tractaet van Peijs gesloten tot Fontainebleau 8 November 1785 belooft hebben te voldoen voor de vergoeding der schaede die de onderdanen van Sijne Majesteijt door de overwateringen zouden hebben geleden.

27 Meert smorgens wirden de facienen, planken en voorderhout der Batterije aen St Laureijs fort, op de Werf en op de hoijkaeij; alsook de overige facienen na middag op 't Casteel gebracht.

23 dito is alhier gepubliceert het Edict van den Keijser raekende de Verhooging van den prijs van het goed, van den 8 Meert 1786.

28 dito arriveerde alhier eenen der kotters en sanderdaegs quam den anderen ook voor onze haeven liggende in't midden der Schelde, het gewand in een ander schip gelaeden zijnde.

30 Meert s'morgens vertrokken dese twee kotters het zelfde gat in vaerende langs waer de zelve gekomen waren dat is langs Gent, Brugge en alsoo naer Ostende. Hunne cannonballen en andere toebehoortens waren in eenen bijlander gelaeden.

Op 't Laureijs fort zag men de roosters enz. ook uijtgebroken, en het cannon was van daer gedaen zoo dat alle de nieuwe versterkingen wederom vernietigt waren; en ieder gaf den moed verloren, want men siet klaer dat de verwagte opening der Schelde quijt is.

April 1786.

3 April en volgende dagen wird alhier publiek in courant geld verkogt eene groote quantiteijt wolle en werke matrassen, hoofdpeulen, ongevulde matrassen zakken, slaaplakens, sargien, beddekoetsen, tafels, banken, koperen marmitten, ijzere stoven, vier schuppen enz.; ook een merkelijke quantiteijt houtwerk als britsen, krubben, enz., item eene partije wol, strooij en 28 stukken nieuw lijnwaet op de conditien voor de verkooping voor te lesen. Wird begonst in't Oostershuijs. Hebbende alle gedient voor de militaire.

Op desen en den gantschen winter heeft *de boter* alhier zeer duer geweest; het was altijd 7, 8 en meer stuijvers en nu op Vrijdag 21 deser maend April negen en 9 ½ stuijvers, het was niet om op te brengen voor de gemeijne man; daer was bijna geene boter op de merkten, waerom men geloofde dat des opgekogt en uijtgevoert wird.

Ten zelven daege 21 April is alhier gepubliceert het Edict van den Keijser raekende de schikkingen tusschen de onderdaenen van sijne Majesteijt en die der Keijserinne van Rusland 12 October 1785.

Sondag 30 dito wird alhier, soo als int geheel land in alle de kerken *de kerkwijding* gehouden, ingevolge het Edict van den Keijser van 11 Februari laetst, op 6 Meert alhier gepubliceert, waer bij hij die feest wilt hebben op den tweeden Sondag na Paeschen.

Ten zelven dag wird te St Andries eene luijsterlijke Processie gehouden langs den grooten tour. Alle de Broederschappen van die kerk accompagneerden de zelven benevens zeer vele parochianen waerschijnlijk voor de laetste mael alsoo alle de Broederschappen in dese landen staen vernietigt te worden.

Mei 1786.

Primo Meij is *de Weth* deser stad vernieuwt, die den gewoonelijken Eed int Collegie geheven hebben

Buijten Borgemeester
Joncheer Jac. A. Dellafaille

Binnen Borgemeester
Joncheer Josephus Alb. Lundens

Schepenen
Joncheer Jan Bapt. Cornelissen,
Joncheer Joannes van den Cruijce (is Rentmeester geworden

van de Heeren Staeten van Brabant in't quartier deser Stad; in October 1786 is in sijne plaets gekomen Mr Rumoldus Torfs.)
Mr. Cornelius Kannekens,
Joncheer Joan Frans Van Gameren,
Joncheer Philip d'Heerij,
Joncheer Jos. Alb. Lunden,
Joncheer Joan Carel Delabistrate,
Joncheer Josephus De Broëta (Dezen heeft zijne demissie bekomen bij Decreet van hune KK. Hoogheden de dato 13 October 1786).
Joncheer Joes Bapta della Faille de Waerloos,
Joncheer Joes Philippus de Hornes, heeft zijne Demissie versogt en bekomen 1786.
Joncheer Jacob Jos. Hyacinth. Borrekens, heeft zijne Demissie versogt ten jare 1797 maer niet kunnen bekomen.
Joncheer Henricus Le Grelle.
Mher Jacobus Jos van de Werve,
Mr Joannes Jos van Dun,
Jonc. Josephus Van Praet,
Mr Carolus Monteijremar,
Mr Dominicus Diercxens,
Mr Joannes Jacob Van Cantfort (Joan Jacob Moretus was scepenen gekosen maer excuseerde sig midts sijnde voir den Berg van Bermhertigheyt, en in zijne plaets is eenige dagen na gekosen Mr Van Cantfort.

Sondag 7 Meij om 10 uren smorgens heeft sijne Doorl. Hoogw. onsen Bisschop de Misse gedaen in de kerk der Eerw.

Paters Discalsen, en na middag het Lof waer na hij het H. Sacrament heeft gedraegen inde Processie. Met dese schoone Processie gingen die van het Broederschap der HH. Apostelen Petrus en Paulus in de parochiale kerk van St Joris.

Ten zelven dage na middag om 3 uren als wesende Sondag na H. Kruijsvinding wird de jaerlijksche processie van het H. Kruijs van St Joris seer luijsterlijk gehouden na gewoonte den kruijsweg omgaende. Alle de Broederschappen van dese kerk gingen mede met het ligt voor de laetste reijse, te weten van O.L.V. Onbevlekte Ontvangenis, St Pieter en Pauwel, de Berechting, de Zielen, H. Kruijs en de Christelijke Leering. Ook vergeselschapte dese Processie eene menigte van parochianen. Na dese begonst het sermoon en dan het lof eijndigende alsoo dese feest, waerschijnlijk voor de laetste reijse.

Men seijt dat den Seer Eerw. Heere R. Van Eupen request soude gepresenteerd hebben om het Broederschap van den H. Carolus Barromeus, in de gewesene Jesuitenkerk door sijne Doorl. Hoogw. Pr. J. Wellens ten jaere 1779 opgeregt, in wesen te houden.

8 Meij namiddag om 3 uren heeft D.W. Petrus Stephanus KOK L.I.M. en Stadsdoctor, Professor der anatomie, de eerste zitting op het *Chirurgijns Collegie* met het doen van eene oratie aen de stadswage geopent, zoo als D.W. JOANNES HERICUS MATTHEY, Stadsdoctor en Chirurgijn op 4 deser ook om 3 uren na middag aldaer gedaen had, als proferssor der Chirurgie, beijde aengezet door het Magistraat, tot vermeerdering der lessen, om de quekelingen in die konst zoodanig bekwaem te maeken, als de noodzakelijkheid vereijst, tot welzijn van geheel het publiek, tot welke lessen zoo wel vremde als inboorlingen zullen aenveerd worden.

Sondag 14 dito heeft de Processie van't Broederschap der

H. Drijvuldigheid der Collegiale kerk van St Jacobs na ouder gewoonte gegaen, vergeselt door seer veel ligt, en met de vanen van alle de andere Broederschappen van die kerk, denkende het de leste reijse te zijn.

18 dito snoenens 't quaert na 12 uren is op't stadhuijs gepubliceert het Edict van den Keijzer, raekende *de afschaffing van de Broederschappen* opgerecht in de kerken en de capellen welkdaenig die mogen wesen in dit land, en de opregting van een nieuw Broederschap onder de benaeming van de *Werkende Liefde van den Even Naeste,* hebbende den Zaligmaker J.C. voor beschermend Patroon, van den 8 April 1786.

19 Meij hebben de nieuwe wijkmeesters en de andere leden den Eed gedaen.

20 dito werd alhier breeden raedt gehouden over de Brabantisatie van hunne KK. Hoogheden de Gouverneur Generael hetgene ten zelve' dage doorging. Hun K. Hoogheden hadden ten dien eijnde op 15 deser hunnen brief daerovergegeven aen de Generaele vergaedering der Heeren Staeten van Brabant ten eijnde van voor hun te bekomen Consent van Brabantisatie voor de drij Leden derzelve staeten dewelke daerop resolutie namen en diens volgens in een trijn van koetsen sig om 1 ueren na middag vervoegden na't palijs waer den Raed-Pensionaris en greffier der Staeten de Eer had H.H. te complimenteeren. In dese vergaedering is onsen buijten Borgemeester Jonker Joes Aug. van den Cruijce benoemd tot Raed- en Rentmeester Generael in't quartier deser Stad, inplaets van den Graef De Robiano, overleden alhier 27 October 1785.

Sondag 21 der zelve maend Meij wesende den Insteldag van het Broederschap der 14 daegsche Beregting in de Parochiale kerk van den H. Apostel Andreas, dog alhoewel dese plegt aengeplakt nagewoonte zijnde, is aldaer niet verrigt uijt vreese om dese tijdsomstandigheden. Zijnde ten selve dage feestdag van den Engel ter Minimen, alwaer de gewoonelijke processie ook agterbleef.

23 dito wird in de Cathedrale den gewoonelijken maendelijken Zielendienst gedaen maer de kerkmeesters gongen rond met de schaele in plaets van die van't Broederschap, mits de vernietiging.

23 Meij was alhier van stadswege aengeplakt dat het toe gelaeten was aen alle degenen die begeerde aerde te haelen van de gewesen Batterije op de werve, van nu af tot Junij naestkomende toe, dit te doen.

24 dito hebben die van het Broederschap der veertiendaagsche Beregting van St Joris, niettegenstaande de vernietinge der Broederschappen het H. Sacrament, door den heere deservitor der parochie tot de zieken gedraegen wordende, na gewoonte geaccompagneert, dog ieder met sijne flambeeuw, hetgene die van de andere parochie'n ook doen zullende alsoo continueeren, en geenen moet laeten sinken, maer integendeel onsen iever laeten blijken, tot behoudenis van zoo een treffelijk Broederschap.

25 dito wesende den feestdag van ons Heere Hemelvaart en gewoonen insteldag der Wekelijksche beregting der Cathedrael deser stad om 11 uren is door den Seer Eerw. Heer Antonis Leenaerts, plebaen van't Suijdquartier, de solemnele misse gesongen.

26 derselve maend Meij van drij tot ses uren na middag compareerde den Commité voor de eerste mael op't Stadhuijs tot het ontfangen der *Inventarissen* van alle goederen, inkomsten en lasten der *Broedeschappen.*

Sondag 28 Meij wesende den insteldag van't Broederschap der 14 daegsche Berechting te St Joris, om 11 uren heeft den Eerw. Heere Beke, deservitor van die parochie de solemnele misse gesongen onder uijtnement musiek. Dog men sag nog de Lanteernen, Standaerden nog Baldackin te voorschijn komen met dese tijdsomstandigheden. De kerkmeesters gingen om in desen dienst.

Daer quamen eenige cannoniers van Mechelen opt Casteel alhier.

29 dito is alhier ter puij van't Stadhuijs gepubliceert het Edict van den Keijser raekende de Processien ende Jubileën van den 10 Meij 1786. Door dit edict mogen in elke parochie, buijten de gewone lijkuijthalingen niet meer als twee Processien plaets grijpen de eene op St Sacramentsdag, en de andere op eenen anderen Feestdag, aen te wijzen door den Bisschop van de plaetse; in de selve mogen geene Standbeelden of andere welkdaenige Beelden gedraegen worden; gelijk ook niet de aenwijsende ambachtsteekens, buijten gewone kleederen, ook zullen de Processien niet mogen vergezeld worden van geenerlij muziek. Zijn nogtans toegelaeten, bij het zelve Edict, aen den Bisschop boven de voorschreven Processien, eenige andere aen te wijsen in sekere partikuliere omstandigheden t'zij voor eender of andere publieke noodsaekelijkheden, wordende daerenboven verboden alle andere soort van processie, gelijk ook alle soort van pelgrimagie, op pene voor iederen overtreder van 100 patacons of met eene hechtenisse van drij maanden in cas van insolvabiliteit als ook op de selve

pene, alle soort van Solemniteijten gekent onder den naem van Jubiléen en anderen.

30 Meij heeft de Berechting van St Andries gegaen ook weder met zijn eigen flambeeuwen, met de lanteernen na gewoonte.

31 dito heeft de Beregting van O.L.V. door seel vele godvruchtige vergeseld ook gegaen, ieder met sijn eigen ligt. Den Standaert zag men wederom verscheijnen benevens de lanteernen het gene in de andere parochien ook alsoo geschiedde. Zoo dat men niet twijfelt of dese 14 dagsche Beregtingen zullen alsoo continueren. Het was jammer zulk een loffelijk werk door zoo vele groote mannen gepresen ten onder te laeten gaen; daer om zullen wij onzen iever toonen om hetzelve in stand te houden.

Juni 1786.

7 Junij zijn alhier gepubliceert declaratien van den Keijser, eerst aengaende de Dispensatien van de bannen of proclamatiën van het huwelijk.

Sondag 11 Junij wesende den feestdag van de H. Drijvuldigheid, gewoonelijk kleijne Antwerpsche Kermis, dewelke door het Edict van 11 Februari laest, alhier gepubliceert 6 Meert daernaaer, schijnt vernietigd te zijn, willende de Keijser dat alle kermissen of kerkwijdingen opden tweeden sondag na Paeschen gehouden worden. Men sag desen morgent den gewoonelijken omgang niet, want daer was geresolveert de twee stadsommegangen, den eenen alsnu gehouden wordende en den andere in Augustus, te staeken, tot dat anders zal geresolveert worden. De Vauxhallen waren van stadswegen verboden, dog daer wird den gantschen nagt getapt.

12 Juny wesende den gewoonelijken Kermis-maendag heeft men smorgens op de Vrijdagsche merkt en Meer, na gewoonte verkogt alle soorten van meubelen, schilderijen, printen, enz.

Desen morgent om 8 uren wird sijne Doorl. Hoogw. onzen Bisschop tot Berchem buijten dese stad ingehaelt. Aen de Hand stond eene ark en den weg was voorts seer versiert. Sijne Doorl. Hoogwgt. voorder reijdende tot in't dorp, vergezelt met eene Cavalcade van Husaren dewelke hem, benevens de gilde, bij de stad hadden afgewagt, wird aldaer ingehaelt met het Christma processie gewijse, en alsoo gebrogt na de kerk, alwaer hij na de Misse aldaer gecelebreert te hebben, de kinderen van dit en nog twee andere dorpen heeft gevormt; nemende snoenens den maeltijd bij den heere pastor; en om 6 ½ uren na middag wird hij, met de Huzaren vergezeld, tot bij de Poort gebrocht en uijtgeleijde gedaen, alles onder grooten toeloop van volk.

Den zelven dag was het maendelijken zielen dienst te St Joris; die van't gewesen Broederschap waren aldaer tegenwoordig, gebruijkende ieder sijne eijgen Flambeeuw. In de andere parochien ging het ook op dese maniere, zoo dat men hoopt dat dese loffelijke diensten ook zullen blijven dueren. Het is schrikkelijk dat men dese loffelijke diensten met vrees moet verrichten.

14 junij smorgens na dat Zijne Doorl. Hoogwt. de Misse gecelebreerd had in de Cathedraele, heeft hij om 8 uren het H. Sacrament tot de zieken gedraegen in de Schoon Berechting; 6 Confreers van ieder parochie vergezelden deselve; benevens hunne lanteeernen, sag men geene standaerden als alleenelijk degene van dit Broederschap. Deze Berechting was seer luijsterlijk en met eene menigte van ligt vergezelt. Ko-

mende alsoo inde Cammerstraat alwaer 6 paters Augustynen met licht en twee broeders met wierookvaeten ons vervoegden en accompagneerden langs de Everdystraet, ombardtstraet, Lombaerdevest, Korte Gasthuijsstraat tot aen den drijhoek, alwaer 6 paters O.L.V. broeders met ligt en 2 broeders ook met wierookvaten bijkwamen die mede gingen tot aen de Meirebrug, aldaer kwamen 6 paters Beggaerden en ook twee broeders insgelijks met licht en wierookvaeten, die dese Berechting vergezelden tot in de Kerk, wordende iedere rejse opgeleden door twee Kerkmeesters, die voor uijt gingen, twee andere gaende agter sluijtende alsoo dezelve processie.

15 dito wesende H. Sacramentsdag na het eijndigen der Misse gong de gewoonelijke procesie, waerin het Venerabel gedragen wird door Sijne Doorl. Hoogwt. Dezelve was vergezeld met seer veel licht en lanteernen alsook de standaerden der Berechting van iedere parochie benevens twelf confreers derzelve, mitsgaeders de Clergien der Parochien van de Borgt, St Joris, St Andries, het Capittel van St Jacobs, de cannoniken der Abdije van St Michiels, en het Capittel der Cathedrael, alle de Ambachten en Gilden, dog zonder Tortsen, en eijndelijk het Magistraet.

Sondag 11 Junij 1786, wesende den Feestdag der H. Drijvuldigheid gewoonlijk Kleijne Antwerpsche Kermis, die bij het Edict van 11 Februari 1786 schijnt vernietigt te zijn. Daer was bij Collegiale resolutie geresolveert de twee *stadsommegangen* te laten achter blijven tot dat anders zal worden geordonneert. Den eene wird van oude tijden op desen dag gehouden met HH. Reliquiën ter Memorie der H. Besnijdenis, en den anderen Sondags in de octaef van de Hemelvaert van de H. Maegd en Moeder Gods Maria Patrones der Cathedraele en van dese stad; welke ommegangen en afset met de

wethouders en de dekens geschiedde op de oude manier gelijk Diercxens ons die meldt in *Antv. Cristo nascens et nascens,* tom. 5 p. 681, 682, en 675 en 676.

In ieder der andere parochien deser stad plagt van oude tijden een diergelijken omgang te sijn op deselve wijze geschiedende en waerin het beeld van hunne Patroon wird omgedaegen, het beeld savonds te vorens in't midden der kerk gebrogt wordende, te weten te St Jacobs 's Sondags onder het octave van den zelven Heijligen, te Borght 's Sondags na St Jan Baptist met het beeld van St Eloij; te St Joris, 's Sondags in 't octave van dien Heijligen; te St Andries, 's Sondags na den feestdag van H. Cruijsverheffinge. Den weg van dese omgangen was groot want passeerden alle de groote merkt, en wesende alsdan Kermis van de parochie als wanneer over vele jaeren, op die Kermissen groote vreugde in de kinderen en plaisir onder malkanderen gemaekt werd.

Welke omgangen der Subalterne Parochien ten jaere 1751 zijn komen op te houden, geene in wesen blijvende als dien van O.L.V. Patroones der Cathedraele en stad, Sondags int octave van de Hemelvaart van O.L.V. en dien van Besnijdenis op den Feestdag der H. Drievuldigheid.

Tot der jaere 1751 heeft men alhier eene jaerlijksche Processie gehouden, die alsdan agterhouden is; deselve was ingestelt ter gedenkenisse van den zegeprael die onse Borgers ten jaere 1485 over de Vlamingen bevochten hebben. Die van Gend tusschen Saftinghen en Calloo op den Cloppersdijk omtrent de Schelde hadden sig met canon en manschap sterk gemaekt; zij waeren aen onse koopluijden zeer nadeelig, maer hebben eijndelijk de nederlaege gekregen; het fort of Blokhuijs wird door de onze ingenomen den 23 April, op den feestdag van den St Georgius.

Daer waren ook ten selven tijde 17 feestdagen afgestelt in onze Nederlanden door sijne Heijligheijd Benedictus XIV, blijvende nogtans verplicht van misse te hooren, te weten den 3en Paesdag, 3en Sinxendag, de Feestdagen van de HH. Matthias, Joseph, Philippus en Jacobus, H. Kruijsvindinge, de HH. Jacobus, Anna, Laurentius, Bartholomeus, Matheus, Michael, Simon en Judas, Andreas, Thomas, Joannes Evang. en Onnooosele Kinderen, en welke obligatie van misse te hooren op die gemelde dagen ten jaer 1771 ook is komen op te houden, als wanneer de vastendagen zijn gestelt sWoensdags en Vrijdags in den advent.

Junij 16 dito is alhier gepubliceert de Ordonnantie van den Keijser bevelende eene generaele overdracht der goederen van alle de geestelijke tzij geestelijken, tzij reguliere van den 22 Meij 1786.

27 dito smorgens om alf 7 uren celebreerde sijne Doorl. Hoogw. de misse in de parochiale kerk van den H. Apostel Andreas en droeg vervolgens, na aldaer eenige gevormt te hebben, het H. Sacrament in de Schoon Berechting tot de zieken. Dese was ook seer luijsterlijk en met veel licht ende lanteernen benevens 6 gecommitteerde der Berechtingen der andere Parochien vergezelt op de wijze als die van O.L.V.; aen de Augustijnen kwamen er 6 paters en twee broeders van dit clooster met ligt en wierookvaten bij, dewelke mede gingen tot op de Luijsemerkt; in de Cloosterstraet, vervoegden sig ses heeren der Abdije van St-Michiels, ook alle met licht, bij deselve, medegaende tot in de kerk dewelke men inquam tegen den noen om alf 12.

Sondag 18 dito om 10 uren wird de misse van de berechtinge te St Andries gedaen, op den gewoonelijken instel-

dag niet geschied sijnde mits de omstandigheid, als voorgeseijd is; dog alsoo dat eenig geschil was, zoo sijn daer geene van de gewesene confreert gecompareert.

Snachts tusschen 18 en 19 Junij 1786 is de Compagnie der Invalieden van den Capitijn De Moulin van hier weergekeert naer Mechelen, van waer het Detachement van het Regiment van Clairfaijt is vertrokken naer Gend, zoo dat Lillo maer beset blijft in volle peijs.

10 Junji 1786 hadden wij Camer om te vinden den middel om den lesten keer met standaert en lanteernen de 14 dagsche berechtinge van St Joris in stand te houden; aldaer wird geresolveert van ieder een flambeeuw te laeten maecken op seijnen eijgen kost, en van voorts alle jaeren 12 stuijvers te contribueeren voor lanteirnegeld en voorts te vragen of de masseurs wilde blijven contribueeren; en alzoo sij alreeds eenige aelmoesen hadden bekomen en nog denken te bekomen, zoo zal de Schoonberechting naer gewoonte konnen uijtgevoert worden. Het waer jammer zoo een loffelijk werk door zoo veele groote mannen gepresen en nu al 40 jaeren in wesen in dese parochie ten onderen te laeten gaen. Sij hebben tot nog toe de Standaerden, Baldachin en Lanteernen behouden, dog den boek met de namen der prefecten en anderen aen dienst zijnde waerin zijn veele schoone teekeningen over de prefecten en voorts met de schilden voor de flambeeuwen, is al overgebrogt. Op deze manier hebben het die van de andere parochien ook al gedaen, zoo dat men de 14 daegsche Beregting hoopt te zien continueeren, welke naer den scheijn waren begonst in O.L.V. Is ingestelt 1673 in de Borgt 16.... te St Jacobs, 1676 te St Joris? 16.. te St Andries, en alle vernietigt bij Edict van den Keijser van 8 April laetstl., 18 Meij daernaer alhier gepubliceert.

Maendag 19 dito heeft Sijne Doorl. Hoogwt. het H. Sacrament, toen de Schoon Beregting der parochiale kerk van St Joris ging, na aldaer de misse gecelebreert en gevormt te hebben, tot de zieken gedraegen. Dese Berechting geaccompagneerd zijnde met uijtnemende veel licht, gekomen zijnde in de Happartstraet tot in de Bogaertstraet, alwaer ses paters Augustijnen en twee broeders met licht en wierookvaten bij quamen en accompagneerden dezelve langs de kleijne Merkt en Houdaenstraet tot aen den drijhoek; op de Brabantsche Korenmerkt kwamen 12 paters Discalen naer ouder gewoonte met licht, ook opgeleden wordende door de 2 kerkmeesters die vooruijt gingen. Den heere deservitor der parochie hadde smorgens om 6 uren, om den weg te verkorten langs het Croonenborchquartier verscheijde Berechtingen gedaen, want zoude anders licht te laet geweest hebben om te wagten voor de zieken; het quaert na 11 uren quam de selve in. Men sag geene autaeren op den weg, het gene de gewoonte was.

Dinsdag 20 Junij smorgens om 8 uren, heeft sijne Doorl. Hoogwt. in de collegiale kerk van St Jacobs, na dat Hij aldaer de Misse gecellebreert had, het Allerheijligste tot de zieken gedraegen, ook met de gecostumeerde confreers als de andere en veel licht vergezelt. Dezelve komende omtrent de Minderbroeders, zijn aldaer eenige paters met licht bijgekomen, eenige tijd dezelve accompagneerende; in de Roode straet kwamen de paters Capucienen met hun cruijs, en met licht, telkens opgeleden wordende door 2 Kerkmeesters, vergesellende alsoo deze Berechting die seer luijsterlijk was.

Woensdag 21 Junij dede sijne Doorl. Hoogwt. de Schoone Berechting in de parochiale kerk van St Walburgis, geseijd de Borgt, eerste aldaer de misse gecelebreerd hebbende. De Berechting gereguleert als de andere, nauwelijks uijt de

kerk zijnde ende voorste gekomen zijnde op de Werf, begon het zoodanig te donderen en te regenen, dat sij alle in desordre geraekten. Sommige liepen in de kerk, andere in de omliggende huijsen om maer van de straet te zijn, want het ging schrikkelijk. Den Bisschop kwam int huijs van De Pottau op den hoek van de Zakstraet bij de kerk, alwaer de eerste Berechting was; dog verminderde haest zoo dat zij alle doorgingen, deselve komende omtrent de Predikheeren, daer sijn er eenige Paters bijgekomen als ook omtrent de Capucienen, allen met licht, en telkens ingeleijd wordende door twee Kerkmeesters.

Donderdag, 22 Junij wesende het sluijten der octave, heeft sijne voornoemde Doorl. Hoogwt. de Schoon Berechting van't Noorderquartier der Cathdraele gedaen, na aldaer de misse gecelebreert te hebben. Dese Berechting gekomen sijnde tot in de Minderbroedersstraet, voegden sig eenige paters met licht en twee broeders wierookende, bij deselve, die eenigen tijd deselve accompagneerden, zijnde als alle anderen seer sierlijk, en met seer veel licht vergeselt, komende op de groote Merkt, als wanneer eenige Heeren van't Magistraat bij quamen, telkens ingeleijd wordende door twee kerkmeesters, en vergezelden tot in de kerk. Sijne Doorl. Hoogwt. sal desen avond aldaer voor het sluijten der octave het Lof doen; dese diensten zijn, ondanks dese droeve tijdsgesteltenissen, nog loffelijker en met meerderen iever als te vore verrigt.

Op desen tijd wird er wederom van buijten *begraeven* gesproken ingevolge het Edict van den Keijser van 26 Junij 1784 alhier gepubliceert 22 Julij daernaer, hetwelk men seijt vastgestelt te zijn tegen den 15e der toekomende maand Julij, als wanneer niemand in dese stad meer mag begraven worden, ten dien eijnde was er alsnu geresolveert twee kerkhoven te mae-

ken, het eene op het Kiel omtrent Beerschot voorbij den Barrier, op den steenweg naer Hoboken, voor de parochien der Cathedraele van O.L.V., Zuijdquartier, St Joris en St Andries, het andere op Stuijvenberg voor de Cathedraele Noordquartier, St Jacobs en de Borgt, men rekent het getal der inwoonders deser stad op meer dan 49.000.

27 deser maend Junij is op't Stadhuijs gepubliceert het *Vredetractaet* tusschen den Keijser ende Staeten Generael der Vereenigde Provintien, gesloten tot Fontainebleau den 8 November 1785, bestaende in 28 artikelen en gevolgt door eene afgesonderde Conventie, behelsende de voorwaerden, toegepast aen de wedersijdsche overgaven der contracteerende partijen in 8 artikelen, met de ratificatie gegeven tot Weenen 6 December 1785, alle de volmagten, der Nationale staeten Generael van 12 December 1785 alsook der Ratificatie der bemiddeling van Ludovicus XVI, Koning van Vrankrijk en Navarre, alle bekleed met de Ordonnantie van den Keijser gegeven in den Raede van Brabant 2 Meert 1786, raekende de uijtvoering van het zelve tractaet van Peijs, ten eijnde den inhoud dier, alsook de Conventie, onverbrekelijk te onderhouden, en het uijtwerksel daervan te genieten. Sondags daerna werd het zelve schoon tractaet in de parochien op de predikstoelen afgelesen. Zeker opdat eenieder zoude weten de groote progressen die den Keijser daer door gedaen heeft.

Men zegde dat de generaele staeten veel moeijte hadden aengewend om *Lillo* of een ander fort op de Schelde af te koopen om aldaer hunne douanen te plaetsen en alsoo de groote onkosten te vermeijden om eene nieuwe, versterkte plaetse en forme van haven omtrent Bats aen de Zuijdhoek van het Eijland Zuijd-Beveland, te bouwen, een werk dat sij met groote menigte van transportschepen en materiale ondernomen hebben.

30 dito smiddags om 1 uren zijn hunne K.K. Hoogheden de Artshertog Ferdinandus, Lieutenant gouverneur en Capiteijn generael van Oostenrijks Lombardien, ende sijne egtgenoote Maria Beatrix, de eerste dochter van den Hertog van Sardiniën, vergezelt door de Artshertogin Maria Christina en Albert Casimir, Hertog van Saxen en Teschen Lieutenant gouverneurs en Capiteijns deser Nederlanden, hebbende eene reijse gedaen in Vlaenderen, opt Vlaamsch hoofd opgewagt, en verwelkomt, en in eene versierde pleijt over het veer geleijt binnen dese stad, door den heere Markgrave Alexander Frans Cuylen, de Borgemeesters A. Dellafaille en Jos Alb. Lunden, den Volmagtigden Minister den graeve Ludovicus Carolus, grave van Barbiano en Belgiojoso; vergeselt door zijne Doorl. Hoogwt. Corn. Frans de Nelis Bisschop deser stad, en Joh. Van den Cruijse, Rentmeester Generael der Heeren Staeten van Brabant in't quartier deser stad. Den commandant en officiers van't garnisoen van't Casteel complimenteerden hun Coninklijke Hoogheden aen wal komende aen't Bierhooft. Van waer sij in de koets van den Bisschop en anderen langs de haven na de Borgtkerk wirden gebrogt, voorder in de Cathedraele, waer sij door den seer eerw. heere Deken Jos Frans Engelbertus Werbrouck, met de heeren dignitarissen van't Capittel wirden ingehaelt. Voordens na den maeltijt bij den Heer Bisschop genomen hebbende, besigtigden verscheijde cabinnetten, ende sterktens en wapenhuijs op't Casteel, alsook de kerk der Abdij van St Michiels, nemende ten deele het logement in't ledig huijs van den grave de Proli op de Schoenmerkt, en ten deele in't Bisdom, in't welk de Gouverneurs Generael deser Nederlanden logeerden, sanderdaags om 10 uren vertrekkende langs de St Joris poort.

Juli 1786.

3 Julij wird *het Silverwerk der Broederschappen,* zijnde

groote menigte, begonst na het stadhuijs gebrogt te worden waertoe de Pestkamer en Librarije bereijd gemaekt waren. De schoone kostbare ornamenten en versiersels wirden ook opt stadhuijs aldaer gebrogt. Dan sag men de schoone sieraden, kostbare vaenen, troonen en alle andere ornamenten in overvloed benevens het schoon silverwerk, van soo menig loffelijk Broederschap na stadhuijs, en de groote stukken als spaerstoelen, banken, kassen, vlambeeuwen, autaerversiersels, na de leghuijt overvoeren, en dit in zulke menigte, ja met geheele wagens, niet het allerminste durvende agterhouden uijt vreese der boeten van 200 patacons. Aldus sag men tot groote droefheijd van onse godvruchtige inwoonders, de totale ruine en vernietiging van zoovele loffelijke, godsvruchtig en rijke broederschappen, door zoo vele treffelijke mannen verreijkt en begiftigt. Denkt eens wat schatten aen deselve zijn ontnomen. Van het gene de H. Drijvuldigheid te St Jacobs bezat, heeft de Religiekasse sig meester gemaekt, zoo in comptante penningen, obligatien, als renten, voor eene somme van ontrent hondert ses en twintig duizend guldens.

Verscheijde overste der Broederschappen hadden groote moeijte aangewend tot behoudenis der zelve, daer over Requesten presenteerende en andersints, dog te vergeefs. De Berechtingen hebben hunne standaerden, lanteernen, baldackin en voorder zilver behouden, hetzelve niet overgevende, zeggende dit geensints aen de Broederschappen maer aen de Berechtingen vereert te zijn; alleenlijk overbrengende eenige kleijnigheden, hunne rekeningen en andere boeken, waeronder degene daer de naemen der Hoofdlieden prefecten en andere aen Dienst zijnde ingeschreven staen, rijkelijk int silver beslaegen en met eene menigte schoon en kostbaere teekeningen, mignaturen en portraitten verciert.

6 dito is alhier gepubliceert de Ordonnantie van den Keijser en Koning, gegeven in zijnen Raede van Brabant den 29 Meij 1786, om te bereijden eene generaele nieuwe verdeeling der *Parochien* op het Plat Land.

13 deser is te St Joris smorgens om 11 uren eene misse gesongen onder treffelijke muziek tot laefenis van de zielen van de afgestorvene broeders en susters van't vernietigt Broederschap der veertiendaegsche Berechting.

Alle de leden deser stad, over de Brabantisatie van hunne Koninglijke Hoogheden geseten hebbende, zijn ieder met eenen koperen penning begiftigt geworden.

Ter gedagtenis der Brabantiseringe van hunne K.H. de gouverneur Generael zijn er geslaegen, goude, silvere en kopere penningen welke men heeft verleent en uijtgedeijlt aen de heeren Staeten van Brabant, aen de Magistraeten en leden der Hoofdsteden van Brabant. Dese penningen zijn achtkantig met de borstbeelden van de Gouverneurs Generael elkander besiende met dit opschrift MAR. CHRIST. AUST. ALB. CAS. SAX. DUX BELG. BRAB.; op de agterzijde tot hoofde gans hunne kroon langs dander zijde het Wapen en dit Schrift PRINCIPES OPTIMI. BRAB. VISIT. DONATI MDCCLXXXVI.

15 Julij zou het buijten begraeven moeten begonst hebben dog om besondere redenen uijtgestelt, het Lijckhuijs der Cathedraele op de Torfbrugge gemaekt zijnde waerover de gebueren geensins content waeren, sig daertegen stellende voorgevende de ziektens die daer uijt zouden konnen voortskomen en andere dog te vergeefs.

Ten zelven dage is alhier gepubliceert het Edikt van den

Keijser raekende de insolvabiliteijt der Beneficien van den 14 Junij 1786.

29 dito is het Edikt van den Keijser vaststellende de noodsaekelijkheijd ende forme van het Concours van alle de Pastorale Beneficien, geene uijtgenomen, gegeven in Sijnen Raede van Brabant den 16 Junij 1786 alhier gepubliceert.

Augusti 1786.

9 Augusti snagts om 11 uren is den Artshertog Ferdinand Carl en Mevrouw Maria Beatrix d'Este komende van Spa over Luijk, voor de tweede mael hier binnengekomen; hebben in hun gevolg den Prins d'Albani, groot Camerheer, ende Marquise de Consani, eerste Edelvrouwe van eer; nemende het avondmael in't Hotel *Le Grand Laboureur,* op de Meir naest den Minister Grave de Barbiano en Belgiojoso die sijne opwachting maekte, alsook sijne Eminentie den Heere Cardinael Arstbisschop van Mechelen, en sijne Exellentie den Heere de Zondari, Nuntius van den Paus aan het Hof van Brussel, die onder andere met dese gelegenheijt ontboden waren door sijne Doorl. Hoogwt. onzen Bisschop.

Voor wier verdere reijs naer Holland de Princessen, d'Albani en eenige officiers van hun hof, reeds den 8 dito savonds hier waren binnen gereden, zijnde vooruit getrokken over den Moerdijk desen morgend 10 deser; hunne Koninklijke Hoogheden trokken uijt hun logement naer het Bisdom alwaer den Minister logeerde, nemende aldaer het ontbijt; na 't afscheijt is de Artshertogin vergeselt door de Marquise de Conzani uijt het Bisdom voortgereijst naer Moerdijk, en den Artshertog naer den weg op Lillo; benevens den minister ende den maeltijd genomen hebbende op den hof der Abdije van St Michiels bij Santvliet, is zijne Koninglijke Hoogheijd voorts gereijst naer Holland met sijn gevolg. Sijne

Eminentie den Cardinael Artsbisschop van Mechelen, met den Pauselijken Nuntius, den welken logeerden in de Abdije van St Michiels, na den maeltijt met meer anderen genomen te hebben, de Cathedrael besogt blijvende aldaer in het Lof. Zijnde dan wedergekeert naer hunne residentie, gelijk ook den Minister den zelven avond.

Om desen tijd waren se besig aen *de kerkhoven* af te maden Colonel de Brouw en anderen, hebbende die sterkte beken en gragten rondom te graven; de lijkhuijzen waren in staet, het buijten begraven is vastgestelt op prima September bouw gestelt, alwaer den grafmaeker woont, dog men spreekt van geene woning meer voor eenen priester.

13 dito is sijne Hoogheijd den grave de Calloredo, Artsbisschop-Prins van Saltzburg, en den Prins de Calloredo, Directeur-Generael der Artillerie in dienst van den Keijser, van Mechelen hier binnen gekomen; na eenig merkweerdigs in dese stad besigtigt te hebben is den eersten des morgens voorder vertrokken na Holland en den tweeden na Lillo.

14 deser na middag om half 3 is den afset van het Beeld van O.L.V. in de Cathedraele uijt de Capeele int midden van den beuk op de oude manier geschied, dog plagt maer te zijn op Kermisavond Saterdags na O.L.V. Hemelvaert als wanneer Sondags den omgang gong, waer in het Beeld van O.L.V. wird omgedraegen.

15 dito wesende den feestdag van O.L.V. Hemelvaert ging de Processie langs den gewoonelijken weg. Den Bisschop droeg het venerabel. De Cloosters, Abdijen, Capittels gingen met ligt, de Ambachten en Gilden zonder mantels of tortsen. Daer stonden op de Meir of op de groote Merkt geen Autae-

ren en het beeld van de Heijlige Moeder Gods wird in de zelve ook niet gedraegen als voor desen, maer zal den geheelen tijt in de middelbeuk blijven staen. Dese processie plagt te gaen Sondags na Kermis en is nu op desen dag gestelt mits het verwittigen der Parochianen.

17 dito wird er moeijte gedaen, dog te vergeefs, om dat schip op 9 februari laest omtrent St Michiels Boolwerk vergaan, te ligten; het was op 25 Julij laetst publiek verkogt voor over de 200 Guldens.

26 dito is den Artshertog Ferdinand Carel en het geheel gevolg als voorstaende, andermael bier binnen gekomen, om 6 uren savonds, vertrekkende sanderdaags smorgens langs het Vlaems Hooft na de misse gehoort te hebben in de choor der L.V.K.

30 Augusti smorgens om 9 uren wird *het kerkhof op Stuijvenberg* agter St Willebrords door den seer Eerw. Heere Henricus Josephus De Wael, Cannonik der Cathedraele, geweijd.

31 dito om half 9 wird *het ander kerkhof* gelegen buijten Croonenborg poort op het Kiel te Beerschot ook ingeweijd op de zelve wijse.

September 1786.

Primo September snoenens om 12 uren reed de Lijkwagen voor de eerste mael met doode uijt het gasthuijs na buijten op het Kiel om op't nieuw kerkhof aldaer begraven te worden zijnde de eerste die op de nieuwe kerkhoven begraven wirden. Deselve waren afgesteken met gragten en met mueren omringt. Het land van 'tgene op Stuijvenberg behoorde toe aen Mevrouw Moretus, en van't andere aen den Sotten Sus van Lier en anderen.

De kerkhoven bragten voor de oogen soo bij dage als bij

nachte de gedachtenisse der overledene aan die daer omtrent passeerden, waer door menigmael een kort gebed gestort wird.

12 September wird alhier op't Stadhuijs gepubliceert de Ordonnantie van den Keijser voorschrijvende eene overdragt van alle *Geestelijke Beneficien en Officien* dewelke niet en zijn belast met de zielezorge en geen personele residentie vereijsschen, van den 27 Meij 1786.

18 deser om 3 uur namiddag wird in de Leghuijt publiek verkogt eene quantiteit soo nieuwe als oude vlambeeuwen, alsook was per pond afkomstig van de Broederschappen deser stad. Ook was over eenige dagen gewaarschouwt dat alle degenen die eenige pretentien zijn hebbende ten laste der vernietigde Broederschappen, als van openstaende gagien, leverantien of andere revenuen, alle de zelve bij behoorlijke rekening te brengen ten huijse van den greffier Borrekens.

Sondag 14 deser heeft de processie van de Sweetende Siekte niet gegaen ter oorzake van de vernietinge der processien. Dese processie is ingestelt ten jare 1529.

Men begon alhier te spreken dat er order was van de *vernietigde Cloosters* te gaen verkoopen dog de verkooping van de geschilderde gelaesen van de Cathuijser, Norb. Witzusters en Luijthaegen, gelijk bekent gemaekt was, had geenen voortgang

26 september is den eerweerdigsten heere Guillelmus Franciscus Rosa, Prelaet der Abdije van St Michiels alhier, opt Casteel der Heerlijkheijd van Nederokkerseel gelegen omtrent twee uren van Loven, toebehoorende aen dese Abdije, overleden, in het selve jaer van zijne Abbatiale Weerdigheijd, en is aldaer begraeven.

28 dito om 11 uren voornoen begon de nieuwe *horologie op den toren der Cathedraele* voor de eerste reijse te gaen. Deselve is gemaekt door Dh. Petrus Van Hoof, gebortig van Tilborg, Meester Horlogiemaker alhier, bij conventie op 6 Meij 1785 tusschen hem en de heeren Tresoriers en Rentmeesters aengegaen. Dog voorslag nog stadsbijaerd waren nog niet in staet, hetgene nog al eenigen tijd zal aen loopen.

Men spreekt sterk dat de verkooping der vernietigde Cloosters in de toekomende maend zal beginnen. De Huijsen aen deselve toebehoorende worden niet verhuert als met de maend en sijn reeds opgeseijd. De Cloosters der Norbertinessen en Witsusters dienen alsnog voor Entrepots, dat van't Derde Order, tot nog toe voor magazijn der militaire van hoei, strooij en hout gedient hebbende, is eijndelijk ook ledig en sedert vandaeg 22 October ledig en sonder wagt.

Desen zomer was den muer van *de Vest tegen de Roode Poort* hermaekt die voorleden jaere seer vervallen was, alle de witte steijnen met een schrikkelijk gedruijs daer uijtgevallen.

November 1786.

2 November, wesende Allerzielendag, wirden de gewoonelijke Diensten, tot laefenis der overledenen na ouder gewoonte verrigt, ten bijwesen van die Broederschappen in de Parochiale kerken, als ook in de kerk der seer eerw. Paters Augustijnen, niettegenstaende de vernietiging der Broederschappen. De kerkmeesters hadden dese loffelijke diensten in de parochien aenvaerd, en bij de Augustijnen de Paters.

De diensten waren na gewoonte alle maenden verrigt door hulp van aelmoesen der godvruchtigen.

13 dito is alhier opt Stadhuijs gepubliceert het Edikt van den Keijser raekende de stichting van *het Seminarie generael* in de universiteijt van Loven, en van het *Seminarie filiael* in de stad Luxembourg, voor de studenten in de Godtsgeleerdheijd, van den 16 October 1786. Door dit Edikt worden de Bisschopelijke Seminarien vernietigt, en verandert in soogenaemde Priestershuijsen alwaer de priesters moeten woonen na het eijnde van hunnen cours.

18 November hebben de Seminaristen binnen dese stad tijding van onsen Bisschop bekomen van op 20 deser tot Loven te zijn.

Maendag 2 deser om 7 uren smorgens vervoegde sijne Doorl. Hoogwt. onsen Bisschop sig naer het Seminarie binnen dese stad. Celebreerde aldaer de Misse en heeft ten tijde der zelve de Tonsuer en Kleijne Orders gegeven aen de jonge studenten in de Godtsgeleerdheijd, dewelke dan sijn vertrokken naer Loven, om aldaer ingevolge het Edikt van den Keijser van 16 October laestleden hunnen Cours in de Theologie te vervolgen. Het Seminarie blijft nog altijd in stand voor de Theologanten van Holland en Brabant, onderhoorig aen dit Bisdom.

20 deser begon de verkooping der vernietigde Cloosters binnen dese stad; dat van't Derde Order was't eerste. De gebeenten der Religieusen en dergene in dese Cloosters begraven wirden eerst ontgraven, in groote houten kisten geleijd en op de Nieuwe Kerkhoven buijten de stad gevoerd. Zulks geschiedde in die Cloosters, de welke stonden eerst verkogt te worden, als dese op 25 en 26 October, en op 4 deser bij de Witsusters en vervolgens in d'andere. En daer dese Cloosters verkogt wirden zijn de Reliquien der H.H. in de Tafels der Autaeren berustende wegens onsen Bisschop daeruijt gehaelt

en in't Bisdom ter bewarenis gebrogt, besloten in bruine of roode dooskens. Om 2 uren na middag wirden de Conditien in den Refter aldaear voorgelesen door den Notaris Van de Wouwer, waernaer hetzelve wird ingestelt, in courant geld verdeeld zijnde in vier koopen en de vier huijsen competerende daer aengelegen ook in vier koopen maekende saemen 8 koopen.

Den eersten koop wesende de helligt van den hof tegens de Arembergh straet	F. 800.-
Tweeden koop de andere heiligt van den zelven hof	850.-
3en Koop de Kerk, pand, pandhof, Refter en andere	6000.-
Desen koop is belast met eenen chijns van f. 300. - aen't Capittel Cathedrael.	
4en koop het ander deel van't Clooster in de Gasthuijs straet nevens het Maegdenhuijs, belast met f.... aen den Pastor van St Joris	9000.-
5en koop. Een huijs in de Arembergh straet nevens het Paters quartier bewoont bij Corn. Stordeur	2400.-
6en koop, het voorstaende Patersquartier	3000.-
7sten koop een deel van't gemeld Patersquartier in deselve Arembergh straet waer bijgevoegt is de Capelle gefondeert door de familie Ramirez	900.-
8ste een huijs gestaen en gelegen in de Lange Gasthuijs straet nevens de kerk van't zelve Clooster en het hoekhuijs van de Arembergh straete bewoont bij Fr Pas	2000.-
Maekende saemen in courant	24.950.-

21 November heeft den Canselier van Brabant de Crumpipen, smorgens na de plegtige misse van den H. Geest, inde Abdije van St Michiels, ter presentie van den Eerw. Heer Nicolaus Josephus Marus, abt van Grimbergen de stemmen met de gewone plegt opgesamelt voor den keus van eenen nieuwen abt, in plaets van wijlen den Eerweerdigsten heere Guill. Franciscus Rosa, overleden 26 September lestleden.

21 October 1786 wird bekent gemaekt de volgende waerschouwinge: Alle degenen die, ingevolge voorgaende advertentie hunne rekeningen ten laste der vernietigde Broederschappen binnen dese stad Antwerpen ingebragt en overgelevert hebben, zullen van het beloop der zelve behoorelijke voldoeninge konnen bekomen, te weten degene waer van de nombers hunder respectieve inventarissen hieronder staen uijtgedrukt, ten welken eijnde, wegens mijne Heeren van den Comité, zal worden gevaceert op Dijnsdag den 28 deser maeand November 1786 van half 3 tot 5 uren des naermiddags ten Raedhuijse deser stad, waernaer ieder des raekende zig kan reguleeren.

Numeri der inventarissen in de voorgemelde betaelingen begrepen: 4, 6, 7, 11, 12, 18, 19, 22, 24, 25, 26, 30, 31, 36, 38, 39, 40, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 53, 54, 58, 61, 65, 66.

Nota dat de voordere betaelingen bij naerdere advertentie zullen kenbaer gemaekt worden en dat degene, onwetend zijnde van de nombers der inventarissen, hun tot instructie dier moeten adresseren bij de gewesene Prefecten ofte Regeerders der gemelde vernietigde Broederschappen.

22 November is alhier op't Stadhuijs gepubliceert de Ordonnantie van den Keijser gedraegende suppressie van het *Corpus*

der Munters van Brabant evenals van de Munt van Antwerpen, van den 16 November 1786.

Bij dese ordonnantie wordt het Corpus der Munters van Brabant gesupprimeert evenals de functien regten en prorogatieven daer aen gehegt ende dat die welke als de lidmaeten of bedienden van dit Corpus waren aen de ordinaire jurisditie onttrokken daeraen voortaen zullen wesen onderworpen gelijk de andere inwoonders verclarende Sijne Majesteijt daerenboven dat de besondere oprechting van den munt binnen de stad Antwerpen eensgelijks zal komen op te houden.

Alsoo sag men dese groote Privilegien vernietigen en aen de Munters ontnemen in welkers familien deselve plaetsen van oude tijden erfelijk waren. Nogtans de actuele munters en andere bedienden hebben bij provisie en bij brieve van't Gouvernement hunne vrijdommen blijven genieten die seer groot en aenmerkelijk sijn, namentlijk vrijdom van accijsen en alle personeele diensten. Men hadde in de Munt, binnen dese stad gestaen en gelegen op den Oever, op de hoek der Cloosterstraat en Muntstraet, sedert 1758 geen geld meer geslaegen, alleenelijk te Brussel sedert wanneer onse Munters geroepen zijnde sig naer die stad moesten begeven, hetgene groote schaede aen dese heeft veroorzaekt waerom verscheijde met hunne familien sig aldaer hebben gehuijsvest. Sij hebben een autaer versiert met schilderijen van Marten De Vos in St-Andries kerk nevens O.L.V. Capelle aldaer.

Bij eene ordonnantie van den geheijmen Raed de dato 5 April 1786 is verclaert dat de oprechting der Munte in de stad Brugge als ook de plichten rechten en voorrechten van het corpus der Munters aldaer geheelijk komen op te houden welke bedienden ook waeren afgestreden van de onderhoorigheijd van't Magistraet ende welke, al woonden sij onder andere Parochien, wirden gekent als Parochianen der

Cathedraele alle hetwelk ook quam op te houden zoo dat men maer van zin is alleenelijk in de Munte van Brussel te slaegen

27 November na middag om 2 uren geschiedde de inmijn van 't voorschreve *Clooster van 't Derde Order* in den Refter aldaer; te weten de helligt van den hof tegen de Aremberg straet op 20 deser ingestelt sijnde f. 8000 is afgekomen tot 7610 als wanneer Joan Franciscus Baas, meester-timmereman, den zelven heeft ingemijnt en daerop gestelt 50 verdierens; den tweeden koop wesende den anderen helligt van den hof afgekomen zijnde tot f. 770. - is ingemijnt door D.W. Cornelius Ergo; 3en koop ingemijnt door A. Petrus Josephus Iven voor f. 5000. - die dan 294 verdieren stelde; den 4den koop ingemijnt door den zelven voor f. 8500. - die daerop heeft gestelt 700 verdieren; 5n ingemijnt door Petrus Franciscus Bogaerts voor f. 2320. - die daerop 25 verdieren heeft gestelt; 6en koop is ingemijnt voor f. 1700. - door Michiel Schoenmaekers; 7sten koop is ingemijnt door D.H. Antonius Danies voor f. 750. - die daer op 20 verdieren heeft gestelt; 8sten en laesten koop ingemijnt door Adrianus Jordaens voor f. 1800. -. De voordere verdieren konnen op de Panden gestelt worden bij den Notaris van de Wouwer onder wie de Conditien zijn berustende en die dese selve den eersten dag heeft voorgelesen elke verdier is van f 2 - crt, waer van een vierden is ten profijte van degene die deselve gestelt heeft, en dit boven de ses guldens op iederen koop voor vroompenning.

December 1786.

1 December ontfing de Princesse Douairière van Salm-Salm in deser hotel, de onaengenaeme tijding, dat de Princesse Felicitas Victoria van Löwenstein-Wertheim, gemaelinne van

den Prins Constantin Alexander van Salm-Salm Wilden Rhijngrave, Hertog van Hoogstraeten, Souvereijnen heer van Arschot, Ridder van't order van St Huijbrechts, op het Casteel van Sinones hoofdstad van't prinsdom van Salm den 20sten November laetst was overleden van de kinderpokskens, ten 7 uren savonds in den ouderdom van 18 jaeren, agterlaetende uijt haer houwelijk eenen Prins genaemt Guilliaume Florentin.

4 dito zijn de Aalmoeseniers gekosen.

Sondag 10 December. Aengesien de onderwijzing in de Christelijke Leering voor de jonkheijd binnen de stad Lier maer enkelijk verrigt wird in de parochiale en collegiale kerk van den H. Gummarus, zoo hebben sij te danken aen den Apostoliken iever van sijne Doorl. Hoogwt. Cornelius Francisuc De Nelis, Bisschop deser stad, de instelling van die onderwijsing in ses verscheijdene plaetsen alwaer de jonkheijd zoo wel in den winter als in ander jaergetijden, uijt alle de wijken van die stad alle Sondagen konnen komen om onderwesen te worden, namentlijk in de gemelde hoofdkerk, in de capelle van den H. Gummarus, in die agter het stadhuijs, in die der Eerw. Paters Predikheeren, in de kerk der Eerw. Paters Capucienen in de kerk der gewesen Jesuiten, in de welke daerenboven komt ingestelt te worden eene Christelijke onderwijsing, alle Sondagen voor de bejaerde menschen. Het Koninglijk Capittel heeft daertoe scholasters gekosen, den zeer eerw. Heer Adrianus Franciscus Vertommen, Cannonik en voortijds Pastor van't St Elisabethsgasthuijs, Sondag 10 december sag men de kinders aldaer met grooten vlijt en toeloop vergadert zijnde, de eerste onderwijsing in dese plaetsen voor de eerste mael verigten door den seer eerw. Heer Plebaen Joannes Baptista Denckens, eenige Cannonikken

en andere van Seculiere geestelijkheijd alsook de aengestelde Paters binnen hunne voorgemelde kerken.

11 December na middag is het voorstaende Clooster der Derde Orde finael met den hamerslag onder agreatie, publiek verkogt in den Refter aldaer, te weten:

Den eerste koop ingemijnd zijnde voor		F. 610.-
	Vroompenning of inmijning	6.-
Waer in't geheel op gestelt zijn 192 verdieren		384.-
		court 1000.-
Den kooper is Hieronymus J. Verdussen, Boekdrukker op de groote Merkt.		
Den 2en koop ingemijnt als vore		770.-
	Inmijning	6.-
Voor de 140 verdieren op desen coop gestellt		280.-
		1056.-
Cooper als vore.		
Derden koop de kerk, pand en andere als vore ingemijnt		5350.-
	Inmijning	6.-
Voor 1500 verdieren		3000.-
		8356.-
Van desen koop is kooper gebleven Gerardus Verheijen.		
Vierden koop nevens het Maegdenhuijs ingemijnt als vore		8500.-
	Inmijning	6.-

Voor 2750 verdieren in't geheel op desen koop gestelt		5500.-
		14006.-
Kooper J.B. Hermans, postmeester deser stad. 5en Koop ingemijnt als vore		2320.-
	Inmijning	6.-
Waarop in't geheel gekomen zijn 675 verdieren, dus		1350.-
		3676.-
Den kooper is Cornelius Stordens, inwoonder van't Laer.		
6en koop ingemijnt als voor		1700.-
	Inmijning	6.-
In't geheel gestelt 513 verdieren		1026.-
		2732.-
Kooper Petrus Franciscus Bogaerts.		
7sten koop ingemijnt		750.-
	Inmijning	6.-
Voor 56 verdieren hier op gestelt		112.-
		868.-
Kooper Nicolaus Oolemans.		
8sten en laesten koop het huijs nevens de kerk ingemijnt		1800.-
	Inmijning	6.-
Voor 102 verdieren hier op gestelt		204.-
		2010.-

Kooper was Petrus Pas, inwoonder van't zelven huijs.	
Maekende in't geheel de somme van ingemijnt	21.800.-
Voor vroompenning of inmijning of 6. - per koop	48.-
Voor 5928 verdieren	11.856.-
	33.704.-

Daer na zijn alle dese koopen te saemen geroepen ter voorstaende somme alswanneer den Notaris P. De Backer daer op nog gestelt heeft 300 verdieren niemant boven komende en is alsoo den kooper van dese panden gebleven voor rekening van Joncheer Della Faille de Leverghem.

dus	33.704
	600
Dus saemen in courant	34.304

Dit clooster is ten jaere 1788 geheel afgebroken en begonst eenen nieuwen bouw te stellen die anno 89 gemaekt was en is blijven staen maer daer naer volmaekt, en bewoont is door Jonch. Della Faille.

12 December om 3 uren na middag is den instel gebeurt van't *Clooster der Predikheeren* aldaer ter plaetse. De conditie voorgelezen zijnde door den voornoemden Notaris Van de Wouwer die gelijkvormig waren aen de eerste.

Den eersten koop wesende een deel van't Clooster in den hoek tegen over de straet, leijdende na de Minderbroeders genaemt de Predikheerinnen straet ingestelt	F. 10.000.-
2en koop, de kerk, choor, hof, etc.	9000.-
3en koop twee huijzen in't Clapdorp genaemt de *Groote* en *kleijne Roos* waer aen	

gevoegt is den Refter, Cour en Gaelderije van't voorstaende Clooster	14.000.-
4en en laesten koop een huijs in de Heijl met de Huijke straet	1.400.-
Samen in courant	34.400.-

Ten zelven dage is er een schipken bij Austruweel gesonken dog niemant is met hetzelve verongelukt.

14 dito was't alhier *seer hoogen vloed,* en schrikkelijken wind, soo dat het water seer hoog stond.

19 deser na middag om alf 3 is den inmijn gebeurt van't Clooster der *Predikheerinnen,* als volgt den 1sten koop ingestelt zijnde als voren f. 10.000 en afgekomen tot 3.100 alsdan ingemijnt door Mr Leijskens die daer op heeft gestelt 500 verdieren; 2de koop ingestelt op 9000 en afgekomen tot 2450 ingemijnt door denselfden Leijskens die daer op 300 verdieren stelde; 3den koop de twee huijsen in't Clapdorp ingestelt 14.400 is afgekomen op f 7700 als wanneer Adrianus Marcelis, meester-timmerman den zelven heeft ingemijnt en daer op gestelt 150 verdieren; 4en en laesten koop het huijs in de Heijlmetdehuijkstraet ingestelt sijnde f. 1400 is ingemijnt door Petrus Frans Bogaerts voor 1150 daer op gestelt heeft 50 verdieren zijnde elke verdier ook in en ten profijte als voren en ook boven de f 6. - per koop voor vroompenning.

22 December na middag om 3 uren en volgende dagen wirden in de Leghuijt verkogt verscheijde grove effecten bestaende in eene partije restant van ouden was en siraden, tafels, stoelen, banken, banken, kassen, coffers, tin, coperwerk, versilverde kandelaeren, offerblokken, baerkleeden, enz., ver-

scheijde autaerversiersels en andere van de vernietigde Broederschappen deser stad. Vele van dese goederen wirden ingekogt van de gene die de zelven hadden toebehoort.

23 dito de spijker omgestelt voor de cheijse, als

Tarwe, de veertel	f. 5.10	
Rogge	3.19	
Boekwij	2.15	
Gerst	3.16	
Haver	2.10	
Evene	4.15	
Evie		1.15
Witte boonen	8.10	
Erten	7.-	
Peerdeboonen	3.8	
Somer sloorzaed	8.5	
Sparie zaed	3.15	
Raepzaed	14.-	
Kempzaed	7.2	

Alle per veertel.

27 dito heeft onsen Bisschop in de kerkelijke berechting van de Cathedrael Zuijdquartier het Sacrament tot den zieke gedraegen.

29 dito en volgende dagen ten half 3 uren namiddag wird er boven op de Puije van't Stadhuijs deser stad publiek verkogt alle *de laeste effecten der vernietigde Broederschappen* der zelver stad te weten eene menigte van zeer kostbare effecten, kerkgewaeten, casuijvels, lijnwaest, siraden en ornamenten, kostelijke vaenen, tapijten, beelden, troonen en meer andere versiersels en schilderijen waer onder waren de Apostelen Petrus en Paulus, halve lijvens, geschilderd

door P.P. Rubens en door hem vereert aen het Broederschap van de Romanisten geseijt de Romeijnen in de Parochiale kerk van St Joris onder welk broederschap hij geweest is en waer onder niemand aenveerd wird als die naer Roomen geweest hadden. Deze twee schilderijen dienden alle jaeren op de Feestdag der Apostelen Petrus en Paulus tot versiersel van den autaer in dese kerk als wanneer aldaer ten 11 uren eene solemnele misse geschiede; voorts wirden de zelve bewaert ten huijse van den hoofdman die actuelijk is den advocaet Mens in de Lange Nieuwstraet. Dese schoone stukken heeft aldaer gekogt den Heer Nicolaes Franciscus Jos. Beeckmans, koopman in schilderijen wonende op de Meer voor de somme van f 1605.

Men sag geen silver verkoopen alsoo het alsnog bewaert wird op de peijskamer op't Stadhuijs.

En aengesien verscheijde Broederschappen, alhoewel onder eenen anderen naem continueren en hunne loffelijke diensten vervolgen, namentlijk onder deze de Veertiendaagsche Berechting, Zielen, den Engel te St Andries en van het H. Cruijs, en O.L.V. Onbevlekt ontvangenis in St Joris, welke laeste hun gewoonelijk octave hebben geviert en welke diensten sijne Hoogw. onsen Bisschop verscheijden reijse heeft bijgewoont, zoo hebben sommige hunne goederen ingekogt. Doch daer is immers menig schoon en loffelijk Broederschap agter gebleven.

1787

Januari.

2 Januari 1787 wird de Capelle in de Luijthaegen buijten dese Stad gelegen begonst afgebroken te worden, op 18 December laestleden verkogt zijnde voor de somme van f 305. Deze cappelle hadde tot nu toe in sijn geheel gestaen, zelfs

nog in goeden staet zijnde, alsoo over eenige jaeren daer groote reparatien aen gedaen zijn, namentlijk een geheel nieuw dak hebbende eerstijds geweest de oude kerk van dit clooster waervan aldaer nog vele overblijfsels benevens van de aldaer begraven personen gevonden worden. In dese capelle is sedert de vernietiging van het clooster binnen dese stad 1784 het Sacrificie der H. Misse niet meer gecelebreert. Dit clooster was aldaer gefondeert door Joannes van Ranst, heer van Mortsel, Edeghem, Canticrode, en van sijn maegen en sijne huijsvrouwe Agnes van Nijvelt en men sag in de capelle behalve verscheijde zerken, de tombe van den fondateur, maer zeer geschonden en waerop schijnen koperen leijsten gelegen te hebben waer seker de inscriptie gelesen wird. Men siet deselve in print bij Le Roij, *Notit. March. S.A.* pag 118, ook sag men in't midden der zerk de wapens van vrouw Agnes van Nijvelt mitsgaeders die van Maria van Sevenberghen de eerste Mater van dit clooster overleden 8 October 1548 oud zijnde 94 jaeren, 51 jaeren Mater aldaer en voortijds tot Lier nog 14 jaeren Mater.

Dog alsnu is deselve verwoest en gants vernietigt, zelfs tot zoo verre dat men dit jaer nog pottagie op den grond van dese capelle zag groeien.

Tegen dese capelle staet eene hoeve misschien nog van het overig van dit clooster, hebben onlangs dese ook mijnen af te breken maer is niet geschied op't verzoek van den pagter die aldaer vele jaeren gewoont heeft, en nieuwe huere daeraen is hebbende.

Ten zelven dage na middag wird het clooster der *Predikheerinnen* alhier finael onder agreatie ter plaetse verkogt, te weten

De eersten koop als vore ingemijnt zijnde		F. 3.100.-
	Inmijning	6.-

Waerop in't geheel zijn gestelt 1100 verdieren, dus	2.200.-
	5.306.-

Kooper A. Jos Danco meester-steenhouwer alhier die er hetzelve jaer aldaer nog in woonde.

2en koop ingemijnt zijnde	2.450.-
Inmijning	6.-
Voor 1525 verdieren op dseen koop gestelt	3.050.-
	5.506.-

Kooper den notaris J.M. Finck voor Du Buisson woonende in't Clapdorp, die dit aen sijne huijsinge geappropriert heeft. De kerk wird gecassijt, dienende als voor een pakhuijs.

3en koop ingemijnt zijnde	7.700.-
Inmijning	6.-
Voor de 2450 verdieren hier gekomen	4.900.-
	12.606.-

Kooper Andrianus Geeraerdts, die er ook heldzelfde jaer nog in woonde.

4en en laesten koop ingemijnt zijnde als vore	1.150.-
Inmijning	6.-
Voor 50 verdieren in't geheel hierop gestelt	100.-
	1.256.-

Kooper Petrus Franciscus Bogaerts.

Daernaer wirden dese panden bij malkander geroepen op verscheijde manieren, maer alsoo daer niemand eenige verdieren bij stelden zijn deselve aen de respectieve koopers ge-

bleven beloopende samen de somme van te weten den inmijn		14.400.-
	Inmijn	24.-
Voor 5125 verdieren		10.250.-
Saemen in courant		24.674.-

Ten zelven dage heeft zijne Doorl. Hoogw. de veertiendaegsche Berechting gedaen te St Joris.

8 Januari 1787 na middag 2 uren is den instel gedaen van't *Clooster der Luijthaegen* in de Prekerstraet aldaer ter plaetse, verdeijlt met de huijzen en hoven daer aen behoorende in 7 koopen; op de conditien als de voorgaende, voorgelezen door den voorstaenden Notaris Van de Wouwer.

11 dito heeft onsen Bisschop de veertiendaegsche Berechtinge gedaen der Parochie van St Joris langs den grooten Tour, dat is langs Croonenborgpoort.

16 dezer na middag is den inmijn gebeurt van voorstaende Clooster van St-Annendael, geseijt de Luijthaegen.

17 dito heet zijn Doorl. Hoogw. de 14 Dagsche Berechting gedaen te Borgt.

26 deser is alhier gepubliceert, volgens P.N. De Lannoy, Procureur Generael, door eenen deurwaerder en geaffigeert op de drij gewoonelijke plaetsen, het Decreet gegeven in den Souvereijnen Raede van Brabant op de Requeste van den Procureur generaele; tenderende tot de suppressie van't druksel voerende voor titel *Damnatio & Prohibitio Libri, Germanico Idiomate editi titulus Was ist der Pabst,* van den 22 deser maendt Januari 1787.

Ten zelven dage waren meest alle de Seminaristen van dit Diocese, van Loven wederom gekomen, mitsgaeders bijna alle de andere willende, en konnende aldaer niet blijven ter oorsaeke der veranderingen en nieuwigheden die aldaer ingevoert wirden.

31 deser maend Januari wird het voorstaende clooster der Luijthaegen finael onder agreatie publiek, aldaer ter plaetse verkogt, als volgt te weten

Den eersten koop den hof pand en voordere pletsen op 16 deser ingemijnt zijnde voor	4.420.-
Inmijning	6.-
Waerop in't geheel gestelt zijn 700 verdieren dus	1.400.-
	5.826.-
Kooper Jannes Sanders, meester-metser alhier.	
2en koop de kerk, de pastorije en hof enz., ingemijnt	4.440.-
Inmijning	6.-
Voor 500 verdieren op desen koop gestelt	1.000.-
	5.446.-
Kooper Benediktus Thijs die hetzelfde jaer aldaer nog in woonde hebbende de kerk en het choor afgebroken en hovingen van gemaekt.	
3den koop 5 huijskens in eenen gang nevens het clooster op 16 deser ingemijnt zijnde voor	1320.-
Inmijning	6.-
Voor 50 verdieren	100.-
	1426.-

Kooperesse Elisabeth Regemortel Wed. Backele.

4en koop eenen blijkhof gelegen in de Cloosterstraet ingemijnt voor de s omme van	5325.-
Inmijning	6.-
Voor 800 verdieren	1600.-
	1600.-
	6931.-

Kooper Godefridus Loos, landmeter die de plans van alle de vernietigde cloosters binnen dese stad gemaekt heeft.

Belast met eenen Chijns van F 3. - 's jaerts aen de Abdije van St Michiels en eenen gulden aen de Domeijnen.

5en koop 5 huijskens en eenen hof ingemijnt voor	1400.-
Inmijning	6.-
Voor de 400 verdieren op desen koop gestelt	800.-
	2206.-

Kooper Jacq Trou, meester-metser alhier.

6en koop eene koeijhouderije ingemijnt voor	700.-
Inmijning	6.-
Voor 75 verdieren	150.-
	856.-

Kooper Joes Bapta
Tassaert.

7en en laesten koop ses huijskens en twee hoeven ingemijnt	2300.-
Inmijning	6.-
en voor 100 verdieren	200.-
	2506.-

Kooper J.B. Tassaert ut supra.	
Maekende saemen van alle dese panden eene somme te weten per inmijn van	19947.-
van ieder koop vroompening	42.-
en voor 2625 verdieren	5250.-
	———
	25.239 crt.

Daer na sijn alle dese koopen nog saemen geroepen en als alsoo niemand verdieren bij heeft gestelt zijn dezelve aen de respectieve koopers gebleven.

Februari 1787.

1 Februari. De drij jaeren van de Tresoriers en Rentmeesters geexpireert zijnde, nogtans was er verbod wegens het Gouvernement van geene nieuwe te kiezen, over drij jaeren was den tijd van den zelven Tresorier Jonc. Van Schorel de Wilrijk ook wegens Brussel geprolongeert. Daer wirden geene stadsrenten betaelt. Den rentmeester Joannes Baptista De Wolf seij dat sijnen tijd uijt was, willende sijne rekening doen afmaeken en gekozen worden. De dekens wilden volgens hun oud recht tresoriers en rentmeester kiesen, om welke redens den Borgemeester en Pensionnaris naer Brussel zijn, als ook dat degene die met graen of meel binnen dese stad komende geene rechten wilden betaelen, zeggende zulks niet schuldig te zijn ingevolge het Edict van 11 December 1786.

Op desen tijd was *de nieuwe Baille aen de Roode Poort* gemaekt, zijnde alsnu in arduijn, met ijzere barrier en te voren geheel ijzer.

7 Februari is er zilverwerk van de vernietigde Broederschappen, op't stadhuijs bewaert geweest hebbende, naer Brussel gevoert, geschat wordende op in de dertig duijzend guldens.

9 dito is den keus gedaen van tresoriers en rentmeesters alhier op't stadhuijs na gewoonte door de dekens alswanneer den actueelen tresorier Joncr. Petrus Frans Van Schorel, Heer van Wilrijk, is ingekosen. Voorts zijn gekosen te weten voor tweeden tresorier Joannes Baptista De Wolf, te vorens rentmeester, voor rentmeester Franciscus Josephus Frans, te vorens 2en tresorier. Zullende continueren de gewoonelijke drij jaeren en voorts tot ultima Octobris als wanneer nu de stadsrekeningen moeten gedaen worden.

13 Feb. was alhier aen't stadhuijs, werf en andere aengeplakt dat alle degene die vermeijnden te hebben de noodige bequamheijd om in een Gericht te sitten van eerste instantie in de steden en eenige vlekken, hun moeten aengeven en laten examineeren binnen de 14 dagen na de publicatie dier bij den nieuwen hofraed De Robiano te Brussel daertoe gecommiteert zijnde, die, hun bequaem gevonden hebbende, eene acte van keusbaerheijd zal geven om door de gemeijnte gekosen te worden. Siet de *Gazette* van 20 februari 1787.

15 dito was er al geld van de *broederschappen* gearriveert in tonnekens, soodat er in't kort al eenige openstaende schulden der selve sullen betaelt worden.

15 Februari is het reglement over de *civile rechtspleging* en voor de Oostenrijksche Nederlanden, op de gewoonelijke forme, ter puije aen't stadhuijs uijtgekondigt; het maekt eenen boek van 150 bladsijden, en bevat 39 capittels gedrukt met octroij tot Brussel, bij Pauwels, drukker van de Majesteijt.

16 dito is alhier gepubliceert het edikt van den keijser van 4 Januarij 1787; bijgevolg der edikten van 22 en 27 Meij

1786; raekende de overdragt van *de goederen der geestelijkheid* en van alle welkdaenige beneficien en kerkelijke officien en fondatien in de Nederlanden.

Den heer *Jondadari, Nuntius van den Paus* aen het hof van Brussel, heeft bij depeche van't gouvernement, de dato 14 Februarij, bevel ontfangen van met sijnen auditeur, in den tijd van 8 dagen uijt Brussel te vertrekken; en binnen 15 dagen uijt dese Nederlandsche Provinciën, en is op 16 der selve maend, ingevolge het selven vandaer op reijse gegaen; en de reden was de affaire van de pauuselijke Bulle of Brieve, die medebrengende de doeminge en verbiedinge van't werk van Eybel, hebbende voor titel: '*Quid est Papa?*' een autteur wiens werken men wilt leeren in de universitijt van Loven. (Siet het plan de l'institut). De bulle waerbij dit werk gedoemt word, is in dese landen gesupprimeert geworden bij decreet van 22 Januarij 1787 en alhier gepubliceert op 26 Januarij.

Sondag 18 Februarij is sijne Eminentie Joannes Henricus, grave van Frankenberg en van Schellendorff, Cardinael Artsbisschop van Mechelen, vandaer vertrokken naer 't hof van Brussel, van waer sijne Eminentie sanderdaegs is voortgereijst door Luxemburg en Lorrijnen, na 't hof van Weenen, aldaer ontboden sijnde bij den keijser.

20 dito na middag is den instel gebeurt van't klooster der arme *Clarissen,* alhier in den refter van't selven, verdeijlt in twee koopen.

27 dito heeft onsen Bisschop de 14 dagsche Berechtinge gedaen der Parochie van St Joris, onder het gesang der con-

freers of ijveraers, met serpent en basson; dese berechtinge geschiedde met meer licht als te voren.

Ten selven dage is geresolveert het decreet van hun K.K. H.H., van 14 Februarij, bekent te maeken.

26 deser om 3 uren tot 6 uren namiddag, vaceerden die van den commité over de *vernietigde brooederschappen,* binnen dese stad, andermael, tot het betaelen der resterende en alsnog openstaende pretentien; sijnde onder dese betaeling nog niet begrepen de pretentien; der broederschappen, welker inventarissen overgebrogt en gequoteert sijn sub n^{rs} 17, 20, 21, 32, 41, 59 en 71.

27 dito dede sijne Doorl. Hoogwt. de 14 dagsche Berechting te St Andries.

28 dito is den inmijn gedaen van't klooster der arme *Clarissen* in den refter aldaer.

Maart 1787.

5 Meert is te Loven uijtgekondigt de copije van den brieve, in dato 23 Februarij, wegens het gouvernement aen den heere Thijsbaert, commissaris van het *Seminarie generael* op 4 deser toegesonden, waerdoor geboden word dat alle de reguliere studenten der Theologie in het seminarie sullen woonen voor de 15 dagen, enz.

8 Meert wird de bedeklok geklept in't uijtgaen der 14 dagsche Berechtinge van St Joris om aen te kondigen dat de Bisschop had 40 dagen alflaet verleent aen degene deselve vergesellen, met of sonder licht.

13 Meert is de ordonnantie van den keijser, voorschreijvende een denombrement van alle de pieuse werkelijke *fondatien* van 20 Januarij 1787, alhier gepubliceert.

15 dito om half drij na middag, wird het klooster der arme *Clarissen* alhier, op agreatie in den refter aldaer finael verkogt; sijnde den eersten koop, wesende de kerk, pand, patersquartier, refter, hovinge; met één woord het geheel klooster op 28 Februarij laest leden door den Notaris Folins ingemijnt voor f. 17.000

Inmijning	6
Voor 6000 verdieren in't geheel op desen koop gestelt	12.000
	29.006

Waervan koopers gebleven sijn: Jacques van Cantfort en J.B. Hermans, postmeester, die er dit jaer nog in ging werken in October; die de kerk voor den peerdenstal, en de choor der religieusen voor hoeijsolder gebruikt; o wat verandringe! 2den en lesten koop, de brouwerije en den hof tegens de Lombaerdstraet ingemijnt sijnde dato als boven door Jonc. Van Schorel voor f 4200

inmijning	6
voor de 1800 verdieren daerop gestelt	3600
	7806

Den kooper bleef in 't versteek, dog Jon^{r} Van Schorel heeft daerna gepresenteert, den selve voor die somme te nemen. Maekende in 't geheel de somme van prijsinmijning f. 21212

en voor de 7800 verdieren	15600
	36812 courant

In October begonsten sij in't selve te werken.

16 Meert. Den hofraed de Robiano, commissaris wegens den keijser voor de privincie van Brabant ter beschikking

van de nieuwe administratie van Justicie in de civile rechtspleging, komende van Loven, heeft alhier de voorbereijdsels gemaekt om een *gerigt van eerste instantie* op te regten binnen dese stad (hetgene sal bestaen in eenen president en seven regters) en voordere beschikkingen gaen te werk stellen na Lier, Turnhout, Herenthals en Hoogstraeten.

De advocaeten geexamineert en eenen act van keusbaerheijd bekomen hebbende, sijn alle ingesetenen deser stad, te weten: Petrus Josephus van Welhuijsen, oud schepene deser stad, dienende actuelijk in die qualiteit op de weeskamer; Michael Andreas van Hencxthoven, Jonc^{r} Jos. Petrus Franc. Cuylen, adjoint pensionnaris deser stad; Rumoldus Torfs, dienende schepene in de weth alhier; Jon^{r} Joannes Aloysius De Bosschaert, oud schepene, Jon^{r} Franc. Van Gameren, dienende schepene, Constantius Maria Nicolaus Nanteuil senior, hoofdman der poorterije alhier; Joannes Hubertus Boukolle; Josephus Hermanus Bogaerts, wijkmeester der 2e wijke deser stad en Josephus Carolus Van Laeken; den oud schepene Joannes Carolus Van Heurck was eenen act van keusbaerheijd gesonden, dog wilde niet gekosen worden, willende sig met dese nieuwigheden niet bemoeijen.

Ten selven dage sijn door de heeren der policiekamer deser stad, drij veertels koren gekogt op de Zeeuwsche korenmerkt, om te dienen voor den nieuwen *spijker.*

22 deser, wirden dese drij veertels rogge gemalen, eene op den Roel, aen den geusen Drink, door Petrus Verheijen; de tweede op den Neermolen door Eugène N. Eeckelaers; en de derde op den Keijser bij N. Verbeeck; alle ten bijwesen der heeren van de policiekamer, der commissarissen en der dekens van de hoofdambagten.

23 dito is de middelste veertel van dese drij gebakken door sekeren bakker daertoe onder eed gesteld sijnde, ten huijse van Leonardus Sluijts, m^{r} bakker, aen Tapetsierspand, ten bijwesen van de voors^{e} gecommitteerden en is sanderdaags gewogen ten bijwesen der vorigen, en heeft gewogen 4990 looden brood.

24 deser smorgens, is alhier op't stadhuijs, den keus gedaen van de seven nieuwe regters van't koninglijk *gericht der eerste instantie* binnen dese stad, door het Magistraet, oude schepenen, wijkmeesters en dekens der ambachten deser stad; alwaer gekosen sijn de volgende persoonen, te weten: Petrus Jos. Welhuijsen, oud schepene, Joseph. Carolus Van Laecken; Michaal Andreas Van Hencxthoven, Jon^{r} Josephus Petrus Cuijlen; Rumoldus Torfs, schepene, Jon^{r} Joan. Aloys. De Bosschaert, oud schepene; en Joseph. Herman. Bogaerts. Den Jaerlijkschen trek is gesteld op 1200 duijtsche florijnen (sommige seggen f 1500 duijtsche of 2100 brabantsche florijnen courant) of f 1680 in Brabants courant; voor president van desen raede van eerste instantie is gestelt: Joannes Baptista Wirix, raedsheer van den raede van Brabant, gebortig van Loven.

Het gouvernement had twee opene brieven van den keijser; gedagteekent te Weenen 1 Januarij van het tegenwoordig jaer 1787 mede gedeelt aen de staeten der provincien, aen de regterschappen en aen de magistraeten der voornaemste steden van den lande. De eene behelst de opregting van eenen nieuwen *raed van het gouvernement generael* der Nederlanden; den welken met den 3den der naest komende maend sal worden geopent; den anderen betreft het nieuw order der *regterschappen en justitie* in de Nederlanden, welkers opening is vast inhoudende eene gansche omwenteling der selve.

30 Meert wird de terwe gekogt, voor het maeken van den nieuwen *spijker,* ook drij veertels, op de Zeeuwsche merkt, geschiedde op de selve wijse als de rogge en bij commissie van 28 deser.

De *boter,* den ganschen winter seer dier geweest hebbende, twas al seven, acht en negen stuijvers en meer, vraegende vandaeg, 30 Meert, 10 en 10 ½ stuijvers, hetgene niet is om op te brengen voor den gemeijnen ambagtsman, het welk groote desorders heeft veroorsaeckt, want de gemeynte, verbittert sijnde tegen de boeren, hebben de boter in menigte afgenomen, waermede groote rumoer en tumulte op den Oever, Eijermerkt, St Jacobsmerkt, Schoenmerkt en andere, hem daervoor 7 stuijvers per pond gevende; sommige minder; jae, andere niets.

April 1787.

1 April, wesende Palmensondag, is de *processie* der Cathedraele, naer ouder gewoonte, na de Borgtkerk niet gegaen, misschien om't verbieden der processien; verleden jaer was dit ook niet geschied om het slegt weder.

Met dese processie gingen aldaer de *ridders van Jerusalem* met hunne riten, ingevalle er binnen dese stad bijwaeren; en soo blijft dess schoone gewoonte ook al agter; daer plagt een broederschap te sijn van de Ridders van Jerusalem inde Cathedraele in Besnijdenis kapel, alwaer men alsnog verscheijde serken van ridders siet.

Ten selven dage heeft den Eerw. Pater corrector der Minimen binnen dese stad, bericht van hooger hand ontvangen, om de voorbereijdsels te maeken van binnen sijn klooster te ontfangen, 17 religieusen der couventen van Brussel en Loven, dewellke vernietigd worden; de Minimen van Anderlegt en Bergen in Henegouwen, ook vernietigd wordende sijn na die van Geraertsbergen in Vlaenderen gesonden; soodat er nog

twee kloosters van het order van den H. Franciscus inde Nederlanden overblijven. Bijgevolg, het gerugt tot Brussel verbrijd dat de Eerw. Paters Predikheeren daer souden worden overgeset in't klooster der Minimen, omdat hun hoving en gebouwen, inschietende agter het schouwburg of comedie, sullen worden toegepast aen het openbaer gebruijk tot vergrooting van 't selve; dog sij stellen benevens de Minimen sig hier tegen, hun klooster met reden niet willende verlaten. Wat wonderlijke veranderinge siet men nu inde Nederlanden; schouwburgen of comedien stellen voor kerken en kloosters; en dat door de overheijd. Daer sal jaerlijks voor de kosten van dese religieusen betaelt worden, soo men segt, te weten voor de paters f 210 en voor de broeders f 110.

3 April na middag is de terwe gebakken voor den nieuwen *spijker* te weten twee veertels, ter presentie bij Petrus Tens, m^{r} bakker aen 't Esschenhuijs. De twee veertels sijn gemaelen, één op den Roel aen den geusen Drink op 31 Meert ende ander op den Keijser 2 deser.

Desen avond arriveerden van Brussel binnen dese stad Mber Petrus Eng. Albert van den Delft, ridder auditeur van sijne Maj. rekenkamer te Brussel, benoemt sijnde tot kapiteijn of intendent van den crijts of cirkel van Antwerpen, die begrijpt de 7 quartieren, ende heerlijkheijd van Mechelen, raedsheer van den raede van't gouvernement generael der Nederlanden; sijn intrek nemende binnen de abdije van St Michiels, plaetsende aldaer binnen verscheijde saelen sijnen bureau en openende de intendentie, waertoe voor commissarissen benoemt sijn: Jonker Petrus Frans Van Schorel, heer van Wilrijk, tresorier deser stad, en voor tweeden commissaris Mher Frans Emmanuel vicomte de Foret, secretaris Maisonfort; hebbende voorts hunne officialen en boden.

Ten selven dage is den keus tot oprechting van een raed

der eerste instantie binnen Turnhout tot stand gebragt, bestaende in eenen president, wesende de heer Carolus Borrekens, greffier deser stad Antwerpen; en drij regters, alle rechtgeleerden, twee gebortig van Turnhout en eenen van Gierle.

Tot Lier is den raed van eerste instantie, op 31 Meert tot stand gekosen. Hij bestaet ook in eenen president, sijnde: Jonker Egidius Henricus Jos. Van Trier, schoutet, van dese stad gebortig, en oud schepene van Antwerpen; de drij regters sijn, te weten: Constantinus Maria Nicol. Nanteuil, Joes Bapta Vereecken, beijde advocaeten deser stad; en Carolus Schepmans, advocaet van den raed van Brabant; alle drij gebortig deser stad Antwerpen.

5 April, Witten Donderdag, wesende merktdag, is er wederom groote tumulte geweest op de merkten; om de duurte der *boter;* nemende de selve andermael af voor 7 stuijvers van die meer vroegen, daer wird seer gevogten, geslaegen en gestoken; het gong veel erger als op den 30 Meert lestleden.

5 April is alhier op het stadhuijs wegens de intendentie, alsoo de magistraet de publicatie weijgerde als niet sijnde gevidimeert in den souvereijnen raede van Brabant, en vervolgens niet kan bestaen) door een deser gepubliceert het edict van den keijser gedraegende opregting der kreijtsintendentien inde Nederlanden, van den 13 Meert 1787. Het zelve wird naer de dorpen, wegens deselve intendentie rond gesonden door hunne boden; waerbij was den volgenden brief van hunne koninklijke Hoogheden, luijdende aldus:

Maria Christina, koninglijke Princesse van Hungarië en Bohemen, Artshertoginne van Oostenrijk, Hertoginne van Bourgondië, van Lor-

Albertus, koninglijke prins van Polen en van Lithaunien, Hertog van Saxen-Tesschen, groot kruijs van het koninglijk order van den

rijnen ende van Saxen-Tesschen, etc.	H. Stephanus, veldmaerschalk van de legers van sijne Maj. den keijser en koning, ende van degene van het H. Roomsch rijck, etc.

‘Lieven ende beminden. Wijsende u hier neffens het gewoonelijk getal der exemplairen van het edict van sijne Majesteijt, in dato 12 deser; gedraegende opregtinge der kreijts-intendentie inde Nederlanden, u ordonneerende het selve binnen den termijn van 24 uren naer het ontvangen deser, te publiceeren en te doen afficheren ter gewoonelijke plaetsen, mitsgaeders een exemplaer van het selve te doen stellen ter greffie, ende een te behandigen aen den pastoor der Parochie, gelijk bij de ordonnantie voorgeschreven is. U zult den brenger deser betaelen, op den voet, geplogen van het senden der edicten en ordonnantien. Hiermede, lieven ende beminden, onsen Heere Godt sij met u. Brussel den 30 Meert 1787. Geteekent: Maria en Albert; tegengeteekent H. Crumpipen.

Onder stond aen den Drossaert ofte Meijer van...

Dese was de eerste die wegens de intendentie naer de dorpen gesonden wird. Agter was gedruukt het afbeeldsel van het provisioneel gebied der negen kreijtsen deser Nederlanden.

Desen avond hebben, volgens gewoonte, de pelgrims den maeltijd in St Julianus gasthuijs niet genomen, mits de vernieting van het *broederschap der Romeijnen.* Men sag ook gene pelgrims binnen dese stad.

6 deser, Goeden Vrijdag, heeft de processie van het H. Kruijs van St Joris, altijd vergeselt met de pelgrims en gaende om 3 uren na middag langs den kruijsweg, nu mits de ver-

nietinge der processien en broederschappen, ook geen plaats gehad.

10 April sag men in't ligt de volgende waerschouwing: ‘Alsoo in't koninglijk gerigt, binnen dese stad Antwerpen staen vergeven te worden de volgende bedieningen, te weten: van twee secretarissen, eenen prothocollist der sittinge, eenen adjoint van den selven; eenen archivist; twee officialen van den selven, eenen expediteur, twee officialen van den selven, eenen prothocollist van de exhibitien; eenen adjoint van den selven, vier huissiers ofte deurwaerders, ende eenen vuerstoker; soo adverteert men eeniegelijk bij dese, dat degene die vermeijnen hun tot deselve bedieningen te komen presenteeren hun sullen hebben schriftelijk aen te bieden aen den heere advocaet Bogaerts op de Schoenmerkt alhier, den welken tot het ontfangen der voorschrevene schriftelijke aenbiedingen sal vaceeren op Donderdag naest komende, wesende 12 deser; van 8 uren tot 12 uren voormiddag; en van drij tot ses uren des namiddags, waernaer gene aenbiedingen meer sullen aengenomen worden.’

Vandaeg begonst het soogenaemt *Jesuiten gat,* nevens het klooster en sodalitijt opengemaekt te worden, hebbende gesloten geweest sedert de militaire schole aldaer is geweest.

Ten selven dage na middag om drij uren, sijn de prijsen gegeven, bestaende in boeken, op het *chirurgijns collegie,* boven stadswage, wesende het eerste jaer; bijgevolg der geboden uijtgeroepen van 7 Meert 1786, vermeerdert van lessen, als van ouds geplogen. Joes Henricus Matheij L.J.M. en chirurgijn, professor der eerste klasse, dede eene aenspraek over die wetenschap; Petrus Stephanus Kok L.J.M., professor der tweede klasse, alsook professor der vroedkunde, leesde de

voorgegevene vraegstukken en vervolgens de sinspreuken, van buijten op gesegelde briefkens geset door de prijskampers; en de auteurs wirden uijtgeroepen, de drij eersten onder geschal van trompetten en timballen, daerenboven begiftigt met verscheijde schoone boeken. In de eerste klasse 1. Martinus Josephus Beguinet, gebortig deser stad, 2. Joannes Baptiste Leijsen van Herenthals, 3. Jacobus Josephus Van Esschen, van dese stad.

In de 2de klasse: Jacobus Jos. Van Esschen, ut supra; 2. Franciscus Cornelius Van Esbeck; 3. Franciscus Joannes Van Camp; alle drij gebortig deser stad. Alles ten bijwesen van den heere borgemeester Lunden en van Mher Jacobus Jos. Hyacinthus Borrekens, Ridder, Commissaris uijt de weth; benevens een groot getal aanhoorders.

11 April is alhier op't stadhuijs, op de oude maniere, gepubliceert, het edict van den keijser, raekende de *ambagten, gilden ende andere burgerlijke corporatien,* alsook degene van de last-draegers, wegers, meters en andere arbeijders, aengestelt tot den dienst van de schipvaert, van de koophandel, ofte van het publiek, gedagteekent 17 Meert 1787 (waerover de ambagten en alwie het aenging seer misnoegt waeren, alsoo door het selve hunne privilegien, vrijdommen en meesterschap seer gekrenkt wirden.)

13 dito. Smorgens sijn de voorgemelde nieuwe officien op 10 deser bekent gemaekt door de nieuwe regters van't koninglijk gerigt van eerste instantie binnen dese stad vergunt aen de volgende persoonen, die jaerlijks sullen genieten als bij ieder staet uitgetrokken, te weten:

Secretarissen	Duijts.	Brab^{s} Crt.
1 Jon^{r} Jacobus Wouwermans, greffier deser stad	f. 850 of f. 1190	

2. Jon[r] Paulus J. De Bosschaert, frater van den nieuwen raed der 1[e] instantie, desen is te Brussel op 17 deser niet geconfirmeert, maer buijten gevallen en in sijne plaets gestelt Jon[r] Egidius Petrus De Neuf, ook greffier deser stad.	f. 750	f. 1050
Prothocollist der sittinge.		
Jon[r] Joannes J. Van der Cruyce, ook greffier deser stad.	f. 700	f. 980
Adjoint van den selven.		
Josephus Van den Eijnde, desen is ook niet geconfirmeert, maer in sijne plaets is gestelt Dh[r] Joannes Bom, L.J.R., advocaet alhier en pensionaris.	f. 400	f. 560
Archivist.		
Theodorus Van Laecken, frater van H. Van Laecken, raed van eerste instantie.	f. 700	f. 980
Sijne twee officialen.		
Carolus van Lamoen) ieder	f. 350	f. 490
Michiel J.L. Nolte)		
Expediteur.		
..... Lenaerts, officiael der greffie alhier	f. 700	f. 980
Sijne twee officialen.		
1. De Ceuster.	f. 350	f. 490
2. Joannes Jacobus Van den Bergh; desen is ook niet geconfirmeert te Brussel 17 deser, maer uijtgevallen, en in sijne plaets is gestelt den voors[e] Josephus Van den Eijnde, die, als boven geseijd, adjoint van den prothocollist der sittinge gekosen was.	f. 300	f. 420
Prothocollist der exhibitien.		

Carolus Jacobus Dehaen, notaris en wijkmeester der 6e wijk alhier.	f. 700	f. 980
Sijnen adjoint.		
Frans Carol. J. Larose, procureur en wijkmeester der 9e wijk deser stad.	f. 550	f. 770
Voorts 4 huissiers		
trekken ieder	f. 220	f. 308
Den vuerstoker		
P. Mortelmans trekt	f. 110	f. 154
	———	———
Duijts f. 6680 of f. 9352 courant.		

Ten selven daege, 13 April, wird de *boter* wederom afgenomen op de merkten, op de voorgaende wijse; daer was bijna geen boter op de merkten en zoo schandig duer.

De ambagten willen sig tegen het edikt van 17 Meert 1787, alhier gepubliceert 11 deser, stellen, de *smeden* waeren ten dien eijnde vandaeg op het stadhuijs. Door dit edict wirden er vele van hunne vrijdommen ontnomen en tegenstrijdige articulen voorgeschreven; met een woord, behouden geen meesterschap meer op hunne goederen, en hunne vernieting moest er uijt volgen.

14 dito sag men den *meijboom* langs de stad met spel rondreijden, ter oorsaecke dat de nieuwe *suijkerrafinerije* inde Sakstraet volmaekt was; met dese telt men heden in dese stad 5 suijkerrafinaderijen; eene op de klijn merkt, eene op de koeijpoortbrugge, eene inde kaesstraet, en de vijfde inde belle aen het Esschenhuijs.

Ten selven dage is de publicatie van eene placcaert op't

stadhuijs wegens het magistraet wederom gerefuseert, omdat dese ook den raede van Brabant niet gepasseerd was.

16 dito smorgens, vertrok onsen Bisschop naer Brussel, om aldaer inde stadsvergaederinge tegenwoordig te zijn, morgen gehouden wordende.

17 April sijn voors[e] nieuwe op 13 deser vergunde *officiën* te Brussel geconfirmeert, met de veranderingen, bovengemeld; en ten selven dage sijn er reeds naer Brussel vertrokken om geinstrueert te worden inde nieuwe rechtspleging, sullende door de anderen haest gevolgd worden.

Men seijde dat ze besig waeren met de *Parochien* te verdeelen binnen dese stad, en dat de Minderbroeders, L. Vr. Broeders, Predikheeren en andere, parochien souden worden.

Men sag den volgenden brief van 16 deser, die ook na de dorpen gedraegen wird door de boden der intendentie, aen de weth, Pastor en officier, luijdende aldus:

'Van wegens de intendentie van Antwerpen.

Ingevologe de depeche van den raed van het gouvernement generael van 12 April 1787 wordt Ued. van wegens den intendent van Antwerpen toegesonden de declaratie hier bijgevoegt van dato 9 April, met belastinge aen iedereen, van sig aen den inhoud der selve te conformeeren. Er word teenewege kenbaer gemaekt, ingevolge de bevelen, aen ons insgelijks toegesonden van dato 9 April, de benoeminge van den heere borggrave Du Foret voor commissaris voor het district van Antwerpen, met bevelinge, van den selven allen eerbied en gehoorsaemheijd te betoonen. Was geparapheert Dilft V[t]; leeger stond intendentie van Antwerpen. Bij ordonnantie; geteekent Maisonfort, Antwerpen, 16 April 1787.'

Voor het district van Mechelen was voor commissaris aengestelt den heere Emmanuel Goubau; en voor het district van Turnhout den heer de Fierlant, het gene in sommige van dese brieven bijgevoegt was.

De declaratie bij den voorsen brief gemeld en bij desen selven gevoegt, luijd als volgt:

'Van wegens sijne Majesteijt den keijser en koning.

Sijne Majesteijt willende voorsien in den spoedigen voortgang der saeken, volgens de maetregels en den voet vastgesteld om over de selve te disponeeren en sijnen raed van het gouvernement generael, verklaert dat men voortaan in den selven raed geene requesten, memorien, vertooningen, adviesen ofte eenige andere schriften hoegenaemt, sal aenveerden, tensij men op het voorblad in korte woorden uijtdrukt het oogwit van het selve bescheed, alsmede waerinne de vraege bestaet en den naem van den persoon of van het corpus die deselve presenteert, met de aenwijsinge van den cirkel tot den welken den persoon ofte de saek is behoorende; was geparapheert C^{rt} en onderteekent Le V de Nieulant.'

23 April was alhier in alle kerken, *kerkwijding,* ingevolge de placcaert van den keijser; dog men sprak seer wijnig van kermis. Den Bisschop was savonds te voren om die oorsaek van Brussel gearriveert, vertrekkende wederom na eijndigen van het lof, met den borgemeester, den grave van de Werve van Lichtaert, ook lid aen de staeten.

Ten selven dage wird collegie gehouden op't stadhuijs; den borgemeester was om die rede overgekomen van Brussel en na 't eijndigen van 't selve, wederom vertrokken. Men segt dat de staeten order hebben gegeven aen de raeden, geschikt tot presidenten van de nieuwe gerigten, van sig na hunne respectieve departementen nog niet te begeven.

23 April savonds is alhier op't stadhuijs, wegens de intendentie, gepubliceert het edict van den keijser en koning voor de *hervorming van de justitie* binnen de Nederlanden, van 3 April 1787; alsook het edict van den keijser en koning, behelsende een reglement voor de saeken ende processien, dewelke op den 1e der maend Meij 1787 sullen hangen onbeslist in d'eerste instantie, in den graed van appellatie ofte van revisie, van den 10 April 1787. Dese wird als de voorgaende naer de dorpen gedraegen door de boden der intendentie, altijd onder enveloppe met het adres aen wethouderen. Dese *boden* waeren gekleed in't geel met roode omslaegen en kraegen.

26 April is alhier wegens het magistraet op de gewone forme gepubliceert de declaratie van den keijser, opdat de schepen van sijne onderdaenen aen alle sijne staeten, dewelke ter see voeren, niet souden voeren als de *Oostenrijksche vlag* alleen. Van den 26 Meert 1787.

Desen avond heeft het collegie geweest en wel geduert hebbende tot 11 uren snagts, over eene expresse van Brussel gekomen, wegens de staeten, met memoriam.

Men gaf in't ligt het volgende: van wegens den raed en den intendent van den cirkel van Antwerpen, word, ingevolge het decreet van sijne majesteijt, van den 14 April 1787, aen het publiek kenbaer gemaekt: dat er voortaen aen de huurders of de pachters van *domeijniale goederen,* geene queijtscheldinge nog afslag sal verleent worden, op wat voorwendsel het soude mogen wesen, ten sij om redenen in rechte gefondeert, die in gereguleerde justitie sullen moeten beslist worden.

27 April was wederom collegie; de heeren waeren wederom in pleno; en was Breeden Raed, de dekens waeren op hun hoofdkamers vergaedert aen de selve saeken; desen namiddag waeren dese andermael vergaedert over die saeken.

Men sag op verscheijde plaetsen *pasquillen,* ten opzichte van alle dese nieuwigheden, aengeplakt.

28 April; desen morgent waeren de leden wederom vergaedert onder hunne hoofdambagten, om hunne adviesen te geven en hunne opinien te seggen, de privilegien te mainteneeren en over het gene de staeten gedaen hebben. De gecommitteerde dekens hebben vandaeg request gepresenteert aen wethouders deser stad, waerbij sij sijn versaeckende redressement van de infractie gedaen aen de Blijde Inkomste, versoekende in hunnen naem, ten spoedigste bij expresse deputatie daer over de noodige en de sterkste representatien te willen doen. Siet het selve aldus:

'Aen mijne eerw. heeren den Borgemeester en de schepenen deser stad Antwerpen.

Vertoonen met alle eerbiedigheijt de dekens der drij hoofdambagten deser stad, soo in den naem van hunne ambagten, als nog verders behoorlijk gecommitteert bij hunne respectieve onderhoorige ambagten, maekende het derde lith deser stad, hoe dat sij bekomen hebbende de diverse representatien door die heeren staeten van desen lande; als waere vaders van het vaderland, aen hunne koningl. Hoog^{en} onlangs gedaen, tot herstelling van diversche verbrekingen der privilegien van desen lande, contrarie aen het verbond der Blijde Inkomste, ende namentlijk nopens de vernietinge van den souvereijnen raede van Brabant, de oprechtinge der intendentien met een arbitraire macht aen 't selve toegesegd; daertoe ook gesien sekere requesten deswegens gepresenteert door de natie der stad Brussel, alhier bij copije annex, ende verstaende met groote verwonderinge ende

verslaegenheijd, dat tot hiertoe op allen het selve wegens hunne koningl. Hoogh[en] geene herstellinge en is gedaen, nog te selfs voldoende antwoord en is gegeven; soo hebben de wethouders in raede gevonden, voegende hunne rechtveerdige klachten bij de geen van de natien der stad Brussel, UE. Eerw. te aensoeken, ende naemens der wethouders, ten spoedigste ende bij expresse deputatie, daerin de over de noodige ende aldersterkste representatien te willen doen, ende wel speciale voor te draegen, dat van wege sijne majesteijt naer inhoud der Blijde Inkomste, alles in vorigen staet herstelt sal hebben; sij alsdan ook sullen ende altijd willen sijn, waere ende getrouwe onderdaenen. Dewelke doende, etc.

Onderteekent wegens het hoofdambagt der schippers, J. De Chijn en Petrus Anthonij Filsainé, wegens het hoofdambagt der Meerschen, Bisschop en Mens; wegens het hoofdambagt der berijders: Nicolaus B. Wouters en A.H. van Wamel.'

29 April wird wegens de gemelde intendentie door hunne boden naer de dorpen gedraegen, de ordonnantie van den keijser en koning, tot oprechtinge van de *gerichten van justitie,* civile ende crimineele, in eerste instantie binnen de provintie van Brabant ende Mechelen, van den 20 April 1787. Bij dese was gevoegt het volgende: Van wegens de intendentie van Antwerpen.

'Alsoo de placcaerten bij ordonnantie de dato 25 Februarij 1772 uijtgedrukt, jaerlijks moeten gepubliceert worden, soo word Ulieden belast van te sorgen dat binnen de vijfthien dagen de herpublicatie gedaen word, alsook degene van de ordonnantien van 14 September en van 27 October 1784.

Voorders sal Ul. insgelijks op den eersten sondag der toekomende maend Meij van de placcaerten raekende de belijden, geëmaneert, 10 Juny 1628, en 18 Februarij 1734, insgelijks de herpublicatie doen, en van de selve doen blijken bij declaratie te behandigen aen de boden die den eersten circulairen brief ofte ordonnantie naer de voors^{e} gedaene herpublicatie bestellen. Gegeven binnen dese stad Antwerpen, den 28 April 1787 en was geparapheert Dilft V^{t}; bij ordonnantie geteekent Maisonfort secret.'

Bij het voorgaende wird aen sommige drossaerden gesonden, den volgenden brief in dato 28 April 1787, luijdende als volgt:

Antwerpen, 28 April 1787.

Mijnheer.

'Gelast sijnde van wegens den raed van het gouvernement generael te ondersoeken ofte in't district van Antwerpen eenige meijnen van fusiek steenen die het hoorne couleur hebben, bevonden worden, of te ontdekken sijn; soo bevele ik Ul., mij te onderrichten, of dat er in Ul. quartier sijn existeerende, hetgene soo sijnde, sal Ul. mij een proef ofte staeltjes toesenden. Ondert. Le Vicomte Du Foret Coit Faire.'

Ieder stond over desen brief verwondert, niet wetende wat hij met dese keijen wilt gaen aenvangen.

Ten selven dage, 29 April, was, wegens de staeten van Brabant aen huunnen rentmeesters, collecteurs of andere bedienden gesonden het volgende:

'Mijne Heeren; die staeten van Brabant verbieden mits desen aen alle rentmeesters, collecteurs ofte andere bedienden, hoedanig die souden mogen wesen, op pene van immediate suspensie van hunne officie, van eenig het minste egard te nemen op de ordonnanties ofte requisitien van de

intendenten ofte hunne gepretendeerde commissarissen, als contraire sijnde aen de grondwetten van den lande.

Gedaen binnen Brussel den 25 der maend April 1787.

Ter ordonnantie,

Onder[t] De Cock.

Daer was continuatie van *de weth* per interim, alsoo de nieuwheden geenen voortgang konden hebben tot nog toe. Er was den selven dag wederom collegie.

Savonds waeren menigvuldige jongens op de straeten vergaedert om tegens mekaer te vechten, met stokken en andersints; namelijk degene van 't boerequartier tegen die van de Luijsemerkt en daer ontrent. Men gelooft dat sij wel 300 sterk waeren. Daer was wederom eene *pasquille* geplakt aen de Huijdevetterskapel, de magistraet aenmoedigende om de privilegien voor te staen.

30 April hebben de gecommitteerde dekens der drij hoofdambagten deser stad, te weten Joannes De Chijn, deken der schippers, en Petrus Anthonij Filsainé, wegens het hoofdambagt der schippers; G. Bisschop en C.J.J. Mens, dekens van't hoofdambagt der Meersche, wegens het selve hoofdambagt; Nicolaus B. Wouters en A.H. Van Wamel, dekens van het hoofdambagt der berijders, wegens het selve hoofdambagt, (maekende het 3e lith der selve stad, procuratie verleent aen de natien van Brussel, daerbij verklaerende tot sekere vereeningen en voorstellinge, den gemeijnen saeck sig met hun te vervoegen. Zij luijd als volgt:

'De ondergeteekende dekens der drij hoofdambagten deser stad Antwerpen, soo in der naeme van hunne ambagten alsnog voorders behoorlijk gecommitteerd bij hunne respectieflijke onderhoorige ambachten, maekende het 3[e] lith der selve stad, onderricht sijnde van den iver, met den welken

de negen natien der stad Brussel trachten te handhaeven de privilegien ende fondamentale wetten van desen lande ende hertogdomme van Brabant, als van de drij hoofdsteden, solemnelijk besworen met het verbond der Blijde Inkomste, ende hebbende rust ingevolge de requeste aen heeren wethouders, alhier op 28 deser gepresenteert, gevoegd hunne rechtveerdige klagten met de gene van de geseijde natien der stad Brussel ende dat sij ondergeteekende, hun voorders ten vollen vertrouwende op de voorsigheijd ende goede intentie der selve natien, soo verklaeren sij, ondergeteekende bij deser, tot sterkere vereeninge ende voorstellinge der gemeijne saeke, bijgevolg der voorgenoemde requette, sig met hun te vervoegen met belofte van alle vertooningen en memorien door de geseijde natien ten voordeele van desen lande ende respectieve ambagten gemaekt ende gedaen, gelijk alle voor dese alsnog te doen ende te maeken, te sullen houden even ofte deselve door de ondergeteekende waeren gedaen, verhoopende eenen gewenschten uijtval van de handhaeve der privilegien, als dienende ten voordeele van den lande, ruste der gemeijnte ende vastere verbintenisse der onderdaenen aen den souvereijn; alles onder verbond alsnaer rechten in Antwerpen, 30 April 1787.

Ende waeren onderteekend
wegens het hoofdambagt der schippers
Joannes de Chijn.
Petrus Anthonij Filsainé.
wegens het hoofdambagt der meersche
G. Bisschop.
C.J.J. Mens.
wegens het hoofdambagt der berijders
Nicolaus B. Wouters.
H.A.G. Van Wamel

Mei 1787.

1 Meij was het wederom collegie, daer waeren andermael verscheijde *pasquillen* geplakt aen de L.V. Broeders en elders,

om de eendragt en om malkander te helpen en bij te staen voor het vaderland. Den nieuwen raed of koninglijk gericht van eerste instantie sag men niet voorkomen, maer integendeel committeerde ons magistraet.

De placcaerten gevidimeert in den souvereijnen raede van Brabant, wirden door de hoofdschouten of drossaerden, niettegenstaende hun afschaffing bij het edict van 12 Meert 1787, alhier wegens de intendentie 5 April daernaer gepubliceert, gedaen aen de respectieve drossaerden der dorpen gesonden, door de boden van hunne quartieren, maer degene van den nieuwen raede wirden gesonden door de boden der intendentie.

3 Meij waeren de jongens andermael in groote menigte vergaedert en aengegroeijt om met malkander te vegten; die van 't boere- en schippersquartier vergaederden savonds om half 9 op de groote merkt, die van Luijsemerkt en van daer ontrent afwachtende; in de Hoogstraet op malkander komende, gewapend met tangen, stokken, enz., begosten zij aen't slaegen te vallen, dog alles is sonder ongelukken vergaen, waervoor eenieder vreesde.

Zij hadden gister de gilde op de groote merkt, te poorttijd, met trommel en kling gaende naer ouder gewoonte gestoort, soodat dese, om sig in geen perijkel te begeven, vandaeg sonder langs de merkt rond te gaen, onder het stadhuijs introkken, want soohaest den hoop den trommel hoorde, begaf sig daer naertoe, en soude door de groote menigte de gilde waerschijnlijk overrompelt hebben, die hem daeraen niet sogten bloot te stellen.

4 Meij is alhier wegens het Magistraet gepubliceert de declaratie van den keijser raekende de kleedsels, deelen van kleedsel, monteringen en wapens, van dewelke de onderofficieren en soldaten sig souden willen ontmaeken, gegeven in den raed van Brabant 24 Meert 1787.

Men gaf een declaratie in't ligt, van den keijser, draegende interpretatie van het edict van aenstellinge der intendentien der kreijtsen in de Nederlanden in dato 12 Meert 1787 van 30 April 1787.

Desen avond waeren de jongens andermael vergaedert, ten selven dage was het collegie daerover; sanderdaags is bij waerschouwing van stadswegen op het alderstrafste verboden alle attroupeeringen en bijeenrottingen, tsij op de straeten, merkten, op't kasteelplijn, op de vesten of elders, veel min met malkanderen te twisten, te vegten, de goede lieden te injurieren of molsteren in eenige manieren, op pene van instantelijk gestelt te worden ten gevangene steen en gestraft te worden als stoorders der publieke ruste. Aldus namen dese desorders een eijnde op sulke gemakkelijke maniere. Den intendent hadde gesproken van met garnisoen te doen, en door canons, gelaeden met schroij, waerdoor sij al beginnen blijk te geven van hunne vreedheijd.

In dato 5 Meij deser, wegens de negen natien van Brussel, hoofdambagten der stad Antwerpen, derde en vierde lith dre stad Loven, aen de heeren staeten van Brabant request gepresenteert, waerbij sij saemen sijn protesteerende tegens alle het gene door de voors^{e} verhandelt ende geproponeert is geweest, versoekende eene volkome hersteltenisse van alle infractien toegebracht aen de Blijde Inkomste, op welke requeste ten selven dage voor gevolgt is: *copije van den appointemente:*

'De vergaedering generael van mijne heeren der staeten van Brabant, verklaart sig ten vollen ende sonder afschrijven te vervoegen tot den wensch van de bourgerije, ende sal op dien voet, op heden nog vertoog gedaen worden aen H.H.K.K. Hoogheden, mitsgaeders copije van't selve vertoog toegesonden, soo aen den raede van Brabant als aen drij hoofdsteden. Actum ter generaele vergaederinge gehouden tot Bruussel den

5 Meij 1787’. Leeger stond: ter ordonnantie, De Cock, en besegelt met den segel der staeten.

Sondag 6 Meij is vande predikstoelen afgekondigt, dat de permissie van Saterdags vleesch te eten wederroepen is, vermits de omstandigheden die dat toegelaeten hebben, ook verandert sijn. Dese afkonding wird drij Sondagen agter elkander gedaen. Het selve was toegelaeten geweest sedert 1785.

Ten selven dage, wesende den insteldag van de 14 dagsche Berechtinge te St Jacobs; om 11 uren wird aldaer eene solemnele Misse onder schoon musiek gesongen; na 't eijnde der selve accompagneerden sij het venerabel onder sank en confreers na de capelle. In dese Misse waren volgens gewoonte eenige confreers der berechtingen van ander parochien versogt, die sig aldaer lieten vinden met hunne knaepen, aen hebbende hunne tabbaerden als voor dese, uijtgenomen die van O.L. Vr. en St Jacobs, die dit niet wilden permitteeren, gelijk sij ook niet wilden toelaeten dat hun confreers de silvere schilden aen hunne flambeeuwen souden doen, seggende dat dit al te Broederschapachtig stond; doch die van St Joris, Borgt en St Andries stooren sig daer niet aen, willende alles doen als van ouds geplogen.

Na middag vertrok den grave van de Werve van Lichtaert, wederom na Brussel, door de andere leden der staeten ontboden sijnde, alwaer onsen Bisschop, borgemeester en pensionaris, mitsgaeders den baron van Schilde sig alsnog bevonden.

8 Meij waeren de dekens om 6 uren savonds wederom bij malkander, over zekere zaeken van Brussel gekomen wegens de Staeten; misschien de representatie aen hunne K.K. Hoogheden, 5 deser gedaen, ingevolge voors^{e} requeste der natien.

9 Meij smorgens om 4 uren, wird binnen dese stad, wegens en met brieven van de gedeputeerde der heeren staeten van Brabant, gister gedateert, aen den markgrave copije gesonden van het decreet van den souvereijnen raede van Brabant in dato 8 deser gevolgt op de requeste van de drij staeten van den lande en waerbij den selven is casseerende de tribunalen der eerste instantie binnen Brabant en over Maese, verklaerende voorders nul en van onweerde alle ordonnantie en bevelen der intendenten, luijdende aldus:

> ‘Rapport gedaen in vollen raede, 't hof ter interventie van het officie fiscael, verklaert dat de erectie der nieuwe tribunaelen van eerste instantie, voor sooveel raekt dese provincie van Brabant ende de landen van over Maese is contrairie aen de grondwetten van den lande, ende alsvolgens, dat alle het gene door de selve pretense tribunaelen verricht ofte hetgene sij souden willen verrichten, is nul ende van onweerde; ordonneerende voorts aen alle magistraeten, wethouders ende officieren, hoedanig die souden mogen wesen binnen Brabant als in den lande van over Maese, te volherden in het verrichten van hunne fonctien, alsof de voorschrevene pretense tribunaelen nojit en waeren opgeregt geweest; verklaerende voorders magteloos ende van onweerde alle officien ende publicatien, gedaen binnen Brabant of binnen desen lande van over Maese, van eenige edicten, placcaerden of ordonnantien, niet sijnde toegesonden geweest inde gewoonelijke forme door den raede, met interdictie aen wie het sij, dusdaenige officien of publicatien in toekomende te doen ofte te attenteren. Verklaerende nog voorders magteloos ende van onweerde, alle ordonnantien ende bevelen reeds gegevn ofte alsnog te geven door de alsoo genoemde intendenten, hunne commissarissen ofte andere gesubstitueerde, 't sij aen eenige publieke administratie ofte aen eenige particuliere persoonen in Brabant,

permitteert aen de supplianten dese te doen drukken ende aenplakken, alomme daer het sal noodig wesen.
Den 8 Meij 1787. Was geparapheert As. vt.
onderteekent F. Lanné. Onder stond: voor copije De Cock.

Dit decreet wird in den morgent, na in 't collegie geweest te hebben, aen het stadhuijs en voordere gewoonelijke plaetsen aengeplakt in't Vlaemsch en in't Fransch, alwaer aenstonds heel veel volk vergaederde en het selve met groote vreugd en onuijtsprekelijke blijdschap lesende. Dit decreet wird ook seffens door den markgrave, alsook door de andere hoofdofficiers (die alle door 't voors^{e} edict van 12 Meert lest leden, afgeschaft waren, en door dit alsnu wederom begonst te herleven) na de dorpen der 7 quartieren door hunne boden gesonden, om aldaer seffens aengeplakt en bekent gemaekt te worden.

De gantsche stad was aenstonds over dese blijde tijding in volle vreugd, men hoorde savonds door de gantsche stad niets als schieten; maer besonderlijk op de eijermerkt, alwaer het bovenmeten ging; daer sag men de pektonnen branden, in menigte de fuseen en vuerpijlen vliegen, en men hoorde ten allen kanten roepen: vivant de staeten van Brabant! De vreugde was onuijtsprekelijk, te meer omdat de spraek alhier gong, dat men reeds in druk had liggen het bevel, van den eersten Meij alle de kerken eenige dagen gesloten te houden, en degene die souden geopent sijn geweest, souden parochien geweest sijn, en d'ander souden gesloten gebleven hebben; ook seijde men, en men hield voor seker, dat de abdije van St Bernards onder de eerste soude vernietigd geweest sijn, en dan die van Premonstreijt, men sprak ook al van die van St Benedictusorder; vele abdijen waren sonder Prelaeten, de keus was wel gemaekt, maer men hoorde van geene benoeming. Men geloofde, en men liet sig vastelijk voorstaen, dat er nog

abdijen nog cloosters in wesen souden gebleven hebben; daer wird niemand aenveerd in de selven. De religieusen van 't getal der cloosters, hetgene nog overig was, saten vol vrees van uijt hunne oude possessie en uijt hunne cloosters gestoten te worden. 't Was den tijd, jae meer als tijd, van te voorsien, en van de privilegien, regten, en wetten des lands voor te staen en te mainteneren; vreesende andersints den ganschen ondergang en geruineert te worden met alle de nieuwigheden, die soo 't schijnt, nog in overvloed souden te voorschijn komen. Maer alsnu hoopt men dat alles allengskens in sijne vorige gesteltenis sal komen.

10 Meij was het voors^{e} decreet andermael aengeplakt op de voors^{e} plaetsen en daer de stadsplaccaerten gemakkelijk aengeplakt worden. De dekens waeren vandaeg wederom vergaedert op hunne camers.

Om desen tijd wird de *vliet voor't oostetshuijs* seer gerepareert na de sijde der brouwers.

11 Meij sag men alhier copij van't appointement gevolgt op de requeste der procureurs.

12 Meij savonds vuerde men wederom al even sterk op verscheijde plaetsen, namentlijk aen de Waeg, ontrent de Minderbroeders, op de Meir, Huijdevettersstraet, alwaer het overvloedig gedaen wird. De dekens waeren vandaeg wederom bijeen geweest, waerschijnlijk over verscheijde stukken hun wegens de natien van Brussel toegesonden.

13 Meij is de insteldag van de 14 daegsche Berechtinge te St Andries na ouder gewoonte en op de oude maniere geviert; gaende na eijndigen der Misse, die om 11 uren door den heere Pastoor gedaen wird, processiegewijse langs de kerk.

De dekens waren wederom bij malkanderen altijd op hunne hoofdcamers, over schriften van Brussel gekomen, die aldaer gelesen wirden, misschien de copije van 't Decreet van H.K. Hoogh. van 30 April laest, en van 't decreet van de selve van 7 deser gevolgt op het vertoog gedaen, 5 deser, ende copije van het vertoog aen de selve gedaen 8 deser, want de copije der vertoogen van de staeten wirden altijd gesonden aen het magistraet van Brussel, die door de selve aen de natien wirden toegesonden en dan voorts aen onse gecommitteerde. De natien van Brussel soo voor hun als in hunne qualitijt van geconstitueerde van de hoofdambagten deser stad en van 't 3^{e} en 4^{e} lith van Loven, hadden op 5 deser request gepresenteert aen de staeten van Brabant, waerbij sij saemen sijn protesteerende tegen alle hetgene door de voors^{e} staeten verhandelt ende geproponeert is geweest, versoekende eene volkomene hersteltenisse aen alle infractien toegebragt aen de Blijde Inkomste. Bij appostille, ten selve dage daerop gevolgt, hebben sij verklaert sig ten vollen en sonder afscheijden te vervoegen om den wensch der borgerije, en dat op heden nog vertoog sal gedaen worden aen hunne K.H. waervan de copije sal toegesonden worden, soo aen den raed van Brabant als aen de drij hoofdsteden. (Siet deselve hier voren op 5 deser.)

Desen morgent is het voors^{e} decreet van 8 deser, in de vijf parochien deser stad, op de predikstoelen, na 't sermoon, afgelesen.

14 Meij vertrok den *intendent* uijt de abdije van St Michiels naer Brussel, voor eenige dagen, soo hij seijde; om welk vertrek desen avond treffelijk gevuerd wird inde Cloosterstraet, bijsonder ontrent de abdije, alwaer men pektonnen sag branden en vueren stoken en dapper schoot.

Om desen tijd wird de muer der veste buijten Kipdorp,

over eenige jaeren seer hervallen sijnde, hermaekt. Op den selven hadde men eertijds gelesen het volgende. *(Is niet ingevuld geworden. Uitg.)*

De gecommiteerde der *ambagten* deser stad hebben heden 14 deser in hunne vergaederinge geresolveert te committeeren Dheren Cornelius J.J. Mens, onderdeken van 't ambagt der Meersche en Antonius Van Wamel en Petrus Anthonij, respectieflijke van de laekenbereijders- en schippersambagten, beneffens den Notaris De Livrée, om bij een expresse deputatie na Brussel aldaer die natien te complimenteeren over hunne goede intentie en standvastigheijd in 't mainteneren der privilegien van desen lande; ende volherding te recommandeeren met versekering der goede intentie ende aenkleventheijd der ambagten deser stad; met voorder order om met de selve te beraemen over alle hetgene voorders tot vaststelling der Blijde Inkomste noodig wesen sal, enz.

16 Meij sijn er twee schepene en eenige der leden van d'abdije van St Michiels gegaen om te seggen aen den provisor dat den bureau van de *intendentie* aldaer weg moet.

17 Deser, wesende den feestdag van O.H. Hemelvaert. insteldag der 14 daegsche Berechtinge inde Cathedraele, de misse om 11 uren gesongen wordende door den Eerw. heere van Bombergen, plebaen van 't Noordquartier. In de selve waren versogt en tegenwoordig na gewoonte, 6 confreers der andere parochien.

18 Meij waren de wijkmeesters weder vergaedert na middag, over zaeken den tijd aengaende. Smorgens had het collegie geweest; daer was wederom seer veel nieuws, durende wel tot 1 uer.

De staeten hadden, 11 Meij, vertoogen gedaen aen hunne K.H. nopens den *intendent* van Antwerpen en waerbij sij voegde copije der ordres die den intendent gegeven heeft aen den schouteth deser stad, ten welken opsigte sig nog verscheijde andere representatien gedaen hebben; welke stukken van 2 tot 11 deser, benevens een decreet van 9 deser, bij brieve van 13 deser aen de natien van Brussel sijn gesonden en vervolgens aen onse goede mannen.

Jon^{r} Petrus F. Van Schorel, heer van Wilrijk, eerste commissaris der intendentie binnen dese stad, heeft afstand gedaen van sijn tresoriersschap; nogtans aenhoudende sijn hoofdmanschap van de Colveniersgilde deser stad.

Daer verscheen eene ordonnantie van den keijser, medebrengende surseance van d'aenstellinge van *de nieuwe rechtbanken* voor de provincien van Vlaenderen, van Namen, van Doornik en 't Doorniksche, van Gelderland en van Mechelen. Van dato Brussel 14 Meij 1787.

19 Meij waren de heeren van 't Magistraet wederom in pleno op 't stadhuijs; zulks geschiede bijna dagelijks.

20 Meij wesende de Sondag voor Sinxen, sijnde den gewoonelijken insteldag der 14 dagsche *Berechtinge* inde parochiale kerk van St Joris. De Misse onder uijtmuntend musiek begon wijnig na 11 uren door den Eerw. heere Beke, deservitor der parochie; sijne Doorl. Hoogw. onsen Bisschop soude de sellve gedaen hebben, hadde hij niet belet geweest, moetende sig alsnog te Brussel ophouden over stadszaeken; om 2 ueren namiddag geschieden de vesperen, gesongen door de priesters en door de confreers met musicanten; om 3 ueren begonst het sermoon door den Eerw. pater van Heijst, con-

cionator der Eerw. Paters Minderbroeders alhier, eenen uijtmuntenden predikant, die een seer schoon sermoon dede, de ijveraers aenmoedigende.

Den heere choordeken der Cathedraele soude dit sermoon self gepredikt hebben, hadde hij niet belet geweest door eene valling, uijt welker oorsaek hij den voors[e] Pater van Heijst gevraegd heeft. Na 't eijndigen van 't sermoon, het welk den Bisschop ook soude gedaen hebben, geschiede het lof door den heere deservitor, waer den Te Deum Laudamus gesongen wird; alles onder treffelijke musiek. Dan de reductie rondom de kerk, onder den sang der confreers, waermede gingen de confreers van O.L. Vr. van Conseptie en van 't H. Kruijs, die in 't lof hadden tegenwoordig geweest; alles ten bijwesen van eene groote menigte volks. Van de andere parochien waren aldaer in de Misse, na gewoonte, 6 gecommitteerden met hunne knaepen, hunne tabbaerden aenhebbende en staffen in de hand, uijtgenomen die van de Cathedraele, welke confreers ook geen schilden aen hunne flambeeuwen hadden. De choor was seer verciert, het baldachijn stond nevens den autaer; vóór de choor sag men standaerden en lanteernen; in één woord 't was luijsterlijker dan te voren.

Ten selven dage was er tijding, segt men, dat de eenige nieuwe bedieninge gehad hebbende, of na de selve gestaen hebbende, in hunne oude bedieningen mogten aenveerd worden. De leden waren wederom vergaedert op de kamers der hoofdambagten, besonder over de herstelling van den tarif van 21 October 1680. Sijnde ook collegie, het gene bijna dagelijks geschiede.

Desen morgent is er ook tijding gekomen in d'abdije dat de *intendentie* van aldaer soude vertrekken. Den heere borggrave du Foiet, 2[en] commissaris, sprak van ieder te betaelen die voor de selve gewerkt hadden, want dat het gedaen was met

de intendentie. Het goed is haest ten sijnen huijse gebragt aen 't Groen Kerkhof.

De nonnekens van bijna alle de *vernietigde kloosters* deser stad, hebben requeste gepresenteerd aende goede mannen der ambagten deser stad, ten eijnde van wederom in hunne kloosters te konnen komen, daer sij tegen alle regt zoo ongelukkiglijk uijtgestooten sijn, en sij hebben daertoe eenpaerelijk geteekent. De nonnekens waren vol vreugde en blijdschap, hoopende alsnu wederom het geluk te hebben van met malkanderen, na hunnen soo solemneel beloofden regel, in hunne kloosters te leven en aldaer Godt te dienen tot het eijnde huns levens. Vele gemeijntens der andere vernietigde kloosters deser landen hadden diergelijke requesten gepresenteert.

22 Meij was 't andermael collegie en de leden waeren bijeen, misschien over het kiesen van eenen tresorier; sij waren gisteren ook bijeen geweest.

23 Dito. Om desen tijd wirden in het klooster der Cathuijsers binnen dese stad vele kostbaere *diamanten* voor den koning van Vrankrijk geslepen, onder de directie van Dhr Dorgo, koopman in juweelen in de Cloosterstraet alhier; alsook van twee Fransche heeren, de selve alhier gebrogt hebbende. Ten dien eijnde wird aldaer eene wagt van soldaeten uijt het garnisoen van 't kasteel gestelt.

Daer was een decreet in dato 23 Meij van den souvereijnen raede van Brabant over de herstellinge van eenige kloosters, luijdende, aldus:

> ‘Copije van het decreet van den souvereijnen raede van Brabant over de herstellinge van eenige kloosters.
> Gesien de requeste wegens die Prelaeten, edele ende

gedeputeerde van de hoofdsteden, representeerende die staeten van den lande ende hertogdomme van Brabant, vertoonende hoedat het placcaert betreffende de afschaffinge van eenige presentelijk inutiele kloosters, in dato 17 Meert 1783, door den souvereijnen raede is uijtgesonden geweest uijt krachte van desselfs resolutie, inhoudende expresse bepaelinge dat dese raede sooveel intens, in geender wijse en heeft verstaen te prejudiceren aen het gene de staeten van Brabant hadden gepresenteert en nog souden willen staende houden, ter contrairie besproken te sijn bij de Blijde Inkomste ofte constitutie van den lande, naementlijk ten opsigte van de kloosters, die souden mogen wesen voorsien van rechten ende vrijheden, privilegien, charteren enz., hun door de souvereijnen van desen lande gegeven, verleent ende besegelt; de voorschreve staeten desaengaende ende andersints, voor soovele in den raede is geheel laetende, als te raede, dat het niet alleenelijk met het gemeijnbest, maer ook met de justitie overeenkomt, dat de expresse bepaelinge over de uijtsendinge van het gemeld placcaert, door desen hove geresolveert behoorlijk soude verklaert worden, rede dat de vertoonders hun keerden tot desen souvereijnen hove, oodmoedelijk biddende te verleenen de acte daartoe dienende, met permissie van de selve te doen drukken. Rapport gedaen in vollen raede, ende recours genomen tot de origineele resolutie hier boven gemeld, 't hof ten interventie van het officie fiscael, inhererende inde selve resolutie verleent daer van aende supplianten dese acte, met permissie van de selve te doen drukken. Gedaen binnen de stad Brussel den 23 Meij 1787; geparapheert As. vt. ende geteekent F. Larmé.'

Hier naer volgt extrait uijt de voren beroepene resolutie genomen den 9 April 1783, aengaende de uijtcondinge van

het placcaert, draegende den datum van den 17 Meert te vorens, raekende de vernietinge van eenige kloosters.

> ‘Soo nogtans dat desen raede, voor sooveel intens in geender wijse en verstaet te prejudiceren, aen het gene de staeten van Brabant hebben gepretendeert, ende nog souden willen staende houden ter contrairie besproken te sijn bij de Blijde Inkomste ofte constitutie van desen lande, naementlijk ten opsigte van de kloosters die souden mogen wesen voorsien van rechten ende vrijheden, privilegien, charteren, enz., hier door de souvereijnen gegeven, verleent ende besegelt; de voorschrevene staeten desaengaende ende andere liths, voor soo veel desen raede aengaet, geheel laetende als te raede. Was onderteekent F. Larmé; voor copije ondert. De Cock.

De plaets van *tresorier,* door 't bedanken van Jon^{r} Van Schorel de Wilrijk, vacant geworden sijnde, moesten de dekens na gewoonte eenen anderen kiesen; het gouvernement wilden den selven hebben, het magistraet scheen hem ook genegen, maer de dekens wilden daer niet van hooren, willende hunnen eijgen keus doen, soodat dit een wijnig haspelt en onse stad sonder tresorier blijft.

De sindics of commissarissen der natien van Brussel, soo voor dese als geconstitueert sijnde van het 3^{e} lith der stad Antwerpen en van het 3^{e} en 4^{e} lith der hoofdstad Loven, hadden in dato van 21 Meij 1787, eene representatie gedaen aen de heeren staeten van Brabant in hunne generaele vergaederinge, te kennen gevende de continuale klagten die sij van het publiek ontmoeten, alsmede dat er verscheijde religieusen wederom in hunne kloosters gaerne souden herstelt worden. Op 23 der selve maend hadden sij eene naerdere representatie gedaen in den naeme als boven, waerbij sij sijn

vraegende de requesten van die religieusen, dewelke geerne in hunne kloosters souden herstelt worden; onder dese waren: de Spaensche Carmelietessen, die van Terzieken, de Annonciaten, St Josephs Nazareth, Witte Susters, Arme Clarissen, Norbertineressen en Derde Order; alle binnen dese stad Antwerpen.

De sindics der natien van Brussel, soo voor hun als gemagtigt sijnde wegens het 3e lith deser stad en het 3e en 4e lith der stad Loven, hebben 23 deser request gepresenteert aen de heeren staeten van Brabant, betrekkelijk onder andere op de gesupprimeerde klooster en waerbij sij gevoegd hebben, 17 requesten der religieusen die hun klooster geerne souden herstelt worden, onder dewelke van dese stad waren: de ongeschoeijde Carmelietessen, O.L.V. Terzieken, de Annonciaten, die van St Josephs Nasareth, Witte Susters, Arme Clarissen, Norbertineressen en die van 't Derde Order van St Franciscus, welke laeste meest alle tot Turnhout woonen, die geteekent hadden aldaer 18 deser.

Ziehier die requesten:

‘Aux bonnes gens des chefs metiers de la ville d'Anvers

Les Carmelites déchaussées de la ville d'Anvers surnommées Espagnoles, s'appuyant sur la fermeté avec laquelle vous travaillez à faire préserver le peuple de l'esclavage, dont il est menacé par les infractions continuelles au pacte inaugural de notre auguste souverain, esperant que vous ne leur refusez pas votre intercession auprès de l'assemblée générale de messeigneurs les états de Brabant, pour les débarasser du trouble continuel, fait à leur état par un attentat, aussi manifeste qu'énorme contre le même pacte inaugural.

La justice de la cause, qeu vous présentez à messeigneurs les états de Brabant, les convaincra de la droiture de

vos sentiments et pas moins de votre attachement sincère à votre religion.

Nous avons d'autant plus lieu d'espérer la réussité de notre demande, que la justice et l'équite ordinaire du conseil souverain de Brabant ne nous permettent pas de croire que par l'émanation forcée de l'édit du 17 Mars 1783, concernant la suppression des couvents, le chef tribunal aurait voulu en manière quelconque, préjudicier aux droits des bons habitants de ce paijs et encore moins à un droit de plus important, qui est la sureté de notre état, acquis par le pacte le plus solemnel, fait avec notre auguste souverain.

Ce n'est donc pas l'emanation de cet édit qui vous doit arrêter de nous accorder votre intercession. Si cet édit a servi de pretexte à nous jetter dans la cruelle situation, où nous nous trouvons actuellement, nous sommes très persuadés, bons et respectables concitoyens, que vous n'y avez jamais consenti; et la prudence qui regne dans l'assemblée de messeigneurs les états de Brabant ne permettre jamais la moindre infraction à la confirmation et à la ratification de nos droits, privilèges, usages, etc., fait par notre auguste souverain, avec promesse de les tenir fermes, stables et à toujours, car c'est le trésor du bonheur de la nation entière.

Et voilà cependant, bonnes et respectables gens, que nous nous trouvons dépouillées de nos droits, de nos privilèges etc., de notre état même, hors du droit et sans sentence Nous sommes dispersées en différens endroits, et même quelques unes entre nous dans des paijs etrangers, sans la protection genereuse d'un souverain qui a bien voulu accorder cet asijle à ces personnes, qui par leurs prières ne peuvent que contribuer à la prospérité de son regne.

Notre unique consolation est la sollicité paternelle de messeigneurs les états de Brabant et notre dernière ressour-

ce est leur appui gracieux qu'ils daignent accorder aux habitants de ce paijs-ci, injustement opprimés.

Nous vous prions donc, bonnes et respectables gens, de nous vouloir assister par votre intercession auprès de l'assemblée générale de messeigneurs les états de Brabant et assurant cette assemblée illustre de notre perséverance dans notre vraie vocation, implorez son appui pour le retablissement de notre état, tel qu'il était avant notre expulsion hors du couvent et nous ne manquerons pas de prier parculièrement pour le bonheur et la prosperité du peuple. Dans cette confiance, nous sommes très-parfaitement, bonnes et respectables gens, vos très humbles et très obéissantes servantes.

Signées: Seraphine Therèse du Coeur de Jesus, née Proli, Therèse Joseph de la Ste Trinité, née Lunden, Marie Isabelle des Anges, née Dierckxsens; Celestine de la misericorde, née Van der Hoeven, Marie Agnes de la conseption née Chiroux, Anne Joseph de St Barthelemi, née Heck, Marie Anna van de Heilige Theresia, geboren van Zeeland.

Sur un billet separé anexé à la requête, était écrit: de ondergeschrevene bekent, dit te zijn het handteeken van Anna Maria Kersten, geseijt Suster Maria Victoria van de Goddelijke Voorzienigheijd, Carmelietesse van het klooster van Antwerpen.

(S.) M.J. Dierckxsens.

Aen die goede mannen der hoofdambagten, der stad Antwerpen.

De religieusen van de gesupprimeerde Godts-huijs van O.L. Vr. Terzieken tot Antwerpen, vernomen hebbende den goeden iever met de welke Ul. bij de generaele vergaederinge van mijne heeren de drij staeten van Brabant agtervolgt het goede en standvastige recht der ingesetenen van

desen hertogdomme van Brabant, versoekende Ul. eersaeme ende goede mannen, van te willen accordeeren uwen tusschenspraeke bij die generaele vergaederinge om de verthoonderissen insgelijks te handhaeven in hunnen staet, in den welken sij tegens hunnen dank sijn gestoort geworden door die buijtensporige afschaffinge van hun klooster, ende om door de hulpe van die seer eerw. ende edele vergaederinge herstelt te worden op den voet gelijk sij waeren, vóór die schandeleijke suppressie.

Betrouwende op Ul. goedheijd ende op die uijtmuntende rechtveerdigheijd van de seer eerweerde ende edele heeren staeten van Brabant, teekenen wij ons waerlijk

Ul. ootmoedigste ende onderdaenigste dienaeressen.

Waren onderteekent: Aldegondis E. Dirckinck, gewesene priorinne van O.L. Vr. Ter Sieken; J.V.G. Van der Biesen; J. Van Rijswick; A.M. Rosa; Clara Theresia Vleeshouwers; M.J. Claessens, M.C. Van Doren; J.M. Verhulst ende C. Janssens novicie. Op een besonder billet, geannexeert aen die orginele requeste stond geschreven: het Godts-huijs van O.L. Vr. Ter Sieken tot Antwerpen: absente religieusen, Theresia Larasiers, Maria E. Emmeri.

Aen die goede mannen der hoofdambagten der stad Antwerpen.

De religieusen van het presentelijk afgeschaft klooster der Annonciaten binnen Antwerpen, hun ten hoogsten gestoort vindende inde volherdinge van hunnen staet, den welken, ingevolge de grondwetten van desen lande onverbrekelijk is, ende onderrigt wesende over Ul. genegentheijd tot het wegdrijven van s'lands verdrukkinge, nemen de vrijheid van Ul. te versoeken om voor hun te willen ootmoedelijk vraegen de hulpe van de generaele vergaederinge van mijne heeren die drij staeten van Brabant, tot de

hersteltenisse der verthoonderssen in hunnen vorigen staet, even als hij was vóór de soogenaemde afschaffinge van hun klooster.

Eersaeme ende goede mannen

Ul. ootmoedige dienaeressen.

Waeren onderteekent Catharina Herkelbout, mater Ancilla onweerdig; Joanna Immenraet, vicaris; Maria Theresia Van de Weijer; Petronille Boom; Dimphna Poels; Anna Maria van Orcks. Op een besonder billet, geannexeert Berk, Maria Le Puisnier; Joanna Cools, Joanna Maria Michiels, Cornelia van Eeckelen; Elisabeth Govaerts, Joanna Verheijen, Catharina Wouters, Maria E. Van de Wouwer; Maria Cornelia van Sittaert; Theresia Catharina van Egmont; Franc. Segers; Clara Verhoeven; Maria Delhaije; Maria van Orcks. Op een besonder billet, geammeneert aen de origineele requeste stond geschreven: ik ondergeschreve voege mijnen wenschen om in mijn klooster der Annonciaten binnen Antwerpen mijn leven te eijndigen met de bovenstaende representanten: was onderteekent Maria Jo Bles; genaemt bij de commissarissen Joanna Maria.

Aen die goede mannen der hoofdambagten binnen de stad Antwerpen.

De religieusen van het gesupprimeerde kooster geseijt St Joseph Nasareth tot Antwerpen, nemen hunne toevlucht tot Ul. eersaeme ende goede mannen, om te bekomen, den bijstand van die seer eerweerde ende seer edele heeren staeten van Brabant, tot herstellinge van den staet der verthoonderssen, gelijk hij was vóór de soogenaemde suppressie van hun klooster.

Wij sullen niet nalaeten den Almogenden te aenbidden tot s'lands welvaeren. In dit betrouwen teekenen wij ons oprechtelijk.

Eersaeme ende goede mannen.

Ul. ootmoedigste en onderdaenigste dienaeressen.

Ende waeren onderteekent: M. Victoria van Lieverdael, gewesene priorinne; M. Joanna de Vissers; Maria Theresia van Lottum; Carolina Grevers, Anna Camp; Monica de Moeck, M. Aloysia Theijssen; Josepha Engelen; Agatha Van Erck; M. Berdina Gommers; was onderteekent bij forme van een kruijsken, waerbij geschreven stond: dit is het handteeken van Petronella van Camp; M. Elisabeth Janssens en M. Aldegondis van Lottum.

Aen die goede mannen der hoofdambagten tot Antwerpen.

De religieusen van het gesupprimeerde klooster der Witte Susters binnen dese stad Antwerpen, volherdende in hunnen saeligen roep, ende sig vastelijk houdende aen hunne plechtige beloften, door dewelke sij onverbrekelijk recht hebben verkregen tot eenen vasten staet ende tot het geniet der goederen aen hunne gemeijnte gejont, verlangen grootelijks de hersteltenisse van hunnen staet; waerinne sij hun gestoort vinden; ende betrouwende op Ul. medelijden over eene soo openbaere inbreuk tegens onse privilegien, versoeken Ul. van de seer eerw. ende seer edele heeren staeten van Brabant, op het kragtigste te willen vraegen hunne vaderlijke hulpe tot de herstellinge van onsen staet, gelijk hij was voor den tijd van de soogenaemde suppressie.

Wij sijn seer rechtsinniglijk

Eersaeme en goede mannen

Ul. ootmoedigste en dienstwilligste dienaeressen.

Waren onderteekent: suster Maria Augustina Peeters. moeder van de Witte Susters, suster Josepha de Ridder,

suster Cecilia Parent, suster Francisca van....., suster Joanna Goossens, suster Anna Theresia Moernhout, ende bij forme van een kruijsken, suster Maria Seraphina de Villegas, suster Elisabeth Keersmaekers, suster Christina Schoeters, suster M.... Parent, suster Maria Theresia de Visser, suster Petronella van de Wijver en suster Maria Judoca Buijtaert, leeke-susters.

Aen die goede mannen der hoofdambagten tot Antwerpen.

De arme Clarissen binnen de stad Antwerpen, hun steunende op de vaderlijke goedertierendheijd van de seer eerweerde ende edele heeren der drij staeten van Brabant, en konnen niet meer aengelegen hebben, dan aen Ul. te kunnen te geven hunnen aldergrootsten drift tot het volbrengen van hunnen staet, ende hunne uijterste droefheijd met dewelke sij uijt hun klooster verjaegt sijn; versoekende Ul. van door uwe tusschen-spraeke te willen verkrijgen de hulpe van die seer eerweerde ende edele heeren staeten, opdat de verthoonderssen uijt dit hun droevig lot getrokken worden ende herstelt in hunnen staet, gelijk den selven vóór de suppressie was.

Wij teekenen ons, in dese hope, seer oprechtelijk, eersaeme ende goede mannen,

Ul. ootmoedigste ende onderdaenigste dienaeressen.

Waren onderteekent Sr Anna van den Bogaers, moeder abdisse voor Sr Apol. v. Strusdonck, niet kunnende schrijven door geraektheijd; Sr Seraphina V.D. Buijter; Sr Anna Maria Bautens voor haer en suster Theresia Haubertius, door de geraektheijd niet konnende schrijven; Sr Catharina de Lamper, Sr Elisabeth de Kijser; Sr Anna Prinsen, Sr Coleta de Wet, Sr Catharina Pennenbergs, Sr Hermelinda Geerts, Maria Jacoba Linxen; Sr Petronilla Lauwens, bekennende niet te konnen schrijven; Sr Anna Theresia van

Borstel, Sr Maria Anna Gaspars, Sr Delphina Aderjaensens, Sr Maria Josepha Meeuwsen; Sr Lucia Benonck, Sr Clara Lauwers, Sr Theresia de Rijckx, Sr Maria Catherina Daudanblet, Sr Fransca Huijnen, Sr Maria Wijnants, Sr Cornelia Haegemans, Sr Anna Catharina Van Schille, Sr Rosa Isabella de Jonge, Sr Regina de Jonge.

Aen die goede mannen der hoofdambagten binnen Antwerpeen.

De Norbertinerssen, binnen dese stad Antwerpen, keeren sig tot Ul. eersaeme ende goede mannen, versoekende aen die seer eerweerde ende seer edele heeren staeten van Brabant te willen voorstellen de alderdroefste gesteltenisse der verthoonderssen, over de stoornisse van hunnen staet, ende van die heeren te willen bekomen hunne hulpe ende bijstand, opdat de verthoonderssen souden herstelt worden in alle hunne rechten ende privilegien, hun soo vastelijk belooft bij de Blijde Inkomste van onsen genaedigen souvereijn, ende hunnen staet souden mogen volherden, ingevolge hunne solemnele beloften, even gelijk vóór de soogenaemde suppressie.

Ons betrouwende op de sorge van mijne heeren die drij staeten van Brabant, blijven wij met alle agtinge,

eersaeme ende goede mannen,

Ul. ootmoedigste en dienstwilligste dienaeressen.

Waren onderteekent Antonia van der Wee, priorinne, Angela Dujardin, Norberta van den Wijngaert, Hermanna van den Bogaert, Victoria van Rossen, Barbara de Schutter, Rosie de Vos, Joanna Bal, ende Maria Clara Henderickx, novicie.

Turnhout den 18 Meij 1787.

Eerweerde,

In hope dat wij wederom in ons klooster souden mogen

komen, bidden wij Ul. van uijt onsen naem een requeste te willen doen opstellen, door het welke wij ootmoedelijk bidden om wederom naer ons klooster te mogen gaen.

Dit is al ons verlangen, in teeken der waerheijd hebben wij dit eijgenhandig onderteekent, alle vernietigde religieusen van 't Derde Order van den H. Franciscus, binnen Antwerpen; waren onderteekent: Antonia (in 't klooster Delphina) van Mattenbourg, overste ten tijde der suppressie; Anna Maria Jacoba de Gant (in 't klooster Josepha) ten tijde der suppressie procuratersse, Maria Elisabeth Josepha Janssens (in 't klooster Philippina) Catharina Lambregt (in 't klooster Antonia), Anna Theresia Van Gehuchten (in 't klooster Francisca), Maria Elisabeth Dionijs (in 't klooster Dorothea), Anna Elisabeth Maes (in 't klooster Elisabeth), Elisabeth van de Velde, (in 't klooster Helena) Catharina van de Velde (in 't klooster Anna) Maria Constantia Leijtens, Jubilaria; Anna Bosschaert, (in 't klooster Rosa), Maria Dens (in 't klooster Ludovica), Maria De Wael (in 't klooster Clara) Elisabeth Aerden, Elisabeth Regemortel, Elisabeth Vadder, Elisabeth Jacobs, Maria Margaretha Janssens, Maria Eleonora Perie; Christina van Rijn, Carolina Eeckelmans; Joanna van Camp (in 't klooster Beatrix) Maria Rijgh (in 't klooster Agnes).

Onder stond: seer eerweerde, ende nog leeger stond: protestere dese onderteekinge uijt eijgen vrije wille, sonder dwang, maer uijt enkele ende ieverige genegentheijd tot het klooster geschied te zijn. In teeken der waerheijd onderteekenen wij ons als boven dese, 18 Meij 1787, ende was onderteekent: Antonia (in 't klooster suster Delphina) van Mattembourg.

25 Meij arriveerde den heere Bisschop, den borgemeester Jacobus Della Faille; den pensionaris Norbertus Bom, de hee-

ren gebroeders van de Werve, grave van Vorselaer en baron van Schilde, komende alle van Brussel en sullende met den eersten wederom vertrekken.

26 deser hadden de natien wederom request gepresenteert aen de staeten van verscheijde inbreuken, namentlijk over het wegstueren van Dh^{r} De Hondt, ingeseten van Brussel, waer over de staeten ten selven dage verthooninge gedaen hebben aen H.K.H. (Desen koopman De Hondt was uijt Brussel op..... naer Weenen getransporteert, tegen de regten des lands. Sijne huijsvrouwe hadde dan verscheijde requesten aen de staeten als aen de natien gepresenteert.)

27 deser, wesende Sinxendag, was wederom collegie op 't stadhuijs, over zekere zaeken, alsook de heeren van 't capittel ende kerkmeesters der parochien; men geloofde dat het over de *broederschappen* was. De gecommitteerde der ambagten waren ook vergaedert en hebben hun procuratie van 30 April gegeven aen de 9 natien der stad Brussel, en tot hiertoe, daervan het goede effect ziende deser, niet alleen geratifiteert en gecommitteert, maer voor sooveel alles, voor het grootste deel wordt beneerstigt en verrigt door de fier ende noijt volprese vaderlanders, dheeren Jean Joseph Sagermans, boetmeester der natie van Gilles en Petrus J.C. Beeckman, boetmeester der natie van St Guerix, soo verklaerden sij dese selve procuratie, wel specialijk tot die twee heeren betrekkelijk te maeken, met belofte van alle 't gene door de selve ten gemeijnen voordeele verrigt sijnde, en nog te verrigten 't allen tijde te sullen houden voor goed, vast en van weerde. - Zij luijd aldus:

> ‘D'ondergeteekende gecommiteerde dekens uijt deser stadsambagten, soo in den naeme der hoofdambagten als die der voordere ambagten daer onder resorterende, herinnerende hunne procuratie van 30 April laest leden

gegeven aen de negen natien der stad Brussel, omme in de naemen van onse ambagten, maekende het 3e lith deser stad, te doen ende te teekenen alle vertooningen, memorien, enz., soo aen die heeren staeten van den lande ende hertogdomme van Brabant, als aen wie het soude mogen wesen, tot het handhaeven der Blijde Inkomste ende voordere fondamentele wetten van desen lande, ende tot hiertoe daervan het goed effect siende, verclaeren niet alleen die procuratie andermael bij desen te ratificeeren ende te confirmeren, maer voor soovele alles, voor het grootste deel wordt beneerstigt ende verrigt door den iever ende sorge der noijt volprese vaderlanders, dheeren Jean Joseph Saegermans, boetmeester der natie van St Gillis, en P.J.C. Beeckman, boetmeester der natie van St Guerix; soo verklaeren d'ondergeteekende de voorgemelde procuratie van deser extenderende, wel specialijk tot die twee heeren betrekkelijk te maeken, met gelofte van alle 't gene door de 2 selve ten gemeijnen oordeele verrigt sijnde ende nog te verrigten, 't allen tijde te sullen houden voor goed vast ende van weerde onder behoorlijke approbatie ende ratificatie in forma, ende de opgemelde heeren andermael aensoekende in hunne goede voornemens te volherden, opdat hun geheugenisse aen alle ware vaderlanders ten eeuwigen dage souden dienen tot voorbeeld ende exempel; ende ingevalle er eenige voordere magt ergens toe wirde gerequireert, de selve word gehouden vooral hier gene secreet gereputeert sonder argelist.'

Actum binnen Antwerpen in onse vergaederinge der gecommitteerden gehouden 27 Meij 1787.
Onderteekent: Joannes Franc. Van Borstel.
Nicolaus B. Wouters; A.H. Van Wamel.
G. Bisschop; C.J.J. Mens.

28 Meij, tweede Sinxendag, gewoonelijken insteldag der 14 dagsche Berechtinge der parochiale kerk van den H. Walburgis; ten 11 uren wird de solemnele Misse gesongens onder schoon musiek door den Eerw. Heer Pastoor. Alwaer na gewoonte als inde andere parochien ses confreers tegenwoordig waren.

's Namiddags om 2 uren geschiede de vesperens waerin de confreers songen op de wijse als te St Joris. Daerna het sermoon door den Eerw. Pater Lievens, Predikheer alhier; dit geeijndigt sijnde begon het lof door den voorn^{e} heere Pastor en den Te Deum Laudamus, dan de reductie langs de kerk onder den sank der confreers, alle onder uijtmuntende musiek en eene menigte volk. De choor was seer verciert; het baldachin en lanternen stonden aldaer ten toon. De standaerden hongen beneden inde kerk. Sijne Doorl. Hoogwt., den heere Bisschop was aldaer inde Misse tegenwoordig. Na 't eindigen der Misse, wird er brood aen de arme menschen uijtgedeijlt.

Ten selven daege is sijne Doorl. Hoogwt., den borgemeester, pensionaris, den grave van Vorselaer en baron van Schilde wederom na Brussel vertrokken om aldaer morgen om 9 uren, wederom inde vergaederinge te sijn.

Men sag een decreet van den souvereijnen raede van Brabant, de dato 25 Meij 1787, gevolgt op de requesten der heeren staeten, waerbij verklaert bij provisie, dat het reglement in de civile procedueren, niet en sal agtervolgt worden, soo binnen Brabant, als binnen den lande van over Maese.

> ‘Decreet gegeven in den souvereijnen raede van Brabant op de requesten der heeren staeten, in deselve raede gepresenteert, ten eijnde van te doen lesen het nieuw reglement der procedueren.

Rapport gedaen in vollen raede 't hof ter interventie van het officie fiscael, admitterende de supplianten in oppositie, immers bij sub ende obreptie, tegens de gedaene uijtsendinge ende publicatie van het voors^{e} reglement, over de civile procedueren, ordonneert aen de selve, dese te proponeren voor commissarissen van desen raede, insaeke te deputeren op partij daertoe gedaegt; verklaert bij provisie, dat het voors^{e} reglement inde civile procedueren, niet en sal ingevolgt worden, soo binnen Brabant als binnen der landen van over Maesee.'
Actum 25 Meij zeventhien hondert zeven en tachentig. Was geparapheert As. Vt. ende geteekenent: F. Larmé, onder stond: voor copije De Cock.

29 Meij smorgens was wederom collegie; de leden waren ook vergaedert. Desen namiddag waren sij andermael vergaedert, altijd op hunne hoofdkamers.

30 Meij is het geld van de *Broederschappen,* tot betaelinge der schulden: f 20.000, van Brussel hier gearriveert, en bij Dh^{r} Van Ertbonn geconsigneert, door orden van de leden, soo men segt.

Ten selven dage was er antwoord van 't gouvernement, gedateert 28 Meij 1787, op de pointen door de staeten aen hun hoogheden voorgedraegen; dog niet voldoende sijnde, hebben andere vertoogen gedaen; door dese word onder andere verklaert, dat sij in tusschentijd hebben geresolveert, alle voorder verkoopen van goederen der vernietigde vergaederingen op te schorten.

31 Meij, om 2 uren na middag ontfongen de leden der ambagten deser stad, door eene expressen van Brussel, de aenge-

naeme tijding of naerdere antwoord van hunne koninglijke hoogheden, tot herstellinge der privilegien; waerom sij aenstonds op 't stadhuijs vergaederden.

De goede mannen der ambagten maekende het 3e lith deser stad Antwerpen, hebben vandaeg nog geresolveert de volgende dankzegginge te doen.

> ‘Generale dankzegginge wegens de hoofdambagten gedaen aen de natien van Brussel.
> Generaele vergaederinge van de goede mannen der ambagten, maekende het derde lith deser stad Antwerpen, over de depeche hunder koninklijke Hoogheden van den 30 deser leden expressen ontfangen.
> De leden, siende de provisionele herstellinge hunder privilegien ende voorrechten, ende dus de verlossinge eender slavernije, waermede sij bedregen wirden, konnen hunne hertstogten van blijdschap niet intoomen, maer galmen alomme uijt, die weldaedigheijd waermede de Brabantsche vrijheijd herstelt word; sij vinden gene uijtdrukkingen sterk genoeg om te betoonen hunne provisionele herkentenisse, soo aen die waere vaders van het vaderland, die heeren staeten van desen lande ende hertogdomme van Brabant, degene door hunne standvastigheijd ende onvermoeijelijken ijver dit soo reusachtig werk hebben bekroont. Dat sij dan ontfangen de schuldige dankzeggingen, ende versekert sijn van eene eeuwigduerende herkentenisse, die de jaerboeken deser stad ende der ambagten sullen overdraegen aen de nakomelingen.
> In dese herkentenisse ende publieke dankzegginge mogen wij niet vergeten die weerde mannen der negen natien der princelijke stad Brussel, die door hunnen ijver in dit loffelijk werk uijtgeschenen hebben, ende waerinne wij vernaementlijk de heeren Jean Sagermans en J.P.C. Beeckman, als voorstaenders onser vrijheijd

herkennen, ende gij, o noijt volpresen ende verstandigste heer, mijn heer Henri Van der Noot jun., die door Ue. geleerde schriften de oogen aen de natien geopent hebt, over de achtereenvolgende slaegen, toegebracht aen onse vrijheijd, ontfang ook onze tegenwoordige dankzegginge.
Wij konnen dan voor het tegenwoordig ons vergenoegen niet naerder uijtdrukken; ontfang dan meer de uijtdrukking des herten, dan een groot getal opgebrachte woorden, ende gelooft dat wij waerelijk sijn met eene eeuwigduerende dankbaerheijd.
Dog wij versoeken die heeren staeten uijt hunne generaele vergaederinge niet te scheijden, ofte iets te consenteren tot de volle ratificatie sijnder majesteijt.
Antwerpen 31 Meij 1787, opde kamer van 't hoofdambacht der Meersche des avonds om 7 uren.
Ul. Ootmoedige ende onderdaenige dienaeren. Die leden der hoofdambagten ende voordere ambachten, daeronder resorterende, maekende het derde lith der stad Antwerpen.

Joannes van Borstel, mede deken van 't schippersambacht; G.J. Bouwens, opperdeken van 't smedenambacht; Joanns Verheijen, mede deken vn 't smedenambacht; G.J. Van Gelcom, opperdeken van 't houtbrekersambacht, Norbertus Hermans, mede deken van 't selve ambacht; Jacobus Eeckelaers, opperdeken van het moldersambacht; J. Van Loock, deken van het backersambacht; J.B. Olieslagers, opperdeken van 't Leliaersambacht; Petrus Carolus Anthonij, onder deken; J. Van Hal, opperdeken van het hoveniers, fruiteniers en mandemackersambacht; Petrus Leemens, onder deken van hoveniers, fruijteniers en mandemaekersambacht; Joannes Vrindts, stroeijdeckers en leem-

plackersambacht, in absentie van Petrus de Meijer, ouddeken van het chirurgijns en barbiersambacht; J.H. Dubacht, Petrus Ombelet..... deken; J.F. Deckers, opperdeken van het chirurgijns barbius ambacht; J.H. Dumoumoulin, mede deken van het selve ambacht.

G. Bisschop, opperdeken van het hoofdambagt der Meersche; Cornelius J. Mens, onderdeken van het hoofdambagt der Meersche; P.J. Cant, deken van het vleeshouwersambacht; J.V. De Bergh, deken van't vischkoopers ambacht; R.J. Van den Bemden, deken van het vischkoopersambacht; J.B. Molijn; deken van het huijdevetters ambacht; L. Nestelmans, deken van het schoenmakersambacht; H. De Craen, deken van het schoenmakersambacht; J.P. Geens, deken van het schoenmakersambacht; Petrus Lauwers, deken van het viergekroonde ambacht; J. Judocus De Craen, deken van het viergekroonde ambacht; Ferdinandus F. Lambrechts, opperdeken van het kordewaegenkruijdersambacht; J.B. Van Dijck, deken van de boterkruijders; Jacobus van Berckelaer, deken van het buijldraegersambacht.

Nicolaus B. Wouters, opperdeken van het laekenbereijdersambacht; Antonius H.J. Van Wamel, onderdeken van 't selve ambacht; Henricus Larivière, opperdeken van het kleermaekersambacht; J. Cleirinckx, onderdeken van 't selve ambacht; J. Sellekiers, opperdeken van de oude kleerkoopers; G. Kerckhoven, deken van 't selve ambacht; C. Claessens, meester en deken van het timmersambacht; J.F. De Beurst, teekent als onderdeken van het timmerliedenambacht; Joannes Goossens, opperdeken van 't leijndraeyersambacht; J.G. Hausemans, opperdeken van het zijdeweversambacht; J.G. van Overmeeren, onderdeken van den selven ambacht; J.L. Van Keurcxhoven, opperdeken van 't kuijpersambacht; C.J. Schroots, onderdeken

van het kuijpersambacht; Adrianus W. Ruijs, opperdeken van het kool- en torfdraegersambacht; J.B. Goris, onderdeken.

Leeger stond: Collatum concordat cum suo originali. Antverpiae hoc 1 Juny 1787. Quod attestor. Ende was onderteekent: J.H.J. de Lincé, notarius regius.

Desen avond was er nog tijding dat de *imposten* quamen te onderblijven op 1 Junij aenstaende, waervan op de comptoiren wete gedaen wird, in der voege als volgt:

'Mijne Heeren die staeten van Brabant, ordoneren mits dese rentmeesters generael, inde quartieren van Loven, Brussel en Antwerpen, seffens en sonder uijtstel, de noodige maetregels te nemen, opdat alle inlichtingen van de gewoonelijke slands imposten op die wijnen, bieren, meilen ende vleesch, soo binnen de hoofdsteden, kleijne steden als ten platten lande van Brabant, kome te onderblijven sonder eenig gebrek, overmorgen, eersten der aenstaende maend Junij, waervan de rentmeesters generael sullen moeten doen consteren aen den greffier dese onderteekent hebbende. Gedaen tot Brussel, den 30 Meij 1787. Ter ordonnantie, geteekent De Cock.'

Juni 1787.

Vrijdag, 1 Junij, omtrent één uur snoens, hoorde men de groote klok, onder het spelen van den grooten beijaerd, nieuw hermaekt; haest hoorde men de beijaerden van St Jacobs en St Michiels en het geluij van alle de klokken deser stad, waerop de vreugden aenstonds begonnen; op de borse begon men den Brabantschen Leeuw aen gele en swerte strikken op den hoed te draegen; men sag het stadhuijs aenstonds met rooden baeij behangen. Men hoorde ten allen kanten niet als schieten en vreugdegeroep.

Om 5 uren hernam het geluij en spelen van de beyaerden. S'avonds was het stadhuijs en meerschekamer met brandende flambeeuwen verligt, onder het geschal der stadstrompetten en timballiers; de stad was ten allen kante verligt: namentlijk ontrent het Bisdom en de huijsen van den grave van Vorsselaer en baron van Schilde; alsook aen de gevels van 't Bisdom en seminarie, en meer andere. Men stelde blaekende pektonnen op de merkten en op verscheijde straeten, en stookte vueren door heel de stad, onder het geronk van geschut en gedommel van menigte vuerwerken, vuerpijlen, fuseën en andersints. Op de Eijermerkt was een triumphstaek gestelt, geschildert op sijn Brabantsch, swert, geel en rood, met Brabantsche Leeuw op 't vlag; den gevel der eerweerde Paters Beggaerwas seer opgeluijstert. Om alf negen uren arriveerde onsen heere van Brussel, om morgen alhier de geheijligde orders te geven, ontmoed sijnd alverwege Mechelen, en met alle dankbaerige gelukwenschingen verwillekomt door den Edelen en Eerw^{en} heere Joseph Franc. Engel. Werbrouck, Doctor Deken aen 't capittel cathedrael, aen 't hoofd van andere geestelijkheijd en van daer vergeselt met een trein van koetsen en dan ingehaelt buijten St Jorispoort door 24 van 't Broederschap der 14 dagsche Berechtinge van St Joris, waervan hij in 't verlede jaer protector gekosen was, ieder met eene brandende flambeeuw en cocarde op den hoed, hebbende hem alsoo vergeselschapt wederzijds de koets, tot in 't Bisdom, eenige honderden als ketenen voor sig spannende tot aen sijn paleijs, hebbende de koorden nogtans aen sijne koets vastgemaekt, want hij niet gedoogt had sijn peerden uijt te spannen.

In sijn paleijs vond hij de opwagting, en ontfing de soo blijgeestige als eerbiedige willekomwenschen van Jon^{r} Jos. Alb. Lunden, binnen borgemeester, alsook van de hooftleden der poorterije, wijkmeesters en van de leden van de ses ambachten deser stad; alsook van eene groote menigte van volk.

Savonds was er een luijsterlijk avondmael, op e't stadhuijs gegeven door de heeren van 't magistraet, ook aen de leden der ambachten, die met groote ijver hebben medegewerkt. De vreugde duerde den ganschen nagt. Niemand mogt aldaer verscheijnen sonder cocarde; de blijdschap in dese stad was onuijtsprekelijk.

(Hier volgen enkele documenten die betrekking hebben op de blijde terugkomst van den Bisschop borgemeester enz., in onze stad. '*Patriotisme Anversois*' en '*Sentimens Anversois*' à Mgr. De Nelis; M^{r} le comte Van de Werve; M^{r} le baron Van de Werve; M^{r} le baron d'Hoogvorst; Mr Della Faille; Mr Bom; aux états du duché de Brabant. Dan volgt een lijst 'Tableau de la Marche, et des Messieurs patriotes inscrits', die we in aanhangsel mededeeelen.)

2 Junij is alhier op 't stadhuijs op de gewoonelijke forme gepubliceert het edict van den keijser, raekende de corpora der *Ambachten,* gedraegende wederroeping van hetgene van 17 Meert laestleden, alhier gepubliceert 11 April daernaer; gegeven in den souvereijnen raede van Brabant, 29 Meij 1787.

Ten selven dage na middag om 5 uren wird door 't geluij der Cathedraele aengekondigd het lof van dankbaerheijd, in deselve kerk in O.L. Vr. capelle te geschieden; in hetwelk sijne Doorl. Hoogw. tegenwoordig was.

De buijten-borgemeester Jacobus A. Della Faille en Norbertus Bom, pensionaris deser stad, komende van Brussel, wirden ook te Contig onthaeld en verwillekomt met de teerhertigste uijtdrukkingen van dankbaere en borgerliefde, door de hoofdmannen der poorterije en wijkmeesters, dewelke in koetsen hen aldaer afgewagt hadden, alle met cocarden aen den hoed en den gedenkpenning der Brabantisatie van hunne

koninglijke hoogheden op de borst. Dese twee gedeputeerden, aldus komende tot ontrent Berchem, alwaer, na verwillekomt te zijn, hunne peerden uijtgespannen wirden en nieuwe touwen aengebonden; Sr Laurent Leijssens nam de plaets van den koetsier in en blijft den Brabantschen standaert draegen; eene menigte van vrijwillige patriotten, met cocardes op den hoed en lauriertakken, wedersijds, trekken de koets; vooruijt eenige edele te peerd met eenen trompetter. De dekens met hunne tabbaerden en vendrikken met vliegende vendels der ses gilden; twee officialen van den jongen voetboog droegen, voor de koets, den wapenschild van den heere borgemeester met linten en coccarden verciert. De leden der ambachten met de drij witte vanen of banniers der hoofdambachten, draegende witte brandenden flambeeuwen; ook alle cocardes en lauriertakken op den hoed hebbende; hun alsoo met uijtmuntend spel cavalcadesgewijse tot Berchem toe tegengetrokken zijnde, en alsoo is desen trijn, na hun aldaer verwillekomt te hebben om half 10 binnen dese stad gekomen, opgevolgt door menigvuldige koetsen, begroet wordende door de Borgerlijke wagte die, even als gister, inde wapens en in parade stonden aen de poort. Eene ontellijke menigte van alle staet begroette en volgde den trijn, die marcheerde langs de Gasthuijsstraet, Huijdevettersstraet, de Meir, de Schoenmerkt, oude Koornmerkt en groote Merkt, tot op de Meerschkamer, de straeten alomme verciert en verligt sijnde. Op de Meerschekamer, verfrischte sij sig onder schoon musiek, wordende aldaer de santés gedronken, onder het vreugde geroep; soo op de camer als onder het volk, in groote menigte op de merkt, alwaer het vaendel der gilde gedraeijt wird, vergaedert sijnde, en door de vensters begroet wordende. De kamer was behangen in 't rood en baeij, verciert met de wapen van Brabant en vendel van 't hoofdambagt, en verligt met brandende flambeeuwen. Op 't stadhuijs hoorde men de stads-

speellieden; om 11 uren wirden sij met de selve koets na hun huijs gebrogt, onder het vivat geroep soowel voor hun als voor de staeten.

Den geheelen nagt duerde de vreugd, verscheijde straeten sag men verligt en vol vreugde vueren; voor het huijs van den baron van Schilde stond een triomphstaek op sijn Brabantsch; dat is swert, goud en rood geschildert; op 't vlag sag men de wapenen deser provincie.

De wijkmeesters, vergaedert sijnde, hebben ook eenen brief van dankbaerheijd aen de staeten gesonden.

3 Junij, feestdag van de H. Drijvuldigheijd, gewoonelijke kleijne kermis, hernamen de vreugden; om half 12 uren voor noen hoorde men den stadbeijaerd spelen; van 3 uren na middags vergaederden de voorschreven geteekende patriotten als gister ontrent de borse, ieder met sijn cocarde en lauriertak op den hoet, vanwaer dese troupe, aen 't hoofd hebbende wederom eenige edelen te peerd, voorgereden wordende door eenige trompetten, opgevolgt door verscheijde besondere musikanten, marcheerden, verdeelt sijnde onder drij vendels, aengelijd wordende door vier kapitijns der borgerlijke wagt, na het bisdom, vanwaer sij, na aen sijne Doorl. Hoogw. hunne dankbaerheijd betoont te hebben over sijne noijt volpresen iever voor het vaderland, die ze met goedheijd ontfing, voortmarcheerden, cavalcades gewijse, langs de voornaemste straeten, naer 't huis van den heere grave van de Werve en van Vorsselaer inde Keijserstraet, op den hoek van de Amptmanstraet, insgelijks complimenterende en hunne dankbaerheijd betoonende, alsdan hunnen trijn voortstellende in 't kipdorp in 't huijs van den heere Carolus Van de Werve, baron van Schilde, broeder van den voors^{en} grave van Vorsselaer, doende aldaer insgelijks, vandaer na de Lombaerdstraet, over St Jacobskerk, bij den heere buijten borgemeester Jacobus A. Della

Faille, aen wie eene hertroerige waere vaderlijke en dankbaere aenspraek gedaen wird, die den heere borgemeester sonder traen te storten, niet konde aenhooren; hem daerenboven eenige versen tot sijnen lof opdraegende en een stuk van de gedenkweerdige koorde, waermede hij gister is getrokken, verciert met goud en sijen, en met sijnen naem en datum, tot gedenkenisse der geschiedenis. Vandaer gingen sij, met vele complimenten uijtgelijd sijnde door den heere borgemeester, na thuis van de gravinne Douairière Roose op de Meir, alwaer haeren schoonsoon, den heere Joannes Josephus Gislanus Van der Linden, baron van Hoogvorst, grave van Hombeke, enz., ook lid van de staeten, gelogeert was, die sij insgelijks complimenteerden; vandaer na casteelplijn, alwaer sij campeerden en hunne vaendels planteden; dan marcheerde desen trijn na de Cloosterstraet bij Dh^{r} Norbertus Bom, die sij insgelijks, na gecomplimenteert te hebben, een stuk van de voors^{e} koorde met goud en seijen verciert en met sijnen naem en datum als de voorgaende vereerden en ook eenige lofversen opdroegen: en na aen hem ook eene loffelijke aenspraek gedaen te hebben, gingen sij voorts tot in d'abdije van St Michiels, alwaer sij onder het spel van den beijaerd en geschiet van 't canon ingehaeld wirden en seer treffelijk beschonken met wijn en bier, aldaer hun complementen afleggende; vandaer marcheerden desen trijn over de groote Merkt, alwaer sij de hoofdwagt der gilde onder het stadhuijs passerende, door de selve gegroet wirden met draijen van 't vendel en aenhoudend geschut; marcheerden alsoo voorts tot op de borse, altijd onder vreugdegeroep en toejuijching van eene groote menigte volok, langs de Meir, alwaer de cavaliers te peerd hun passerende, van den voorbijgaenden trijn hun afscheijd namen, met de grootste beleefdheid en liefde. Desen trijn, alsoo gesloten wordende door vier andere kaptiijns der borgerlijke wagt, gevolgt door eenen wagen, gelaeden met 18

tonnen Antwerps bier, waervan sij er op iederen post der gemelde statien eenige hebben voor de deure afgeleijd, dewelke aldaer seffens door de opvolgende gemeijnte wirden afgedronken; en savonds wirden aldaer schoone albades gegeven.

Desen avond was de stad wederom ten allen kanten verligt met brandende flambeeuwen aen de huijsen; bijna in alle de straeten sag men brandende pektonnen en vreugdevueren, men schoot met canon, men dronk en danste op de straeten, men hoorde en men sag niet als plaisir en het vreugdegeroep: vivat de staeten van Brabant, met één woord, men sag tranen storten van blijdschap; de vreugde en plaisir die men alhier maekte, sijn onbeschrijfbaer; sommige rijken gaven geld, wijn en tonnen bier en seer veel houd ten besten aen hunne gebueren; het stadhuijs was andermael behangen met rooden baeij en met brandende flambeeuwen verligt, onder het geschal van trompetten en timballen; duerende de vreugd den geheelen nagt.

Onbeschrijflijke vreugden worden soo in de steden, vrijheden en verscheijde dorpen immers door het geheel land om dese oorzaeke gemaekt.

4 Juny kermis Maendag, smorgens vroeg vertrok onsen Bisschop na Brussel; tegen den noen speelde den stadbeijaerd.

Savonds hernamen de vreugden; men sag wederom verscheijde verlichtingen, brandende pektonnen, vreugdevueren en vuerwerkerijen; sommige particulieren gaven andermael wijn en bier ten besten aen hunne gebuerte; duerende den ganschen nagt.

5 Dito sag men nogal vreugden bedrijven.

6 Junij dede onsen Bisschop, gisteren avond van Brussel gearriveert sijnde, de schoon Berechtinge van Noordquartier

der Cathedraele, sijnde seer luijsterlijk en met veel licht vergeselt, de Brabantsche cocardes floreerden aen de standaerden en aen sommige flambeeuwen.

7 Juny, wesende H. Sacramentsdag, droeg den heere Bisschop het Venerabel in de processie van devotie, den gewoonelijken toer. Dese processie was seer luijsterlijk en met uijtnemend veel volk met veel licht vergeselt. De geestelijkheijd der andere parochien gelijk ten verleden jaere gingen mede. Eenige ambachten begonsten hunne tortsen en ambachtkleederen wederom te voorschijn te brengen, alhoewel verlede jaer bij het edict van den keijser van 10 Meij 1786 (alhier gepubliceert 29 dito daer naer) verboden. Ten selven dage vertrok den heere Bisschop, borgemeester en pensionaris wederom na Brussel.

Vrijdag 8 deser wird den *stadsbeijaerd,* onlangs hermaekt sijnde, voor de eerste reijse, na ouder gewoonte om half 12 uren voor noen gespeelt, sijnde den gewoonlijken vierschaertijd, het gene nu ontrent 19 jaeren niet meer geschied en was, uijt reden van den slegten staet van het belfort.

Desen morgent hebben de gedeputeerde der voorsschreve geteekende patriotten de magistraet in volle collegie gecomplimenten, één in 't Fransch en één in 't Vlaamsch; den adjoint menten, één in 't Fransch een één in 't Vlaamsch; den adjoint pensionaris Cuijlen heeft hun wegens het magistraet bedankt.

Na middag vergaederden de leden wederom over verscheijde pointen, maer besonder over de krenkinge der universiteijt van Loven. Om half seven 's avonds hebben de voors^{e} gedeputeerden der patriotten de dekens der hoofdambachten gaen complimenteren over hunnen iever voor 't vaderland, die hetselve dankbaer aennaemen.

9 Juny heeft Jon^{r} Norbertus de Farvaques, schepenen, den

eed gedaen als *tresorier generael* deser stad, gekosen sijnde door de dekens op de oud gewoonte, inplaetsen van Jon[r] P.S. Van Schorel de Wilrijk, die commissaris der intendentie alhier geworden was.

Sondag 10 Juny voor uren om half 12, speelde den stadsbeijaerd wederom; daer is aparentie, maer ten is niet seker, dat dit alsoo alle sondagen sal geschieden.

11 Junij wird de schoon Berechtinge van St Joris seer treffelijk op de wijse als verlede jaer verrigt.

13 Juny, schoon Berechtinge te Borgt, ook seer treffelijk. Men twijfelt geensints meer aen de continuatie deser, en de selve worden met nieuwen moed en iever treffelijker dan te voren hernomen. Men sag de autaeren op den weg wederom te voorschijn komen.

14 deser wird de schoon Berechtinge van 't suijdquartier der Cathedrael, wesende het sluijten, ook seer treffelijk verrigt.

Om 11 uren voormiddag geschiede sij door den seer Eerw. en Edele heer Jos. Franc. Eng. Werbrouck, deken van 't capitel cathedraelis, onder schoon musiek, in de hooge choor der cathedraele een solemnele Misse met uijtstelling van het Alderheijligste, om van den Hemel af te smeeken de gewenschte ratificatie zijner majesteijt op de depeche van hunne koninglijke Hoogheden van 30 Meij laest leden, tot herstelling der voorrechten en privilegien van desen lande; zijnde eenieder in de selve versogt om, met vereenigde gebeden, hetselve van der Alderhoogsten af te smeeken.

In dese Misse waren tegenwoordig: de heeren van 't capittel, magistraet, hoofdmannen der poorterije en wijkmeesters, de dekens der ambachten en voordere leden deser stad in corpora: den heere grave Van de Werve en van Vorsselaer en den baron van Schilde, mitsgaeders de voors[e] patriotten, sive vrijwilligers, ten dien eijnde vergaedert sijnde op den bascourt der abdije van St Michiels, vanwaer sij in order, onder hunne kapiteijns, over den Oever langs de Hoogstraet en oude Koremerkt na de Cathedrael marcheerden, alwaer de autaeren in 't licht waren; alles onder groote toeloop van volk van alle staeten. Soortgelijke diensten geschieden vandaeg inde kerken van de andere steden van Brabant en Vlaenderen. Onsen Bisschop te Brussel sijnde dede aldaer de Misse inde groote kerk.

Vrijdag 15 Juny en volgende dagen, wirden er in verscheijde kloosters Missen ten dien eijnde gedaen.

Alsoo de spraek gink, dat de afgeschafte *intendentie,* sedert dat se uijt de abdije van St Michiels was vertrokken, in 't geheijm in 't vernietigt klooster van Ter Zieken inde Lepelstraet soude werken; en dat sij eenen brief van Brussel, gedagteekent 29 Meij laest, soude hebben ontfangen om te continueren en op alles te letten; dat sij hunne gagien souden blijven genieten. Ten dien eijnde hebben de dekens desen morgent requeste aen 't magistraat gepresenteert, voegende aenstonds daer nog een naerder bij, ten eijnde van spoedig met schouteth en schepenen inspectie te gaen nemen, soo in 't gemeld klooster, als ten huijse van den tweeden commissaris Du Foiet, nopens de papieren aengaende de gemelde intendentie, die aldaer soude berusten, dog de heeren hebben daerover lang in pleno geweest en wijnig bescheijt gegeven, waerover de dekens soo wijnig tevreden waren als de patriotten, welke laeste aldaer vergaedert en de wacht aen 't gemeld huijs hielden, voor bij 't exploit te wesen.

Na middag om 5 uren is den onderschoutet, Mher De Villegas met de schepenen J.J. van Dun en Jac. Borrekens, benevens den secretaris Louis Torfs, na 't voors[e] klooster gegaen, opgevolgt door eenige der voors[e] geteekende borgers, bekent onder den naem van patriotten, die, na onderzoek gedaen te hebben, sijnde de kamer alwaer de papieren lagen gesloten, waervan die der intendentie den sleutel hadden; na 't stadhuijs wederomkeerende, blijvende de patriotten altijd aen 't gemeld klooster de wagt houden.

Savonds, om 7 uren, geraekte de gemeijnte in groot getal in 't gemeld klooster, door de borgers opgestokt zijnde; alle de deuren opensmijtende, en komende in de kamer alwaer de effecten der intendentie waren berustende, vindende aldaer de nieuwe en seer schoon gemaakte lessenaeren, stoelen en een seer schoon ijsere persken om hunnen zegel te printen, welkers opschrift was: Intendence d'Anvers; benevens eene menigte van kaste, kaskens, gemerkt op order van a. b. c. enz. met de volgende titels: intendence, police, écoles colleges, fondations pieuses, affaires militaires, commerce et industrie, corps et métiers, affaires ecclesiastiques, limites, affaires etrangères, domaines, finances, procédures criminelles, abbayes et monasteres, impots; slaegende aenstonds de gemelde lessenaeren met geweld open, en aen stukskens, vindende daer in seer vele boeken, brieven en papieren, die door de patriotten en andere borgers met groote zorge geconserveert, ten deele gelesen en dan bewaert wirden, houdende daerbij wagt, omdat er geene van soude ontdraegen worden; vervolgens wirden alle de deuren, soo boven als beneden, van 't gemeld klooster ingeloopen, koffers en kisten, misschien van de bediende; openende, het goed doorsoekende, waervan, gelijk men wel denken kan, veel gestolen wird; en het geheel klooster wird ten allen kanten doorsogt, meijnende den intendent of iemand van hun aldaer te vinden, doorloopende alle kamers, solders,

kelders ende kerk; jae, sogten op den toren, inde goten der daken, niet één plaetsken vergetende, weerde selfs den steen van den grafkelder inde kerk, den selven met licht doorsoekende. In den schoonen hof, seer wel onderhouden, wird ook alles vernield. Nicolaus Wouters, dienende deken van 't hoofdambagt der laekenbereijders, en verscheijde andere goede borgers, deden alle moeijte om 't woedende volk te stillen, dog te vergeefs.

Den intendent nog commissarissen wirden aldaer geensints ontdekt, tot hun geluk, want souden ongetwijfeld ongelukkiglijk mishandelt geweest hebben en waerschijnlijk verlies van hun leven, want de woede der gemeijnte was te groot.

Om half 10 liepen sij met brandende flambeeuwen van 't gemeld klooster na den huijse van den borggrave Du Foiet, tweeden commissaris der gewesene intendence aen 't groen Kerkhof, doende aldaer eenig geweld, op de poort, gelaesen uijtsmijtende enz., misschien willlende dit huijs plunderen; dog is door tusschen spreken en goede woorden van den eerw. heere Werbrouck, choordeken van 't capittel cathedrael, daernevens woonende, door den heere Seerwart, plebaan van 't Suijdquartier der selve kerk, mitsgaeders andere aensienlijke heeren, patriotten en goede borgers, hun ten besten raedende gestilt, soodat aldaer geen voorder geweld gebeurd is.

Ondertusschen waren Dheeren van 't magistraet, wijkmeesters en voordere leden deser stad op 't stadhuijs vergaedert; om 10 uren zijn de schepenen Borrekens, Van Dun, Legrelle en eenige patriotten na 't gemeld klooster gegaen, versaemelende alle de boeken en papieren, van borger en gemeijnte, voorts alle de effecten, als: lessenaeren, tafels, stoelen, kaskens, immers alles hetgene eenigsints aen de afgeschafte intendentie mogt competeren; draegende dit alles alsoo processiegewijse met fakkels na 't stadhuijs; het was aenstonts collegie publiek; duerende wel tot 3 uren des morgens; daer

wird inventaris der bevonde boeken en papieren gemaekt, waervan de copije versogten, willende ook voorders van alles inspectie hebben, hetgene hun wegens het magistraet, van wie sij seer wel over hunne werkzaemheijd onthaeld wirden, toegestaen wird; vervolgens wirden dese papieren en effecten op champenierskamer in bewaerenis geleijd; de deure wird toegesegeld met 't cachet van eenen der patriotten, die voor de deure de wagt bleven houden.

Desen nagt sijn er 56 tonnen bier van stadswegen aen de gemeijnte uijtgedeijlt, soekende alsoo hunne verwoedheijd te doen bedaeren en hun te stillen, om de borgerlijke veijligheijd te herstellen.

16 Junij smorgens om 4 uren wird den voorsen borggrave de Foiet, sig in vrouwe kleederen op de vlugt, vergeselt met een cameniere, begeven hebbende, ontrent de Discalsen, door eenige borgers ontdekt, aengehouden en door het volk, niettegenstaende beloften, na 't stadhuijs gebrogt; onder den weg waren verscheijde borgers bijgekomen, die hem omringden, om hem alsoo aen 't woedende volk te onttrekken; de buijtensporigheijd was soo groot, dat sij hem onder alle verwenschingen rond de merkt wilden leijden, om aen eeniegelijk ten spot gestelt te worden; sommige wilden hem ter plaetse doodslaegen; anderen keurden goed van hem in 't leven te laeten en ondertusschen wird den toeloop van volk soo groot dat men dit belette en dat hij gelukkiglijk door de patriotten uijt die woedende handen wird verlost, die hem vergeleijden tot op 't stadhuijs, om hem in veijligheijd te komen stellen; alwaer hij sijne kragten hervatte. Het grouw had hem ondertusschen gevraegt, van wie hij den raed had bekomen van alsoo uijt dese stad te gaen; had hij half dood geantwoord van den heere borgemeester Lunden. Dit hitste dese redeloose menschen dusdanig tot den borgemeester op, dat de patriotten

hun genoodsaekt vonden hem te gaen aensoeken van op 't stadhuijs te komen, welk sij insgelijks den markgrave deser stad, Cuijlen, waerschouwden, opdat sij hun souden komen beveijligen; sij waeren nouwelijks de groote Merkt genadert of wirden door eene menigte nagesjouwd en geraekten eijndelijk langs agter op 't stadhuijs, alwaer den borggrave Du Foiet seijde, dat hem onbekent waren de woorden die men, seijde hij, nopens den borgemeester geseijd hadde, en wast saeke dat hij dit gesegd hadde, dat dit door de benouwdheijd met dewelke hij bevangen was, moest geschied zijn; alsoo den borgemeester Lunden hier in geen pligt en had. Terstond zond men eenen stadsbode met de stadstrompetters uijt, om op de hoeken der straeten te verkondigen dat den heere Du Foiet had beleden dat den borgemeester Lunden in al hetgene hij geseijd hadde inplichtig was; agtervolgens deed men een koets aen den agtertrap van 't stadhuijs komen om den heere Du Foiet, die dit tot sijne veijligheijd versogt had, naer het gevangene steen over te voeren; maer de buijtensporigheijd was dusdaenig, dat het onmogelijk was van hem, sonder gevaer sijns levens inde selve te leijden; men deed de selve dan aende voorpoort naderen en terwijl het volk de koets volgde na de merkt, wird den gemelden borggrave Du Foiet langs agter te voet afgeleijd, ontkomende aldus aen de woede.

Den eersten commissaris der intendentie, Jon^{r} Petrus Franc. van Schorel de Wilrijk heeft sig ook op de vlugt begeven, en is sonder ontdekt te worden, en soo men segde met eenen engelschen mantel om hebbende, uijt de stad geraekt, gelijk men ook gelooft van den intendent Van der Dilft, die men dogte op 't kasteel te zijn.

Smorgens om 8 uren, niettegenstaende de middelen van onse goede borgers, om de borgerlijke rust tot sijnen vorigen luijster te brengen, liep het gemeijn als briesende leeuwen naer den woonhuijse van de kooplieden Stevens en Lous-

bergs, gestaen inde St Antoniusstraet, die in den haet der gemeijnte stonden, alsoo de spraek van over lange gong dat sij de boter, aardappels en meer opkogten, en aldus de duurte veroorsaekt hadden; de poort wird met geweld met eenen hamer opengeslaegen en terstond sag men hun alles verbrijselen en hunne rasernijen betoonen. De patriotten hadden de boeken van negotien en het grootste gedeelte van hunne papieren bij, in alkoven versaemelt en na 't stadhuijs getransporteert; Stevens was uijt den huijse gevlucht en Lousbergs, eenigsints onpasselijk te bedde liggende, is door goeden raed opgestaen en door een compagnie patriotten en andere borgers na het stadhuijs gebrogt om hem aen alle buijtensporigheijd van 't gepuppel te onttrekken. Alles wird terstond aen stukken geslaegen; jae, de schoonste meubelen als spiegels, kassen, comodens, enz.e sag men vernielen, de kamerbehangsels en gordijnen afgescheurt en van de mueren afrukken, pluijmen bedden, wolle matrassen opensnijden en door de vensters uijtschudden, de marmere schouwen, porceleijnen en horlogien verbrijselen. Ze hadden in den kelder dan wijn en het bier laeten loopen, menigte flesschen wijn, harrack of prioreh uijtgebragt en gedronken, wordende alsoo, door den drank verhit, nog rasender. Alle de gelaesen waren vernield, 't lood afgerukt en ontdraegen, deuren en vensters, tot het dak toe wirden in stukken geslagen, het was ellendig sulke verwoestinge te sien. Alles wird vernield, geschonden en gerooft; met een woord, niets bleef er over dan vier blinde mueren; den hof, liggende agter het huijs vond men op deselve wijse gestelt; niet eenen boom of plant was in sijn geheel gebleven; ieder droeg sijn buijt na huijs, en soo sij hun vragt hadden afgeschud, kwamen sij weder om andere te haelen. De chaise vernielt hebbend, hadden zij op den trijn van de selve een tonne met bier gelegd, eenen daer op sittende, loopende alsoo met dese bende na 't huijs van Mathias Diel-

tiens, swaertslaeger en winkelier, ontrent de Kipdorppoort, die ook in den haet der gemeijnte was, omdat hij den naem had, dat hij het saed opkogt en alsoo er de duurte van moest veroorsaeken; zij liepen dan, met vier of vijf, verscheijde mael op de poorte, soo dat de selve eijndelijk soo verre opensprong, dat sij eenen vrijen toegang tot de selve hadden, meijnende hunne rasernije aldaer ook gaen uijt te werken, maer eene menigte van treffelijke borgers en ieveraers der gemeijne rust, hadden sig aldaer gestelt, om alsoo het huijs van hunnen medeborger te bewaeren, dewelke gesaementlijk het gemeijn vermaenden, trachtende hen te stillen, dog de rasernije was te groot. Dan om de gemeijnte te stillen en te voldoen, hebben de gildebrooeders en een goed geleijde van patriotten den voors[e] Dieltiens uijt sijn huijs doen gaen en na 't stadhuijs geleijd, om hem alsoo aen de woede van 't gepeupel te onttrekken, en in veijligheijd te stellen, hem onder den weg beschermende, meijnende alsoo het gemeijn te stillen. Ondertusschen het huijs altijd beset blijvende door een deel der gilde, patriotten en andere, soo geestelijke als wereldlijke; den heere baron van Schilde vertoonde sig aldaer ook; om half twelf snoenens geraekten sij eijndelijk in 't huijs, dringende door de borgers. De verwoestinge was aldaer ook groot; in den kelder lieten sij wijn en bier, benevens een smoutvat uijtloopen, stelende in den winkel eenige waeren, en verscheijde glaesen uijtslaegende; dog wordende alsdan, soo door goede woorden van geestelijken en wereldlijken, als dor 't uijtdeulen van geld, wederom uijt den huijse gedreven, en 't selve van verdere onheijlen gespaert, leijdende nogtans verscheijde aenstooten en geweld, namentlijk s'avonds, alswanneer iedereen er voor vreesde; jae hunne vermetelheijd was soo groot, dat sij de besonderste woonsten drijgden te plunderen; sij hadden reeds op verscheijde andere huijsen geweld gedaen, als op 't gene van den binnen borgemeester Lunden op de Meir,

op hetgene van den markgrave van Strijdonck, woonende agter de Capucienen, die, benevens vele andere, waerschijnlijk dit lot souden hebben moeten onderstaen, waere het niet belet geweest door den iever en waeksaemheijd der gilden, dekens der ambachten, patriotten en andere borgers, benevens eene menigte van geeestelijken van alle orders, welkers iever voor de gemeijne rust heeft uijtgeschenen, hebbende sig aen 't hoofd gestelt, het grouw met sig nemende na hunne kloosters, gevende hun te eten en te drinken, wandelende selfs met dit grouw erm aen erm langs de stad, onder het onophoudelijk geroep van ‘Vivant de Staeten’.

In den morgent was den heere schepene Jacobus van de Werve, door 't magistraet, na Brussel afgeveerdigt, om onsen borgemeester van dese droeve saeken point te geven.

Smiddags om 1 ure moesten de gilden op hunne kamers vergaederen.

Stevens, sig verborgen hebbende in seker huijs inde Sleutelstraet, en het aldaer niet meer betrouwende, had versogt van door de patriotten, even als Lousberghs, na 't stadhuijs gebrogt te worden, die hem om 2 uren namiddag haelende hem aldaer brogten, om hem alsoo aen 't grouw te onttrekken, en hem in veijligheijd te stellen. De hoofdlieden der poorterije, de wijkmeesters, dekens der ambachten, benevens de patriotten en vele treffelijke borgers, voorgereden wordende door verscheijde soo edele als andere te peerd, en verdeijlt in verscheijde compagnies, doormengelt met geestelijke van alle orders, sag men desen namiddag, andermael in groot getal langs dese stad trekken, trachtende de oproerders met soete woorden tot reden te brengen, hun andermael te eten en te drinken gevende in kloosters en in hunne huijsen en dit ging alles wel tot in het aenkomen van den nagt.

Bijna aen alle hoeken van de straeten sag men aengeplakt eene advertentie, wegens alle goede ingesetenen, soo geestelijke als wereldlijke deser stad, luijdende aldus:

> ‘Alsoo men bevind daer in dese tijds-gesteltenisse alle attrouperingen ende buijtensporigheden niet en konnen dienen dan om de gemeijne saeke en het welvaeren van desen lande te verergeren, soo is 't dat men eeniegelijk aensoekt alle de voors^e^ onheijlen op het beste mogelijk souden tragten te stillen en op het kragtdaedigste deel te nemen in alle hetgene tot het algemeijn welsijn kan strekken.’

De Staeten ontfongen vandaeg eene depeche van hun K.K.H.H. over het rapport dat de gedeputeerde hun heden hadden gedaen, over de desorders, voorgevallen in 't klooster van Ter Zieken, waerbij sij wenschen dat de staeten aenstonds gedeputeerden senden na Antwerpen, om met het magistraet alle moogelijke middelen te gebruijken om de ruste te herstellen, omdat sij alle de papieren die versaemelt in 't voors^e^ klooster en op 't stadhuijs, getransporteert, onder stadszegel en sonder andere inspectie in hunne greffie souden nemen, chargeerende het magistraet van de selve op dien voet te laeten volgen.

> ‘Marie Christine et Albert Casimir,
> Très révérends, reverends pères en Dieu, nobles, chers et bien aimés: ayant délibéré sur le rapport que vos députés nous ont fait dans l'audience que nous leur avons accordé aujourd'hui, concernant le désordre arrivé à Anvers, au couvent de Ter Sieken, supprimé, et les movens d'en prévenir les suites, nous vous faisons les présentes pour vous dire, que nous desirons que vous envoyiez de suite à Anvers des députés de votre part, pour prendre conjointement avec le magistrat les mesures convenables dans le moment pour rétablir la tranquillité; et selon

> que ses députés le jugeront nécessaire, ils prendront sous le scellé de la ville et sans autre inspection tous les papiers qui ont été recueillis au couvent de Ter Sieken et transportés à l'hotel-de-ville et les feront déposer à votre greffe. Chargons par les présentes le magistrat d'Anvers, de laisser suivre sur le pied susdit les papiers dont il s'agit. A tous, très révérends, révérends pères en Dieu, nobles, chers et bien aimés, Dieu vous ait en sa sainte garde. De Bruxelles, le 16 Juin 1787, paraphé: Cr. vt.; signé Marie et Albert; plus bas: par ordonn^{e} de leurs altesses royals, contre signé: De Reul. Aux états de Brabant.'

Om 7 uren s'avonds arriveerde den heere buijten-borgemeester Della Faille en den pensionaris Bom binnen dese stad, rijdende na 't stadhuijs, alwaer sij hun langs de vensters der staetekamer aenstonds vertoonden; ieder was verblijd als men verstond dat den hertog van Aremberg, den Bisschop en andere hen terstond soude volgen; men beeldde sig vastelijk in dat dit de gemoederen soude verkoelt hebben; maer men sag welhaest dese hoop verijdelt. Om nog meerdere vergenoeging aen het gemeijn volk te geven, deijlde men langs de vensters van 't stadhuijs gansche korven met cocardes uijt, voorder onder het volk waermede de merkt opgevult was, onder het geduerig geroep: 'Vivant de Staeten!'

Om 8 uren wird ter puije van 't stadhuijs gepubliceert copije van den brief door de seer Eerw. Edele en Wijse ende seer voorsigtige heeren, de heeren staeten van Brabant, geschreven aen Wethouders van Antwerpen en aenstonds in 't collegie gevidimeert, luijdende aldus:

> 'Copije van den brief door de seer Eerweerde, Edele, wijse ende seer voorsinnige Heeren, de Heeren staeten van Brabant, geschreven aen wethouders van Antwerpen.

Eerweerde, Edele, Wijse ende seer
Voorsinnige Heeren.
Wij hebben met groot gevoelen verstaen den oproer binnen Antwerpen, voorgevallen op gisteren, des te meer dat wij tot hier toe een openbaerlijk voorbeeld hebben gegeven van met eene besondere moderatie in alles voorts te vaeren; en in den selven sin moeten wij Ued. wel duijdelijk verklaeren, dat alle dusdaenige wanorders niet anders konnen strekken dan tot ondienst van de gemeijn saeke van den lande ende van de welgeintentionneerde landsgesinde. Dus versoeken wij Ued. ernstelijk dese onse gevoelens aen Ued. ingesetene bequaemelijk en bij den gewoonelijken middel van aenplakkinge ende publicatie bekent te maeken; gebruijkende voorders Ued. wettige macht ende allen Ued. invloed op het volk, ten eijnde van den geest van oproerigheijd in het geheel te stutten, mede aen de selve voorstellende het volle vertrouwen, hetgene eenieder behoort te hebben in ons, die sijn de billige representanten ende voorstanders van den lande, ende van des selfs gerechtigheden, welk vertrouwen wij wel vermeijnen verdient te hebben.
Wij blijven,
Eerweerde, Edele, wijse, ende seer
Voorsinnige Heeren,
Ued. seer geaffecteerde dienaeren, die Prelaeten, Edele ende gedeputeerde der hoofdsteden, representerende de drij staeten van desen lande ende hertogdomme van Brabant.
Uijt onse generaele vergaederinge, den 16 Junij 1787.
Ter ordonnantie van de selve,
Onderteekent De Cock.
Leeger stond: fiat publicatio, actum in collegio 16 Juny 1787. J.A. Lunden, vt. Et facta est publicatio

eodem die, loco et more solitis; door mij ondergeteekenden secretaris deser stad ten overstaen van den heere onder-schouteth en d'heeren schepenen Van Gameren en Van de Werve; present vele omstaenders.
P. Van Setter.

Om half negen arriveerde sijne Hoogheijd den Hertog van Aremberg, onsen Bisschop, de Prelaet van St Bernards, den grave van Duras en de barons van Hove en van Hovorst, rijdende na het stadhuijs, gaende dan te voet door eenige straeten, en om 11 uren reden sij onder een algemeijne toejuijging langs verscheijde straeten, voorbij die huijsen waer op reeds geweld was gedaen, gelicht wordende met fakkels en getrokken worden door de goede borgers, trachtende alsoo door hunne tegenwoordigheijd de tumult te stillen, hun ten beste raedende om de buijtensporigheijd heden te laeten, dog te vergeefs, want de woede ende haet op sommige persoonen was soo groot, dat nog de vermaeninge van den hertog van Aremberg, die sig nog buijten sijne koets begaf, nog van den heere Bisschop, borgemeester Della Faille en van andere aensienelijke persoonen, nog de wagten der gilden, dekens en borgers hun konden wederhouden.

Om 10 uren hoorde men de allermtrompet en trommel, het grauw ondertusschen de gelaesen bij Dieltiens uijtwerpende. Die bende hadde verscheijde mael het huijs van den markgrave in 't Kipdorp, tegenover de markgravestraet, genaedert en met eenen inval bedregen, dog men heeft dit iedere reijs weten te wederhouden, tot dat eijndelijk snagts om 12 uren hun boos opset ten uijtvoer gebragt wird; langs de vensters ingeraekt sijnde. Men hoorde aenstonds alles aen stukken slaegen, van den solder af tot in den kelder, alles met eene onuijtsprekelijke rasernije vernielende, bier laetende afloopen, de wijnflesschen ten deele uitgedronken, de kleederen, lijnwaert, vele meubelen, als bedden, tafels, stoelen, comodens

door de vensters werpende, pluijmen bedden opensnijdende, de pluimen door de vensters laetende vliegen, de marmeren schouwen, spiegels, porceleijnen verbreijselt, kamerbehangsels, boiseringen en gordijnen afgerukt; de bosschen en bloemen in den hof uijtgerukt, de haver der peerden verstroijt, de koetse ingeslaegen, de chaise vernielt. De straet was overdekt met meubelen die voor de deur wirden aen stukken geslaegen, voorts het geheel huijs doorloopende met brandende fakkels, waerdoor eenieder vreesde voor brand. Dese buijtensporigheden duerden wel tot 5 uren smorgens. Vele borgers voor 't huijs versaemeld begonsten moed te krijgen, soodat hun de kloekheijd kwam van er binnen te gaen en eenen uijt het midden van den hoop te vatten, die sij naer eenen hevigen tegenstant, buijten de deur brogten, van waer hij naer het gevange Steen wird geleijd; hierdoor begon den schrik onder die mannen te komen, en men sag den eenen voor en den anderen naer opvouwen, soo lang tot dat men sag dat se allen na hunne huijsen gevlugt waren; wanneer de borgers en gilden sig met bende vergaederden en welgewapent begaven na de gemeijne quartieren, om de pligtige op te ligten ende gestole goederen bijeen te versaemelen, doende van huijs tot huijs ondersoekingen, en men brogt vrachten voor gansche wagens aen den dag, hetgene bewaert word op de groote staetekamer op 't stadhuijs. Maer het jammerste was, dat het grootste deel dier effecten verbrijselt en aen stukken geslaegen was. Eenige van die oproermaekers waren, nadat sij bij den markgrave hunne rasernije betoont hadden, de Kipdorppoort uijtgetrokken, alwaer zij bij eenen bakker tot Borgerhout aenkwaemen, slaegende aldaer eenige glaesen uijt; dog desen heeft het ontstaen door goede woorden en door het uijtdeijlen van geld, alsoo ondertusschen de boere wagt te been kwam. Desen morgens om 8 uren wirden de stadspoorten gesloten; niemand sonder order mogt uijt of ingaen. Men sag aengeplakt als volgt:

‘Wordt geordonneert aen alle contribuanten en voordere gevrijde van deser stadsgilden en wachten, sig op het spoedigste op den raad-huijse deser stad, behoorlijk gewapent, te vertoonen, ten eijnde met alle kracht te helpen verdedigen het gemeijn welsijn, en te handhaven de publieke ruste.

Actum in collegio hoc 17 Juny 1787. Geparapheert Faille vt.

Alle meesters van ambachten of natien worden versocht, hunne knechten of andere bedienden, welkers goed gedrag hun bekent is, seffens te doen vergaederen, op het stadhuijs, ten eijnde, van deel te nemen tot herstellinge der gemeijne ruste, als goede lidmaeten behooren te doen.

Actum 17 Junij 1787. Geparapheert Faille vt. Voorts sag men alsnog aengeplakt de volgende advertentie.

Alsoo behoort dat men neme alle maetregels tot herstellinge der algemeijne ruste, soo gebieden mijne heeren van het magistraet der stad Antwerpen, dat niemand naer den negen uren des savonds sig en sal mogen bevinden op stadsstraeten, buijten de stadsgildebroeders, borgerlijke wachten, wijkmeesters, ambachten, mitsgaeders andere bekende en aengestelde patrouillanten, waeragtige ieveraers tot hunne behoudenisse en de gene van hunne medeborgers, authoriseerende, bij provisie, die respective corpora, ons de contravenienten in bewaerenisse te houden, zelfs te apprehenderen, alles ter arbitragie van de selve.

Actum in collegio 17 Junij 1787. Geparapheert Cornelissen, vt.’

Daer was bovendien van stadswegen een premie belooft van sevenhondert guldens courant geld, aen den genen wie aen de Justitie sal komen aen te brengen, den genen ofte degene de welke aen de voors[e] plunderingen en buijtensporigheden handvastig sullen geweest sijn ofte in 't toekomende sullen komen te zijn, dusdaenig, dat de selve van hun feijt, in recht konnen worden overtuigt.

Ondertusschen om 8 uren des morgens, was sijne hoogheijd den hertog van Aremberg uijt de stad vertrokken.

Den baron d'Hove, actuelijk ook binnen de stad sijnde, ontfong eene depeche van 't gouvernement, heden gedateert.

In den namiddag om 4 uren wird de galge door order van 't magistraet en op 't versoek der borgers, op de groote Merkt gestelt, wordende beveijligt door een goed getal gildebroeders en patriotten. Ook wird, om in alles te voorsien, het schietpoeder en de degens door de patriotten uijt de winkels gehaelt en na 't stadhuijs gevoert en aldaer bewaert.

Verscheijde edele, te voet en te peerd, met hunne domestiquen, ook te voet en te peerd, alsook ontallijke borgers, alle wel gewapend met fusieken, pistolen, sabels, degens en pieken, patrouilleerden, benevens de gilden, dekens en ambachten, dag en nagt, besettende de stadspoorten, de Merkt en het stadhuijs, toonende hunnen onvermoeijden iever, houdende voorts de wacht, soo aen het gevangene Steen, bakkerstoren als op 't tugt-huijs, die alle volset waren met gevangene; jae, eenige wirden bij de Cellebroeders en op 't kasteel bewaert, trachtende alsoo de stad tegen sulke buijtensporigheden te bevijligen, om alles in vrede te houden. Daer waeren er reeds 120 door hun opgebracht.

Die welke peerden hielden, waren van stadswegen versogt, tegen 9 uren desen avond op de groote Merkt te compareeren, of hunne knegten te senden om alle de straeten te besetten en met gewapende borgers en edele, die met geestelijke, soo

seculiere als reguliere van alle orders, vergeselt waren, uijtmaekende een getal van ontrent 15.000 man, desen nacht te ronden, ten dien eijnde op de borse vergaedert sijnde.

Desen avond waren verscheijde buijtenlieden als van Borgerhout en Kiel tot onderstand der borgers in de stad gekomen, roepende: *vivant de staeten! vivant de patriotten van 't Kiel;* aen 't hoofd hebbende hunnen drossaerd. Eenigen van dese begaven sig aenstonts wel gewapent, aen 't huijs van Dieltiens, ter wagt, andere elders.

Desen nagt is alles wel vergaen; men sag geene beroertens, bijeenrottingen of buijtensporigheden meer bedrijven, blijvende de stadspoorten nog altijd gesloten.

18 Junij, desen morgent ontrent 10 uren wird er eenen van dese plunderaers gehangen; smorgens om 2 uren verwesen sijnde tot de galge; de Merkt was sterk beset met soo edele als andere borgers, wel gewapent, soo wel te peerd als te voet, maekende eenen grooten cirkel rond de galge.

Na middag moesten de ambagten wederom vergaederen op de kamers der hoofdambagten. De hoofdlieden der poorterije en wijkmeesters waren op 't stadhuijs op hunne kamer.

Daer wird order gesonden wegens die heeren staeten van Brabant, actuelijk binnen dese stad sijnde, aen de hoofddrossaerden der 7 quartieren van Antwerpen, ten eijnde de respectieve drossaerden sig begeven binnen hunne jurisdictien, om de patrouillen te doen gaen: luijdende aldus:

> ‘Word geordonneert aen alle drossaerden deser respective juridictien binnen de seven quartieren van Antwerpen, van sig promptelijk te begeven binnen de selve respective jurisdictien ende aldaer te verblijven tot naerder order om te sorgen voor de patrouilles ende allen 't gene noodig tot de veijligheijd der gemeijntens. Ac-

tum Antwerpen 18 Juny 1787. Waren onderteekent Com. Franciscus, Bisschop van Antwerpen; Benedictus, Abt van St Bernards; den grave van Duras, de baron d'Hove, Van der Linden baron d'Hovorst N. Bom.'

Het voors[e] gebod van ten 9 uren des avonds sig van de straeten te maeken, wird vandaeg andermael gepubliceert en vernieuwt, moetende agtervolgt worden tot wederroepens toe.

Zijne Doorl. Hoogw. onsen Bisschop, met den heere Prelaet van St Bernards, den grave Van der Noot en den baron d'Hovorst, waren ontrent den noen na Lier vertrokken, mits de aldaer bedrevene geweldenarijen, van waer sij ontrent den avond wederom kwamen binnen dese stad, alles aldaer gestelt sijnde op de selve wijse en middel als men alhier gebruijkt heeft. Daer waren in dese stad al drij huijsen geplundert, begonst sijnde s'avonds 16 deser aen 't huijs van Dh[r] Mertens, secretaris van die stad; werpende eerst de gelaesen uijt, daernaer vernielende alle de meubelen en hetgene aldaer eenigsints bevonden wird; het selve geschiede ook ten huijse van den notaris Stalpaerts, mitsgaeders bij Jon[r] Egid. Van Trier, hunnen schouteth, bedrijvende groote onderregeldheden, niettegenstaende verscheijde middelen gebruijkt wirden om hun te doen bedaeren; de buijtensporigheden duerden aldaer tot desen morgent 18 deser, alswanneer smorgens vroeg de gildebroeders en wijken in de wapens verscheijnden om hun tegenweer te bieden en huijssoekinge te doen; dan wirden vele geroofde goederen uijtgebrogt en verscheijde tot de gevangenisse geleid, waerdoor de beroertens gansch onderbleven, die te wijd souden geloopen hebben, naer sij groote dreijgementen deden.

19 Juny. De gilden bewaerden vandaeg deser stadspoorten; de ambachten bewaerden de wijken en elders; de borgers met de geestelijkheijd patrouilleerden den gantschen nagt door dese stad. Het magistraet had vandaeg, op depeche die sij desen

morgent ontfangen hadden van het gouvernement, bij brieve, de geheele gesteltenisse der saeken te kennen gegeven.

Desen avond wird het schavot op de groote Merkt gestelt; sanderdag, in den morgent om 10 uren, wird er eenen opgebrogt en gegeeselt, met de galg boven het hoofd, de koorden niet vast genoeg sijnde, alsoo dat hij sig konde draaijen, waerdoor den scherprechter genootsaekt was hem te herbinden; waerop eenigen *gratie, gratie,* riepen, hetwelk terstond een gewoel onder het volk op de merkt maekte, soo verre, dat men voor eenen nieuwen oproer bedugt wird, waerom men met de peerden, met dewelke men de wagt hield, door het volk reed, om de bijeenrottingen te voorkomen; hetwelk onder vele soo grooten schrik brogt, dat sij onder den voet geraekten en op hoopen lagen; sommige verloren hunne hoeden, parukken, stokken en schoenen, vlugtende inde huijsen tot op de solders en in de kelders, hetwelk groote verbaesdheijd veroorsaekte onder de inwoonders in dese stad, doordien vele na hunne woonhuijsen vlugtende, zegden, dat alles in beroerte was, dat de Merkt met dooden vervult was en dat sij tegen malkanderen schoten, dat het aldaer vreeselijk gong, jae, dat men in 't bloed konden baijen, waerdoor men deuren en vensters sloot. Verscheijde liepen met hun wapens naer de Merkt; dog, men vernam haest dat alles in ruste was, sonder ongelukken.

De wagten der gilden, ambachten, wijkmeesters en vrijwillige borgers, waren vandaeg eenigsints geregleert om malkanderen af te lossen, duerende ieder wagt 3 uren.

Daer waren wegens de gecommitteerde der patrouillen van de vrijwillige borgers oversten gekosen, om snagts met hunne corpsen langs de straeten deser stad te ronden en wagt te houden soo aen stadspoorten, stadhuijs, aen champenierskamer als elders. Den generael was jon^{r} Franc. Ign. Xavier Della Faille

de Leverghem, soon van Jon[r] Hieronimius Jos. Della Faille, majoor deser stad.

Veel goed wird er alsnog gevonden; soo op de straeten, inde kerken als in de huijsen, de plunderaers soekende sig daer van te ontmaeken, sommige brogten het bij de pastoors, andere bij de commissarissen van den algemeijnen arme.

20 Junij. Daer gingen nog altijd vrijwillige patrouillen door de stad, dog was niet geordonneert in den dag. De spraek ging dat onsen markgrave van sijn officie soude bedankt hebben; dog daer is geen schijn af, maer is uijt dese stad vertrokken, sig op 't stadhuijs opgehouden hebbende.

Vandaeg is het patriotsgenootschap, geseijt jaegers, in 't collegie bij provisie geagreeert en geapprobeert.

21 Junij. De wagten, soo op 't stadhuijs, aen de stadspoorten als aen de gevangenhuijse het steen en bakkerstoren, duerden nog altijd voort. Men sag aengeplakt de volgende bekendmaekinge:

> ‘Alle diegenen die genegen sijn te ondersteunen de algemeijne ruste deser stad, konnen sig komen adresseren ten spoedigste mogelijk, bij Dh[r] Nappers, woonende op de Meirebrug; bij Dh[r] van Meirsen in de Borsestraet, en bij Dh[r] Huijbrechts in de korte Clarastraet, dit alles om de algemeijne ruste deser stad in stand te houden.’

22 Dito. Verscheijde borgers, beneffens den heere baron d'Hove, hadden gratie versogt aen de gevangenen, waerover vandaeg een decreet van hunne koninklijke Hoogheden gekomen is, van nog geene te vonnissen, en de gegeven vonnissen nog niet ter executie te stellen; maer deselve op te senden, en dat hunne K.K.H.H. commissarissen uijt den raed souden senden om examinatie te nemen, hetwelk aen de gecommitteerde der patriotten desen morgent gecommandeert wird.

Daer wird ook op 't stadhuijs gepubliceert van op de dorpen met dobbel wagten te patrouilleren, dag en nagt, de wegen en bruggen te besetten, de vagebonden en lediggangers, sonder goede paspoort, aen te houden.

Ook sag men in 't ligt verschijnen, de volgende waerschouwinge.

> ‘Alsoo mijne heeren van den aengestelden commité over de broederschappen binnen dese stad, wegens de oversten en prefecten der confrerien van St Joseph en kindeken Jesus, geexisteert hebbende inde kerken der Eerw^{e} Paters Discalsen alhier, op heden is gecommuniceert geworden een decreet, bij hun geimpetreert in den souvereijnen raede van Brabant, in dato 14 deser, bij het welk het Magistraet deser stad Antwerpen en alle degene desraekende geauthoriseert worden, om niet alleenelijk aen de selve, maer ook aen alle andere binnen dese stad geexisteert hebbende confrerien bij provisie te restitueren de effecten, aen ieder der selve gecompeteert hebbende, soo is 't dat mijne gemelde heeren mits desen een iegelijk sijn adverterende, dat sij dagelijks van 3 tot 6 uren des naermiddags, te beginnen op Maendag 25 deser op den raedhuijse alhier, sullen vaceeren soo tot het restitueren van de alsnog in wesen sijnde effecten, als tot het doen van hunne rekeninge en relique over hunne gedaene dministratie, sullende op 25 deser beginnen met N^{rs} 1, 2 en 3; en op 26 deser met de N^{rs} 4, 5 en 6; en soo voorts successivelijk tot den laesten November van 72 (sic) inclues; ten welken eijnde de gewesene oversten en prefecten van de respective broederschappen mits desen vernoemt worden te compareren ten bestemde plaetse, ure en tijde, soo tot het ontfangen van hunne gemelde effecten, als om de respective rekeningen van

administratie te verhooren en te passeren, waernaer een ieder des raekende sig kan reguleren.
Actum in Antwerpen 19 Junij 1787.'

23 Junij. Waren de stadspoorten wederom geopent, konnende iedereen uijt en ingaen als voor desen; savonds stonden de wagten der borgers gewapent langs henen aen de poorten gearangeert, om geene bijeenrottingen en versaemelingen te laeten geschieden.

25 Junij haelden eenige prefecten, ingevolge de voorschreve waerschouwing, de resterende goederen van hunne *broederschappen* en het geld van de verkofte wederom, doende voorts rekening over hunne administratie, en wirden seffens door de andere gevolgt, daertoe ontboden door orden, want sij sogten maer spoedig van dese saeken af te sijn.

Ten selven dage sijn de wijkmeesters bij malkanderen geweest over het rondschrijven in hunne respective wijken om voor de wagten snagts, vrijwillige borgers te versoeken, alsoo het te lastig was voor de gilden, van alleen dien dienst te doen.

26 Dito sijn de ambachten van stadwegen bedankt voor hunnen gedaenen dienst in 't waeken en patrouilleren met dese troubelen. De gilden moesten nog altijd hunne wagten doen, maer sullen met den eersten ook hunne ontslaeging bekomen.

26 Junij, ontrent 10 uren voor middag, is den vermaerden negociant De Hondt, uijt Brussel, als gevangene na Weenen getransporteert; en tot Weenen in vrijheid herstelt sijnde, volgens de vertoogen der heeren staeten van Brabant, gebouwd op de grondwetten en privilegien van dese landen; tot Loven gearriveert; aenstonds was heel de stad te been om hem te sien; de blijdschap was seer groot; nadat hem eenige verrassingen sijn gepresenteert is hij door den kapitijn ende

andere officieren der borgerlijke wagt op de Merkt na sijn reijskoets vergeleijdt, en voorts buijten de Brusselsche poort, rondom de koets vergeselt soo door de borgerlijke hoofdwagt, als de gene der juristen der universitijt, voorafgegaen door musiek, onder het spelen van den beijaerd en geduerig vreugde betonent over sijne herstellinge.

27 Junij waren in het schip van den beurtman van Brussel, in St Jansvliet liggende, eenige coffers gebrogt met kleederen, lijnwaert, toebehoorende aen die van de gewesene *intendentie* alhier, hetwelk ter oore gekomen sijnde van de patriotten, dewelke aldaer om 6 uren s'avonds met de heeren schepenen Borrekens en Van Cantfort, ondersoek kwamen doen in 't gemeld schip, alles nauwkeurig nasoekende, dog geene papieren nog voordere bescheiden vindende.

Desen avond om 6 uren waren de dekens wederom vergaedert.

't Was den lesten dag dat de gilden moesten optrekken en wagt houden, soo aen de stadspoorten als elders, zijnde ook bedankt als gisteren de ambachten voor hunne gedane devoiren in 't patrouilleeren, waken en wagt te houden.

Ondertusschen waren de resterende goederen der *broederschappen* en het geld der verkochte effecten aen de respective prefecten gerestitueert, ingevolge het decreet van 14 deser en rekening gedaen van hunne administratie. Sommige prefecten willen alle hunne goederen, volgens inventaris overgebrogt, wederom hebben, seggende geen geld voor de verkogte effecten te sullen aenveerden, voor en alleer sij hun sullen doen blijken hunne magt en authorisatie tot het verkoopen der selve; anderen namen het overig met het geld der verkochte rekeninge, protesterende voorts tegen de selve, om in alles geheel te blijven.

De Heeren uijtmaekende den voor[en] committé, de respective inventarissen onderteekent, ende dan bij gespecificeerde goederen ontfangen hebbende, sijn den markgrave Cuijlen, den binnen-borgemeester Lunden enden greffier Borrekens, 't zijn ook die, dewelke alsnu vaceren tot het restitueren der selve, immers de twee laetste mits d'afwesigheijd van onsen markgrave, die sig door dese administratie en andere redens, seer in den haet van de gemeijnte gebrogt heeft.

28 Junij waren de vrijwillige van de eerste wijk versogt om te patrouilleren des nagts, sullen soo voortgaen in de andere wijken; men houd alsnu geene wagt meer aan de stadspoorten noch gevangenhuijsen, dan alleenelijk op 't stadhuijs, en nog wel Sondags savonds aen de poorten tot dat het volk van buiten komende binnen is, om alle desorders te voorkomen. Van elke wijk, verdeelt sijnde in compagnien van 50 man, wird eenen kapiteijn, lieutenant en adjoint gekosen.

30 Junij sag men alhier op de gewoonelijke plaetsen aengeplakt een extrait uijt den brief aen 't magistraet toegesonden en ontfangen op 28 deser, wegens mijne heeren de staeten van Brabant, waerinne onder andere staet het volgende opsigtelijk tot den last ofte premie f 5 per tonne aberdaen provisionelijk gelicht sijnde:

> ‘Soodat wij geensints van meijninge sijn dat den gemelden last ofte premie op den Hollandschen aberdaen soude blijven stand houden, dan enkelijk totdat wij soo op dit stuk ende alle andere voorwerpen, den koophandel raekende, sullen beraemt hebben de noodige grondregels, opdat eens en vooral de commercie van dese landen, namentlijk van Brabant ende wel namentlijk van Antwerpen, nimmer meer in de toekomende tijd en

soude konnen verdrukt worden; hetgene een werk is waertoe groote aendagt ende eenigen tijd van noode is. Van alle hetgene voorsegt is, gelieve Ued. de goede ingesetenen te onderrigten bij middel van drukpresse ofte andersints, navolgens Ued. gewoonelijke voorsienigheijd. Wij blijven..... enz.'

Onder stont: het bovenstaende extract door mip ondergeteekende, secretaris der stad Antwerpen, tegen desselfs orgineel gecollationneert sijnde, hebbe ik het selven bevonden daeraen conform te wesen, onderteekent:

Louis Torfs.

Dese permissie van den invoer der aberdaenen van de vremde vischvangst, was door hunne koninglijke Hoogheden bij provisie toegestaen bij hunne depeche van 22 deser, luijdende bij vertaeling uijt het Fransch:

'Declaratie, oorlovende den invoer der aberdaenen van vremde vischvangsten langs de departementen van Brussel, Antwerpen, Turnhout, Thienen, Lillo, St Nicolaes, Gend, Brugge, Ostende, Nieuwport, Cortrijk, Doornik, Bergen, Chimay, Charleroi en Namen, bij middel der betaelinge van 5 guldens voor de ton, boven reegten van thol, van den 22 Junij 1787.

Hunne koninglijke Hoogheden hebben goedgevonden aengemerkt de vermeerdering van den sleet ende tegenwoordige duerte van den aberdaen, te oorloven bij provisie, gelijk sij oorloven door de tegenwoordigen, den invoer der aberdaenen van vremde vischvangsten, langs de departementen van Brussel, Antwerpen, Turnhout, Thienen, Lillo, St Nicolaes, Gend, Brugge, Ostende, Nieuwpoort, Ypren, Cortrijk, Doornik, Bergen, Chimay, Charleroi en Namen, mits betaelende de vijf guldens van de ton voor inkomende regten, boven de regten van convoi en van thol, in de gevallen waer dese

laetste regten werken, mits welken de ordonnantien van den 23 Augusti en van den 5 September 1785 komen te cesseren; en verlangende te volherden in den nationalen vischvangst aen te moedigen, boven de middelen die men tot dit uijtwerksel sal gebruijken, endewelke de oirboirste sullen worden geoordeelt voor de gelukking van dien vischvangst, en het gemeijn best van den lande, verklaeren hun koninglijke Hoogheden van nu af, dat het beloop der regten, die sullen worden ingevordert op den invoer der vremde aberdaenen en waervan noukeurige staeten sullen worden opgemaekt, sal verschikt en besteed worden aen de prijsgiften ten voordeelen van den nationalen vischvangst van aberdaen, welken vischvangst sal blijven genieten de voordeelen en vrijdommen die daer aen sijn vergunt geweest voor het binnenlandsche vertier van sijne voortbrengselen.
Ontbieden ende bevelen hun koninglijke Hoogheden aen alle degene het aengaet, van sig te reguleren en te gedraegen gelijkvormig aen de tegenwoordige declaratie, de welke sal worden aengeplakt ter gewoonelijke plaetsen der comptoire van de tholhuijsen. Gedaen tot Brussel den 22 Junij 1787; was geparapheert: Cr. vt.; geteekent Marie en Albert; laeger stond: door ordonnantie van hun koninglijke Hoogheden; en tegengeteekent: De Reul.'

Sedert gister sag men alhier bij sommige boekdrukkers in 't licht en te koop verscheijnen, sekere printen, verbeeldende het kasken der intendentie, waerin, soo men segt, men soude op 't gat gekregen hebben, daerbij was gevoegt een boeksken op het selve gemaekt, waerover desen namiddag die boekdrukkers op 't stadhuijs in collegie ontboden wirden, en aen hun verbod gedaen van de selve niet meer te verkoopen, dog lieten het daerom niet. De selve hadden sedert 15 deser insgelijks

in 't licht gegeven en verkogt, sekere tabellen der intendentie, die souden gemaekt zijn 1° tot het vergemakkelijken der conscriptie militair; 2° tot het ontfangen van 40 ten hondert op de vaste goederen; 3° om den impost te beschikken op de voortbrenging van den koophandel en der nijverheijd; allen het welk men segt alhier ingevoert zoude geworden zijn, en waerover iedereen seer verbittert was.

Juli 1787.

1 Julij wird alhier op de werve gepubliceert en op de gewoonelijke plaetse geafficheert door G.S. Borrekens, deurwaerder van den souvereijnen raede van Brabant, de requeste met de apostille daeropgevolgt, 30 Junij lest leden, in den selven raede gepresenteert wegens Dh^{r} Franciscus Emman. vicomte du Foiet, luijdende als volgt:

> ‘Aen den kijser ende koning in sijnen souvereijnen raede geordonneert in Brabant.
> Vertoont reverentelijk Franciscus Emmanuel, vicomte Du Toiet, dat hij niet en vermeijnt iets misdaen te hebben, 't sij in sijne qualitijd van gewesenen commissaris der gesupprimeerde intendentie des quartiers van Antwerpen als andersints, nochtans met veel droefheijd gesien ende ondervonden heeft dat de gemijnte van aldaer van hem misnoegent is (hebbende voorgaendelijk noijt geweest in eenige civiele bedieninge) dat hij nochtans hem voor de geheele weireld willende verdedigen, hem vrijwilliglijk op den 16 deser begeven heeft in de publieke gevangenisse der selve stad, in 't mijninge dat degene die eenige grieven 't sijnen laste souden gehad hebben, die seffens kenbaer en werkstellig souden hebben gemaekt, dog tot hiertoe sig niemand gepresenteert heeft om den verthoonder ergens mede te beschuldigen, ende vermits sijne gesondheijd sedert sijne vrijwillige detentie grootelijks gekrenkt is, ende niet convenieert aldaer lan-

ger te blijven, oorsaeke den verthoonder sijnen respectueusen toevlucht is nemende tot desen souvereijnen hove.
Ootmoedelijk biddende aen den suppliant te willen verleenen opene brieven van daegsel om te mogen doen daegen, bij edict voor commissarissen in saeke te deputeren, alle ende iegelijke die souden vermijnen ten sijnen laste eenige grieven te konnen bijbrengen met ordonnantie aen de selve, die binnen soo korten ende peremptoiren termijn te allegueren als het hof sal goedvinden, op pene van eeuwig geswijg ende dat den verthoonder bij vonnis van desen raede sal verklaert worden onplichtig.
Versoekende ondertusschen dat dit souverijn soude gelieve gedient te wesen, te verklaeren dat er niets en belet, dat de suppliant van sijne vrijwillige gevangenisse seffens worde ontslaegen met ordonnantie aen den cipier der selve gevangenisse ende alle degene des raekende, sig daer naer te reguleren, met permissie van het decreet hier op te geven, te mogen drukken, plekken ende aenkondigen alomme binnen dese stad Antwerpen, daer des behoort. Onder stond: dewelke doende etc...
Onder teekent J.B.F. Van Gouthem.
Eerste Appostille.
Rapport gedaen in vollen raede; 't hof permitteert aen den suppliant te doen daegen voor commissarissen in saeke te deputeren, alle degene, die souden vermijnen ten sijnen laste eenige grieven te konnen bijbrengen; ordonneert aen de selve binnen acht daegen die te allegueren, op pene als naer rechte; verklaert ondertusschen dat er niets en belet dat den suppliant uijt sijne vrijwillige detentie seffens vertrekke; ordonneert aen den cippier der gevangenisse het Steen tot Antwerpen ende aen alle degene des raekende, sig daernaer te reguleren;

permitteert aen den suppliant dit decreet te mogen doen afficheren ter gewoonelijke plaetsen. Actum 30 Junij 1787. Geparapheert As. vt. Onderteekent F. Lannée.
Copije der Commissie,
Op heden den 30 Junij 1787, heeft Mher Franciscus Josephus Van Assche, oudsten raedsheer van den souverijnen raede van Brabant, doende de fonctie van canselier, gecommitteert Mher Gaspar Fredericus Josephus Baron van D'Overschie, raedt van sijne Majesteijts souverijnen raede van Brabant, ende den secretaris Joannes Maximilianus Urbanus Misson, om voor de selve als commissarissen in saeke gedeputeert bij partijen voorts geprocedeert te worden, ingevolge den vonnisse geschreven in 't witte deser. Onderteekent: F. Lannée.'

Ingevolge van dit is hij uijt sijne vrijwillige gevangenisse van het Steen gelaeten en is na Brussel vertrokken.

Ook is er geordonneert aen 't magistraet wegens den souverijnen raede van Brabant, van alle de papieren der gewesene intendentie na Brussel te transporteren, ten bijwesen van iemand, door hun te committeren.

2 Julij. En zijn, ingevolge dit, dese morgens heel vroeg, na Brussel gebrogt ten bijwesen van de schepenen Jon^{rs} I.J.H. Borrekens en J.C. Delabistraete en van twee dekens, Nicolaus Benjamin Wouters van de Berijders en P. Anthonij van de peltiers, mitsgaeders twee der patriotten Jan Corthals en Lambrechts.

Vandaeg is ter vergaederinge der officieren en gecommitteerde van het patriotsgenootschap, geseijt jaegers, geresolveert als volgt:

'Dat in 't vervolg de officiers voor uniform sullen

draegen een groen kleed met groen gevoedert, met swert fluwele opslaegen, kraeg en bavarois, de officiers sullen daerenboven epauletten draegen van swert, goud en rood. De sergeanten sullen deselfde uniform hebben, behoudentlijk, dat hunne opslaegen, bavarois en kraeg sullen zijn swert laeken; hunne kleederen sullen opgeslaegen zijn; sij sullen epauletten draegen van geel, rood en swert sijde, en sij sullen pluijmen draegen gelijk de officieren. De uniform der gemeijne sal zijn: een groen kleed met groen gevoedert, met swert laeken kraeg en opslaegen, hunne bavaroisen sullen groen zijn, hunne kleederen opgeslaegen en hunne epauletten zullen zijn van laeken, de eerste compagnie geel; de tweede swert; de derde rood; sij sullen beneffens de officieren en serganten hunne jachtmessen, rechts hangende, over de schouders draegen. Witte vest, nanquin broek, witte koussens, swerte laeken waggen half beens, met swerte knoppen; brabantsche cocarden op den hoed met een pluijmken, sullende de patroontesschen, volgens het model, aen eenieder te exhibeeren, gemaekt worden en sal dese resolutie, beneffens de reglementen, gedrukt en aen ieder lidmaet een exemplair behandigt worden; waeren onderteekent Jacques Joseph Van Doorem, J.V.J. Van Esschen, C. Obeit en Jac. Jos. Van Paesschen.'

Dit genootschap, op 20 Junij lest leden opgeregt zijnde, en ten selve daege in 't collegie geaggreeert, hebben op 25 Junij daernaer, ter vergaedering van officieren en gecommitteerde, eenige reglementen gemaekt en aen de lidmaeten overgeschreven.

3 Julij. Tegen den avond waren de dekens wederom vergaedert op hunne hoofdkamers.

4 Julij moesten de *seminaristen* van het diocese en onderdaenen van den keijser, sedert eenige maenden uijt het Bisschoppelijk seminarie deser stad afwesig geweest zijnde, wederom in 't selve zijn, om hunne studien te vervolgen, ingevolge de depeche van hunne koninglijke Hoogheden de gouverneurs generael, de dato van 28 Junij 1787, alhier op 2 deser in 't Bisdom aengekomen. Zullende aldaer op Vrijdag toekomende, 6 deser, de eerste lesse gegeven worden. Tot Loven hoopt men alsdat alles ook wederom op den ouden voet sal komen, en men heeft alhier op 1 deser, de blijde tijding ontfangen dat de universiteijt aldaer, als Brabantsch gaet worden herstelt in het besit harer voorrechten; aldaer wird dit vandaeg seer treffelijk gevierd en vreugden bedreven. De heeren presidenten wirden in hunne vernietigde collegien vergeleid en herplaetst, te weten: den heere G. Renne in sijn pauscollegie, den onvoltoijden bouw van 't opgeschorst generael seminarie; den heer Van de Velde in sijn groot collegie; den heer Vonck in sijn winkelijcollegie; den heer Bricoult in sijn baijcollegie; den heer van der Moeren, pastor van St Michiels, in sijn bijgevoegd veteraenscollegie; alles onder geluij van de groote klok en spelen van den beijaerd, geronk van canons en vreugdegeroep. Sullende de lessen der Theologie aldaer ook hernomen worden 6 deser. De vreugden daerop bedreven sijn uijtnemende groot geweest.

5 Deser. De declaratie van hunne koninglijke Hoogheden van 2 deser, gevolgt op de vertoogen van onse staeten van 30 Junij lest leden, wird aengenomen met brieve van 3 deser der staeten aen de hoofddrossaerden gesonden; de selve wird door hun vandaeg aen de drossaerden van 't quartier gesonden, om gepubliceert te worden op hunne respective dorpen.

In gevolge dese declaratie konnen de religieusen welkers kloosters nog geheel zijn, sig al begeven in de selve, bij pro-

visie en bij middel van hun pensioen, sullende daerenboven aen hun toegestaen worden, eenige sommen geld of hulpmiddelen die hun voorders souden noodsaekelijk wesen. Hunne K.H. beloven ook bij dese declaratie, instantelijk te noemen tot de vaceerende abdijen.

Men spreekt seer sterk, dat de Spaensche Teresen de eerste sullen zijn, die binnen eenige dagen na hun klooster sullen wederom keeren; eenige van hen hebben het selve over eenige dagen ten dien eijnde gaen besigtigen. De schoone kerk van dit klooster is van binnen gants verdestrueert, hebbende voor een magasijn van hoeij gedient; dog het klooster is nog redelijk wel in staet, en wel het beste van al de vernietigde, want is noijt bewoond geweest door soldaeten, maer alleenelijk gedient hebbende voor een magasijn van meel en haver, sijnde alsnu alreeds gekuijst.

7 Julij ontfong dher. G. Bisschop, deken van den Meersche, de tijding van Brussel; te weten: eenen brief van den prins van Kaunitz met eenen van den keijser, beijde gedateert tot Weenen 3 Julij 1787; waerbij onder andere den keijser wilt dat er eenige gedeputeerde van verscheijde slagten van de provincien deser Nederlanden na Weene sullen komen om mondelinge de beswaernissen te vertoonen en de insigten van den keijser te vernemen; en dat hunne koninglijke Hoogheden de gouverneurs generael hun na Weenen sullen begeven, gelijk ook den minister, grave de Belgiojoso.

Desen avond om 6 uren moesten de dekens op hunne hoofdkamers vergaederen, alwaer dien brieve voorgelesen wird.

11 Julij wird van stadswegen andermael (was op 4 Meij laestleden nog verboden geweest) verboden alle hoegenaemde attrouperingen, bijeenrottingen, ofte versaemelingen van welk-

daenige persoonen 't sij op de straeten, op de vesten ofte diergelijke publieke plaetsen, buijten en behalvens de borgerlijke patrouillen, dewelke tot onderhoudinge van de gemeijne veijligheijd der ingesetenen deser stad door het magistraet reeds geauthoriseert ende geauthoriseert souden konnen worden, sullende de overtreders gestraft worden na eijsch van sake.

12 Julij, vergaederden de dekens andermael op hunne hoofdkamers over den brieve van den keijser, geteekent 3 deser. De staeten der verscheijde provintien waren tegen het senden van gedeputeerde; waerop hun koninglijke Hoogheden eenen omzendbrief hebben gesonden, ten eijnde om gedeputeerde te senden aen hun K.H., om hun mede te deijlen, de voordere meijningen van sijne majesteijt.

Daer was over eenige daegen wederom een patriotsgenootschap opgeregt, welkers kleeding, bestaeande in een rood scharlaken kleed, met swerte fluwele omslaegen, vaederig en bavarois; gele lakene vest en broek, swerten lakene waggen, halfbeens en gele epauletten; de kapiteijns goude epauletten; schoone pluijmen en cocardes op den hoed; draegende den sabel over de schouders en voorts voorsien van een fusiel en patroontesch; leerende de exercitie militair. In verscheijde andere steden deser Nederlanden waren diergelijke genoodschappen opgeregt als te Brussel. Loven, Diest, Bergen in Henegouw, Namen, Gend en elders, op differente manieren gemonteert; daerenboven exerceerde sig het geboert van verscheijde dorpen, maer besonder in de Kempen, alwaer de selve seer sterk in de waepens waren.

Sondag 15 Julij, smorgens om 11 uren, gingen de patriotten, geseijt jaegers, in parade met hun veldmusiek in 't Oosterhuijs, hunne exercitieplaets, ten dien eijnde vergaedert

sijnde, na de kerk der Eerw. Paters Minimen alhier, de Misse hooren, aldaer gecelebreert wordende door den Eerw. Pater Block; na 't eijndigen der selve, marcheerden sij langs de Meir tot op de borse, alwaer sij scheijden.

Vandaeg, feestdag van 't H. Sacrament van Mirakel tot Brussel, heeft onsen Bisschop aldaer den dienst gedaen en het selve in de processie gedraegen.

16 Julij. Desen morgent, heel vroeg, was 't alhier collegie; na 't eijndigen van 't selve, is onsen buijtenborgemeester Della Faille na Brussel vertrokken; zijn desen morgent andermael in pleno geweest, duerende tot bij den noen, hetgene geduerig geschiede, jae bijna dagelijks.

18 Julij. Daer was wederom een ander corps of genootschap van patriotten binnen dese stad opgeregt, welkers dracht bestaet in een swert laeken kleed met roode opslaegen en bavarois, gele laeken jup, vest en broek, swerte laekene waggen halfsbeen, epauletten van de eene compagnie geel, de andere rood, brabantsche cocarde en pluijm op den hoed, draegende den sabel ook over de schouders, hebbende voorts een fusiel en patroontesch, leerende de exercitie militair in het vernietigde klooster van 't Derde Order alhier.

Ten selven dage is tot Brussel op het stadhuijs gehouden eene algemeijne vergaedering der heeren staeten van Brabant en markgraafschap sheiligrijks begrepen, en van de gedeputeerde van de provintien van Limburg, Luxemburg, Vlaenderen, West-Vlaenderen, Henegouw, Namen, Doornik en 't Doorniksche en van Mechelen, hebbende de provintie van Gelderland door eenen brief verklaert sig te voegen na het besluijt van de andere provintien; dese versaemeling bestond in 58 persoonen, hebbende aldaer besloten te voldoen aen 't depeche van den keijser, gedagteekent te Weenen 3 Julij

1787, met gedeputeerde aen sijne majesteit te senden. Die van Brabant hebben te deser gelegenheijd den eed afgeleijd, aen de staeten der selve provintie, sijnde den eed van 30 October 1715.

De gouverneurs generael gaven dien namiddag gehoor aen de deputatie der heeren staeten, gelast zijnde aean hun dit besluit te kennen te geven.

19 Julij was er in 't volle collegie geresolveert, eenige artikelen der ordonnantie van 29 Augusti 1746 te vernieuwen.

Desen morgent, ontrent 4 uren, sijn hunne koninglijke Hoogheden langs Loven voorder vertrokken na het hof van Weenen; men siet door hunne depeche van 14 deser aen de staeten, hoeseer sij hadden aensogt de benoeming van gedeputeerde, ook van de andere provintien, te senden aen den keijser, volgens sijn depeche van 3 deser; hoe dat sij daerenboven versekeren de sorg te sullen nemen van hun gedienstig te sullen zijn bij sijne majesteijt ten gelegenheijt der reijse, volgens des selfs willen te doen na Weenen, met aen hen bovenal de getuijgenis van de trouwe van sijne Nederlandsche onderdaenen te geven. Alwaer den grave Lud. Barbiano en Belgiojoso, minister van den keijser in dese Nederlanden, den 20 deser hun gevolgt is. De gedeputeerde der staeten van ieder provintie sullen ook haest vertrekken.

20 Julij Vrijdag smorgents wel van 5 uren, waeren dheeren der policiekamer, door order van stadswegen, op de merkten, die beset waren met lagrassen te peerd, voor de tumultens te voorkomen. Den heere policiemeester, Jon^{r} de Farvaiques, hield post op de Koeijpoortbrugge, den greffier op den Oever; de policiemeesters en schepenen op de andere merkten verdeelt zijnde, om de selve na te sien en alle desorders door het opkoopen van de voortverkoopers en winkeliers te voorkomen.

De patriotten van 't groen corps, geseijt jaegers, gewapent, patrouilleerden over de merkten, om in geval van oploop, die te beslissen; niettegenstaende dit, bleef de boter even duer. De gemeijnte murmureerde sig soo wel over het brood als over de boter, want den nieuwen spijker, welkers preuven genomen zijn bleef agter. Op ander plaetsen als Mechelen, Lier, Brussel, Loven en elders, was de boter merkelijk beter koop, en het is altijd 7 en 8 en meer stuijver en daerbij het brood soo klijn; 't is niet om op te brengen voor den armen ambagtsman.

Desen avond om 7 uren waren de dekens wederom vergaedert op hunne respective hoofdkamers.

20 Julij heeft den grave van Muray, commandant generael der troupen in de Nederlanden, de hoedanigheijd aengenomen van lieutenant gouverneur en capiteijn generael der Nederlanden, ad interim, inde afwesigheijd van hun koninglijke Hoogheden.

22 Julij. Sondags is alhier begonst, den algemeijnen biddag voor s'lands welsijn en gestaedige ruste; om half 10 begonst in de choor der Cathedraele de solemnele votive Misse ‘pro quas unquc necessitate’, met uijtstelling van het alderheijligste Sacrament des Autaers, en wird gesongen door den seer Eerw. en Edele heere Josephus P. Werbrouck, J.E.D., en Deken van 't capittel cathedrael, ten bijwesen van de heeren canoniken en van het magistraet in corpora. Het patriotsgenootschap der groene jaegers met hun turks musiek, alsook eenige van het corps in rood uniform, woonden den goddelijken dienst bij, onder grooten toeloop der godsdienstige ingesetenen deser stad.

Desen biddag sal vervolgt worden tot den 15 Augusti

in de andere kerken deser stad, te weten: Maendag te St Jacobs; Dijnsdag 24 te Borgt; 25 te St Joris; 26 te St Andries; 27, 28, 29, 30. 1 Augusti, 2, 3 bij de L.V. Broeders, 4, Augustijnen; 5 Discalsen.....

Voorders sal men, soo lang het de noodsakelijkheijd vereischt

1° Vóór alle de conventuele missen singen de litanie van O.L. Vr. van Loreetten.

2° In alle loven des namiddags sal men bijvoegen den voorgemelden psalm 19, 'Exaudit te Dominus, cum versiculis et orationibus' als in de processionale.

3° Alle, soo seculiere als reguliere priesters, sullen in elke Misse volgen de collecte te nemen uijt de Misse 'pro quacumque necessitate'.

Vandaeg is sijne Eminentie den Cardinael Artsbisschop van Mechelen, in den vroegen morgent, van Weenen tot Brussel in volkomen gesondheijd gearriveert; te Weenen geweest zijnde sedert 3 Meert lest leden. Sijne Eminentie heeft de Hoogmisse, gevolgt door den lofsank *Te Deum Laudamus* inde collegiale kerke van den H. Michael en Gudula gehoort, tot slot der octave van 't H. Sacrament van Mirakel; zijnde op 25 der selve maend tot Mechelen gekomen, wordende aldaer met groote vreugden ingehaelt, onder 't geluij der groote klok en spelen van den beijaerd, onder grooten toeloop van volk.

24 Julij. S'avonds om 6 uren was er een groot rumoer ontrent St Andrieskerk; eenige vandaer ontrent (sekere L.V.), vrolijk zijnde inde herberge '*Den Laurierboom*', bij Sr Ruijs, in de Augustijnenstraet, hadden sig herkleed (gelijk men met St Norbertus, de kermis, enz. in die parochie meermaels plagt te sien) den eenen in arlequin, den anderen in andere maskerade kleederen, eenige met falien aen, eenige trekmutsen, kapruijnen en cabassen op 't hoofd, met de wieg,

kindskorf of vuermand op den rug, sig swerte knevels gemaekt hebbende, sommige draegende hunne mermitten en andere meubels, huijsgerief en stokken op de schouders, loopende alsoo door verscheijde straeten van dit quartier, dansende en singende; agter desen schoonen troup liep aenestonds seer veel volk, ieder was nieuwsgierig, hetwelk groote vreese onder sommige inwoonders veroorsaekte, die meijnden en, gelijk de spraek alreeds gong in d'andere quartieren deser stad, dat er wederom eenen oploop en plundering was, en dat er seer gevogten wird aen St Andries. Maer die sottigheden verdwenen welhaest want lagrassen waeren daer aenstonds bij te peerd, waerdoor sij uijt verbaesdheijd niet wisten waer loopen. De patriotten vergaederden sig ook welhaest in de wapenen, hun begevende na desen kant, soo dat alle dese desorders en sottigheden een eijnde namen. Het was in sig wel niet als een kleijn plaisir onder hun; maer sulke bijeenrottingen zijn tegenwoordig niet geraedsaem; en men kan niet te voorsigtig zijn met dese tijdsomstandigheden.

25 Julij waren die van de policiekamer wederom op de merkten van smorgens 5 uren, om alle desorders te voorkomen.

27 Dito. Dheeren van de policiekamer waren andermael op de merkten, die ook beset waren met lagrassen, soo te peerd als te voet, om de desorders, door het opkoopen als andersints te beletten; dog niettegenstaende dit, bleef de boter nog al op den ouden prijs; 't is nogtans eene zaek daer in behoorde voorsien te worden.

De patriotten van het rood corps zijn ook door het magistraet geaggreert en geauthoriseert geworden, mits staende onder eenig wettig hoofd, 't sij gilde of andersints; sij leeren alsnu hun exercicie in 't vernietigt klooster van 't Derde Order.

Desen morgent om 6 uren zijn van Brussel vertrokken den Eerw. heere Josephus Nicolaus Maras, abt van Grimbergen, ende baron de Boeckman de Viensart, eersten schepene der stad Brussel, gedeputeerde der staeten van Brabant, vergeselt door een vrijgeleij der patriotten in swerte uniform te peerd, tot Loven toe, alwaer den heer grave de Limminghe, inwoonder deser stad, ook gedeputeerde wegens dese provincie, sig daer bij voegde; wordende gecomplimenteert, met hope van hunne gelukkige reijse na Weenen en den grondhertigen wensch en betrouw van eenen goeden uijtval van hun zendelingschap, soo door de universiteijt in corpora als door de faculteijt der artsen en de besonderste van Loven. Nadat de patriotten of vrijwillige borgercorpsen van Loven, soo te voet als te peerd in swerte eenskleeding met roode vesten en geele broeken, voor desen keer hadden geparadeert, sijn deselve heeren gedeputeerden met hun gevolg geseten in koetsen, bespannen met vier peerden, van Loven vertrokken ontrent half 11 uren voornoen, onder het luijden der groote klok en spelen van den beijaerd en met een escorte van zijn vrijwillige borgerruijters om hun te vergesellen tot Thienen, sullende het vrij corps van Thienen dese heeren vergesellen tot op de grensen van Brabant. De gedeputeerden na Weenen van de verscheijde provincien bestaen in 32 persoonen.

30 Dito smorgens had den heere buijten borgemeester Della Faille, van Brussel gearriveert zijnde, het magistraet in pleno doen vergaederen, misschien over het verrichte in Brussel.

Tegen den avond arriveerde sijne Doorl. Hoogw. onsen Bisschop. van Brussel binnen dese stad.

31 Julij, smorgens, vergaederden de heeren van de policie-

kamer op hunne kamer op het stadhuijs, om over den *spijker* te handelen met de commissarissen uijt de weth.

Alle onse *patriotten* binnen dese stad sijn eijndelijk door het magistraet geagreeert, geauthoriseert en geadmitteert geworden; schuijlende onder de wagtkamer, als auxiliaire deser stad; te weten de groene, roode en swerte, zijnde alle seer schoon gemonteert.

De groene, geseijt jaegers, hebben een seer schoon vendel vereert gekregen; hetwelk berust ten huijse van Dher Frans. M. Mens, lid van het selve genoodschap, alwaer het selve morgen word uijtgehaeld.

Augusti 1787.

1 Augusti. Namiddag om 4 uren vergaederde het gemeld genoodschap der *jaegers* in 't oostershuijs, hunne gewoonelijke exercitie plaets; van waer sij, voorgereden wordend door eenigen van hun peerdevolk en alle in volle montuer gekleed met hunne fusieken in goed order, verdeelt in compagnien, en vergeselt met hunne speellieden, soo turks musiek als trommels en fluijten, met hunnen tamour major, Jon^{r} Anton Herray, tambourkens en fluijtekens, en gevolgt door eenige van de roode en swerte corpsen, ook in montuer, dog sonder fusieken, alsoo de selve nog niet gearriveert zijn; wordende desen trijn gesloten wederom door eenige van hun peerdevolk. Om 5 uren gingen, onder grooten toeloop van volk, na het huijs van den voors^{en} heer Frans. M. Mens, vaendrig van dit genoodschap, woonende in St Jacobsstraet, op den hoek van de Lange Nieuwstraet, bij wie het selve vaendel was berustende, alwaer eenige reijsen gespeelt en de trommels geslaegen wirden, doende eenige exercicie en vervolgens wird het voors^{e} vendel met eenige ceremonien uijtgehaeld en onder toejuijging van alle de omstaenders door den voornoemden vaendrig gedraegen in het midden van hun; zijnde seer koste-

lijk geborduert, hebbende in 't midden de wapenen van Brabant met hertoglijke kroon, en verciert met olijftakken en andere ciraeden; langs d'ander seijde leest men, met gouden letters op swert: ‘L'Union fait la Force’. Marcheerden dan in 't selve order langs de Lombaertstraet, over de Meir, Eijermerkt, Melkmerkt, Koeijpoortstraet, Klapdorp, Faconsplijn en soo na 't Oosterhuijs, en, na aldaer een wijnig vertoeft te hebben, marcheerden sij na thuis van hunnen kapiteijn: Dhr. J. Norb. J. Van Esschen, brouwer in de brouwerije de ‘3 koningen’ alwaer het vendel bleef berusten, en sij hun ververschten, scheijdende aldus desen trijn om 6 uren.

2 Augusti, tegen den noen heeft de *processie* van het broederschap van den H. Joannes Capistranus der Eerw. Paters Minderbroeders alhier, na oude gewoonte, langs den gewonelijken weg, seer luijsterlijk gegaen; wesende de eerste processie die men wederom op de straet sag verschijnen, buijten degene, toegelaten bij het edict van den keijser, aengaende de processien, van 8 April 1786. Nu hoopt men dat alles soo allengskens in sijnen vorigen staet en op den ouden voet sal herstelt worden.

3 Aug. Vandaeg sijn er eenige fusieken van Luijk, voor rekening deser stad, alhier gearriveert, voor de wijken, om bij nagte te patrouillleeren tot handhaving der openbare ruste en algemeijne veijligheijd deser stad.

4 Aug. smorgens om 9 uren waren dheeren der policiekamer op hun kamer, op het stadhuijs vergaedert, om te handelen over den nieuwen *spijker,* ten bijwonen van gecommitteerde der leden, te weten der hoofdambagten: Joes De Clijn, deken der schippers; G. Bisschop, deken der berijders en van den schepene Van Gameren en Herrij, welken

laesten heden wegens het collegie gecommitteert is in plaets van den schepene De Farvacques, die sedert tresorier geworden is, mitsgaeders ten bijwesen van den voornoemden heere tresorier en secretaris P. Van Setter. Het schijnt dat men eijndelijk een eijnde sal gaen sien van dese saeken, want 't kan soo niet blijven; de bakkers maeken 't brood soo groot en soo klijn als sij willen, niettegenstaende den spijker wegens de policiekamer alle Saterdagen volgens gewoonte gemaekt en voor 't stadhuijs uijtgehangen wordt.

Desen avond om 6 uren compareerden de kapitijns der wijken deser stad, op de wagtkamer op 't stadhuijs, over eenig geschil, soo het scheen, want verscheijde der besonderste van hunne wijken thuijs bleven, en niemand in hunne plaets stellende waerover van d'andere geklaegd was, waerop geresolveert is van twee commissarissen te stellen, te weten de schepenen Van de Werve en van Praet, om aen hun over te brengen de namen van degene niet compareren, die alsdan de selve souden gaen aensoeken.

Ten selven dage is alhier gepubliceert de declaratie van den keijser en koning, medebrengende verbod van libellen ofte spotschriften te maeken, uijt te geven, te verkoopen en te drukken, van den 25 Julij 1787.

5 Augusti is den borgemeester Della Faille en waerscheijnelijk ook den pensionaris Bom, na Brussel vertrokken; den Bisschop, grave van Vorsselaer, baron van Schilde hadden ook tijding om sig aldaer te begeven, het was over den doortogt der militaire om het land te doen dekken, soo voorgegeven wird, ter oorsaeke der questien en geschillen in Holland, maer anderen zijn wel van geheel ander gevoelen, hetwelk wederom groote ongerustheijd veroorsaekte.

6 Dito. In den agternoen vertrok den heere Bisschop, om sanderdags inde vergaedering te zijn.

10 Aug. vergaederden de dekens wederom bij malkanderen over sekere tijding van Brussel gekomen, waerscheijnelijk over de selve saeken.

Desen morgent kwamen dheeren van de policiekamer andermael bijeen op hunne kamer, over den spijker, alwaer geresolveert is terwe te koopen en desen namiddag te laeten maelen om andermael te buijlen en nog eens naukeurig na te sien hoeveel bloem daer uijt komt, omdat de bakkers sig daer tegen stellen, seggende daer soo veel niet uijt te komen als dheeren ondervonden.

Ten selven dage zijn er eenige wagens van Ligne hier binnen gekomen, alsoo het 3e bataillon van 't selve regiment alhier in garnisoen komt.

11 Aug. smorgens waren de voorse heeren der policiekamer wederom vergaedert, alsook namiddag, alswanneer het voorse meel gebruijkt wird ten huijse van drij bakkers en wederom ten bijwesen van alle de heeren en gecommitteerden.

Na middag, 't quaert na 4 uren, arriveerde alhier eenen courier, komende van Brussel, vergeselt met eenen postillon rijdende, in 't Bisdom brengende aldaer mondelings de tijdinge, dat onsen Bisschop desen avond met den Cardinael Artsbisschop van Mechelen alhier soude arriveren; vandaer ging hij na 't stadhuijs die tijdinge doen, vraegende aldaer na de leden deser stad, en wird gebrogt bij Dher Bisschop, deken der Meersche. Dit gerugt verspreijde door de geheele stad, soodat de Schoenmerkt s'avonds vol volk was, om den Cardinael met onsen Bisschop te sien arriveren. Ondertusschen kreeg men agterdenken van dese tijding of de selve vals was, en ook was er iets aen desen courier gewaer geworden, soodat er aenstonds order gegeven wird om hem boven te brengen, als wanneer sij hoorden en ondervonden dat hij sinneloos was, en wird desen avond alnog bij de cel-

lebroeders geset. Hij had den knegt uijt het Bisdom den postillon doen betaelen, die twee kronen en half moest hebben.

De morgent is den grave Limminghe, gister avond tot Loven gearriveert zijnde van sijne reijs als gedeputeerde na Weenen, na Brussel vertrokken onder geleij van een deel patriotten te peerd, om in de vergaederinge der heeren staeten verslag te doen van sijne reijse, alwaer de twee andere gedeputeerden voor dese provincie zijn aengekomen.

Sedert eenige dagen sag men alhier in 't Fransch op de merkten aengeplakt, de gedrukte declaratie van den keijser van 3 Augusti, aengaende de boter; luijdende bij vertaeling als volgt:

> ‘Den prijs der boter op eenige merkten van desen lande in desen stond, sig bevindende boven de weerde, op de welke sij soude moeten zijn in dit jaergetijde, heeft sijne majesteijt gestatueert, gelijk sij statueert door de tegenwoordige bij provisie en tot ander dispositie toe, de volgende pointen en articulen.
> I. De boter van den vremden komende in desen lande, sal bevrijd zijn van alle regten van inkomsten, van convoi en van thol.
> II. De boter die men van eene plaets der heerschappije van sijne majesteijt sal overvoeren na een andere, insgelijks van sijne heerschappije, sal bevrijd zijn van alle tholregten of andere, toebehoorende aen sijne majesteijt, 't sij dat die boter van het land is of dat sij komt van den vremden.
> III. Den uijtvoer van boter van desen lande na den vremden sal verboden blijven, op straffen, gestelt door de voorgaende ordonnantien. De tegenwoordige dispositien sullen werken in de onderhoorigheden van Brussel, Thienen, Turnhout, Antwerpen, Lillo, St Ni-

colaes, Gend, Brugge, Ostende, Nieuwport, Ypren, Cortrijk, Doornik, Bergen, Chimay, Charleroi, Marche, Luxembourg, enz.
Ordonneert sijne majesteijt aen alle degene het aengaet, van sig te gedraegen aen de tegenwoordige, die sullen aengeplakt worden ter gewoonelijke plaetsen van de comptoiren der uijtgaende en inkomende rechten, voor de onderrigting van het publiek.

Gedaean tot Brussel onder het gehijm cachet van sijne majesteijt, den 3e Augusti 1787. Was geparapheert Cr. vt.; en leeger: door ordonnantie sijner majesteijt; geteekent: De Reul.'

12 Augusti, in den agternoen is er volk van 't 3e bataillon van Clairfaijt komende van Mechelen, door de werken langs de poort van secours op 't stadhuijs gekomen.

In 't begin van dese maend is er eene deputatie van 't magistraet na Brussel vertrokken ende complimenten van gelukwensching gedaen aen sijne excellentie, den grave van Muray van Melgrum, ridder van 't order van Maria Theresia, in hoedanigheijd van gouverneur en kapiteijn generael per interim.

14 deser. Desen nagt is *galg en schavot* eijndelijk van de groote merkt weggedaen, aldaer gestaen hebbende sedert de beroertens.

Het 3e bataillon van het regiment van Ligne, komende van Doornik of Ipren, is desen namiddag met hun spel binnen het kasteel gekomen langs de poort van secours. Een groot getal van canons vergeleijd door artilleristen, zijn te scheep aengevoert en alhier gelost.

15 deser, feestdag van O.L.V. Hemelvaert, patroon van

de Cathedraele en van de stad; de *processie* van devotie voor het sluijten van den biddag, heeft ter oorsaeke van den regen, langs den gewoonelijken tour niet gegaen, maer alleenelijk door de kerk. De kloosters en ambagten waren alreeds op de gewoonelijke plaetsen ten dien eijnde vergaedert, eenige met hunne torsen op de oude manier. De corps der patriotten waeren ten dien eijnde in 't oosterhuijs vergaedert, vanwaer sij, in order sijn gemarcheert na de oude Koremerkt, tot aen 't oud oosterhuijs, zijnde alle inde volle montuer en wapens, uijtgenomen de swerte, welkers fusieken nog niet aengekomen zijn, dog benevens de groene met hunnen tambour major, tambourkens en fluijterkens. Dese processie soude ongetwijfeld seer luijsterlijk geweest sijn, alhier noijt gesien met sulke corpsen. Eijndelijk nadat sij aldaer gewagt hadden tot dat men hoorde dat de processie langs de kerk ging, als wanneer er van die corps met hunne fusieken nevens het tabernakel gingen; wordende het Veneraebel gedraegen door den Bisschop. En zijn alsdan wederom in order na 't oosterhuijs gemarcheert met hun peerdevolk, soo groene als roode; alles onder grooten toeloop van volk.

17 Aug. Smorgens is er een detachement van het bataillon van Clairfaijt van 't kasteel vertrokken na Lillo en Liefkenshoek om die forten te besetten, hebbende gister ten dien eijnde hun gerief en voordere bagagie te schepe gedaen.

Die van Ligne deden vandaeg de eerste wagt.

De boter bleef al even duer, niettegenstaende het verbod van den uijtvoer der selve en in het vrij inkomen der vremde boter. Daer wird onder de gemeijnte seer gemurmureert, maer 't en hielp niets; ieder was haestig om gedient te worden; men gaf dat sij vroegen en pakte om 't eerste, en vervolgens hielen sij er de duerte in; daer kwam nogtans boter genoeg ter merkt.

De proeve en al wat den nieuwen spijker aengaet van 't brood, was ook ten eijnde gebrogt, en sal beginnen te werken op primo September aenstaende, sullende de ordonnantie om dese saek in 't kort gepubliceert worden, sullende alsoo een eijnde nemen.

20 Augusti, kermis Maendag, na noen is onsen Bisschop vertrokken, sijnde den borgemeester en waerschijnelijk den pensionaris van gister al vertrokken, om morgen in de staeten vergaedering tegenwoordig te zijn; men denkt dat er alsdan tijding sal sijn van Weenen, alwaer de gedeputeerde van de staeten deser provincien reeds gehoor hebben gehad.

Aen de kapitijns der wijken zijn onlangs door 't magistraet de gedestineerde plaetsen bekent gemaekt, om te vergaederen als er eenige beroertens soude vervallen, en de brandklok klept of alarm geslaegen word. De Mechelsche plijn is aengewesen voor vier wijken daer ontrent, waeronder de 9^{e} viel, daer ik (Van der Straelen) mede onder was. Ieder wijk had twelf fusieken met bajonet, waermede sij de patrouillen doen bij nagte.

24 deser wird op den appel savonds aen de soldaeten voorgelesen de order van den grave de Muray, gouverneur en kapiteijn generael deser landen per interim, dat den keijser vergenoegt was over hunne getrouwheijd voor sijnen dienst dat sij sig niet gemoeijt hadden met de tumultens.

26 deser smorgens gingen eenige soldaeten van Clairfaijt na Contig, kanon afhaelen, komende van Mechelen, voerende het selve binnen het kasteel, alwaer het wapenhuijs staet vergroot te worden.

Savonds waren de dekens wederom bij malkanderen; dog daer is niets verrigt, maer de weth bleef lang bijeen.

27 Aug. na middag half drij, kwamen sij andermael bij malkanderen, over tijdinge van Weenen; sij zijn gescheijden ontrent 5 uren; den keijser wilt sijn orders in 't geheel agtervolgt hebben; en de corps der patriotten te niet, ook het draegen van cocardes en andere teekens. Daer is iets geweest onder de dekens; sommige waren soo wijnig content, dat sij van de kamer liepen.

Desen noen na 't eijndigen van den Maendagschen raede, is de ordonnantie van den nieuwen *spijker* gepubliceert; ook wirden de ordonnantien van 27 November 1682 en 12 Meij 1699 geherpubliceert, dewelke verbieden den publiken verkoop van nieuwe goederen, tot dewelke op sigt, verscheijde overtredingen gebeuren, tot nadeel, soo van de winkeliers als van verscheijde ambachten binnen dese stad.

28 deser. Smorgens waren de dekens wederom op hunne hoofdkamers over de voors^{e} saeken van gister; vele borgers waren in groote ongerustheijd, vreesende voor quade gevolgen. Tot Brussel was desen nagt ook groote vreese, soo onder de militaire als onder de borgers, malkanderen niet betrouwende. Men segt dat de soldaeten op 't kasteel alhier, desen nagt 50 patroonen souden gekregen hebben, 't gene misschien noijt gschied is. Men verwagt de gedeputeerden der staeten en gelooft dat deselve op Saterdag of Sondag aenstaende sullen thuijs zijn.

29 Dito waren de wijkmeesters wederom vergaedert, over de saeken des lands.

30 Dito exerceerde de roode *patriotten* voor de tweede mael in 't vuer, met grooten iever, in 't klooster van de facons, hunne exercicieplaets; sij hadden dit voor de eerste reijse verrigt op 27 deser; doende het seer treffelijk.

Ingevolge den brief van den keijser van 16 deser, aen den

grave de Muray, wild hij de patriotsgenootschappen en borgerlijke corporatien, cocardes en andere teekens van partije absoluet doen cesseren; dog hier luijstert men daer niet naer; men draegt deselve uniformen, cocardes even sterk, vele roepen van de trommel te slaen en te werven, tot behoudenis van ons land, privilegien en vrijdommen. Ook segt men dat sommige particuliere eenige persoonen op hunne kost soude nemen.

31. De militaire sijn seer verbittert op de *cocardes,* als vandaeg nog bleek; eene officier, de wacht hebbende op 't kasteel, wilde niemand met cocarders op 't selve laeten komen; ten sij dat sij de selve afdeden. Op andere plaetsen waren daerover ook al eenige geschillen geresen tusschen borgers en militairen. Tot Brussel is ook al seer gevreest voor beroertens; de patriotten en soldaeten betrouwen malkanderen geensints, alwaer reeds eenige geschillen zijn geweest, gelijk ook te Willebroek, Mechelen en elders, groote versmaedheijd betoonende.

September 1787.

2 September wird den generaelen biddag voor 's lands welsijn andermael begonst inde Cathedraele, sullende op de voorgaende wijse in de andere kerken vervolgt worden.

Desen nagt was er eene *tumulte* onder de bakkersgasten over den nieuwen *spijker,* malkander gedagvaert hebbende op verscheijde plaetsen, dreijgende onder andere hunnen deken, Sr Joannes van Loock, over 't Bisdom, op wie sij verbittert waren, die nogtans onnoosel in die saeken waren. De corps patriotten waren aenstonts inde wapens; de groene hielden wagt aen 't voors^{e} huijs; op de Lombaerdevest in sekere herberge waren vele vergaedert, alwaer den schout had geweest, hebbende eenige naemen der muijtmaekers opgeschreven, waervan er drij in den amigo geset zijn. Men zegt dat sij geseijd

hadden de ovens te sullen inslaen van die dewelke vandaeg, 3 deser, sullen bakken. Daer wird schier bij geene gebakken, hun inde gepasseerde weeke daerop voorsien hebbende. Sij murmureerden seer, maer besonderlijk over 't terwebrood.

3 deser, namiddag, exerceerden eenige compagnien der groene *jaegers* in 't vuer, in 't vernietigt klooster van 't Derde Order, doende dit seer wel; de swerte aldaer dagelijks leerende, beneffens de tambourkens en fluijterkens, hielen de wagt.

Desen avond waren de bakkersgasten andermael gecitteert, dog daer is niets verrigt.

Vandaeg waren de wijkmeesters vergaedert, over den staet der landssaeken.

4 September om 6 uren na middag exerceerde degene van 't rood corps andermael in 't vuer, in 't klooster der Facons.

Eenige soldaeten bij nagte de wagt hebbende buijten het kasteel voor de deserteurs, soo men seijde, begaven sig wel inde stad, hetgene aen sommige inwoonders groote ongerustheijd veroorsaekte.

5 Sept. wast breeden raed over de *reverbers,* om op verscheijde straeten savonds licht te hebben en daer voor eenen gemeijnen last op te stellen; om des te bekostigen te vinden, hetgene men segt jaerlijks te bedraegen 18.000 guldens, dog na verscheijde redens daer tegen gestelt te hebben, is afgeslaegen.

Men segt dat er roosters en fusieken op 't kasteel soude gearriveert zijn uijt het arsenael van Mechelen, wordende aldaer ledig gemaekt en alhier en tot Luxembourg gevoert, sijnde het arsenael alhier op 't kasteel ten dien eijnde seer vergroot.

7 Deser smorgens waren de dekens andermael bij malkanderen over de reverberes en *lanteernen,* hebbende het selve niet geconsenteert, alsoo er nog geenen bekwamen middel, sonder de gemeijnte te benadeelen; gevonden word om die bekostinge te vinden; daer zijn verscheijde voorstellen gedaen, dog niet aengenomen als van een halven 20^{e} op de peerden van plaisir, wijn, etc.

8 Sept., wesende den feestdag van O.L.V. Geboorte, is alhier eene seer schoone *processie* van devotie gehouden, die seer luijsterlijk was vergeselt met uijtmuntend veel licht door ambachten, natien en gilden, kloosters, clergien van alle de parochien, het capittel van St Jacobs, de abdije vn St Michiels, het capittel der Cathedraele. Den Bisschop droeg het Venerabel, twee patriotten van elk corps gingen nevens het baldachin, agter het magistraet, volgende de kapiteijns der wijken die uniform droegen, die was bijna als van 't rood corps, dan volgden de groene patriotten met hunne drij vendels; het eene hetwelk sij op 1 Augusti lest gehaeld hadden, een ander zijnde seer kostbaer met gouden leeuw op swerten grond, wesende de wapens van Brabant en met vele goude geborduerde ciraden, hetwelk gedraegen wird door Sr Wouters; men segt dat het wel 100 pond gekost soude hebben; het derde, ook schoon, met de wapens van Brabant, gedraegen wordende door Dhr. de Gand, dese opgevolgt wordende door het corps roode en door de swerte, alle in volle montuer en wapens, met hunne tambourkens of fluijterkens, wordende gesloten door het peerdevolk der groenen. Zij waren ten dien eijnde alle vergaedert in 't klooster der Facons en alsoo in order, ontrent 11 uren, over de groote Merkt gemarcheert na de oude Koremerkt, alwaer sij ontrent het oud oosterhuijs bij de processie kwamen, de selve in goed order volgende, den heelen tour, onder grooten toeloop van volk.

10 September hebben de bakkers request gepresenteert in Maendagschen raede, over den nieuwen *spijker,* wijnige, om soo te seggen niemand bakten op den spijker, seggende het hun onmogelijk te zijn, in besonder het terwebrood.

Desen morgent is onsen Bisschop wederom na Brussel vertrokken.

Vandaeg was 't andermael breeden raed over de lanteernen, dog is wederom afgeslaegen.

12 Sept. is het andermael breeden raed geweest over de reverberes of lanteernen en wederom afgeslaegen, zijnde als nu gestelt op Saterdag toekomende, 15 deser.

15 deser heeft het wederom breeden raed geweest over de reverberes en is andermael afgeslaegen, geensints desen last op de borgers en ingesetenen willende trekken, alsoo is dese week geheel onder gebleven, zijnde de leden bedankt geworden na gewoonte.

Die van St Joseph of de practesijns deser stad, geconcipieert hebbende ook een corps te formeren, tot veijligheijd deser stad, zijn vandaeg daervoor bijeen gekomen in den ouden voetbogenhof.

19 Dito voor noen was't breeden raed, men gelooft over de subsidie d at er de ratificatie soude liggen als de subsidie maer geconsenteert wird.

Vandaeg waren de practesijns weder geconvoceert tegen 5 uren of naer, in den oud voetbogenhof aen 't Gasthuijs.

20 September is de verklaeringe van den keijser van den 28 Augusti 1787, voor alle de Nederlandsche provincien, raekende de policie ende handhavinge van de goede order,

alhier gepubliceert, waerbij word verboden de dragt van militaire teekens en cocardes, etc.

Siet de copije der resolutie van den raede van Brabant over dese placcaert van 28 Augusti 1787, luijdende aldus:

> ‘Resolutum ter interventie van het officie fiscael, te examineren ende te doen uijtkondigen alomme in het ressort van desen raede de declaratie, draegende den datum van den 28 Augusti lestleden, raekende de policie ende handhaevinge van de goede order volgens de minute alhier gesien en gelesen, wel verstaende, dat deselve declaratie sig bepaelt om te doen cesseren hetgene onwettig soude wesen ende diensvolgens dat het verbod, begrepen inde selve declaratie, niet en betreft de gilden, wijken ende andere corporatien ende desselfs geagreeerde suppoosten nogte in eeniger wijse en benaedeelt hunne gerechtigheden, voordeelen, distinctive teekenen, privilegien ofte gebruijken. Onderteekent F. Lannée, daeronder stond voor copije; en was onderteekent P. Van Setter.’

Daer waren sedert eenige dagen seer vele Hollanders gearriveert, gevlugt zijnde, mits de troebelen in hun land.

Vandaeg vertrok onsen borgemeester na Brussel met de preliminaire, door onse dekens onderteekent. Tot Brussel is vandaeg groote tumulte geweest, tusschen de borgers en militaire voor het aftrekken der cocardes, de casijen vlogen, daer wird op den militairen geschoten door de patriotten, die altijd in de wapens waren, het gong aldaer seer verschrikkelijk. De patriotten van Loven en andere waren op weg, dog kregen afzeg als alsoo het gestilt was, de onse souden hun andersints aldaer ook begeven hebben.

21 September, tegen den avond arriveerde onsen Bisschop, komende van Brussel, alsook eenige gecommitteerde dekens

der ambachten, medebrengende de copije der gewenschte ratificatie, vandaeg te Brussel in den naem van den keijser geteekent door den grave de Muray en desen morgent, om half twelf, door den raed Cornet de Grez op de generaele vergaedering der heeren staeten van Brabant, alwaer ook tegenwoordig waren die boetmeesters der natien der stad Brussel, beneffens eenige gecommitteerde uijt de leden van de ambachten deser stad en degene van Loven, overgegeven, en deselve alsdan door den heere raedspensionaris De Cock uijtgekondigt onder het geluij van alle de klokken derselve stad, onder het losbranden van het haerd geschut, en des namiddags naer het lof, in de collegiale kerk, wird den Te Deum gesongen door sijne eminentie.

Wijnig na 12 uren bekwamen de gecommitteerden uijt deser stad copije der selve ratificatie, die sij in persoon binnen dese stad brogten ende selve, aen den heere binnen-borgemeester behandigt zijnde, wird deselve om 9 uren savonds van de puije van 't stadhuijs gepubliceert, onder het geluij, ten tijde van één ure, van alle de klokken deser stad en spelen van den bijaerd, luijdende aldus:

> ‘Joseph comte de Murray, baron de Melgum, chevalier de l'ordre militaire de Marie-Thérèse, chambellan, conseiller d'état intime actuel de sa Majesté l'Empereur et Roi, général d'artillerie de ses armées, colonel propriétaire d'un régiment d'infanterie à son service, général commandant des armées aux Pays-Bas, son lieutenant gouverneur et capitaine général par interim, etc.
> Messieurs, la députation des états des provinces, aux pieds du Trône pour porter le témoignage public de la fidélité et de l'attachement de la nation envers l'auguste personne de sa Majesté; le concours des états dans la dernière concentration des troupes, faisant une nouvelle preuve de la sincérité de ce témoignage, des déclarations,

enfin, des états sur l'execution des préalables prescrits par la royale dépêche du 16 Août dernier, ainsi que par le décret ou acte explicatoire du 1er du courant, acte qui a été approuvé, ayant satisfait à la dignité du Trône; l'Empereur a pu suivre les mouvements de son coeur paternel.
Sa Majesté, informée d'abord par nos rapports de la manière satisfaisante, dans laquelle les députés des états des différentes provinces s'expliquoient successivement daigna pour abréger le terme des inquiétudes de ses sujets, nous faire parvenir des ordres pour, dans le cas que les déclarations des états fussent d'abord présentées à l'égard de l'exécution des préalables, donner en son nom royal sa déclaration, que sa Dignité ne lui permettoit pas d'accorder auparavant.
Nous avons la satisfaction de nous trouver dans le moment, où nous pouvons faire usage de ses ordres, en conséquence, nous déclarons par les présentes au nom de l'Empereur et Roi et ensuite de ses ordres.
I. Que les constitutions, loix fondamentales, privilèges et franchises, enfin la joyeuse entrée sont et seront maintenus et resteront intactes en conformité des actes de l'inauguration de sa Majesté, tant pour le clergé que pour l'ordre civil.
II. Que les nouveaux tribunaux de justice, les intendances et les commissaires des mêmes intendances ne sont plus tenus en suspens, mais sont et continueront d'être supprimés; les bontés paternelles de sa Majesté et la justice l'aïant engagé à se départir entierement à l'égard de ces objets, ainsi qu'à l'égard de ce qui avoit été reglé par les deux diplomes en date du 1 Janvier dernier, pour les administrations, pour les états des provinces et pour la députation ou comité intermédière des dits états.

III. Les tribunaux, les jurisdictions, tant supérieurs que subalternes des villes et du plat paijs, enfin l'ordre et l'organisation de la justice, les états et leur députation, ainsi que les diverses administrations des villes et du plat paijs, subsisteront à l'avenir sur l'ancien pied, si bien qu'il ne sera plus question de la nouvelle forme qu'il s'agissait d'introduire dans ces differentes branches de l'administration publique à l'égard desquelles les deux diplomes du 1 Janvier 1787 viennent entièrement à cesser. En conséquence, les charges de grands baillis et gouverneurs civils, continueront à exister; le maintien des états dans leurs integrité, comprend également celui des abbayes, dont les abbés sont membres des dits états, elles seront pourvues d'abbés selon la joyeuse entrée et les constitutions.

IV. A l'égard du redressement des objets contraires ou infractions à la joyeuse Entrée, il en sera traité avec les états, ainsi qu'ils l'ont demandé; on recevra en conséquence, ce qu'ils proposeront à cet effet, Sa Majesté y disposera d'après l'équité et la justice et selon les loix fondamentales de la province.
A tant, Messieurs, Dieu vous ait en sa sainte Garde. De Bruxelles le 21 Septembre 1787. Paraphé Cr. vt. Signé Murray; plus bas, par ordonnance de son excellence; contresigné: De Reul. Encore plus bas ita est signé De Cock et scellé du scel ordinaire des états de Brabant, en hostie rouge. Pour copie: P. Van Setter.'

De stad was aenstonds in vreugd, men vuerde ten allen kante; men sag in verscheijde straeten pektonnen en vreugdevueren branden, en daer wird dapper geschoten met kanons, fusielen, pistolen, fuseen, etc. Het stadhuijs was verlicht; de vreugd was wel groot, dog niet als de eerste reijse, 30 Meij. Op de kamers der drij hoofdambachten streken vendels langs

de vensters uijt met de wapens van Brabant op langs d'eene sijde ende ambachtsteekens langs d'ander sijde als: schipkens voor den schipper; schaeltjens voor de meersch en scheiren voor den bereijder. Men begon wederom cocardes en pluijmen op den hoed te draegen van wit, blouw en groen, dog duerde niet lang, daer wird nogal geschoten en vreugd bedreven.

Tegen den noen was 't collegie en capittel om morgen een Misse van dankbaerheijd te doen inde Cathedraele, hetgene aldaer geresolveert wird.

23 Sept., Sondag om half elf wird, door het geluij der groote klok aengekondigt, de Misse van dankbaerheijd, die om 11 uren gedaen wird in het choor der Cathedraele door Sijne Doorl. Hoogw. onsen Bisschop, in de tegenwoordigheid van het capittel, van het magistraet en oude schepenen, der hoofdlieden der poorterije en wijkmeesters, der dekens der ambachten, mitsgaeders de patriotten en kapiteijns der wijken, dog, op versoek der weth, sonder cocardes of montuer, alleenelijk hun sabel aenhebbende, benevens eene menigte van volk. Na 't eijndigen der selve Misse wird den Te Deum Laudamus gesongen; alles onder schoon musiek en onder 't geluij van alle de klokken deser stad.

Savonds wird er geviert, en dapper geschoten, dog soude meer geweest hebben, maer men sprak van eene generaele vuering te houden.

Savonds zijn er swaere kanons voor batterijen en andere krijgtuijgen van 't kasteel ingescheept, om overgevoert te worden na Lillo en Liefkenshoek.

24 deser, had men alhier tijding dat gisteren tot Mechelen groote tumulte was geweest tusschen de borgers en militairen over het vueren en andersints, soodat alhier seer gevogten is.

Vele vande gemeijnte liep alhier langs de straet, geld vraegende aen verscheijde persoonen, sprekende wederom van plunderen, hetgene groote vrees brogt onder sommige inwoonders, dog daer is niets geschied.

Men siet geene cocardes meer draegen, dog de patriotten exerceren nog volgens gewoonte, maer de kleederen of montueren zijn hermaekt; de epauletten, opslaegen etc., waren daer afgedaen.

Eene menigte van treffelijke persoonen uijt de verscheijde provincien en selfs uijt Hollands Brabant, zijn met heele huijsgezinnen te water en te land binnen dese stad en elders alnog aengekomen en worden aldaer geherbergt selfs binnen gehuerde huijsen, hun beste effecten medebrengende, sig alsoo onttrekkende aen de troubelen, in veijligheijd stellende, want het aldaer droevig gaet door bloedige tweedragt en afgrijselijke plunderingen.

Uijt Ziriksee zijn wederom verscheijde achtbare persoonen aengekomen en gelogeert. De inwoonders inde omlanden van die stad, zijnde onder de oragnie partije, hebben dese stedelingen overrompelt, die bekent waren voor sterke patriotten, soo dat die stad in een droevige gesteltenis is, door de geweldenarijen aldaer begaen. In de andere steden, ook van Hollands-Brabrant, is alles stil, na het opsteken der oragnievlagge.

29 September zijn er verscheijde batterije stukken, affuijten, ballen en voordere krijgsbehoeftens, uijt het arsenael op 't kasteel, ingescheept en na Ostende gevaert. Men seijt dat de leden deser stad, request aen 't magistraet soude gepresenteert hebben om eene generaele vuering te houden, waerop geantwoord is, sig te sullen gedraegen na de steden van Brussel en Loven. Ook soude men de gevangenen, nog vast sittende sedert de plundering, geerne loslaaten.

30 Dito is den generaelen biddag wederom hernomen op de voorgaende wijse.

October 1787.

1 October is er een compagnon van Ligne van 't kasteel na den polder vertrokken, die van Clairfaijt aflossende.

Men sag alhier aen 't comptoir der maj[s] regten geafficheert eene declaratie wegens den keijser en koning van 24 September 1787, verbiedende den uijtvoer van grof vee, ossen stieren, koeijen, runders, veersen en kalveren en alnog drij, gedagteekent 26 der selve maend, verbiedende 1[o] den uijtvoer van de hop; 2[o] van olie van saeden; 3[o] van erwten, boonen, duijveboonen van alle soorten, alle groentens of peulvrugten, aardappelen, alles daerbij breeder uijtgedrukt, enz.

2 October is alhier op 't stadhuijs gepubliceert, op de oude maniere, de declaratie van den keijser van 27 September 1787, raekende den *uijtvoer der graenen,* verbiedende den uijtvoer der selven.

5 Oct. arriveerde alhier een schip met *gevlugte Hollanders* uijt Vlissingen, daerenboven ook vele persoonen uijt Ziriksee, alhier aengekomen; alle mits de troebelen.

Vandaeg wird, in 't collegie geresolveert, de ordonnantie van de lanteernen, de dato 19 September 1787 te herdrukken, en aen te plakken.

6 Oktober waren voor de respective compagnien der wijken en andere borgerlijke genoodschappen, aen de wagtkamer deser stad geaggreeert, instructien en regulativen gemaekt; luijdende als volgt:

> ‘De heeren staeten van Brabant hebben op 20 September 1787 nog uijtgesonden aen de heeren staeten der andere provincien, eenen seer schoonen brief, raekende

het generael seminarie, het selve aensiende als eene volstrekte inbreuk aen de rechten der provincien, versoekende dat sij hunne beroepen, vertooningen, ten opsigte van de uijtwerking van dat seminarie voor te draegen, soude voegen bij de hunne om dus gesaementlijk te konnen werken.'

Men segt dat de leden andermael request souden gepresenteert hebben, om de groote vueringe, vertoonende hoedat het volk murmureerde of alles met regt gedaen was, en 't soude afgeslaegen sijn door 't magistraet, waerom de leden dan een ander hebben opgestelt, hetwelk sij aenstonds na Brussel hebben gesonden.

7 Dito smorgens vertrok onsen borgemeester wederom na Brussel.

8 deser. De *patriotten* vernomen hebbende dat er op de Schelde ontrent dese stad verscheijde schepen waren liggende, gelaeden met graen, jae wel twee en hooger op, na Dendermonde, nog meer, meijnende na Holland te vaeren, niettegenstaende den uijtvoer verboden is, zijn met booten na de selve gevaeren, die sij hebben gearresteert; een van de selve om 3 uren na middag binnen St Jansvliet brengende, hetgene bevonden wird, na ondersoek met schouteth, schepenen, ten bijwesen der patriotten, met rog gelaeden te zijn; willlende de selve doen ontlaeden, mits den uijtvoer verboden was, houdende daerbij wagt; aenstonds was daer seer veel volk, dat men vreesde voor 't gemeijn; savonds, de poorten gesloten zijnde, begaeven die van vertegens te peerd sig aen dese vliet om niemand daer voorbij te laeten passeren, want veel gemeijn sig aen dien kant vergaederde, sprekende van dit schip te plunderen, en men vreesde voor desorders des nagts. Desen

avond was het nog collegie over dese saek, alwaer geresolveert is bekent te maeken het volgende, hetgene vandaeg 9 dito op de gewoonelijke plaetsen aengeplakt wird:

> ‘Mijne heeren van 't magistraet deser stad, hebben goed gevonden, mits dese een iegelijk kenbaer te maeken dat, op 't vertoog door hun op 5 deser aen 't gouvernement generael deser Nederlanden gedaen, opsigtelijk tot eenige schepen, gelaeden met graen op de rivier de Schelde voor dese stad liggende, sijn eexcellentie de grave de Murray, lieutenant gouverneur en kapiteijn generael per interim, aen mijne voorschrevene heeren, bij besondere depeche te kennen heeft gegeven dat er reeds voorsien was tegens den uijtvoer der graenen en dat er aen niemand, wie het soude wesen, geoorlooft sal worden eenige graenen uijt te voeren, alwas het selfs soo, dat de acquits of pasporten ten dien eijnde reeds verleent en op de comptoiren gelicht souden wesen. Actum in pleno collegio hac 8 octobris 1787, geparapheert: Lunders vt. onderteekent: P. Van Setter.’

9 October. Dit schip wird voorts desen geheelen dag bewaert met lagrassen te peerd tot in den avond, alswanneer de patriotten aldaer de wagt namen; en snagt om 3 uren vertrokken; de andere waren ook reeds terug gevaeren.

10 Dito. Desen avond zijn alhier alnog verscheijde treffelijke persoonen uijt Vlissingen binnen gekomen, met groote droefheijd, de verdrietige onlusten aldaer opnieuw begonst, ontvlugtende.

11 deser. De leden der stad hebben request gepresenteert te Brussel, om den vrijen invoer van haring van Holland en elders wederom te bekomen, en waerbij soo menigen gemeij-

nen mensch leefde, die deselve na Putte gingen koopen en dan binnen dese stad verkogten, hetwelk alsoo allang verboden is; om de confiscatie der selve oude compagnien te beoordeelen, mogende alhier geenen anderen ingebrogt worden dan degene van Ostende, die seer slegt is, geen gelijk hebbende aen den hollandschen, die men nogtans soo duer moet betaelen als den goeden. Dog men hoopt dat dit alsnu sal toegestaen worden; nogtans, dit jaer is er wijnig drogen haring.

Die van 't corps van St Yvo, of practizijns deser stad, onlangs alhier opgeregt, hebben ook fusieken, sabels en patroontesschen gekregen; ronden des nagts ook bij beurt en leeren ook de exercitie. Hunne kapiteijns zijn Dhr. advocaet De Visscher, van 1e compagnie; en advocaet Bouhoulle van de 2e compagnie.

14 deser kwamen er wederom al Hollanders te schepen aen; jae, dagelijks sag men er arriveren; alsoo ontvlugtende heele huijsgesinnen aen de droevige troebels en plunderingen, aldaer niet ophoudende en ook aen de vervolgingen der patriotten. De Hollanders, waervan de afspanningen alhier vol zijn, hueren huijsen, sommige gemeubileerde, andere kamers, andere logeren bij hunne vrienden. Savonds houden vele hunne bijeenkomste op de sale, eertijds geweest hebbende de boven sodaliteijt der gewesene Jesuiten, lesende aldaer de nieuwsblaedens en brieven die sijt uijt hun vaderland ontfingen.

Iederen beurtschipper van *Holland* brogt vlugtelingen mede, jae, sommige wel 60-70, soodat er in menigte aenkomen en seer veel gemeijne met vrouw en kinders; 't is een droefheijd die menschen te aenschouwen; men siet de droefheijd ten oogen uijt, te meer, omdat deselve, komende in een

vremd land, sonder geld, niet weten waer loopen; velen vernagten in St Julianus gasthuijs, dat 's nagts vol is.

22 deser is alhier van stadswegen gepubliceert, dat alle herbergen en andere, sig generende met volk te logeren, of slaepers te houden, en voorts alle borgers en ingesetenen deser stad, 't sij geestelijke of wereldlijke, alle avonden binnen den tijd van 2 uren na het sluijten der poorten, sullen moeten overbrengen in de cassen inde poort van 't stadhuijs de naemen en qualiteijten van alle de persoonen, dien dag ten hunnen huijse aengekomen, en de plaetsen vanwaer deselve sijn gearriveert op pene van f 50.
Moetende ook binnen de 14 dagen na de publicatie deser, alle wijn en bier taverniers, caberettiers en alle andere, sig generende met te logeren of slaepsteden te houden, op de tresorierskamer alhier overbrengen hunne naemen, staet, woonplaets, het teeken of naem van hunne herberg of huijsinge, gelijk sij ook sullen moeten doen, alle degene, die in het toekomende eenige herberge, caffiehuijs, drooge tafels of slaepsteden sullen komen te houden, acht dagen alleer sij sullen beginnen, alles op pene van f 50.
Ordonneerende insgelijks op gelijke pene van f 50, aen alle degene die hun generen 't sij publiek of in 't heijmelijk eenige slaepsteden te houden en volk te logeren, het selve met eenig teeken of uithangbord kenbaer te maeken binnen den tijd van 14 dagen na de publicatie deser; en daer van kennisse te geven op de tresorierskamer.
Wordende voorts geordonneert aen alle burgers en ingesetenen deser stad, dewelke aen vremdelingen eenige wooninge, 't sij huijsen, kamers, solders, kelders, pakhuijsen of andere plaetsen souden konnen te verhueren of voorts te verhueren, het selve ook uijt te drukken op het voorschre-

ven, hetwelk sij in de gemelde casse sullen brengen op gelijke pene als vore.
En gemerkt het in dese tijdsgesteltenisse, grootelijks aengelegen is onderrigt te zijn van de naemen en qualiteijten der vremdelingen, hun tegenwoordig bevindende binnen dese stad, soo word geordonneert aen alle herbergiers en aen alle borgers en ingesetenen deser stad, dewelke eenig huijs, kamer of plaetsen aen vremdelingen verhuert hebben of laeten gebruijken sedert 1 September lest leden, de naemen, qualiteijten en laeste woonplaetsen der selve op een billet uijt te drukken en inde gemelde cassen over te brengen binnen drij dagen na de publicatie en affictie deser, op gelijke pene van f 50.
Welke overbrenging ook sal moeten geschieden door alle degene die in t toekomende eenige diergelijke plaetsen sullen komen te verhueren of laeten gebruijken op de pene van f 50.

Bij andere ordonnantie, ook uijt den Maendagschen raede als de voorgaende, ten selven dage gepubliceert, wird geordonneert:

dat de herbergiers, wijntaverniers, cabarettiers, tappers, weerden, weerdinnen, coffiehuijshouders, gelijk ook degene, hun generende met het schenken van brandewijn, genever of andere liqueren, hunne vrouwen, kinderen, knegten, meijsjens, ofte andere van hun huijsgezin, binnen dese stad geenen wijn, bier, coffie, brandewijn, genever, of andere liqueuren en sullen mogen verkoopen ofte tappen, na 't verlaeten der wagtklok, aen of voor eenige persoonen, ten hunnen huijse niet gelogeert zijnde, maer sullen die aldaer gekomen zijn uijt hun huijsen doen vertrekken ten half 11 des avonds, op pene van f 25 te verbeuren bij de herbergiers, tappers, enz., bij degenen aldaer naer den tijd bevonden worden.

> Wordende daerenboven wel expresselijk verboden de officieren of andere personnen tot handhaevinge der gemeijne ruste deser stad aengestelt, in bedieninge zijnde te misdoen in eeniger maniere, 't zij met woorden, met werken of de selve te dreijgen of aen te randen, op pene van dadelijk geapprehendeert te worden en gestelt in den amigo onder het stadhuijs alhier en voorts gestraft te worden na eisch van saeken.

De patriotten komen in menigte alhier, selfs uijt Noord-Holland, een vrijplaets soeken om sig te onttrekken aen de geweldenarijen van 't gemeen, of soo genaemde oragnie kelanten, omdat de Pruijssische troupen soo haest niet sullen terugtrekken, gelijk men hadde gemeijnt. Gantsche troupen gaen door dese stad voorder met pasporten na Brussel en elders, om in Franschen dienst te treden. De societeijt der besonderste vlugtelingen, hier reeds versaemt, en savonds hun vergaedering houdende op de boven sodaliteijt der gewesene Jesuiten, toonen hunne mildaedigheijd om die, en andere behoeftigen van hunne landlieden, voort te helpen.

25 Oct. is den nieuwen minister, grave de Trotmansdorff, tot Brussel aengekomen, vernagt hebbende tot Loven in de afspanning, hebbende aen dit logement eene vrijwillige borgerwagt gehad, en is vergeseld door een deel borger-dragonders van Loven.

27 October. Men sag dagelijks nogal veel *vlugtelingen* aenkomen, soo te water als te land, eenieder heeft medelijden met dese ongelukkige, die alsoo, om sig van voordere onheijlen te bevrijden, hun vaderland, familie, etc. moeten verlaeten.

Sondag 28 October is den generaelen biddag voor slands

welsijn en gestaedige ruste, voor de derde reijse hernomen inde Cathedraele en vervolgens in alle andere kerken, op de voorgaende wijse.

Den grave de Murray had eene depeche aen de Bisschoppen van 't land gesonden, gedagteekent uijt Brussel 17 October 1787, ten eijnde van hunne seminaristen na Loven te senden, waerop onse Bisschop, in dato 18 deser, sijn antwoord heeft gesonden aen den gouverneur de Murray en waerop de staeten van Brabant hebben aen den gouverneur generael par interim vertoogen gedaen, tegen de oprechting van het generael seminarie, gedagteekent 22 deser.

November 1787.

2 November, Aldersielendag, wirden de gewoonelijke diensten op de oude maniere, selfs nog met meer luijster dan te voren verrigt, door de Broederschappen, in de parochiale kerken, zijnde wederom in wesen gekomen door het decreet van den souvereijnen raede van Brabant van 14 Julij lest.

Sondags in de octave, wesende te St Joris, na 't eijndigen der plegtige Misse, die ten 11 uren begonst, aen en tot troost der behoeftige van dit broederschap, in dese parochie, 200 brooden uijtgedeijlt, degene aen dienst waren afgeweest hadden, (sic) ten dien eijnde 100 loijkens uijtgedeijlt.

Te Borgt is aen die van 't Broederschap den eersten en lesten dag ook brood aen de behoeftige uijtgedeijlt.

De Eerw. Paters Augustijnen, alhoewel het Broederschap aldaer vernietigd is gebleven, hebben ook altijd de gewoone diensten vervolgt, gelijk sij ook dese octave continueren.

2 November. Den invoer van den *haring* der vremde visscherijen is eijndelijk geoorlooft langs de comptoiren van Lillo, Baerle-Hertog en Poppel, tot 15 Maert 1788; breeder

blijkende bij de declaratie vandaeg geteekent te Brussel door sijne Excellentie.

3 deser is op 't stadhuijs gepubliceert den volgenden omsendbrief van den souvereijnen raede van Brabant van 25 October 1787, met de depeche van 21 September lest leden, raekende de handhaeving der *constitutie* van den lande.

> ‘Bij den keijser ende koning.
> Lieven en beminden, we senden U hier beneffens eenige coppijen, bij translaet van de depeche van 21 September lest leden, raekende de handhaevinge der constitutie van desen lande, U ordonneerende die selve sonder uijtstel alomme in 't district uwer jurisdictie aen het volk 't meest vergaedert beneffens desen te doen voorlesen op de gewoonelijke wijse.
> Hiermede, lieven ende beminden. God sij met U.
> Brussel den 25 October 1787. Geparapheert As. vt., onderteekent F. Lanné.’

Dese wirden op de dorpen ook gesonden door de hoofdschouteths.

4 Nov. Men segt dat onsen Bisschop, vandaeg de Misse doende in St Caroli Borremei kerk, eenen brief van Brussel soude ontfangen hebben, inhoudende dat de seminaristen na Loven moeten vertrekken; dat sijne Maj. het generael seminarie in stand wild hebben, niet willende daervan afsien; en sijne Doorl. Hoogw. heeft, ingevolge de orders van den keijser, geseijt aen de theologanten, dat den keijser wilt dat sij sig na Loven begeven, maer dat sij, ingevolge de kerkelijke wetten dit verbieden, dat sij konnen sien wat sij doen. Geenen is er die van gedagt is sig aldaer te begeven. De universiteijt heeft, uijt hunne vergaederinge 5 deser, aen de staeten van Brabant vertoog overgegeven raekende het opregten van een

seminarie generael in dit land. Dese vertoogen zijn onder deksel door de selve heeren staeten van hun vertoog in dato 7 November tot het gouvernement generael over het selve voorwerp van 't seminarie generael en dat de universiteijt in haer oude regten mag herstelt worden; waerop door den minister grave de Troutmansdorff, 12 deser geantwoord is, dat die requeste ter souvereijne kennisse gedraegen is, en dat sij ondertusschen de werkstelligheijd der beschikkingen, betrekkelijk op het generael seminarie en op de nieuwe wijse der voortleering van de Godsgeleertheijd tot Loven, in opschorting houden.

10 Nov. had men alhier tijding, dat se tot *'s Hertogenbosch* seer plunderden, geen onderscheijd meer maekende, of het patriotten of prinsgesinden waeren; jae, het ging aldaer schrikkelijk; men sag alhier van die plaets verscheijde vlugtelingen met de traenen op de wangen, die alles verloren hadden selfs niet eenen stoel behouden om op te sitten; verhaelende hoe den onbedaerden aenhang den 8 deser, ob 7 uren savonds hadden begonst die treurigste verwoestingen en plunderingen te beginnen in die stad.

12 November, om 2 uren namiddag, is het keijserlijke brigantijnschip of brik, genaemt ‘Den Louis’, groot circa 85 voet, lang ontrent 66 voeten, diep circa 13 voeten, met desselfs staende en loopenden wand, masten, stengen, reën, roer, ankers, branden, bougspriet, alsnu liggende inde graenvliet alhier, ten comptoire principael verkogt voor de somme van ontrent f 1440. Had in dese have geweest sedert de laetste geschillen met de Hollanders.

Sedert 15 deser zijn alhier gearriveert, 5 schepen, met persoonen en hun beste goederen, alsook verscheijde rijtuijgen, gelaeden met kostelijkheden uijt *Bergen-op-Zoom,* alwaer se-

dert 12 deser gevreesd wird voor onheijlen en plunderingen.

18 deser; den generaelen biddag is sedert gisteren eijndelijk gesloten, het schijnt dat de saeken des lands alle in goed order staen; en men verwagt de benoeming van prelaeten.

De *kleermaekersgasten,* saemen spannende, aengesien hunne winsten te klijn zijn om te konnen bestaen; en, alles soo duer sijnde, hebben request gepresenteert aen 't Magistraet deser stad, ten eijnde van hunne dagloonen te vergrooten op 16 stuijvers, die nu maer 12 stuijvers zijn, en dat den dag voortaen sal beginnen van smorgens 6 uren tot snoenens 12 en van half 7 tot savonds 7 en dat hetgene sij daer over werken, te buijten moet betaeld worden, willende geene gasten laeter laeten werken; hebben sommige van hunne winkels gehaelt, waeruijt beroertens en oneenigheden souden konnen spruijten, ten waere dat daerin voorsien wird.

Men segt dat die van Gend en Brussel sulks ook gedaen hebben en een reglement bekomen. Alhier zijn geene stadsordonnantien ten opsigte van hun.

20 deser wast wederom vergaedering te Brussel, onsen Bisschop en Borgemeester zijn wederom aldaer.

22 deser. Eenige van 't slegt volk, uijt *Holland* overgeloopen na dese kanten, zijn desen nagt tot Hoogstraeten aengekomen, alwaer de selve wilden logeren; de inwoonders aldaer niet scheutig zijnde om dese in te nemen, seggende geene plaets te hebben, sendende de selve na 't kasteel, alwaer sij te drinken kregen, willende aldaer blijven, eenige, vele woorden maekende, dat men aldaer bevreest wird voor quade gevolgen. Dog daer is alles wel vergaen; daer zijn eenige dragonders van Lier na toe vertrokken, alsook eenige lagrassen van verte-

gans. Sulke bijeenrottingen soude groote gevaeren konnen veroorsaeken, daerom mag daer wel in voorsien worden.

Desen nagt zijn de gecommitteerde der leden deser stad, seffens na Brussel vertrokken; de oorsaek van dit spoedig vertrek is nog onbekent, sij wisten er gisteravond om 6 uren selfs nog niets van. Men gelooft dat het over de imposten was.

27 deser, na middag om 2 uren moesten de heeren der policiekamer, door order van de stad bijeenkomen op 't stadhuijs opde selve kamer, om te ronden op de *bakkers,* die een cabale gemaekt hadden, over den nieuwen *spijker,* misschien 5 of 7 volgden den selven; de andere seijden het hun onmogelijk te zijn van na den selven te bakken; hadden den spijker onder hun gestelt, 4 lood minder op een stuijver als ten ordinairen; daerbij resolverende als er iemand van hun gecalengeert wird en op dit hun gewigt gebakken hebbende, sig daertegen te stellen en dit in 't generael af te draegen, houdende alsoo kamer sonder kennisse of wete van hunnen hoofdman: Jon^{r} Norb. De Farvacques, tresorier deser stad, het gene hun ongeoorlooft is. Zij hadden degene die op den spijker bakken, maer besonder eenen grooten, drijgementen gedaen; dese seijden nogtans dat sij dit konden doen, maer zijn hun eijgen meesterschap te veel gewoon, hebbende te lang konnen doen wat sij begeeren. Daar had eene *pasquille* gestaen op de Zeeuwsche koremerkt tegen die op 't spijker bakten. Het is reeds collegie geweest over dese saeken; hebben maer den tijd gehad bij drij te gaen, mits allen, het brood te ligt zijnde, moest gewegen worden, daer waeren er, die wel 15 lood te ligt bevonden wirden op een van drijen. Het gemeijn volk, mede loopende, deden niets dan de heeren van de policiekamer prijsen; en men segt dat se bij eenen van de drij spraeken van desen nagt gaen te plunderen; dog alles is wel vergaen.

Men sag van tijd tot tijd officiers, komende uijt Holland, voorder vertrekken door dese stad, namentlijk in Valencijn en Bethune, sijnde de versaemelplaetsen van die ongelukkiglijk genoodsaekt zijn, hun fortuin in den dienst van Frankrijk of elders te gaen soeken, niettegenstaende hun trouwe diensten aen hun vaderland gedaen, maer die sig vinden onder de gesuspenseerden, om voor patriotten te zijn bekent, welkers getal voor Holland en West-Vriesland alleen word gerekent op 967, in verscheijde regimenten.

29 November arriveerden er wederom seer veel goed uijt *Holland,* als: van Bergen-op-Soom, den Hage, Amsterdam en elders; ook vele treffelijke persoonen, bevreesd zijnde voor onlusten. Men sag eene ordonnantie van den raed van het gouvernement, de dato 15 deser, waerbij van de vremde houille kolen, in dit land komende tot 15 Meert toekomende, niet sal ontfangen worden als de inkomende regten, gestelt op die soort van kolen, door den tarif van 1680.

December 1787.

1 December zijn de *imposten* wederom begonst, af geweest zijnde sedert 1 Junij lest.

4 deser, St Barbara, zijn alhier voor *almoesseniers* gekosen, den heere baron Stier en dh^{r} Legrelle.

Vandaeg was 't breeden raed over de *imposten,* die wederom geconsenteert zijn en diensvolgens moeten betaelt worden. Vele zijn er die lang veraccijnst hebben en hun bier verwagt, dewelke men den impost wilt doen betaelen, die sig daer tegen stellen, het selve van de brouwers willen hebben, omdat sij hun soo lang hebben laeten wagten, aen wie het nogtans onmogelijk is, iedereen op den selven tijd te dienen. De brouwers hebben hun ten dien eijnde op 't stadhuijs begeven, alwaer sij waerschijnlijk geene voldoende antwoord bekomen

hebben, hun alsdan over dese saek, daer vele numeratie over was, na Brussel begevende. Men moet alsnu geenen impost betaelen van het bier, hetgene, veraccijnst zijnde, en voor den 1sten Februarij gelevert word.

5 deser is de generaele vergaederinge der *Staeten* tot Brussel gescheijden.

Men segt dat wegens Vrankrijk eene groote somme gelds, sommige seggen wel vier millioenen livres, is overgemaekt, om de gevlugte patriotten van Holland in dese provincien te ondersteunen, waervan twee heeren, gewesen regenten, nu tot Brussel gehuijsvest, het bewind hebben, om niet alleen de doorrijsende, maer ook aen de vertoevende binnen dese landen, wekelijks te geven van hun eerlijk onderhoud, elk na behoeften en gedaene diensten.

12 Dito is er voor de 2de mael gerond op de *bakkers,* door de policiekamer; daer is wederom veel brood afgenomen bij degene die het te ligt maekten; bij sommige was alles wel; in 't begin konden sij hun terwebrood niet op den spijker bakken, maer tegen het rogge hadden sij niets. En nu is hun sulks onmogelijk geworden ten opsigte van roggen; den spijker van 't terwe sij redelijk wel. Sij sullen sig stellen tegen de policie en onder malkanderen afdraegen.

De *kloosters* gaen 't aventuren van wederom aen te nemen en doen seer wel; de Predikheeren alhier hebben alreeds begonst; men segt dat den Bisschop soude geseijt hebben van maer te aenveerden, sonder na Brussel te schrijven. In de abdije van St Michiels zijn er twee ontfangen en in gekomen, ook een geprofessit, van welke abdije men, als van de andere verwante deser Nederlanden, de benoeminge van Prelaeten afwagt.

Men had tijding dat de geweldenarijen en plunderingen

wederom begonst waeren in sommige *Hollandsche* plaetsen, alsook tot Amsterdam, alwaer de negotie grootelijks gekrenkt word dog is aldaer nog soo sterk niet.

13 deser is alhier gepubliceert de verklaeringe van den keijser van den 1 December 1787, doende ophouden de schikkingen van den 4 en 5 artikel der ordonnantie van 10 Febr. 1775, raekende de inbrenging van het vee uijt de uijtgestrektheijd der twee mijlen van de grensen.

16 December. De *gilden* zijn alsnu bedankt, wegens het magistraet, over hunne gedaene diensten ten tijde der tumultens en troubelen, worde elke gilde van stadswege met twee tonnen bier en een pistool begiftigt, het welk van daeg, door drij gilden, elk op hun kamer, verteert wird.

19 deser heeft onsen Bisschop de *berechting* gedaen der Cathedraele.

22 Dito, arriveerde alhier wederom seer veel goed en persoonen uijt *Holland,* met schepen; al die sig van daer kan ontmaeken met hunne goederen, verlaeten hun vaderland, om bevrijd te zijn van de geweldenaerijen, die sij nog vreesen te sullen gebeuren. Men siet alhier seer vele gehuijsvest, verscheijde negotie doende in snuijf, tabak, etc.

Ten selven dage is den spijker voor de chijnsen omgestelt als volgt: terwe f 6.3; rogge f 3,13; gerst f 4,12; haver f 4,12; haver f 2,10; boekweij f 3,1; evene f 5,2; evie f 1,15; boonen f 8; erweten f 6,10; raepsaed f 8; sloorsaed f 7,15; spariesaed f 6; spelt f 5.

Alnog ten selven dage is op 't stadhuijs gepubliceert het edikt van den keijser, verbiedende te maeken, drukken ofte

uijt te stroijen libellen, schimpende, eerbiedende, schandalende ofte oproerige schriften; van den 22 November 1787.

22 deser hebben de gilden van den ouden voetboge, immers de andere, alle van stadswegen bedankt zijnde; hun 2 tonnen bier en het pistool op hun kamer verteert.

Snagts voor Kerstmisse is overleden den Eerw. Heere Joannes Peeters, gebortig deser stad, *abt der abdije van Postel.* Hij was oud 71 jaeren en 26 van sijne abbatiale waerdigheijd, hebbende besonderlijk medegewerkt om de bosschen, huijsen en erven van Postel te verbeteren, die sooveel hebben geleden geduerende de versmettende beroertens van Nederland.

26 Dito, na middag vertrokken onsen Bisschop, borgemeester en pensionaris, alsook de voordere leden der staeten in spoed na Brussel om in de staeten vergaedering te zijn, die soo men segt, aldaer op 28 deser sal gehouden worden, alwaer misschien wederom nieuwigheden zijn, want men begint wederom te vreesen en bijsonder over het generael seminarie. Onsen Bisschop soude morgen de 14 dagsche Berechting te St Joris gedaen hebben. Hij heeft desen morgent de H. Communie aen de kinders uijtgereijkt inde Huijdevetterscapel.

27 Dito vertrok den heere Choordeken der Cathedraele na Brussel, aldaer ontboden zijnde, waerschijnelijk voor de selve saeken van generael seminarie.

31 Deser sag men alhier aengeplakt, van stadswegen, de advertentie van 't *poort sluijten,* luijdende als volgt:

Mijne heeren van het magistraet deser stad Antwerpen adverteren bij dese, eeniegelijk, dat voortaen de stadspoorten worden geopent en gesloten op de respective uren hier onder uijtgedrukt, te weten:

	Openinge	*Sluitinge.*
van 15 Januarij tot 1 Februarij	6 uren	5 ½ uren
van 1 Febr. tot 15 dito	6	6
van 15 Februari tot 1 Meert	6	6 ½
van 1 Meert tot 15 dito	5 ½	7
van 15 Meert tot 1 April	5	7
van 1 April tot 15 dito	4 ½	7 ½
van 15 April tot 1 Meij	4	8
van 1 Meij tot 15 dito	4	9
van 15 Meij tot 1 Augusti	3 ½	9 ½
van 1 Augusti tot 15 dito	4	9
van 15 Augusti tot 1 September	4	8 ½
van 1 September tot 15 dito	4 ½	8
van 15 September tot 1 Octobris	5	7 ½
van 1 Octobris tot 15 dito	5 ½	7
van 15 Octobris tot 1 November	5 ½	6 ½
van 1 November tot 15 dito	6	6
van 15 November tot 1 December	6 ½	5 ½

1788

Januari.

2 Januarij is onsen Bisschop andermael vertrokken na Brussel, alhier op 31 December lest, beneffens den heere Choordeken; gearriveert zijnde, de Bisschoppen, geensints hunne toestemming willen geven over het generael seminarie, hetwelk ingevolge de orders tegen 15 deser soude moeten plaets grijpen, op den voet, voorgeschreven door de depeche van 't gouvernement, toegesonden aen de faculteijt der godsgeleerdheijd van Loven en aen de Bisschoppen van den lande

den 3 November en door die van den voorgaenden 17 October daerbij aengehaelt, soo wel voor de wooning als regeltucht der seminaristen; op welken datum de seminaristen hun aldaer souden moeten laeten vinden, het gene nogtans niet sal geschieden, want niemand wil daermede te doen hebben. Onsen Bisschop heeft het woord aldaer seer wel gedaen, zijnde alhier wederom gearriveert 4 deser. Men sag vier depeches wegens het gouvernement generael deser Nederlanden, aengaende het generael seminarie tot Loven en andere samen raekende de universiteijt van Loven, de eerste aen de staeten van alle de Nederlandsche provintien, de dato van 4 deser; de tweede aen de Bisschoppen van 't land van den selven dato; de 3de aen de universiteijt van 28 December laest; en de 4de wederom aen de Bisschoppen van 't land van dato 5 Januarij.

9 Dito heeft onsen Bisschop de berechtinge gedaen van de cathedraele.

10 Dito heeft hij de 14 dagsche berechtinge van St Joris gedaen, na aldaer eerst de misse gecellebreert te hebben in venerabel capelle, onder sang der confreers, welke berechtinge seer luijsterlijk was.

11 Januarij smorgens, is sijne Doorl. Hoogw. onsen Bisschop na Mechelen vertrokken; onsen buijten-borgemeester en pensionaris zijn over eenige dagen na Vlaenderen vertrokken om inspectie te gaen nemen over de octroijen van den haring en den souten visch.

Vandaeg zijn de dekens bij malkanderen geweest over de nieuwigheden soo van de seminarien als van de broederschappen, alsoo den keijser alles wilt hebben gelijk op den 1 April 1787, uijtgenomen intendentien en nieuwe raden van eerste instantie.

12 deser, na middag, arriveerde onsen Bisschop wederom.

14 dito is er volk van Ligne van 't kasteel vertrokken na Mechelen. Op het kasteel bevind sig alnog den lieutenant-colonel De Solares met het 3de bataillon van 't regiment van Clairfaijt.

Vandaeg is wegens het magistraet van Loven geresolveert dat de uijtgedeijlde wapens wegens de selve aen degene van de vrije corpsen deser stad, aen het magistraet moeten wedergebrogt worden; en alhier blijft men dese alnog behouden.

15 Januarij. Vandaeg souden de seminaristen, uijt het seminarie deser stad, te Loven moeten zijn en de bischoppelijke seminarien gesloten, hetgene nogtans alhier niet geschied en is, niet eenen is er hier vertrokken of sal vertrekken. De selve theologie is tot Loven geopend, dog niemand begeeft sig aldaer, alhoewel de professors sig dagelijks presenteren op de vastgestelde uren om hunne lessen te geven.

Tot Loven is ook niets voorgevallen of gebeurt; den 8sten deser was er eene twiste voorgevallen onder het gemeijn, dog alles was haest gestild.

Men segt dat de Minderbroedersorder soude hebben wegens het gouvernement order gekregen, van sig na Loven te begeven.

De vier abten door den keijser benoemt zijn: den heere de Warlemont voor de edele abdije van St Gertrude tot Loven; Don Bruno Cloquette voor Villers; Don Joannes Beauclaire voor Ninove en Don Ignatius Le Boucq voor St Martin tot Doornik.

Men siet nogal patriotten uijt Holland alhier aenkomen te water en te land; de behoeftigen worden alhier en te Brussel geholpen en ondersteunt door sekere agenten of societijten. Men segt dat het getal der uijtgewekene langs dese

stad en quartieren tot heden soude beloopen wel 16 of 17 duisent personen, waervan er wel 900 (sic) worden geacht hun verblijf binnen dese stad te houden. Honderde zijn deser dagen over land, in rijtuigen en te voet, alsook ter schepe alnog binnen gekomen en bijna alle vertrokken na Brussel en Vrankrijk, dewelke besonderlijk officiers of ledemaeten waren van de gewapende vrijcorpsen en door den tegen patriotschen aenhang, ongenaedelijk worden gehandelt, selfs inde dorpen, alwaer de haetelijkheden soowel als in de steden heerschen.

18 Januarij vertrok onsen bisschop andermael na Brussel, aldaer beneffens de andere bisschoppen ontboden zijnde over het generael seminarie; is sanderdags wederom gearriveert.

Het leet der Hollandsche societijten aen de arme gevlugte hunner landslieden, quam eijndelijk te cesseren.

Den substituut procureur generael Van Gastele, binnen dese stad zijnde, en gelogeert zijnde in den Antonius op de Schoenmerkt, heeft verscheijde personen op 18 en 19 bij sig ontboden en onder eed ondervraegt wat sij nopens den keijser en het generael seminarie ten huijse van R.W. Ruijs, herbergier in den ‘Laurierboom’ in de Augustijnestraet bij St Andrieskerk geseijt hadden; welken Ruijs ook ontboden was om te seggen wie in sijne herberg dien avond geweest was en wat aldaer gepasseert was; hij had den knegt uijt het seminarie ook ontboden en gevraegt of hij het selve gesloten had, en vraegende verders nog kaligheden, hebbende waerschijnelijk sijne aenbrengers. Vele personen bleven om die reden uijt den Antonius. Den waerd, vreesende voor grootere schade en quade gevolgen, alsoo hij eene waerschouwing gekregen had ten dier opsigte die hij hem voorstelde, misschien ook bevreest wordende, op 21 deser na Brussel vertrokken is.

22 deser is 't breeden raed geweest, waerschijnelijk over het generael seminarie, immers over de saeken van den tijd, en hun is bevolen de albertine te doorlesen en sig stiptelijk te gedraegen na het reglement van 23 September 1757.

Tot Brussel waren eenige desorders voorgevallen tusschen de militaire en borgerije, dog is herstelt. Tot Loven is 't ook er op geweest met de militairen tegen malkanderen; de eene houdende het met den keijser, ende andere met de staeten; daer zijn er eenige dood gebleven.

24 Januarij zijn de corpsen der patriotten in de wapens geweest, of alhier misschien ook iets soude voorgevallen hebben.

28 Januarij is op 't stadhuijs gepubliceert de declaratie van den keijser, modifierende de ordonnantie van den 26 September 1785, raekende de publicatie der edicten, ten tijde van de Sondagsche parochiale misse, van den 17 December 1787. Door dese declaratie moeten in 't toekomende geene ordonnantien meer gepubliceert worden ten dien tijde, als degene, daervan het uijtdrukkelijk bevel medebrengend. Welke publicatie nog sal geordonneert worden voor criminele wetten. Maer nogtans sullen alle edicten en ordonnantien moeten geafficheert worden aen de deure van elke parochiale kerk, ten minsten 14 dagen.

Ten selven dage is alnog gepubliceert de ordonnantie additioneel aen degene van den 28 September 1768, raekende de inenting der kinderpokskens, van den 3 Januarij 1788.

Dog de declaratie van den keijser, raekende de edicten en ordonnantien dewelke gepubliceert waren op den eersten April 1787, van 17 December 1787, wird niet gepubliceert, alhoewel hun die benevens die twee voorgaende toegesonden was. Bij dese declaratie wird verklaert, onder andere als volgt:

dat alle edicten, ordonnantien, reglementen en andere souverijne dispositien, dewelke uijtgegeven en gedraegen waren op het tijdstip van den eersten April 1787, soowel in geestelijke materien, als in alle andere, moeten subsisteren en hunne volle ende geheele uijtwerksels hebben, voor sooveel aen de selve niet expresselijk gederogeert en is geweest sedert 21 September. Alle derogatien gedaen in dien tusschentijd van 1 April tot 21 September, behalve degene namentlijk zijn uijtgenomen bij den circulairen brief van 11 Septembris, die agter dese declaratie gevoegt was, welken brief toegesonden was aen de oppertribunalen van justitie der provintien, aen de raeden fiscaelen en aen de Bisschoppen.

Dese declaratie was door den raede van Brabant gerefuseert, waerover den minister hun eijgenhandig schreef op 22 Januarij 1788, dat ingeval die declaratie binnen twee uren niet geemaneert is, hij den raed zal doen omsingelen en met geweld, selfs door canons en bajonnetten hun daer toe sal dwingen en eijndelijk heeft den raed van Brabant snagts om één ure, dese declaratie aengenomen van te laeten publiceeren onder sekere restrictien en reserven deswegens genomen en is alsoo alom gepubliceert, uijtgenomen binnen dese stad, alwaer door de voorsienigheijd en standvastigheijd van 't magistraet, sulks nog geene plaets heeft gehad; en den raed is door krijgsvolken omsingeld geweest en het militair soude aldaer op 't vergaedert volk vuer gegeven hebben, waerdoor eenige zijn gedood en gequetst; en sedert bevind sig onder den raedhuijse tot Brussel eene militaire wagt en het canon staet aldaer geposteert.

29 Januarij zijn de gouverneurs generael deser Nederlanden savonds om 6 uren van Weenen weergekeert op hun buijtengoed van Schonberg en sanderdags in hun hof verschenen.

Februari 1788.

6 Februarij is alhier in de Schelde eenen bruijnvisch geschoten, die sij voor een oord lieten sien langs de straeten.

9 deser is alhier op 't stadhuijs gepubliceert de declaratie van den keijser, vaststellende, maetregels om te beletten dan uijtvoer van de hoorne beesten; van den 31 December 1787.

Sondag 10 Februarij smorgens, heeft sijne Doorl. Hoogw. onsen Bisschop in de cathedraele voor de eerste reijse gepredikt, onder grooten toeloop van volk.

14 Februarij is er een decreet gekomen van Brussel aen 't magistraet deser stad, inhoudende dat, bijgevolg van eene goedgonstige dispositie zijner majesteijt, men voortaen sal mogen komen in alle de steden van dese landen, uijtgenomen Luxembourg en daer uijtgaen na het sluijten der poorten, sonder te sijn voorsien van billet; zijne majesteijt geordonneert hebbende, dat alle vernouwinge ophoude ten dien opsigte; waerover het collegie is geweest, dog sal geensints agtervolgt worden; den borgemeester Della Faille is aenstonts na Brussel vertrokken, ieder is nieuwsgierig om het insigt daervan te weten; ondertusschen onsen borgemeester is op 17 deser alhier wederom gearriveert.

19 Februarij smorgens, was 't breeden raed over de voors^{e} nieuwgierigheijd van de poorten; dog deselve worden alnog volgens gewoonte, na 't ophouden der klok, gesloten, niemand uijt of in laetende sonder billet van den buijten-borgemeester na gewoonte; sig wijnig gelegen laetende aen die gunst van den keijser.

Vandaeg is Van Leempoels, door den raedsheer Dela Villense, rector gedeclareerd, tegen alle privilegien en wetten der universiteijt en tegen de constitutie van het vaderland.

20 Februarij is er voor de 3de reijse na den nieuwen spijker op de bakkers gerond en bij vele het brood te ligt bevonden, namentlijk het roggen; jae bij sommige wel een half pond; dog betaelen wederom geen boet, sig daer tegen stellende.

Het slijpen der seer kostelijke diamanten die de verwondering der kenners en liefhebbers heeft opgewekt, soo over de groote, schoonheijd, verschillende gedaenten, als om de menigte der steenen en van haer gewigt, komt te eijndigen. Dher Thierrij de Villedavraij, commissaris generael van de meubelen der kroon van Frankrijk, hebbende orders van den koning Ludovicus XVI ontfangen, om sijne diamanten, zijnde roosen van de oude orientale slijpers te doen slijpen in brillant en dit niet konnende doen volbrengen tot Parijs, heeft hij dit gedaen binnen dese stad, vermaerd door haere oude diamantslijperskamer. Het gouvernement generael der Nederlanden had daertoe besorgt de kamers en plaetsen van 't vernietigt klooster der Cathuijsers binnen dese stad, om de molens te stellen, die aldaer in gang zijn geweest, ten getalle van 23 en daertoe gegeven eene wagt van het kasteel voor de veijligheijd van dien schat, die aldaer was overgebrogt, waervan de onderneming was gegeven aen dher Martin Cuijlits, negotiant alhier, alsook aen de gebroeders Franciscus en Josephus Dargo, diamantslijpers, in hoedanigheijd van directeurs der werklieden. Het slijpen van die diamanten heeft geduert den tijd van negen maenden en dh^{r} Ménière, juweelier des konings, was gesonden om het opsigt te hebben over die werkingen, dewelke komen te worden voleijndigt met dusdaenige goedkeuringe, dat dh^{r} de Chantraine, gelast met de bewaernis der diamanten en met het bewind deser onderneming, alle degene daeraen aengewerkt en gedient hebben heeft edelmoediglijk geloont.

Dese sendelingen van den koning van Vrankrijk zijn den

24 deser van hier vertrokken met desen schat langs Brussel, alwaer sij den selven stonden te vertoonen aen hunne koninglijke Hoogheden de gouverneurs generael.

Saterdag 23 Februarij 1788 is de geheele universiteijt van Loven wederom geconvoceert geworden, als wanneer aen den nieuwen rector van Leempoel eenen vice rector, te weten den Eerw. heer de Raijmaeker, regent in de valk, heeft bijgevoegt.

26 Februarij is op 't stadhuijs gepubliceert de ordonnantie van den keijser, raekende de vaste wooninge der officiers, soo van justitie als van politie; van den 7 Februarij 1788. Dit is voor vele onmogelijk om te agtervolgen, want wijnige van die officien zijn er daer men op kan bestaen, soodat er sig geene buijten sullen begeven.

Maart 1788.

Sondag 2 Meert, snoenens, vertrok het 3de bataillon van 't regiment van prins de Ligne, van 't kasteel alhier in garnisoen gelegen hebbende met hun spel, na Loven; alwaer van verscheijde andere steden alnog militairen, dragonders en voetvolk waren aengekomen, om de universiteijt met geweld te dwingen; daer was, door bevel van het gouvernement op 20 Februarij laest, voor rector magnifiek gestelt den docter in de medecijnen Van Leempoel; dog den Eerw. heere Henricus Clavers, regent der pedagogie het verken, zijnen tijd van rector magnifiek geeijndigte zijnde, is andermael ingekosen, welken keus geschied is in 't verken, de misse van dankbaerheijd over dese keus is geschied, dog niemand van degene in bedieninge der universiteijt waren, zijn aldaer gecompareert om allle desorders te vermeijden en alsook verboden. Den ingekosen rector Clavers, beneffens veele andere treffelijke mannen der universiteijt, ten getalle van 30, zijn sedert op de vlugt; en op 3 deser hebben alle de philosophen en vier pe-

dagien, na het noenmael genomen te hebben, pak en sak gemaekt hebbende, deselve verlaeten, wederkerende na hunne ouders en vrienden; en zijnde aldus vertrokken, vreesende voor quade gevolgen en van met militair geweld gedwongen te worden om alsoo dese nieuwigheijd te doen aenvaerden, hebbende alsoo dese vermaerde universiteijt verlaeten; desgelijks hebben gedaen meest alle de studenten uijt het nieuw collegie der H. Drievuldigheijd op 4 en 5 dito, soodat aldaer wird aengeplakt een decreet wegens het gouvernement aen den rector van Leempoel gesonden, waerbij alle gevlugte wirden ingedaegt op pene van te vervallen van hunne borsen; en dat tegen 10 deser, als wanneer de lessen opnieuw sullen geopent worden. Dog niemand is van sin sig aldaer in die lessen te begeven. Ondertusschen wirden er soldaeten van Ligne in de pedagie het castrum op 2 deser ingeleijd, twee veldstukskens en ook canon op de merkt en aen de hoofdwagt gestelt nevens het stadhuijs; en den selven dag, 2 Meert, wirden de wagten en patrouillen verdobbelt om te patrouilleren dag en nagt door geheel die stad.

Sedert het aenstellen wegens het gouvernement van Van Leempoel als rector magnifiek der universiteijt, zijn ontrent 30 amptbesitters der selve universiteijt en aldus ledemaeten der 5 facultijten, dewelke den rector niet willen erkennen, afblijvende van alle universiteijtsvergaederingen; het gouvernement daervan onderrigt send, bij depeche van 25 Februarij, aen Van Leempoel de laetste bedrijginge, ieder van hun teekenen gevende dat, nogmaels geroepen tot de universiteijts-vergaederinge en niet comparerende, de absenten van nu voor alsdan vervallen en berooft te zijn van alle hunne ampten en bedieningen, ten sij doende blijken van wettig beletsel. Alle de universiteijtspersoonen zijn aldus te Loven geroepen op 28 Februarij. Niemand van die heeren zijn gecompareert. Daer wird na 't gouvernement eene lijste gsonden, volgens

order, van alle dese absenten, met de ampten die sij bekleeden.

Vrijdag, 29 Februarij, gewoonen dag tot vergaedering of continueren van rector, verbod van vergaederinge der universiteijt, ten dien eijnde door het gouvernement, op pene van apprehentie en voordere straffe, vergaederinge van die particuliere heeren op een andere plaets als in de universiteijthallen; men kiest of continueert geenen rector, maer men protesteert tegen het gedaen verbod, penael als troubel. Tegen den avond van dien dag bekomen alle de soogemelde afgestelde heeren amptenaeren, hunne aenmelding dat het gouvernement hun verklaert vervallen te zijn van hunne ampten en bedieningen; en order aen den rector Van Leempoel en overige ven aen het gouvernement voor te stellen persoonen, bekwaem om tot dien tijd de vacante ampten te vervullen.

Alsoo siet men dese bloeijende schole eene wildernisse worden en waerdoor de promotie van dit jaer geeijndigt is, soodat er geenen primus sal zijn, hetgene nog noijt, immers seer wijnig gesien is.

Die van de gewesene nieuwe raeden van 1ste instantie alhier, hebben onlangs wederom een half jaer gagie bekomen, moetende het selve tot Brussel gaen of laeten ontfangen; dien trek komt gemakkelijk in voor hun.

7 Meert wirden de gebeden inde missen en loven binnen dese stad begonst, hetgene gister in sommige loven alreeds ingestelt was, dat den keijser den oorlog gedeclareert had aen de Turken; siet hier het mandement door sijne Doorl. Hoogw. ten dien eijnde uijtgegeven, luijdende aldus:

> ‘Cornelius Franciscus, etc., aen alle degene die dese sullen lesen, saligheijd in den heere.
> Alsoo het aen sijne keijserlijke nde koninglijke majesteijt, onsen souvereijnen heere goed gedogt heeft den oorlog aen te kondigen aen de Turken, die algemeijne

en aloude vijanden van den christelijken naem, soo is 't dat wij, om te voldoen aen onse pligt en te saemen aen het versoek van hunne keijserlijke en koninglijke Hoogheden, de doorlugtigste generaele gouverneurs van desen lande, naer voorgaende advies van de seer Eerw. en Edele heeren dekens ende capittel van onse cathedraele kerke, aen alle, soo seculiere als reguliere priesters van onse diocese, inde landstreke onderworpen aen het keijserlijk en koninglijk gebied, bevelen en gebieden, van in elke misse bij te voegen de besonderste collecte die men vind inde misse "pro tempori belli"; ende inde loven ofte avonddiensten (alwaer sij geschieden) den LXXVIII psalm: *Deus venerunt gentes in Hereditatem tuam,* met de agtervolgende gebeden, gelijk het aengewesen staet inden professionale.

Wij twijfelen niet of alle de sielbestuurders sullen ter deser gelegenheijd, de geloovige aen hunne sorge toebetrouwt, met vlijt aenwakkeren, om af te smeeken den segen van den hemel over hunnen souvereijn, over de H. Kerk en over den Staet; ende om alle onheijlen die wij door onse sonden verdienen, van heel het christendom te verwijderen.
Aldus gegeven tot Antwerpen den VI Meert in 't jaer 1788.' Was onderteekent Corn. Franciscus, Bisschop van Antwerpen. Ter ordonnantie van sijne Doorl. Hoogw., onderteekent A. Van Celst, secret.; ter sijde stont: locus † sigilli.

Vandaeg is alhier op 't stadhuijs gepubliceert het edict van den keijser, verbiedende de journaelen, geintituleert, den eenen 'Journal historique et litteraire', en den anderen: 'Journal historique et politique des principaux évènements du temps présent' ou 'esprits de gazettes et journaux politiques de toute l'Europe', van den 26 Januarij 1788.

10 Meert, gestelden laesten dag, volgens depeche van 't gouvernement en mandatum wegens de universiteijt, tot het frequenteren der lessen in theologie door de theologen ten deser universiteijt, op pene daerbij voorgedraegen, is geen eenen theologist geweest die sig na de lessen heeft begeven; zijnde de theologanten meest alle uijt die stad.

11 Meert heeft den cardinael artsbisschop van Mechelen den Eerw^{sten} en Edelsten heere Joseph Frans. Baron de Waelmont, nieuwen abt der abdije van St Gertrudis tot Loven, inde abdije gemeijtert. Hij was op 25 Februarij geinstalleert, is gebortig van..... hebbende eerst 13 jaeren provisor geweest en sedert 1780 prior.

Volgens decreet wegens den keijser gegeven tot Brussel 7 deser, is door een mandatum van den rector der universiteijt der generaele studien tot Loven van 12 deser, de groote vacantie bepaeld op de maenden Julius en Augustus, hetwelk van dit jaer af moet plaets hebben, soo dat den oeffentijd sal eijndigen met de maend Junij en den nieuwen beginnen met primo September, in plaets van 1° October; dog hunne vacantie is van nu af al begonst, mits sij vandaer zijn vertrokken en sig met geene studie en bemoeijen, de universitijt aldus verlaeten hebbende, eene universitijt die den luijster geweest is der geheele wereld, waeruijt soovele geleerde mannen gesproten zijn, die geweest hebben als klaere lichten voor de kerk en den staet; dese siet men nu in soo eene gesteltenis. Den wettigen rector Clavers en alle andere goede mannen, lidmaeten der universitijt, zijn op de vlugt, niet willende gehoorsaemen aen het onwettig bevel van den ingedrongen rector; den wettigen rector en proffessores wirden criminelijk ingedaegt; met een woord alles is in de uijterste verroering en confusie.

16 Meert wird tot Loven wegens het magistraet eene ordonnantie gepubliceert, waerbij wird geboden aen eenigelijk, dewelke het verlede jaer wapens hadden ontfangen en met des daertoe behoort, de selve aen de cassen van 't magistraet weder te brengen binnen de 24 uren, op boete van 10 patacons, voor ieder die daeraen niet soude volkomen en diensvolgens hebben alle deselve die wapens ten stadhuijse weder gegeven.

20 Meert, Witten Donderdag, zijn de pelgrims wederom volgens oude gewoonte savonds seer treffelijk getracteert in St Juliaengasthuijs door die van 't broederschap der Lorrettanen, mits het selve wederom in wesen is gekomen, waerschijnlijk met dese tijdsgesteltenisse. De processie van 't H. Kruijs, van St Joris den kruijsweg omgaende, altijd vergeselt door dese, is nog agter gebleven. De tafel in St Juliaensgasthuijs was uijtnemende voorsien en verciert; sij hadden hun seer schoon ammelaeken ook wederom, dog was in 3 stukken gesneden, soodat sij het hebben moeten aen malkanderen setten; het hadde gekost over de f 200.

April 1788.

2 April zijn er drij van de gene sedert de tumulte en plunderinge, alnog op het steen gevangen sittende, afgelaeten, hunnen advocaet J.C. Van Laeken ingebrogt en getoont hebbende, dat se niet wettelijk gevangen waren, moetende hun 24 uren vrijgelijde geven, alsoo sij sig gemakkelijk konnen wegmaken, sullende andersints wederom gevangen worden, dog het recht sal tegen hun altijd voortsgaen.

5 April waeren de dekens der ambachten, maekende het 3de lith deser stad, vergaedert op hunne hoofdkamers, om te geven hun advies, gevraegt zijnde door het magistraet, op seker ontwerp wegens het gouvernement aen de heeren staeten voorgedraegen bij circulairen brief van 29 Januarij lestleden,

om de in- en uijtgaende regten, mede degene van transit, te vernietigen, mits daertegens voorsien worde door eene altijdduerende remplacement hetgene de koninglijke schatkiste soude dekken tegens het verlies hetgene daeruijt soude spruijten; dog de dekens hebben dit in dese tijdsomstandigheden onnoodig geoordeelt. Dit advies is uijtnemende schoon, doende daerin sien hunnen iever voor het welsijn van het land, daerin aenhaelende alle de inbreuken aen de Blijde Inkomste, sedert het begin der regeering van Josephus II, onsen hertog, toegebrogt en waervan de herstellinge met eene gegronde reden verwagt en grootelijks door alle welprijsende verlangt word.

Sondag 6 April was 't kerkwijdinge in alle de kerken deser stad, ingevolge 's keijsers edict, dog men hoorde van geene kermissen spreken, keijserskermis aldus die noemende, de selve geensints agtende, alhoewel er verscheijde vauxhallen waren, onder andere op de saele, eertijds geweest hebbende de boven sodaliteijt der gewesen Jesuiten, alwaer, vóór de vernietiging der societeijt, geschied 1773, zoo menige schoone diensten en soo vele treffelijke sermoonen gedaen zijn; en nu siet men dese sael verandert in sulke gesteltenisse, alwaer die bijeenkomsten worden gehouden, daer hedendaegs soo schrikkelijk op gepredikt word. De benede sodaliteijt dient voor stallinge en remise van Sr Rom, koetsverhuurder alhier, die in een deel van 't voors^{e} klooster woont op de Jesuitenplijn.

Den raed van Brabant is door seven nieuwe raeden, door sijne majesteijt aengestelt zijnde, vermeerdert; namelijk de heeren Merx, Arts, de Fierlant, Duchesne, Anthonis, Huijs du Bois St Jean, en de Villegas de Pellenberg; den selven is alsnu verdeelt in drij kamers in plaets van twee. Den grave Cornet d'Elsius is raed gejubilariseert; en den raed Robiano heeft bedankt voor sijn raedheerschap. Zijn in de eerste kamer de volgende negen leden: den canselier de Crumpipen, Viron,

Cuijlen, fiscael, Delmarmol, den baron d'Overschie, de Villegas de Pellenberg, Huijs du Bois St Jean en Anthonis.

In de tweede sijn seven leden: Van Assche, Van Velde, Arts, De Jonge, Duchesne, de Fierlant.

In de derde ook 7: De Villegas d'Estaimbourg, Van den Cruijce, Van Doorslaer, Strens, baron de Bartenstein, Aerts, Merx.

Wat dese nieuwigheijd in sig heeft is onbekent; dog men vertrouwt, dat de selve in conformiteijt van den eed, door hun op de onderhoudingen van de Blijde Inkomste gedaen, alle voordere verbrekingen daer aen toe te brengen, kloekmoedig sullen wederstaen.

Den keus der nieuwe weth, onlangs gemaekt en geformeert zijnde, na gewoonte, soo door 't magistraet en de schepene, als door de wijkmeesters en hunne hoofdlieden, leijde veel opspraek onder onse borgers, te weten, den genen door de wijkmeesters gemaekt; alsoo sij die welke van de nieuwe tribunaelen der eerste instantie geweest hadden, daer ingebrogt hadden. Men sag in 't ligt eenen praeltrijn of omgang op de wijkmeesters en sommige gewesen raeden der eerste instantie alhier gemaekt, zijnde ieder van hun aldaer op eene critieke en schandaleuse wijse verbeeld, hebbende elk een rijmken, en wird hun alsoo gedrukt toegesonden.

7 April waren de dekens, die ieverige mannen, andermael vergaedert en hebben een seer schoon request, ten opsigte van 't generael seminarie, en herstelling der universiteijt van Loven, aen 't magistraet gepresenteert, doende hunnen iever sooveel mogelijk blijken. Het zijn de eenigste seminarien binnen dese stad en Namen, alwaer lessen gegeven worden; in alle andere word niets verrigt. Alle die theologen zijn na hunne huijsen; jae 't is eenen droeven tijd voor de geestelijkheijd.

9 April is de trommel van den rammel af, voor slag van den toren der cathedraele, hermaekt zijnde; wegende in 't geheel over de 3000 ponden; na middag langs buijten op den selven opgetrokken tot aen de gaenderije en seer wel binnen gehaelt ten bijwesen van tresorier en bouwmeester, alsook van Sr Petrus van Hoof, horlogiemaker alhier, ondernemer van dit werk, hetgene binnen eenigen tijd in 't geheel sal herstelt wesen.

10 April sijn de capiteijns der wijken op 't stadhuijs ontboden en wegens het magistraet seer vrindelijk bedankt voor hunnen gedaenen dienst in patrouilleren bij nachte tot veijligheijd deser stad, konnende de fusieken tot sig nemen of laeten onder degene aen wie sij die hebben uijtgedeijlt, mits daervoor sorg draegende. Sommige capiteijns willen nog ronden en patrouilleren bij nachte, hetgene hun toegelaeten wird; eenige begonden te spreken om de lagrassen van vertegans, genaemt provosten van den hove, nu al langen tijd binnen dese stad behouden zijnde, uijt de selve te doen vertrekken, seggende in staet te zijn van de stad te beveijligen en, aengesien het seer groote kosten zijn voor de selve, want men rekent ieder wel op 30 stuijvers daegs, met de peerden; en daer zijn er wel in de dertig.

12 April zijn de resterende gevangenen, van in de plunderinge, op het steen geseten hebbende, ook afgelaeten om deselve redens als onwettig gepakt zijnde gelijk de andere, die sig ook uijt dese stad begaven, zijnde te saemen in 't geheel ten getalle van negen en zijn genaemt: Gerardus Raes, glasenmaeker; Franciscus Goossens, gewerkt hebbende ter vrijdagsmerkt alhier; Petrus Giné, behanger en schipper; Laurentius Hellendael, cattoen spinder en mosselkruijder; Antonius Adriaenssens Lorilliers; Thomas Commers, aschkruijder;

Nicolaus Bernaerts; Jan-Baptist de Donder en Petrus van Warnewijk; alle drij den diamantmolen draeijende.

14 April wird, bij waerschouwing wegens het magistraet deser stad bekent gemaekt en uijtgecondigt, alsoo den onderschouteth, bij depeche van 't gouvernement deser Nederlanden, in dato 11 deser, aen het magistraet deser stad bij copije, insgelijks toegekomen, belast is, publiekelijke uijt te condigen, dat er eene premie van duisent guldens sal betaelt worden aen den genen of degene dewelke aen den selven onderschoteth sullen konnen aenbrengen de autheurs, drukkers ofte uijtstroijers van den voors^{e} praeltrijn.

15 April, na middag waren de dekens wederom bij malkanderen op hunne hoofdkamers.

16 April, smorgens, sag men op verscheijde plaetsen alwaer de voors^{e} waerschouwing en proemie aengeplakt was, den voors^{en} praeltrijn, op de wijkmeesters on hoofdlieden gemaekt, nevens geplakt.

Nu sag men de kerk en klooster van 't Derde Order, in de lange Gasthuijsstraet afgebroken worden; eene kerk daer soo menige treffelijke diensten zijn verrigt en een klooster, daer soo vele gebeden gestort zijn; jae, tot die heilige schikkingen gebruijkt zijnde bij de 400 jaeren. sag men nu op eenen puijnhoop werpen; de kerken der 3 andere kloosters reeds verkogt zijnde zijn ook in droeve gesteltenisse; te weten: arme Clarissen, tot stalling; de Luijthaeagen verwoest, de Predikheeren tot een pakhuijs. Hae, het ging ons in 't hert, sulke verwoestingen te sien. Den toren wird op 2 Meij van de kerk ten dien eijnde losgesaegt zijnde, hetgene men sonder schroom niet kon aensien, met koorden getrokken; in 't vervolg wird er gegraven aen de fondamenten, om eenen nieuwen

bouw te stellen voor jon[r] Della Faille de Leverghem, waervan den eenen vleugel noordwaers, alwaer de kerk gestaen heeft, dit jaer nog gemaekt was, sullende dienen tot stallingen.

19 April wirden de voors[e] gevangenen, zijnde ten getalle van negen, voor de eerste reijse geproclameert om te compareren ter vierschaere, die sal gehouden worden in pleno collegio, Vrijdag 9 Meij van dit jaer 1783. Men segt dat er request na Brussel is om hun pardon te verkrijgen.

Sondag 20 April 1788 is den insteldag van 't Broederschap der 14 dagsche berechtinge te St Jacobs met de gewone plegt gevierd, hunnen gewoonelijken dag zijnde, den eersten Sondag in Meij viel op den genen van die van St Joris, dog zijn in 't minnelijk overeen gekomen en op vandaeg gestelt.

21 April is alhier op 't stadhuijs gepubliceert de verclaeringe van den 16 April 1788; doende bij provisie ophouden de ordonnantie van 10 Februarij 1775, raekende de inbrenginge van het vee, uijt de uijtgestrektheijd der twee meijlen van de grensen.

24 April waren de dekens andermael bij malkanderen op hunne hoofdkamers, hetgene wederom seer dikwijls geschiede.

26 April snagts waren op de straeten gestroijt en op sommige plaetsen aengeplakt dit volgende bericht, luijdende aldus:

> Bericht aen 't Brabantsche volk.
> ‘Ieder aenmerkt den iever en prijst de manhaftigheijd met dewelke gij hebt afgekeert de vernieting uwer landsgrondwetten en den invoer der dwingelandije; dog de vernufte geesten beven voor de listen en lagen die men

u toebrengt; zij zijn gevaerlijker als het gesag en het geweld, alsoo bij dien middel uwe vijanden te sullen overwinnen sonder dat u het sult gewaer worden.
Men neemt informatie preparatoir tot last van d'een d'ander; 't is meer om den schrik aen de getuijgen en andere aen te jaegen, als aen degene tot wiens laste men veijnst te informeren; het bijsonder voornemen is, om de oneenigheijd tusschen het volk te brengen. Dus seijt allen standvastig; wagt u van te laeten misleijden; doet niets sonder voorgaenden raed van de raedslieden, degene openbaerlijk bekent zijn voor de voorstaenders der vaderlandsche rechten. Dat uwe saeken gedirigeert worden naer hunnen raed; dog het principaelste is van vereenigt te blijven als over een jaer. Zijt ook voorsigtig, gematigt, in alles standvastig, zijt dan versekert van te segenpraelen over uwe vijanden, want den monarch is rechtveerdig; hij begeert ook niet dat men tegen de Blijde Inkomste gaet en nog veel min tegen sijnen eed.'

Het selve wird in den morgent door de dienaers afgetrokken. De abdijen en kloosters hadden alreeds wederom verscheijde brieven om hunne novicen na Loven te senden en zijn even standvastig benevens de Bisschoppen gebleven.

Dese vermaerde universiteijt staet daer nog als eene wildernisse, verlaeten van alle geleerde en godvrugtige mannen. De gevlugte houden sig op, eenige in de abdije van St Truijen in 't land van Luijck, andere elders. 'T is een droefheijd dese hoogeschool in sulke gesteltenisse te sien; de collegien vervult met militairen in plaets van philosophen. O, wat veranderinge; eenige, omgeklapt zijnde door beloften en geld, hebben sig in 't seminarie en na de lessen begeven.

Desen namiddag zijn er eenige raedsleden van den raed van Brabant van Brussel binnen dese stad gekomen, na d'abdije van St Michiels, met versoek wegens het gouverne-

ment om aldaer te logeeren, hetgene hun toegestaen is, zijnde eene geheele kamer. Ieder is verwondert over dese komsten, maer niemand weet er het recht van, want men segt dat sij het selfs niet weten.. Het zijn de heeren de Villegas d'Estrimbourg; Delmarmol Wirire als fiscael, Van Doerslaer, den baron van Overschie, Strens, Arts, den secretaris en den greffier L. Mosselman.

De lagrassen van vertegans, anders provosten van den hove, gelegen hebbende in 't Hessenhuijs, zijn alsnu herplaetst in de Tappesierspand, wordende het Hessenhuijs bereijd gemaekt voor een escadron dragonders van Arberg en eenige kloosters worden gereed gemaekt voor een bataillon voetvolk van Clairfaijt. Dit hadden hunne koninglijke hoogheden aen 't magistraet deser stad, bij decreet van 24 deser, te kennen gegeven en te gelijk belast, de noodige maetregels te nemen ten eijnde dat binnen dese stad, sonder prejudictie van desselfs privilegien, souden gelogeert worden een escadron dragonders en een bataillon voetvolk van sijne keijserlijke majesteijts-troupen; waertegens, door het magistraet, aen hunne koninglijke hoogheden een schriftelijk vertoog gedaen zijnde, dat het selve onnoodig is en onrust soude kunnen veroorsaeken, soo is wegens het gouvernement generael deser landen hun een naerder decreet toegekomen van dato 26 deser; behelsende, dat dese schikkinge geensints voor heeft eenige hindernisse toe te brengen aen de constitutie van den lande; dat het eenigste oogmerk deser is de veijligheijd van de geruste ingesetenen, het goed order ende onderhouding van de wetten te versekeren, ten welken eijnde de selve krijgsvolkeren de alderstrengste bevelen hebben ontfangen om niemand der borgers of inwoonders te misdoen ofte misseggen; dat, ware het saeke tegen alle verwagtinge eenige buijtensporigheden bedreven wirden tegen eenige militairen, de selve, niettegenstaende hunne bevelen van het goed order te handhaven, son-

der iemand te misdoen, hun genoodsaekt souden vinden van afte weiren het geweld dat hun soude aengedaen worden, waeruijt onheijlen souden konnen spruijten.

Desen avond was het collegie op het stadhuijs, waerschijnelijk over dese veranderinge en nieuwigheijd.

Sondag 27 April wird den insteldag van 't broederschap der 14 dagsche berechtinge in St Andries met de gewoonelijke plegt gevierd.

Snoenens, ontrent 1 uur, arriveerde langs St Jorispoort alhier, een escadron dragonders van Artsberg, rijdende na 't Hessenhuijs, alsook den majoor Dujardin met een bataillon voetvolk van 't regiment van Clairfaijt met hunne bagagiewagens, canons en voordere krijgsbehoeftens, die sig op de Mechelsche pleijn verdeelde; eenige gingen na de Cathuijsers, een klooster alwaer nog geene militaire gelegen hadden; een tweede verdeelinge ging na 't klooster van St Joseph Nazareth, de leste verdeelinge namen ingang in 't klooster van de Spaansche Carmelitessen op den Rogier, een klooster, hetgene nog seer wel in staet was en nog niet gedient heeft voor logement van militaire dan alleenelijk in 1785 voor magasijn van meel, haver en hoeij; een klooster hetgene in de maend Julij 1787 reeds bereijd en gekuijscht was om wederom in staet gebrogt te worden voor de nonnekens; met een woord een klooster waer soo menige godtsvrugtige religieusen geleeft en God gedient hebben, jae een klooster daer de salige Anna a St Bartholemeo (medegeselle van de H. Theresia) hunne fondatersse en eerste overste, op 7 Junij 1626 gestorven is, wiens gebeente ten jaere 1783 na Vrankrijk over gevoerd zijn. Het scheen al of het uijtgesogt was om dit klooster ook te laeten schenden, gelijk de andere, alwaer soldaeten gelegen hebben, gestelt zijn, dewelke hun te slegt in staet waren; desen namiddag wird er nog al bagagie aengevoert.

Het was vandaeg wederom collegie over dese saeken en daer wird besloten te verbieden, ingevolge het voors[e] decreet, eenige officieren ofte soldaeten in eeniger maniere te misdoen, op pene van rigoureuselijk gestraft te worden, volgens gelegentheijd van saeken. En dat, soo wanneer iemand der militaire eenige desorders soude veroorsaeken, ofte insulte doen aen de borgers of ingesetenen, sullen dese hun instantelijk komen adresseren aen de wagt en voorts aen 't magistraet; hetgene 28 deser aengeplakt wird.

De raedsleden gelogeert zijnde in de abdije van St Michiels, hebben vandaeg bij sijne Doorl. Hoogw. onsen Bisschop het middagmael genomen.

28 April wird van savonds en voorts den geheelen nagt gepatrouilleert door de dragonders en door 't voetvolk, sullende aldus vervolgen.

29 April smorgens ontrent half 3, is de declaratie van 17 December 1787, raekende de edicten en ordonnantien, dewelke gepubliceert waren op den eersten April 1787, altijd standvastiglijk gewijgert zijnde door 't magistraet, ter puije van 't stadhuijs deser stad gepubliceert, ten bijwesen van den nieuwen substituut procureur generael: Carolus Schepenhaus, door den deurweerder De Vos, bij ordonnantie en ingevolge het decreet van den souvereijen raede van Brabant, agter op dese order geschreven, de dato 25 deser, gevolgt op de naerder requeste, door den substituet procureur generael de Leenheer, gepresenteert ten eijnde van decreteringe der pene gecommitteert bij decreet van 17 deser. Het stadhuijs was ten dien eijnde beset met lagrassen. Dese declaratie wird ook op de werve, borse en aen de stadspoorten geafficheert, onder het geleij en eene wagt van lagrassen en ten bijwesen van den nieuwen substituet procureur generael Schepmans, gebortig

deser stad, advocaet aen den souvereijnen raede te Brussel en verlede jaer, raed der eerste instantie tot Brussel.

Geheel de stad was aenstonds bedugt en nieuwsgierig over dese schielijke publicatie; daer was een groote opspraek onder het volk, dat van alle kanten na de merkt kwam om te sien wat daer gaende was. Ontrent den noen, sag men in de cathedraele alwaer seer veel volk in was, eene pasquille geplakt in 't portael van de groote kerkdeur der selve kerk, inhoudende, dat dese publicatie onwettig geschied was; dat niemand daeraen sig moet gedraegen en voorts seer schandeleus op den selven Schepmans sprak, dog wird haest afgetrokken. Het quart na twelf uren heeft den notaris G. De Quertenmont uijt den naem en van wegens het magistraet geprotesteert tegen die declaratie en tegen de gevolgen die daer uijt souden konnen spruijten, aen den deurwaerder Borrekens, als deelhebber in die publicatie.

30 April vond men briefkens gestroijt langs de straeten dat er desen morgent ten 9 uren een solemnele Misse sal geschieden bij de Eerw. Paters Minderbroeders alhier, tot stads en 's lands behoudenisse, alwaer seer grooten toeloop van volk was.

De lagrassen zijn uit den tappessierspand, en men segt dat se vandaeg uijt stadssolde zijn; sullende niet meer door dese stad betaelt worden; daer wird in de selve pand eene hoofdwagt der militairen gemaekt, beginnende aenstonds aen 't metsen; men segt dat dit geschied om den markgrave, sig alsnu ophoudende in de Schuttershofstraet, te beschermen en te beveijligen, die nog even seer in den haet is; zijnde onlangs alhier van Brussel gearriveert, hebbende sijn ampt sedert de plunderinge nog selfs niet bedient, maer sig te Brussel bij sijn vader den fiscael opgehouden.

Mei 1788.

Primo Meij, wesende den feestdag van O.L. Heere Hemelvaert, om half 10 smorgens, dede de nieuwe weth den eed in 't collegie op 't stadhuijs na gewoonte. Nu siet men meest alle onse mannen die van den raed der eerste instantie geweest hebben en van ieder gehaet, in de hoogste bedieninge deser stad; den markgrave was aldaer tegenwoordig; daer was grooten toeloop van volk om dese weth te sien en ook om den markgrave, die nog evenseer in den haet der gemeijnte is, hetgene hem getoond wird, want als hij van 't stadhuijs kwam, de merkt vol volk staende, was er soo een gedrang, dat de koets, waerin hij geseten was, niet door konde als met groote moeite en wird op een schandaleuse wijse door het volk uitgesjouwt, rijdende alsoo weg met vier lagrassen te peerd voor sijne koets, tot zijne veijligheijd; hem, die waerschijnelijk vol vrees was, alsoo vergeleijdende tot in de Schuttershofstraet, onder grooten toeloop van volk, hebbende eenige van dese mannen in borgerskleederen in sijn huijs aldaer.

De weth is als volgt:

Borgemeester van buijten:

Jon^{r} Petrus Franciscus Van Schorel de Wilrijck, verlede jaer eerste commissaris der intendentie, zijnde in seer slechte reputatie bij 't publiek.

Borgemeester van binnen:

Mr. Rumoldus J.M. Torfs, verlede jaer raed der eerste instantie alhier en ook in seer slegte reputatie.

Schepenen:

Jon^{r} Joannes Baptista Cornelissen, een oude man die verscheijde maelen schepen en reeds in 1743, 44, 54 en 55 binnen borgemeester geweest is (obijt Januarij 1792).

Mr Cornelius Kannekens, obijt 1 Meij 1793.

Jon^{r} Philippus Herrij.

Jon^{r} Jacobus A. Della Faille, sedert '86 buijten borgemeester geweest hebbende, een deftig man en ook seer wel bemint van 't publiek; dog, soude ook al geerne ontslaegen zijn, maar kan sulks niet bekomen.

Jon^{r} Joannes Carol. de Labistrate.

Mr Rumoldus J.M. Torfs, borgemeester qui supra.

Jon^{r} Joannes Baptista Della Faille de Waerloos, soude ook al geerne ontslaegen zijn.

J^{r} Joannes Philippus de Hornes, die ook al tracht van den dienst te zijn.

Jon^{r} Jacobus Jos. Hyac. Borrekens, ridder, wel bemind; dese heeft wederom sijne demissie versogt en alsnu bekomen in October 1788; dog moet in groote saeken nog altijd compareeren.

Jon^{r} Joannes Steph. Corn. Grigis, was hoofdman der poorterije.

Mr Petrus Jos van Welhuijsen, raed der eerste instantie 't gepasseert jaer; geensints bemint.

Mr Carolus Monteyremar.

Mr Joannes Jacobus Van Cantfort, wijnig bemint van 't publiek.

Mr Constantinus M.V. Nanteuil, was ook hoofdman der poorterije en ook raed der eerste instantie, maer tot Lier, ook al in den haet van het publiek.

Mr Michael A. Van Henxthoven, niet gehaet;

Mr Jos. Herman, Bogaerts, wijkmeester der 2de wijk, wijnig bemint; den gepasseerden jaere, beijde raedsleden der 1ste instantie alhier.

Mr Joannes Bapt. Vereecken, ook raed der 1ste instantie tot Lier, wijnig bemint.

Jon^{r} Joannes Frans. Vermoelen, heeft in 't vervolg ook al verscheijde mael sijne demissie versogt, dog niet konnen bekomen; hij word wel bemind van 't publiek.

Daer wird sterk gemurmureert over desen keus, te meer

omdat het van 't verlede jaer voorseijt was dat Schorel en Torfs borgemeesters souden geweest hebben; op de wijkmeesters wird seer gesproken, seggende dat se omgekogt waren om sulken keus te doen; selfs seijde men wat somme sij daer voor souden genoten hebben.

2 Meij smorgens vond men gedrukte briefkens, betrekkelijk op den keus, langs de straeten gestroijt en aengeplakt, waerop stond als volgt:

> ‘Aux Anversois.
> Voyez l'authorité souveraine
> et le magistrat brillant.
> Voyez le sous-capitaine
> et conseilleurs de l'intendent.
> 1 maij 1788.’

3 Meij 1788. Smorgens vond men wederom pasquillen alomme gestroijt langs de straeten, onderandere als volgt:

> ‘Proemie.
> Aaengesien de borgers der stad Antwerpen gehoort hebben de misprijsingen der nieuwe gekose weth, soo is 't dat sij geraedig gevonden hebben te beloonen, gelijk sij beloven mits dese, een proemie van duijsent patacons wisselgeld, voor die dewelke eenige de minste deugden van de nieuw gekosen weth konnen aenwijsen, wel verstaende dat de ingekosene vernedert van plaets hier niet inbegrepen zijn.
> N.B. Den naem des aenbrengers sal gesecreteert zijn.
> Segt het voort.’

3 Meij; desen morgent sag men verscheijde pasquillen aen huijs en elders. Na middag is onsen Bisschop na Brussel gereden, seffens ontboden zijnd door een depeche van hare

K.H. alwaer de andere Bisschoppen, beneffens de prelaeten ook zijn; men segt over de saeken van 't generael seminarie.

4 Meij, Sondag voor Sincxen, wesende den gewoonelijken insteldag van 't broederschap der 14 dagsche Berechtinge te St Joris, de solemnele misse begonst om 11 uren, gedaen wordende door den Eerw. heere Beke, deservitor der parochie; na middag om half 4, de vesperen, gesongen door de priesters en confreers; om 5 uren word gepredikt door den Seer Eerw. heere Werbrouck, Choordeken dre cathedraele, eenen uijtmuntenden predikant; daerna het lof en reductie langs de kerk, wederom door den heere deservitor, alles onder schoon musiek en grooten toeloop van volk; den heere Bisschop soude de misse en het lof gedaen hebben, maer is gisteren seffens na Brussel moeten vertrekken, gelijk het verlede jaer ook geschied is.

Vandaeg is er eene solemnele misse gedaen bij de Eerw. Paters Beggaerden ook bij de Eerw. Paters Capucienen, tot stads en 's lands behoudenis.

5 Meij wird eene dergelijke misse gedaen bij de Eerw^{r} Paters Minderbroeders, om de selve redens; dit selve was aengeplakt in 't portael dier kerk en wird door die van vertegans afgetrokken.

Desen avond, ontrent 10 uren, heeft den substituet procureur generael Schepmans met eenige lagrassen en twee deurweerders de ronde gedaen bij sommige boekdrukkers als bij Parijs, op den hoek van de Swertsustersstraet, inde Koeijpoortstraet bij Christiaen De Vos, inde Sirkstraet, om te sien of sij geene dingen van den tijd hadden; hebbende bij Parijs eenige boeken medegenomen. Desen Schepmans had eene kamer gevraegt op 't stadhuijs om te werken, die hem vergunt is, te weten de peijskamer, alwaer hij vaceert en voor hem doet compareren, degene die hij uijt sijnen naem doet dagen.

Men segt dat hij in het klooster der Carmelietessen logeert bij de soldaeten, seker om wel bewaert te zijn, alsoo iedereen op hem verbittert is.

6 Meijs, morgens om 9 uren, wird eene dergelijke misse gedaen bij de Eerw^{e} Paters Predikheeren.

7 Meij om 9 uren deden de Eerw^{e} Paters Augustijnen eene misse om de selve reden.

8 Meij eene diergelijke solemnele misse om de selve oorsaecke bij de Eerw^{e} Paters Discaelen.

Vandaeg zijn de keusen der dekens en wijkmeesters voor het grootste gedeelte overgebrogt. Na middag arriveerde onsen Bisschop van Brussel wederom binnen dese stad; men segt dat alle voorstellen door 't gouvernement gedaen, afgeslaegen souden zijn.

10 Meij is er een diergelijke misse voor stads en landsbehoudenisse gedaen bij de Eerw^{e} Paters Minimen.

11 Meij Sincxendag smorgens om 10 uren wirden de missen om de voorschreve redens andermael hernomen bij de Eerw^{e} Paters Beggaerden en Capucienen, sullende op de voormelde wijse en order in de andere kloosters vervolgt worden.

12 Meij is den insteldag van de 14 dagsche Berechtinge in de borgt met groote plegt gevierd, op de wijse als die van St Joris; daer was een jubilaris van 50 jaeren onder het broederschap.

13 Meij was tot Loven het vonnis uijtgesproken tegen den Eerw^{e} heere Henricus Clavers, priester rector magnifiek der universiteijt, door den ingedrongen rector Van Leempoel, waerbij sij verklaerden dat hij vervallen is van alle de ampten,

officien en bedieningen dewelke hij in die universiteijt heeft gehad en voor altijd onbequaem voor het toekomende in de selve te bedienen; bovendien uijt kragte van het decreet van 11 Meij 1788 moet hij binnen drij daegen uijt het Oostenrijksch Nederland, verbiedende aen de selve van binnen den termijn van 10 jaeren in het geseijt Nederland te komen.

16 Meij na middag, den Substituet procureur generael Schepmans, wandelende langs de werf met sijne susters en ..... Lambrechts, worden aldaer seer leelijk uijtgejouwt, waerdoor hij bevreest wird, vreesende voor quade gevolgen, uijt welke oorsaeke de militaire, soo te voet als te peerd, beneffens de lagrassen te peerd desen namiddag moesten patrouilleren langs de stad.

17 Meij is er request gepresenteert aen het magistraet door de wijken over de desorders die den substituet procureur generael Schepmans veroorsaekt door het daegen van verscheijde persoonen, en hoe men sig moet gedraegen, door hem gedaegt zijnde, of men moet compareren; had op 15 deser onder andere verscheijde patriotten van 't groene corps gedaegt en gevraegt met wiens authoriteijt sij hunne vendels gekogt hadden en vraegende meer andere sulke kaligheden, waerdoor hij hoe langer, hoe meer in den haet komt, het was gedurig dat er uijt sijnen naem en voor hem op de peijskamer gedaegt wirden, hetgene groote opspraek leijd en groote desorders en quade gevolgen soude veroorsaeken. Dh^{r} J.N.J. Van Essen hadde aen de advocaeten J.C. Gerardi, F.A. Eeckelaers en Jacq. Jos Van Paesschen gevraegt of den procureur generael van Brabant of sijne substituten alhier binnen Antwerpen eenen borger en ingesetene der selve stad mogen doen daegen om te compareren ten raedhuijse alhier voor commissarissen uijt den raede van Brabant voor hun of andere persoonen, als

die van de magistraet deser stad, om de borgers en ingesetenen der selve stad aldaer te ondervraegen en te doen antwoorden onder eede, om hun selve ofte eenige andere borgers en ingesetenen van alhier te beswaren. Het advies gedraegt dat sulks aen den voorsegden procureur generael en sijne substituten geensints toegelaeten is, noijt toegelaeten is geworden, als contraire aen de costuijmen en privilegien deser stad.

19 Meij, kermis Maendag, sag men militaire patrouilleren alvroeg, soo te voet als te peerd langs dese stad gaen; dog men kan de redens van dese onnoodige patrouillen niet begrijpen. Desen morgent ontrent 4 uren, waren er eenige op de groote Merkt, de marche van de patriotten spelende in turks musiek; de patrouille aenkomende, wilde hun beletten en sij daertegen eenige woorden maekende, wirden met hun medegenomen na de hoofdwagt in de Tappesierspand en van daer getransporteert in den amigo onder het stadhuijs, maer wirden ontrent den noen losgelaeten.

21 Meij heeft sijne Doorl. Hoogw. onsen Bisschop de schoone Berechtinge der cathedraele, Noordquartier, gedaen, dog sal de andere berechtingen, die op die wijse en met sooveel luijster als 't gepasseert jaer sullen geschieden, niet kunnen doen, want, morgent moet hij na Brussel vertrekken.

22 Meij, wesende H. Sacramentsdag, heeft onsen Bisschop den dienst in de cathedrael gedaen en het Venerabel in de processie gedraegen, dewelke seer luijsterlijk was, op de wijse als 't gepasseert jaer en ook met uijtnemend veel licht vergeseld; om half acht desen avond, de diensten gedaen hebbende, is hij vertrokken na Brussel om inde algemeijne staeten vergaedering te zijn, die aldaer sal gehouden worden 23 deser

en alwaer onsen borgemeester en pensionaris alreeds na toe zijn vertrokken.
Nu sal men waerschijnelijk wederom veel nieuwigheden hooren van welke bijeenkomste van onse staeten men den goeden en gewenschten uijtval verwagt.

26 Meij verhuijsden soldaeten uijt het klooster der Spinsters en gingen na dit van Ter Sieken. Na middag arriveerden er wederom ontrent 50 van Mechelen; intrek nemende in 't klooster der carmelietessen; bij sig hebbende vier karren gelaeden met tenten; wat sij van sin zijn moet men afwagten.
Desen namiddag had den meer gemelden Schepmans er wederom eenige voor hem op't stadhuijs doen compareren, als wanneer er eenige borgers op de Merkt vergaedert waren, dewelke als hij af quam hem volgden, gaende langs de Korenmerkt, Schoenmerkt, Schrijnwerkersstraet, Groendalstraet en Huijdevettersstraet naer de pand, daer hij in de hoofdwagt kwam, altijd opgevolgt zijnde door eene groote menigte van volk; aenstonds sag men de militaire patrouilles, soo te voet als te peerd, alsook de lagrassen te peerd langs de stad gaen, men hadde seer gevreest voor tumulte en desorders.

28 Meij smorgens was 't collegie op 't stadhuijs alwaer den borgemeester Van Schorel en pensionaris Bom, van Brussl uijt de staetsvergaedering gearriveert zijnde, tegenwoordig waren. Men sag in 't ligt eene depeche van 't gouvernement van 27 deser, aen de staeten toegesonden, wegens het gouvernement, nadat sij de gewone subsidien in de algemeijne vergaederinge hadden toegestaen.

29 Meij smorgens waren de nieuwe dekens voor de eerste reijse bij malkanderen en na middag andermael.

30 Meij smorgens en na middag waeren de leden wederom bij malkanderen over de imposten, dewelke de wijkmeesters desen morgent hadden afgeslagen; maer siende dat het door allen geconsenteert was, hebben desen namiddag hun consent ook gegeven, waermede den borgemeester spoedig is na Brussel vertrokken.

De nieuwe wijkmeesters zijn als volgt:

Hoofdlieden der poorterije:

Mr Joannes Jos. Van Dun en Dominicus Diercxsens, oude schepenen.

Mr Coopal (obijt 28 Junij 1788 en in sijne plaets is gekosen Mr J.M. Tunck, notaris) en Mr Joannes Bom.

Op 30 Meij hadden onse dekens nog een request aen de stad gepresenteert, bijsonderlijk ten opsigte der universiteijt van Loven.

31 Meij hadden de gecommitteerde dekens request gepresenteert aen de weth deser stad over de verscheijde saeken en omstandigheden van het land, namentlijk over het verbod aen hun gedaen van hunne grieven en de doleantien openlijk en liberlijk te seggen daer des behoort en ook ten opsigte der raedsheeren, binnen dese stad gedelegeert zijnde, om de selve ter kennisse te draegen van de hallen.

Den meergemelden Schepmans is eijndelijk uijt dese stad vertrokken, hebbende sig seer in den haet gebracht, doende niet als verscheijde persoonen dagen voor kaligheden en slegte redenen, hebbende sijne aenbrengers, die, men segt, overvloedig te zijn binnen dese stad, en die men noemt 10 stuijversgasten, waerschijnelijk niet als om den schrik onder onse ingesetenen te brengen, gelijk de waerschouwing ons meld, alhier op 26 April laest gestroijt en geplakt. 'T Was tijd

dat hij vertrok want, 't soude niet welvergaen hebben, gelijk hij op 16 en 26 deser alreeds geproeft en ondervonden had; hij was gelogeert geweest bij de militairen in 't klooster der Carmelietessen op den Rogier. Onsen markgrave Cuijlen, siende dat hij van niemand geacht en in den haet der gemeijnte bleef, is sedert eenige dagen ook vertrokken na Brussel.

Juni 1788.

8 en 9 Junij savonds is er groote rusie en gevegt geweest in sekere herberg ontrent de stadwage, bij de Minderbroeders, genaemt het geestenhuijs; eenige keijsersgesiende en onbedagte menschen, de patriotten verwijtende dat se diefleijers en galgeplanters waeren, daer nogtans dese en andere van die aensienlijkste persoonen ten verlede jaere met soo grooten iever hebben medegewerkt, en door welkers getrouwe diensten vele buijtensporigheden en onheijlen alsdan zijn afgekeert; maer nu worden gevonden dewelke, door hun gedrag, niet anders schijnen te soeken als de publieke ruste te storen, verschillende gesindheden te kweeken, den eenen borger tegen den anderen op te hitsen, bijeenrottingen te maeken. De dragonders en lagrassen zijn er bijgekomen, hebbende een jongen gequetst.

10 Junij savonds zijn de voors[e] geschillen in de selve herberg wederom begonst, alwaer andermael sterck gevogten wird, eene menigte van jongens waren daer ontrent gekomen en vergaedert. De dragonders meijnden daer tusschen te komen, maer wirden seer leelijk uijtgejouwd; eenige der jongens zijn gekapt, waerdoor de anderen soo verbitterd wirden, dat sij liepen om steenen, soodat de dragonders de vlugt namen.

11 Junij smorgens zijn die van de committé der patriotten en kapiteijns der wijken op 't stadhuijs geweest en tegen het magistraet gaen klagten doen over de desorders die spruijten uijt het patrouilleren der militairen; seggende dat sij in

staet waren van de stad te beveijligen, gelijk sij het verlede jaer getoont hebben; en vervolgens dat het onnoodig is en selfs tegenstrijdig, dat hier bij nagte militaire langs de stad patrouilleren.

Desen namiddag waren d'heeren van 't magistraet andermael boven, alwaer verscheijde ontboden waren, klagten doende over dese desorders.

Desen avond om 8 uren kwamen er wederom wel 60 dragonders in langs St Jorispoort van Mechelen, rijdende na Tappesierspand, alwaer de hoofdwagt desen avond uijtnemende sterk was; desen avond en nagt is alles wel vergaen.

Donderdag 12 Junij is er extraordinairen maendagschen raede gehouden, alwaer geresolveert is te statueren: ‘Dat eeniegelijk sig sal hebben te onthouden van alle hetgene eenige oorsaeke soude konnen geven tot stoornisse van de publieke ruste, wordende wel bijsonderlijk verboden bij desen van eenige bijeenrottingen ofte attroupperingen te maeken, ofte sig tot de selve te voegen, gelijk ook, bij dese, scherpelijk verboden word, den eenen den anderen te beschimpen, te bespotten, verwijtingen toe te brengen, naer te roepen, uijt te jouwen, uijt te fluijten, den eenen den anderen, van wat staet of conditie hij moge wesen, verbiedende mijne heeren ten strengste pasquillen ofte andere schimpschriften te maeken, aen te plakken ofte uijt te stroijen, ofte den eenen den anderen te misdoen met woorden, met werken ofte met schriften op pene van aensien te worden als stoorder der publieke ruste ende als dusdanige, criminelelijk te worden vervolgt ofte andersints gestraft ende gcorrigeert te worden naer eijsch van saeken.

Waerschouwende voorders mijne heeren eenieder, dat het edikt van sijn koninglijke majesteijt van 22 November 1787, verbiedende te maeken, drukken, uijt te stroijen:

libellen, schimpende, eerschendende, schandaleuse ofte oproerige schriften, alhier gepubliceerrt den 22 December 1787, op het stipste sal agtervolgt worden.'

Daer zijn eenige gecommitteerden uijt het magistraet na Brussel vertrokken om over dese saeken, voorgevallen 8, 9 en 10 deser en ook over de militaire, als zijnde tegenstrijdig, alwaer den heere schepen Borrekens, een treffelijk man, seer wel het woord heeft gedaen.

13 Junij savonds om 10 uren is onsen Bisschop binnen dese stad gearriveert, hebbende sig sterk gestelt, soo men segt tegen het vernietigde van den derden staet, waervan men aldaer segt gehandelt te zijn.

14 Junij, tusschen eenen slagregen, een onweder opkomende, is eenen schetterenden dorderslag, om half 6 na middag, gevallen op den meulen van de weduwe Janssens, buijten de roode poort, naest den dam; den bliksem de bovenste roede afgeslaegen hebbende en daer langs afloopende; den brand slaegde aen het uijteijnde van het as, en daernevens, een gat, daerdoor vallende op het eijserwerk van het rondsel, heeft den kop van eenen swaeren bout afgesmolten en weggeslaegen; van dit werk vallende onder den ijseren band, aen het boveneijnde van den standaert, heeft daervan een swaer deel uijtgespolkt en doorsluijpende nederwaerts, wird den bak en de goot verbrijselt en onvindbaer weggeslaegen, waerschijnelijk langs de deur, alsook binnen den meulen aen reepen en touwen die versengt zijn; dog den brand heeft geen voorder uijtwerksel gehad, zijnde den blikseem weggeslingert waerschijnelijk langs henen den standaert nederwaerts, den selven daer bijna half wegslaegende met de banden, een deel der omliggende steunbalken en een hoek van een teirling.

De schade maekt den meulen bouwvallig; den oudsten

meuldersknegt is dood geslaegen, den welken nalaet een bedroefde weduwe; alsook een jongman op de catoendrukkerije op den Dam werkende, ook ten deel gebrand, een gat is gesmolten uijt de kas van sijne horlogie, waervan de kettinge ook gesmolten is. Den jongsten meuldersknegt lag tegen een teerlink, over rug, aen het hoofd bloedende en sterk gewond door een stuk hout of ijser, dog geeft hope van genesing.

Op desen tijd wird de Blauwhandsche ruije aen de Faconsplijn seer hermaekt, die sterk vervallen was.

16 Junij is alhier op 't stadhuijs op de gewoonelijke maniere gepubliceert, de naerdere ordonnantie van den keijser van 20 Meij 1788, raekende de libellen, schimp-, oproerige en schandaleuse schriften, alsmede van printen of teekeningen ende questaerdige proposten van die soorte. Wordende dit alles op eene strengste wijse verboden; dog wird op de dorpen niet gepubliceert, alsoo de selve niet gesonden wird, men liet sig niet veel aen dese gelegen.

Vandaeg hebben de gecommitteerde dekens andermael request gepresenteert aen het magistraet waerbij sij specialijk repeteren, het protest tegen alle het gene den buijten borgemeester en pensionaris deser stad in hunne naemen ter generaele vergaederinge der staeten gedaen hebben. Alsoo het openlijk schijnt, dat men inconstitutionelijk wilt afschaffen, immers de gewoonelijke petitien wilt voorbijgaen, soo is 't dat sij daerbij wel specialijk protesteerden tegen alle gewoonelijke betaelinge over desen jaere 1788, uijt den ontfang der daertoe gedestineerde middelen, sonder dat daertoe alvorens het consent inde gewoonelijke forme sal wesen gedraegen.

Den actuelen eersten hoofdman der poorterije J.J. Van Dun, dede ten selven dage insgelijks een vertoog aen de weth

over de verbreking onser constitutien om de selve ter kennisse van de heeren staeten te brengen.

17 Junij, smorgens, 't quart na 5 uren, vertrokken het voors[e] half escadron dragonders uijt dese stad langs St Jorispoort, wederom na Mechelen; hier geweest hebbende sedert 11 deser.

Op 20 Junij wird het beeld van den H. Norbertus, gestaen hebbende boven de poort van het hof der abdije van St Michiels te Beerschot, onder de heerlijkheid van het Kiel, geplaetst boven den nieuwen ingang der selve abdije inde Cloosterstraet.

Dese nieuwe poort of ingang, was onlangs gebouwt; de oude ten dien eijnde afgebroken zijnde, nu reeds 200 jaeren gestaen hadde, gelijk ons de inscripten, daerop staende, te kennen geven; dese poort was eenige voeten binnenwaerts, hetwelk eenen hoek maekte, maer is nu met de straet gelijk gemaekt. Met dese gelegenheijd wird het huijs hier nevens suijdwaerts, gants verandert; zijnde seer oud, hebbende verscheijde ronde torentjes en seer oude vensters, gebouwt met groote en eene ongemeijne soort van kareelsteenen; scheijnende als eene capelle geweest te hebben.

23 Junij smorgens zijn er wederom dragonders vertrokken.

25 Junij is alhier op 't stadhuijs gepubliceert de ordonnantie van den keijser, mede brengende pardoon generael voor de deserteurs der troupen van sijne majesteijt voor de Nederlande van sijne dominatie, van den 26 Meij 1788.

28 Junij na middag waren die der committé der corpsen wijken op 't stadhuijs; zijnde alsdan ook collegie; en 't

schijnt dat de patriotten en wijken souden versogt worden van te patrouilleren, alsoo de militairen staen te vertrekken.

29 Junij waren de committés andermael op 't stadhuijs hetgene bijna dagelijks gebeurde.

30 Junij sag men geene hoofdwagt meer aen de Tapessierspand en de bagagie der militaire wird aen de kloosters opgelaeden en ingepakt om weggevoert te worden.

Juli 1788.

1 Julij smorgens vroeg vertrok den major Dujardin, lieut. colonel geworden zijnde, met sijn bataillon van 't regiment van Clairfaijt, binnen dese stad gelegen hebbende sedert 27 April lest, na Gend, ten dien eijnde overgeset wordende aen 't Bierhoofd. Het escadron dragonders van Arberg vertrok langs St Jorispoort na Mechelen, hadde hier geweest sedert 5 Junij; geduerende den tijd dat sij in dese stad gelegen hebben, zijn er wel in de vijftig gedeserteert; sij hadden nog alle nagten soo te voet als te peerd gepatrouilleert; hetgene soo noodig was als hunne logeringe alhier.

7 Julij was 't collegie over de wagten en patrouilles om bij nagte te ronden; de lagrassen hadden desen nagt gerond; het magistraet wilde alnog lagrassen in dienst nemen, buijten degene in stadsdienst waren sedert de nieuwe bestueringe van den algemeijnen armen ten jaere 1779. De committé der patriotten en wijken waeren aensogt van te ronden, maer hebben het geweijgert, of moesten geauthoriseert worden door den maendagschen raede, hetgene sij niet geaccepteert hebben.

10 Julij was 't breeden raed en waerschijnelijk collegie, men geloofde over den 3en staet; daer was inde laeste vergaederinge te Brussel seer gewerkt om den selven te vernietigen;

dog is hun mislukt, tot ons geluk, want andersints souden sij gemakkelijk konnen bekomen hetgene sij willen; want 't is desen het sterkste zijnde, die hun het meest tegenhoud; het zijn de dekens der drij hoofdsteden, die het meest met de geestelijke verrigten en aen wie wij het meest verplicht zijn. Het bijeenkomen was hun verboden, waerover het alsnu seer spande, namentlijk tegen den borgemeester Van Schorel, omdat hij hun de permissie van te vergaederen niet had willen geven.

De gecommitteerde wegens deser stadsambachten, maekende het 3de lith der selve, hadden in dato 11 Junij lest een schoon request gepresenteert aen het magistraet alhier, over den staet der saeken van 't land, opdat sij souden willen betragten de herstellingen der constitutien en het stutten van voordere te doene verbrekingen, en eens eijndelijk de volle ruste en vrede van dit land te besorgen.

De selve gecommitteerde (die zijn J.I. Van Bortel en A. Engels van de schippers, Petrus C. Anthonij, deken der peltiers en Cornel. J.J. Mens, van de Meerschen, A.H.J. Van Wamel en Egid. Verbiest van de bereijders) hadden versogt aen den borgemeester deser stad om hunne onderhoorige leden te mogen vergaederen op hunne respectieve kamers der hoofdambachten, ten eijnde van te confereren ende te dolleren over alsulke appostille als door hunne K.K.H.H. is verleent, op sekere requeste door de heeren staeten van Brabant op 31 Meij lestleden aen hun geepresenteert, betreffende de universiteijt van Loven ende der selver lidmaeten, welke representatie van de staeten hun geensints is gecommitteert; hetgene hun is geweijgert, bij apostille op hunne plaise gevolgt, luijdende aldus: ‘Mijne Heeren die Borgemeesteren, rijpelijk geexamineert hebben het bovenstaende versoek, verklaeren dat sij, opsigtelijk tot het selve, sig verbonden vinden door den 5 art. van het reglement politiek, in dato 23 Decembris

1659, gevoegt bij de ordonnantie albertine. Actum 10 Junij 1788 A. Du Bois dit Van den Bossche.'

De oud-schepenen Josephus Van Praet en Jacobus Legrelle, immers twee van dit corpus en dus lidmaeten van een deser stadsleden, uijtmaekende den breeden raed der selve, hadden in hunne voors[e] qualiteijt op 12 Junij lest aen borgemeester ook eene plaise gepresenteert ten eijnde dat de kamer der oude schepenen soude vergaedert worden om te dolleren de voorgemelde apostille van 't gouvernement generael, op de requeste der staeten van 31 Meij 1788, opsigtelijk de universiteijt van Loven en desselfs lidmaeten; op welke plaise de borgemeester hebben geappostilleert het volgende: 'Mijne Heeren die Borgemeester rijpelijk gelet op den inhoud deser, verklaeren, (sonder de supplianten nogtans daermede te willen herkennen, als representerende het corpus der oude schepenen) verbonden te zijn aen den 5 artikel van het reglement in dato 29 Decembris 1659, gevoegt tot de ordonnantie albertine; actum 19 Junij 1788.

Sij hadden ook een schoon request gepresenteert aen de wethouderen deser stad, in dato 23 Junij 1788, over de universiteijt van Loven, alle onse voorrechten treffelijk voorstaende.

11 Julij vertrokken er eenige schepenen, gecommitteert zijnde in 't magistraet, na Brussel; men weet de reden niet waerom, men gelooft over den derden staet; en men hoopt dat den selven niet vernietigt sal geraeken.

14 Julij arriveerden de gecommitteerde van 't magistraet alhier van Brussel; en de dekens vergaederden, alwaer misschien het verrigte tot Brussel hun gecommuniceert wird. De dekens hadden onlangs volle procuratie verleden op den no-

taris De Lincé, om in hunne absentie over de landssaeken te handelen met de goede mannen van Brussel en Loven.

17 Julij hoorde men alhier dat er tot Loven eene tumulte hadde geweest onder de borgers; de gelaesen van sommige in den haet en hun al te veel met dese nieuwigheden bemoeijende inslaegende; de militairen zijn daer tusschen gekomen, daer sij sig tegen stelden; dog is haest gestild. Daer waren in allen spoed drij gecommitteerde van onse patriotten na dese stad vertrokken, te weten: Christoffel Devos van de groene, Cornelis Deckers van de roode en Louis Ruquier van de swerte, om te sien wat daer gaende was.

19 Julij resolveert het collegie over de uijthaelinge van sekeren persoon uijt sijne kamer in eene herberge, door 't geestelijk hof, sonder assistentie van schepenen.

Snoenens begonst den rammel of voorslag op den toren der cathedraele kerke alhier wederom te rammelen, stil geweest hebbende sedert 14 Meij 1782; zijnde seer fraij en wel in staet gebrogt door Sr Petrus Van Hoof, die de horlogie ook gemaekt heeft.

Desen morgent vond men hier langs de straeten verscheijde gedrukte briefjes gestroijt, ten eijnde van de wapens op te nemen en met gewelt te beginnen, om aldus een eijnde te maeken van de nieuwigheden en verdrukkingen.

21 Julij smorgens was 't collegie op 't stadhuijs, hetgene bijna dagelijks was. De verdrukte borgers en ingesetenen deser stad, met verwonderinge vernomen hebbende, dat er wederom militaire binnen dese stad quamen, de redens of oorsaeke van dese nieuwigheijd niet kennende of konnende inbeelden, meijnden aen het magistraet daerover request te presenteren ten eijnde de heeren souden medewerken tot behoudenis der

privilegien en om de militairen uijt de stad te houden, hetgene tegenstrijdig is aen de selve, of anders geene lasten te sullen betaelen, waertoe sij in dit geval niet gehouden zijn. Maer den binnen borgemeester Torfs scheijde het collegie, waerdoor het selve niet konde ingedient worden. De groote Merkt was vol volk, dat men er nauwelijks door konde, omdat de spraek ging dat de depeche van 't gouvernement, die onsen Bisschop gekregen hadde, om binnen de tweemael 24 uren het seminarie alhier te sluijten, gepubliceert soude worden; hetgene eenieder versloeg, dog daer is geene publicatie geweest; die van de weth, wijnig na elf uren voornoen, scheijdende, en van 't stadhuijs komende, zijn stil weggegaen; maer den voors^{e} borgemeester Torfs, konnende soo spoedig niet gaen door het fleurissijn waermede hij bijna altijd gekwelt was, wird nageset en vlugte langs de Handschoenmerkt inde cathedraele kerke; een groote menigte volks volgde hem agternaer en wird in de kamer der capelmeesters van venerabelcapelle gelaeten en aldaer bewaert, tot dat het volk vandaer verschoven was, want soude andersints waerschijnelijk met hem niet wel vergaen zijn; het was eene verschrikkelijke confusie, desordre en rumoer inde kerke; het scheen aldaer als een gare merkt te zijn, door het geschreeuw van het volk voor de capelle staende, die aenstonds gesloten wird. De gemeijnte was seer verbittert op sommige uijt de weth en nu bijsonder op den borgemeester, omdat de spraek ging dat het op hun versoek was, dat de militaire wederom binnen dese stad kwamen; en daertoe geene redens konden denken van die onnoodige komste; maer wird gedogt het seminarie te sluijten en hunne voordere nieuwigheden in te dringen met geweld.

Men sag in druk onder het volk eene aenmoediging om het land en religie te beschermen en voor te staen; niet te swijgen, maer openhertig de ware religie te belijden; diergelijke dingen vond men wederom seer veel gestroijt.

Desen namiddag om 1 ure is den borgemeester Torfs na huijs geraekt met eenen trijn jongens agter die hem gevolgt zijn tot inde Cloosterstraet aen zijn woonhuijs ontrent St Michielskerk, welke straet vol volk stond.

Na middag was 't andermael collegie, alswanneer de borgers het voors[e] request, door hun in seer groot getal onderteekent zijnde, ten eijnde van de militairen uijt dese stad te houden, hebben ingedient, waermede den secretaris G. Van Setter, benevens eenige raedsleden, waeronder den fiscael Wirix uijt de abdije van St Michiels om 7 uren in allen spoed zijn na Brussel vertrokken, schikkende morgen vroeg om 4 uren alhier wederom te arriveren.

Men sag desen avond alreeds eenige militairen binnen dese stad komen en ingang nemen binnen de cloosters, om de schikkingen aldaer te maeken voor de anderen, die morgen staen te arriveren.

22 Julij snoenens arriveerden den lieut. colonel Dujardin met het bataillon colonel en een divisie van 't 1ste bataillon van Clairfaijt, over het Vlaems hoofd, komende van Gend, vernagt hebbende te St Nicolaes, lande van Waes, bij sig hebbende hunne veldstukken en bagagie; gaende na de cloosters der Cathuijsers, Ter Sieken en Carmelietessen; in elke der selve twee compagnien, saemen ontrent de 1500 man; de hoofdwagt wird wederom gemaekt inde Tapessierspand en desen nagt begonden sij al te patrouilleren langs dese stad, hebbende uijt dese stad geweest sedert 1 Julij lest leden; den lieut. colonel logeert in Ter Sieken.

23 Julij zijn uijtgesproken wegens het gouvernement ende rector Van Leempoel, de vonnissen ten laste der 19 overige leeraers docters over dese gevlugte catholique heeren deser unisiteijt, wordende voor 10 jaeren ballingschap veroordeelt.

Dit jaer is tot Loven geene promotie, gebeurtenis sonder voorbeeld van soolang de universiteijt heeft bestaen, ingesteld zijnde door Joannes IV. Zijnde niet eenen philosooph wedergekeert na hunne pedagogien sedert hun laetste vertrek.

24 Julij waren de committés der patriotten en wijken op 't stadhuijs ontboden.

Vandaeg is alhier door den deurwaerder Petrus S. Borrekens gepubliceert en ter gewoonelijke plaetsen geafficheert, het decreet gegeven in den souvereijnen raede van Brabant, den 19 Julij 1788, op de requeste van den substituut procureur generael Cuijlen, tenderende tot verclaeringe van het libbel, geintituleert: 'Guide fidèle pour toute étendue du Duché de Brabant, Pais de Limbourg et le Marquisat d'Anvers, avec une esquisse de la constitution de la province et moyens de la conserver. Dedié aux états de Brabant par un ami de la Patrie. A Londres 1788', is attentatoir aen de souvereijniteijt van sijne majesteijt en dat, alvolgens hetselve stuk, publikelijk sal worden verbrand door beuls handen.

Bij het voors[e] decreet wird geordonneert het selve publiekelijk te doen verbranden door handen van den scherprechter op een schavot, ten dien eijnde te stellen op de Nedermerkt to Brussel, ter plaetse, alwaer, volgens gewoonte, vonnissen wegen den raede ter executie gestelt worden.

Welke executie vandaeg aldaer is volbrogt op de Nedermerkt.

25 Julij waren de raedsleden van den raede van Brabant uijt de abdije van St Michiels verhuijst, alwaer sij gelogeert hadden sedert 26 April lest leden; eenige van hun zijn gelogeert in 'den Beer' op de Meer; andere bij particuliere binnen dese stad als bij den seer Eerw. heer De Vries, canonik gradueel der cathedraele; bij den Eerw. heere A. Seerwart,

plebaen van 't suijdquartier der cathedraele. Niemand kent de oorsaek van dit verblijf binnen dese stad.

26 Julij na middag was 't collegie op 't stadhuijs, hetgene den alhier vermaerden substituet procureur generael Schepmans, wederom binnen dese stad gearriveert zijnde, heeft doen bijeenkomen, zijnde alsnu gelogeert in 't clooster van Ter Sieken, bij de militairen.

Bij eene verclaeringe van den keijser van 26 Julij, wird den uijtvoer der granen toegelaeten, hetgene verboden hadde geweest bij verclaeringe van 27 September 1787.

28 Julij smorgens was 't andermael collegie, over de versoeken die, men segt, dat Schepmans aldaer soude gevraegt hebben, te weten: eene kamer op 't stadhuijs; twee schepenen ten sijnen keuse aen sijne orders; de veijligheijd van sijnen persoon; en de hoofdwagt onder het stadhuijs te maeken; hetgene hem alle is afgewesen; want niet eenen schepenen sogt desen last op hem te nemen. Men sag wederom eene aenmoediging in druk, ten eijnde van de privilegien voor te staen en middel te soeken om deselve te behouden; ook was er eene pasquille op dien Schepmans.

30 Julij, smorgens vertrok onsen Bisschop na Brussel die, men segt, aldaer ontboden te zijn.

Augusti 1788.

2 Augustus is onsen Bisschop wederom binnen dese stad gearriveert. Men sag op de vesten van de stad eenige canons na dese stad gestelt, al of sij de selve soude willen in gruijs schieten, hetgene onder sommige inwoonders groote verbaesdheijd veroorsaekte.

4 Augustus ging de spraek alhier dat het seminarie soude gesloten worden; jae, den morgent sag men verscheijde jongens de kasseijden op vele plaetsen van de Schoenmerkt uijt doen.

Ontrent één ure smiddags verschenen de militaire, gewapent in dese stad, liggende in de cloosters en marcheerden. met twee veldstukskens canon en brandende lonten inde hand, na de Meer, plaetsende aldaer het canon wederseijds het cruijs, besettende deselve plaets, gaende voorts na de Schoenmerkt, die insgelijks ontrent het Bisdom en het seminarie beset wird. De militaire dewelke langs de Cloosterstraet kwamen, gingen na de groote Merkt tot voor 't stadhuijs, alwaer het magistraet van smorgens om 9 uren was vergaedert, die uijt hun collegie, het voors^{e} bekent gemaekt zijnde, gedeputeert hadden den schepenen Grigis en den pensionaris Cuijlen tot den commandant, om dese beweging te stutten, dog vrugteloos; niettegenstaende dit, de militaire nauwelijks op de merkt zijnde, gaven vuer op de borgers hun gevolgt zijnde uijt nieuwsgierigheijd; het uijtwerksel van dese schielijke beweging, waervan er aenstonts verschillige, beneffens eenige voorbijgaende lieden, die, vermits het bij half 2 was, na hun werk gingen, of voor hunne affaires moesten daer zijn, wirden gedood, en seer vele gekwetst; waervan er 21, soo mans- als vrouwspersoonen, na 't gasthuijs zijn gedraegen; jae, verscheijde inwoonders op de Merkt, sijn in hunne huijsen en winkels, aen hun werk, doodelijk gekwetst geworden, als onder andere Sr Van den Bergh, op den hoek van de Silverstraet en Brandewijnstraet, die verscheijdende wonden heeft gehad en in groot gevaer ligt; want kogels vlogen in menigte ten allen kanten van de merkt, bijsonder op de hoeken in de huijsen en door de gelaesen, soo boven als beneden, inde mueren en selfs in de Hoogstraet, jae tot in de Wijngaerdstraet, waervan de teekens genoegsaem gesien worden. Niemand wetende uijt wat oorsaeke sij in dese stad gekomen zijn, alsoo er geene reden en waren, nog niemand konde peijnsen, dat sij soo tiranniglijk en sonder vermaeninge of waerschouwinge op onse borgers en inwoonders sulke vreedheden souden

uijtgewerkt hebben, selfs hunne fusielen gelaeden zijnde met schroij, denkt eens wat moorddadige en onvergetelijke vreedheijd; het was eene droefheijd, gejammer en verbaesdheijd onder de inwoonders van geheel de stad; namentlijk op de Merkt die, besonder aen den kant der Maelderijstraet, met bloed begoten en met dooden en gekwetsten bestroijd lag, die al kermende en al beswijkende van de kwetsuren, soo ondere het stadhuijs als in de bijliggende huijsen en bij de chirurgijns gedraegen wirden, vermaekt wordende en de laeste H.H. Sacramenten bedient wirden, soo door de borgt als cathedraele. Verscheijde stirven aenstonts van de quetsuren. Men rekent het getal van dese ongelukkigen, soo doode als gekwetste seer groot; 21, soo mans- als vrouwpersoonen zijn reeds in 't gasthuijs gedraegen; jae het moet wel over de hondert beloopen. Onder de doode bevind sig eenen vremden koopman, die op de Merkt meijnde eenen wisselbrief te gaen ontfangen; alsook Sr Bescheij, vader en soon bleven aldaer onnoosel dood; is 't niet verschrikkelijk op dusdaenige maniere het leven te verliesen! De straeten daer dese ongelukkige menschen langs gedraegen wirden, waren bedrupt met hun onnoosel bloed; denkt eens wat verbaesdheijd voor die sulks aensaegen, die als besweken van droefheijd en medelijden.

De straeten als ontrent het kasteel, den Eekhof, Mechelsche plijn, Rogier, Drijhoek, Meer, Schoenmerkt en groote Merkt, sijn beset gebleven met militaire wagten tot ontrent alf 8 uren savonds, als wanneer sij met hun canon van de Meer na hunne logementen zijn getrokken, hunne vrome daeden op onse onnoosele en ongewaepende borgers werpende; onse borgers vlugten sonder eenigen tegenweer te hebben betoont; vlugten, seg ik, hetgene de quetsure van vele, genoegsaem uijtwijsen, als sijnde in den rugge en agter in de beenen geschoten; jae men segt dat er eenige met hunne bajonnetten gesteken hebben, hen toeloopende en selfs geraekt hebbende.

Het magistraet, na de noodige informatien van desen voorval genomen te hebben, hebben goed gevonden tot het gouvernement deser Nederlanden eene deputatie te senden en kennisse van dese saeken te geven en klagten te doen, aensoekende een iegelijk van sig aen gene onheijlen te exponeren, alwaer sij ongetwijfeld wijnig gehoor hebben gehad.

De committé der wagten binnen dese stad is vandaeg, bijeen geroepen zijnde, door het magistraet bedankt, soo segt men.

Dese gebeurtenis van 4 Augustus 1788, dag die uijt de geheugenis van onse ingesetenen noijt sal vergaen; dag op den welken men heeft zien vloeien, het onnoosel bloed van soo vele ongelukkige ingesetenen en vremdelingen van allen ouderdom en slag, die bij geval, uijt noodsakelijkheijd, geoorloofd tijdverdrijf, ofte eenvoudige nieuwsgierigheijd, hun bevonden op de Merkt, daerbij sij geensints sulke verdagtende ende een als het te moeten geslagt wirden aen de rasernije van geheijme moorders, gedekt met het krijgsgewaed en wapens, die wij hun betaelden.

5 Augustus smorgens zijn er dragonders ingekomen langs St Jorispoort. Desen noen om 12 uren sag men de militairen wederom verscheijnen als gister, besettende deselve straeten, bij degene na de Schoenmerkt gaende, was den vermaerden substituet procureur generael Schepmans, die sig in 't Bisdom bij sijne Doorl. Hoogw. begaf en aldaer na 't seminarie, aldaer aen den president sijne commissie voorlesende tot sluijting van 't selve, laetende soldaeten voor 't selve en besettende de geheele Schoenmerkt, houdende den Bisschop in civiel arrest. De notaris Emmanuel J. De Quertemont soude uijt den naem en van wegens onsen Bisschop tegen dit sluijten protest gedaen hebben; maer wird door hun aen 't seminarie vast genomen en voorbij sijn wooning, in de Kerhofstraet,

bij de Schoenmerkt, geladen en, langs de Meer, met een groote militaire wagt, na 't casteel gebrogt en aldaer in den calbas geset in een grouwsaem en donker kot, niet hebbende voor geselschap als grijse ratten; en alwaer Frans Martin Mens van 't groen genoodschap, koopman in sijde stoffen, wijnig te voren, sonder eenig agterdenken, passerende op de Meer, door hun vastgegrepen zijnde, ook was getransporteert, onder de sorgen van den lieut. colonel de Solares.

Het canon, met nog twee stukken vermeerdert sijnde, was wederom op de Meer gestelt, die andermael beset was met militairen.

Dujardin had order om, gesaementlijk met den substituet proc^{r} generael Schepmans, 5 persoonen deser stad te leveren en op 't casteel te setten. Den Bisschop wird in arrest gehouden in de stad; van de 5 voors^{e} persoonen, zijn maer 2 gevonden, te weten: de Quertemont en Mens; maer de andere, misschien: Pater Tombé, de advocaet De Visser en den notaris De Lincé, zijn niet gevonden.

Daer waren ontrent den noen, soldaeten gegaen na 't clooster der Victorinnen, alsdan binnen dese stad gekomen zijnde; het was den major Vogelsang van Brussel, met eene devisie van Clairfaijt van Mechelen, met een escadron dragonders.

De stadsboden waren gaen aenseggen, uijt den naem van 't magistraet aen de kerkmeesters der parochien, van geene klokken te roeren; diensvolgens hoorde men, nog poortklok, nog wagtklok luijden, selfs geen bedeklok sloeg er.

Na middag, om 4 uren, zijn de militaire wederom na casteel en kloosters vertrokken met hun vier stukken canon, laetende de Schoenmerkt, voor 't Bisdom, agter, voor en aen 't Seminarie, beset met groote wagt, die savonds om half 9 uren insgelijks zijn afgetrokken, laetende onsen iverigen Bisschop in volle vrijheijd.

Sij hadden nog al gesogt na verscheijde andere inwoonders, namentlijk na den Eerw. Pater Jos Tombé, Beggaerd, vermaerden en treffelijken predikant; na den advocaet De Visser, die ook onse privilegien voorstond, maer hadden sig in tijds weggemaekt, gelijk vele andere goede borgers, waeronder den notaris De Lincé dese dekens bedienden en Jos Somers, knaep van de Meersch, die uijt dese stad gevlugt waren om in sulke ..... handen niet te vallen. Seer vele patriotten en capiteijns der wijken begaven sig op de vlugt, want de spraek ging, dat alle de patriotten souden opgeligt worden.

Het grauw was raesend op de patriotten en nogtans sonder reden; dat is nu voor hunnen loon, daer sij nogtans soo medegewerkt hebben om dese stad te beveijligen en tot ruste te brengen, waerom hunnen iever altijd van alle welpreijsende sal gepresen worden en in de geheugenis van alle goede borgers en ingesetenen sal vereeuwigt worden.

Nu siet men onse goede borgers en ingesetenen buijten recht en tegen de wetten, door vremde rechters behandelen, tot nadeel van onse privilegien. Nu konnen sij met geweld gaen nemen, en indringen met militaire magt, hetgene hun, met recht en rede, geweijgert word; nu sien sij dat sij de overmagt hebben behaelt op onse onnoosele borgers.

Desen avond was 't wederom collegie op 't stadhuijs.

6 Augusti was 't andermael collegie op 't stadhuijs en aldaer wird gepubliceert en geplakt de volgende waerschouwinge:

‘Mijne Heeren van 't Magistraet hebben van hunne plicht geacht van het publiek te onderrichten van den brief van den heer commandant der militairen, sig binnen dese stad bevindende, inhoudende de bevelen van hooger hand hem toegekomen, uijtgedrukt bij den selven brief, in der voegen als volgt:

Bij extract getranslateert.

Ik ben belast van Ul. te seggen, mijne heeren, dat ik met kracht moet wederstaen aen alle tumulten, dewelke nog souden konnen voorkomen, waervan ik verplicht ben geweest op gisteren eenige teekens te laeten, dat ik me niet verplicht vinde om Ul. op dit point eenig voorder advies te geven, en dat ik order heb van in diergelijke gevallen door het canon in den grond te schieten dusdanig huijs, uijt hetwelk maer eenen steen soude geworpen worden op de militairen.

Ik ben belast Ul. te seggen, dat mijne canons in alle mijne uijtgangen sullen gelaeden zijn met schroij; dat sijne Excellentie ten selven tijde verhoopt, dat men mij niet sal verplichten van gebruijk te maeken van soo vreede middelen, en dat deselve sijne excellentie ten selven tijde wenscht, mijne heeren, dat Ul. aen het volk, van dese resolutie, kennis soude geven, sonder inmiddels naer te laeten, de geruste en eerlijke inwoonders te versekeren, dat sij mogen staet maeken op alle bescherminge der wapens van sijne majesteijt.

Diensvolgens ordonneren mijne voors[e] heeren aen eeniegelijk, van sig te onthouden van alle hetgene eenige stoornisse aen de publieke ruste soude konnen toebrengen; 't sij door bijeenrottingen, insulten, worpen van steenen, uijtjouwingen, of op welkdaenige maniere het soude konnen wesen, soo met woorden als met werken, om langs dien middel, soo tot eijge veijligheijd als van medeborgers en ingesetenen, sig aen geen minste quade gevolgen bloot te stellen.

Ten selven tijde ordonneren mijne gemelde heeren aen eenieder, wie het sij, sig exactelijk te gedraegen, aen alle andere waerschouwinge en ordonnantien tot behoudenis van het goed order en van de publieke ruste.

Actum in pleno collegio 6 Augusti 1788; geparapheert Torfs, onder.: P. Van Setter.'

Men sag ook eenen herderlijken brief in druk van den Heere Bisschop van 5 deser.

Desen avond zijn er eenige soldaeten met een stuk canon na Mechelen vertrokken; om half negen uren s'avonds zijn de soldaeten van de Schoenmerkt voor 't Bisdom en seminarie afgetrokken.

7 Augusti. Smorgens om 10 uren wird eene misse van Requiem gedaen in de kerke der Eerw. Paters Predikheeren, tot laefenisse der sielen van die ongelukkigen, op 4 deser soo vreeselijk geschoten zijnde, door de militairen, op de Merkt. De ander kloosters sullen dese Missen vervolgen op dese order, telkens ten 10 uren:

Vrijdag 8 deser bij de Eerw^{e} Paters Minderbroeders,
Saterdag 9 deser bij de Eerw^{e} Paters Augustijnen,
Maendag 11 deser bij de Eerw^{e} Paters Minimen,
Dijnsdag 12 deser bij de Eerw^{e} Paters L.V. Broeders,
Woensdag 13 deser bij de Eerw^{e} Paters Discalsen,
Donderdag 14 deser bij de Eerw^{e} Paters Beggaerden,
Saterdag 16 deser bij de Eerw^{e} Paters Capucienen.

De kerken waren opgehoopt met menschen en men sag tranen storten van droefheijd over dese ongelukkigen.

De kloosters vervolgden ook nog altijd op de order, hier vore gemeld, de Missen tot slants welvaeren; hetgene in de kerk der abdije van St Michiels alle Sondaegen verrigt word en alle Dijnsdaegen in de kerk der Engelsche Carmelietessen in 't Hopland, die op dien dag ook 't lof doen ten 4 uren.

Hopende door dien middel het geluk en welvaert over onse stad en land van den almogenden af te smeeken.

Daer waren verscheijde personen die, soo ten dien eijnde als om hunne weduwen en kinders te helpen, om aelmoessen

gingen langs dese stad, waervoor verscheijde rijken sig seer liberael hebben getoont.

8 Augusti heeft onsen Bisschop de siekenen en ongelukkige gekwetsten, in 't gasthuijs liggende, gaen besoeken en de selve vertroostende vermaeningen gegeven; 't was niets als droefheijd dat men er aen sag; want daer is te vreesen dat er wijnigen sullen doorkomen.

Alles was nu wederom stil; de hoofdwagt was wel dobbel aen de pand en met peerdevolk voorsien; op de casteelplijn was ook een militaire wagt, het canon op de vesten van 't' kasteel aldaer nog geplaetst.

Na middaga was 't collegie op 't stadhuijs en daer wird 't quart na 4 uren uijt het selve eene deputatie met de prepratoiren over de schandaleuse desordres op 4 deser door de militairen alhier op de merkt gedaen en over de twee borgers door hun gevangen op 't' casteel sittende, na Brussel gesonden, Jon^{r} Jac. Della Faille en Jon^{r} Joan. Frans Vermoelen, schepenen, beijde seer bemint van de gemeijnte; den borgemeester Van Schorel en den pensionaris Bom waren over dese saeke ook na Brussel.

Vandaeg hebben soldaeten tot Loven de vier commissarissen dier stad: Janssens uijt de Koeijstraet, Janssens uijt den gaffelmolen, Janssens an de vaert en den tingieter Charlis meijnen van hun bedde te haelen, maer sij hebben maer eenen konnen medenemen, te weten Janssens aen de vaert, omdat hun de andere ontsnapt waren; desen selven nagt hebben sij ook te Brussel de advocaeten Van der Noot en Goffin meijnen te ligten, maer is hun minder gelukt.

9 Augustus smorgens op het kasteel deser stad van Loven gebrogt, met eene wacht dragonders, sekeren borger en inwoonder van die stad, genaemt Guillielmus Janssens, woonen-

de ontrent de vaert aldaer, en aenstonts in 't calbas geset, waer uijt dh^{r} Mens en den notaris De Quertemont eijndelijk door goede voorspraek zijn gelaeten en aldaer eene kamer voor gevangenisse hebben bekomen; dog niemand mag alsnu bij hen komen; moet men hun iets laten weten, dit geschied met open brieven, eerst gevidimeert door Schepmans, gelijk met hunne brieven ook geschied.

In den morgent, ontrent 11 uren, ging den substituet proc. generael Schepmans na 't stadhuijs agter sig hebbende eenige corporaels, opgevolgt wordende door eene groote militaire wagt, om hem te beveijligen, dewelke sig posteerden voor het stadhuijs, tot hij afkwam; het schijnt dat hij eenen brief heeft bestelt aen de raedsheeren van den raede van Brabant, sig eenigen tijd in dese stad bevindende, gelijk nog geseijd is, en aldaer dagelijks op de staetekamer, sedert 4 deser, hunne affairen verrigten; en is alsdan wederom afgetrokken met dese lijfwagt.

Den vermaerden advocaet Jon^{r} Hendrik Van der Noot, advocaet der natien tot Brussel, die door sijne geleerde schriften, als waeruijt blijkt sijne seer schoone en vermaerde ‘Memorie over de rechten van 't Brabants volk’ in dato 23 April 1787, seer veel en sterk medegewerkt heeft tot behoudenisse van onse rechten en privilegien, is alsnu, beneffens andere, ook op de vlugt, om inde militaire handen niet te vallen, die alreeds na hem beneffens na de advocaet Goffin, gesogt hebben.

Sondag 10 Augustus hoorde onsen Bisschop het lof inde kerk van het gasthuijs en ging alsdan die ongelukkige gequetste andermael besoeken en vertroosten, waervan er wederom verscheijde overleden waren; en welk getal, soo van doode als gequetste, men begroot op 107.

11 Augustus is alhier, op de casteelplijn, de revue gedaen

der militairen, soo in de cloosters binnen dese stad liggende, als die van 't casteel; en ook der dragonders, alhier zijnde.

Men sag eene depeche van den minister, geteekent te Brussel 8 deser, en geadresseert aen de staeten van Brabant of hunne gedeputeerde, zijnde vol valschheden; men leest daerin onder andere: ‘En ingevolge dies van orders te geven, om vast te grijpen, die selfs, welke de openbaere wereldkundigheid van over langen tijd heeft aengewesen om te zijn de opperhoofden, den oorspronk ende bestierders van dit complot ofte samenrottinge, soo hier als tot Loven en tot Antwerpen; ende hun doen te geleijden als gevangenen van staet na het casteel deser laestgenoemde stad, alwaer sig reeds bevinden, de soogenaemde Mens en Quertemont, vastgegrepen op het dadelijk feijt van oproerige samenrottingen, welke daer geweest zijn, om hun vervolgens hun proces te worden aengedaen, achtervolgens de ordonnantien.’

13 Augustus smorgens, was onsen Hermandus Schepmans wederom op 't stadhuijs gekomen, maer met geene wagt meer, dan alleenlijk vier corporaels; hebbende den baes uijt ‘den Draek’ in de Suerstraet, alwaer veele patriotten vaderlanders in compagnie kwamen en alwaer veel nieuws vertelt wird; en dien uijt ‘de Croon’ aen de borse gedaegt; en hun ondervraegt nopens hetgene in hunne herbergen verrigt en geseijt is en word, aengaende den tijd.

De weth nam nogal informatien van den voorval, van 4 deser, door de militairen veroorsaekt; sullende de schaede, aen de huijsen en meubelen geleden, van stadswegen betaelt worden, soo men seijde.

14 Augustus verscheen Schepmans wederom op 't stadhuijs met sijne corporaels agter sig.

15 Augustus, wesende den feestdag van O.L.V. Hemelvaert, heeft men, wegens de cathedraele, solemnele en generaele processie gehouden na 't eijndigen der plegtige misse, met ronddraegen van het H. Sacrament des Autaers door den heere Bisschop deser stad, om den almogende God eenparelijk te bedanken, soo omdat Hij onse stad, in 't jaer 1529, heeft gelieve te verlossen van de soogenaemde sweetende siekte, alswel omdat Hij ten jaere 1585 onse stad onder de gehoorsaemheijd van haeren wettigen souvereijn en koning heeft gelieven weder te brengen en herstelt in haeren vorigen en ouden catholieken godsdienst.

Dese processie is ingestelt op St Michielsdag 1529, ter oorsaeke van die siekte, genoemt wordende de sweetende siekte en is alsoo op desen feestdag onderhouden geweest tot 1751, alswanneer dien feestdag is afgestelt; en dese processie gestelt op den Sondag daervoor; en alsnu vernietigt, bij edict van den keijser van 10 Meij 1786, alhier gepubliceert 29 Meij. Van dese siet de ‘Antw. Cronijke’ page 31.

16 Augustus, voor en na middag, was Schepmans wederom boven en werkt op de peijskamer aldaer, alwaer hij wederom vele borgers daegt en op eed ondervraegt aengaende hetgene sij geseijd hebben en ook over het request, hetgene vele geteekent hebben op 21 Julij lestleden, van geene lasten of 20ste penningen te betaelen, soo lange als de militaire in dese stad liggen. Sij waren seer tegen de committé der papatrouilles en wagten, waervan den notaris de Quertemont den auditeur was, dewelke bestont in ontrent 20 persoonen, waeronder patriotten en andere treffelijke borgers en capiteijns der wijken; niet anders in sin gehad hebbende als de vrijwillige patrouilles der patriotten en wijken te reguleren, om dese stad te beveijligen, op aggreatie van 't magistraet, komende dikwijls bij malkanderen op de wagtkamer op 't stadhuijs, waeronder alle de corpsen en wijken schuijlden,

door de weth geaggreeert zijnde, aen de wagtkamer alhier. Van dese committé waren er verscheijdene buijten dese stad op de vlugt geloopen; sij waren op dese seer verbittert, omdat sij meijnden dat dese eene conspiratie souden gemaekt hebben met die van Brussel en Loven, hetgene nogtans valsch is.

18 Augustus ontfing onsen Bisschop eene depeche van het gouvernement, ten eijnde van te doen ophouden de missen voor 's lands behoudenis en gestaedige ruste, die in de kloosters binnen dese stad dagelijks bij beurt geschieden, als hiervore gemeld; vóórgevende, dat hierdoor het volk te seer ontrust word; welke missen door vele godvrugtige bijgewoond wirden; en diensvolgens is dese misse op Dijnsdag 19 deser bij de Eerw^{e} Paters Predikheeren, wiens beurt het was, niet geschied, tot verwondering van ons godtvrugtige ingesetenen. Dat soo een werk moet afgebroken worden; als denkende, dat het gebed den eenigsten middel alnog is om alle onheijlen van ons en van onse stad en land af te weren, alsoo geene rechtveerdige vertoogen meer en gelden en de overige vrugteloos zijn geweest en men het geweld ziet proedomineren, tot nadeel van onse rechten, vrijheden en privilegien!

Verleden jaer was de biddag ook gestaekt door het gouvernement.

19 Augustus is alhier gepubliceert door den deurweerder Petrus S. Borrekens, het decreet, gegeven in den souvereijnen raede van Brabant, 12 deser en wird niet alleenelijk op de gewoonelijke plaetsen geafficheert maer op vele andere plaetsen deser stad, en luijd als volgt:

> ‘Decreet gegeven in den souvereijnen raede van Brabant den 12 Augustus 1788.
> Op de requeste van den substituet procureur generael De Leenheer, tegen de drij vertoogen aen het magistraet der stad Antwerpen ende aen de heeren staeten van

Brabant, respectievelijk gepresenteert op den naem der dekens, soo der hoofdambachten als der voordere ambachten der stad Antwerpen, in dato 10, 14 ende 15 Julij 1788, raekende de pretense gerechtigheden der selve dekens en de meer andere buijtensporigheden inde selve vervat.
Rapport gedaen in den raede, ter interventie van het officie fiscael; 't hof verklaert de requesten, gedateert, 10, 14 en 15 Julij lestleden ten desen vermelt; attentatoir aen de souvereijniteijt van sijne majesteijt, diffamatoir behelsende verscheijde stellingen, strekkende om het volk te ontrusten ende tot oproer te wekken; mitsgaeders verscheijde uijtdrukkingen, directelijk contrarie aen de constitutien van desen lande, permitteert dit decreet te doen drukken en te afficheren alomme daer des behoort.
Ordonneert aen den substituet proc^{r} generael De Leenheer te doen daeghen voor de commissarissen in saeke te deputeren, de persoonen, dewelke die gemelde drij requesten hebben onderteekent, om de selve gehoort, voorders gedisponeert te worden.
Actum 12 Augusti 1788. Was geparapheert As vt.; ondert. F. Lanné; loco Mosselman; onder stont: publicatio et affictio facta hoc 19 Augusti 1788. Ondert. P.S. Borrekens.'

20 Augustis om 10 uren smorgens zijn de soldaeten uijt het clooster der Victorinnen, wesende twee compagnien, na Mechelen vertrokken, gaende langs de veste na St Jorispoort.

22 Augustus wird van stadswegen gepubliceert, dat de ordonnantie, verbiedende het verblijf in de herbergen, caffehuijsen en diergelijke plaetsen, na het verlaeten der wachtklok ten half 11 ds avonds, alsmede degene verbiedende te worpen met steenen, bedelen, vueren op de straeten te stoken, schieten

met hunne kannonnekens enz. stiptelijk sullen agtervolgt worden.

Ten selven daege, wird wegens de universiteijt van Loven uijtgecondigt, dat ingevolge een decreet van 't gouvernement van 10 deser, den nieuwen cours voor de facultijten van het recht, medecijnen en philosophie moet beginnen tot Brussel in het Teresiaenscollegie, ten dien eijnde bereijd gemaekt, met 1° October; en dat den cours der theologie sal beginnen tot Loven 15 October toekomende.

Denk eens in wat gevaer de ouders hunne kinderen sullen stellen, ingevalle sij de selve na de bedorvene stad van Brussel senden; eene stad daer de buijtensporigheden soo groot zijn en aen eenieder bekent; maer men peijnst dat sij wijser sullen zijn.

Alsnu begonst de wagtklok 'savonds ten half elf en smorgens ten 3 uren wederom te luijden, alsook de poortklok, die men sedert 4 deser nog niet gehoort had, mits er den klepel uijtgedaen was en men eene andere klok gebruijkte. De poortklok is de oudste van den toren, volgens de inscripten met seer oude gottieke letters, op de selve staende, luijdend aldus:

Or rida: vocor + magister ieradus: de leodio me:
fecit: anno domini MCCCXVI (1316).

Op de wachtklok staet:

Guillielmus Witloockx me fudit Antverpiae anno 1730.

Onder de wapens deser stad staet:

Ick ben onrust alsoo ick alle nachten
de borgers drijft van straet, de waekers tot het wachten,
d'herbergen sluijt ik toe, vermaen door mijn geluijt
een ieder tot de rust en alle onrust uijt.
Guillielmus Witloockx,
Clock en bijaertgieter, Antwerpen.

24 Augustus smorgens om half negen uren, is sijne Doorl.

Hoogw. onsen Bisschop, na om 7 ure het H. Sacrificie der Misse gecelebreert te hebben, na Brussel vertrokken, hadde gisteren namiddag ten dien eijnde eenen courier gehad, waerop hij sijnen secretaris den seer Eerw. heere Antonius Van Celst, canonik der cathedraele deser stad, na Brussel heeft gesonden, die desen morgent om 4 uren alhier wederom gearriveert is, medebrengende dat sijne Doorl. Hoogw. self moest komen, waerop alnog eenen courier is gevolgt; sijne Doorl. Hoogw. hadde sijnen secretaris gesonden opdat hij de misse en lof in de cathedraele voor 't sluijten der feest van O.L.V. Hemelvaert soude gedaen hebben en morgen en volgende dagen op verscheijde dorpen moeste vormen. Dog is desen avond om half 10 alnog gearriveert, soodat hij op de voorsegde dorpen sal konnen vormen, gelijk hij vandaeg, 25 Augustus tot Eeckeren gedaen heeft.

26 Augustus, ordonnantie van den haring en van de haringrookerijen, alhier opgerecht.

27 Augustus was den vermaerden Schepmans wederom op 't stadhuijs, hetgene maer dagelijks geschiede, doende wederom seer vele van onse inwoonders daegen, om voor hem te compareren, soo geestelijke als wereldlijke; hij hadde onder andere den prior der Eerw^{e} Paters Predikheeren gedaegt en meer andere treffelijke persoonen, de selve ondervraegende onder eed en bevelende van niet het minste voort te zeggen van hetgene aldaer verhandelt word, waerdoor men niet het minste of wijnig kon agterhaelen van hetgene hij hun voorstelt. Hij komt nog altijd met sijne vier corporaels, die op de puije van 't stadhuijs blijven wandelen, soo lang als hij op de peijskamer blijft, alwaer hij schrijft met sijnen klerk.

Men segt dat onsen Bisschop na Weenen soude ontboden zijn en dat hij op 15 October soude vertrekken.

Het stadhuijs van agter en ter seijde, seer vervallen zijnde, wird grootelijks gerepareert; den marmer daer van komende, wird met arduinsteen vervult. Den trap van de veste, tegenover de Meerstege, was ook hermaekt seer vervallen zijnde; desen was gemaekt ten jaere 1624, volgens de inscripten op den selven te lesen, luijdende aldus: Cornelis De Clerck, Engelbert Borrekens, bouwmeesters; na een der seijden: anno 1624. Den anderen trap over de Bonte Mantelstraet, wird vernietigt.

30 Augustus in den morgent, wijnig na 9 uren, wird sekeren borger en ingesetenen deser stad, met naeme Joannes Kindermans, hebbende van 't swert corps der patriotten geweest, woonende in de Boekstege, op den hoek van de Beukeleerstraet suijdwaerts, door de militaire aen sijn huijs vastgegrepen en door hun na het klooster van Ter Sieken gebrogt; eene groote wagt soldaeten in de wapens stond aen den hoek van de Lepelstraet, ongetwijfeld tot assistentie of er eenigen tegenstand gedaen wird. Hij is op 31 Augustus of 1 October op het casteel geset bij de andere, tot welkers verlossinge alle middelen worden gebruijkt, dog te vergeefs, want geene requesten of representatien en helpen, maer zijn vrugteloos. Schepmans was op 29 deser na Brussel vertrokken met eene menigte papieren, waerschijnelijk sijne genomen preparatoiren.

Dit onvoorsiens vastgrijpen heeft wederom schrik gebrogt in sommige van onse goede borgers; namentlijk onder eenige van 't committé der wagten, waervan er wederom verscheijde sig buijten de stad begeven hebben en nog niet wederom zijn gekomen; uijt vreese van aldus ook te vaeren.

De fusielen degene de capiteijns der wijken sedert de troubels ten onderen hadden, wirden wederom gehaelt, hebbende ten dien eijnde eene quittantie van de wagtkamer bekomen,

dat sij die niet gebruijkt hebben tegen den keijser, maer alleenlijk voor de veijligheijd en publieke ruste deser stad.

September 1788.

Primo September, smorgens om half 9, wird in de kerk der Eerw^e^ Paters Augustijnen alhier gesongen een solemnele misse om door de selve te versoeken de gratie van Godt den H. Geest voor alle de jonkheijd, dewelke wederom hernemen en beginnen hunne studien der godtsvrugtigheijd, latijnsche taelen en voordere vereijschte wetenschappen. Moetende de studien alsnu beginnen, door order van 't gouvernement, met 1° Septembris, in plaets van 1 October gelijk het altijd geweest hadde. Diergelijke misse wird ook in 't koninklijk collegie, op 3 deser, gedaen, alwaer geene eerste schole meer gedoceert wird, ten welken eijnde men sedert eenige dagen in 't ligt sag het volgende:

> ‘Sijne Majesteijt hebbende besloten den oeffentijd der studie scholen in alle de koninglijke collegien der Nederlanden te brengen op vijf klassen; voorkomt men het publiek dat, door dese souvereijne dispositie, de sesde klasse, geseijt kleijne figuer of tyrocinium, van nu af word vernietigt en geene plaets sal hebben in het naaste oeffenjaer. Het sal dus behooren, dat de ouders, die hunne kinderen willen laeten studeren, hun doen onderwijsen inde grondbeginselen der studiescholen, 't sij door besondere meesters, in voege te gaen, in de groote figuer, waermede de oeffentijd der studiescholen sal beginnen.’

Bij de Eerw^e^ Paters Augustijnen, wird de eerste schole alnog gelijk te voren gedoceert; dog den nomber van student verminderde, van jaer tot jaer, door alle de nieuwigheden, die nogtans wijnig profijt konnen bijbrengen, want nu moeten de ouders, willen sij hunne kinders laten studeren, in eenig collegie eerst de eerste school laeten leeren, 't zijn wederom kosten en redens om de gemeijnte van de studie te houden,

die nogtans dikwijls soo veel iever tot de selve hebben als de rijken.

Ingevolge het voors^e^ decreet van den souvereijnen raede van Brabant, van 12 dser, zijn onlangs alhier gedaegt 1° den opperdeken van de chirurgijns, J.H. Dumoulin; 2° Petrus Ombelet en M. Braeckeniers, dekens der saegers; 3° Cornel. Deckers, deken der leemplakkers, om op 3 deser maend September tot Brussel te compareren, volgens het selve decreet; welke vier dekens ten dien eijnde op 2 deser zijn vertrokken; J.H. Dumoulin is selfs in persoon voor de commissarissen gecompareert, waerover de andere en die van de chirurgijnskamer, seer wijnig content waren; maer de drij andere hebben, na verscheijde adviesen, ten dien eijnde genomen te hebben, eenen procureur van den raed gesonden; de voors^e^ requesten wirden voorgelesen, waervan de procureur een copije en een dag versogt, om tegen te antwoorden.

Sij hadden verscheijde adviesen genomen of sijn ingevolge het voors^e^ decreet, in persoon moeten compareren ofte niet; sij wilden den voors^en^ procureur bijna niet aenveerden of hooren spreken; die sig alsdan daer tegen stelden; sullende, soo 't schijnt, de andere ook gedaegt worden.

Men segt dat den keijser heeft besloten, voortaen geene abdissen van vrouwenabdijen te benoemen, ten sij degene die pensionaeten of openbaere leerscholen sullen houden, op de wijse gelijk hun sal voorgeschreven worden; dog wat heeft het houden van scholen aen de kloosters deser stad geholpen; sij sijn daerom wel vernietigd geworden.

11 Septembris. Smorgens om 10 uren vertrokken de soldaeten uijt het clooster der Carmelietessen op den Rogier, bestaende uijt 2 compagnien, langs St Jorispoort na Mechelen; hunne bagagie was gisteren, ingepakt zijnde, vertrokken.

Den markgrave is wederom alhier gearriveert; woonende

inde Schuttershofstraet in seker kleijn huijs, toebehoorende aen sijne familie; en het schijnt alsof hij nu in dese stad soude blijven.

De voors[e] dekens, onlangs gedaegt zijnde, en op 3 deser tot Brussel niet persoonelijk gecompareert zijnde, hebben order ontfangen, van sig spoedig andermael na Brussel te begeven om in persoon te compareren voor de voors[e] commissarissen.

12 Septembris kwam er eene compagnie soldaeten uijt het klooster van Ter Sieken na dit der Carmelietessen, daer die gister uijt vertrokken waren.

27 Septembris savonds om 6 uren is den notaris E.J. De Quertemont eijndelijk, na alle moeijte aengewende te hebben, uijt sijne ongelukkige gevangenis door ordre van 't gouvernement verlost zijnde, door sijnen broeder en clerk met eene koets van 't casteel gehaelt, vergeselt zijnde door Schepmans, die aen 't clooster van Ter Sieken uijtging en zijn afscheijd nam. De Schoenmerkt, ontrent zijn woonhuijs, nues over de Schrijnwerkersstraet, stond vol volk; zijn vrouw en kinderen, de gebueren en allle ware vaderlanders waren vol blijdschap als sij hem sagen aenkomen. Niemand, noch familie noch vrienden, hadden bij hem nog bij de andere gevangenen mogen komen, sedert dat sij op de kamers waren geset, hetwelk groot droefheijd voor hun veroorsaekte.

In dese maend September is de kamer van den raede van Brabant, binnen dese stad geweest hebbende sedert 26 April lest leden, tot Brussel ingeroepen zijnde, van hier vertrokken. Wat de oorsaek van dit verblijf geweest is, is onbekent; dog daer waeren seer treffelijke mannen onder, van wien men niet anders kan seggen als lof.

Wegens het gouvernement wirden in September de geraemten en andere doode lichamen, sedert langen tijd bewaert

geweest hebbende in de anatomische kamer der vermaerde universiteijt van Loven, beneffens de bloemen, de boomen en andere inlandsche en uijtlandsche kruijden en gewassen uijt den botaniken hof aldaer, mitsgaeders de schoone instrumenten uijt het Ficum, gevoert na Brussel, na het Theresiaenscollegie; welke uijtvoerige scherlijk geen goed kan doen aen dese rariteijten, die men soo uijt sinnelijkheijd moet sien wegslijpen, tot ruime van die wijtvermaerde ende geheele wereld door bekende universiteijt; sij vervoerden niet alleen de instrumenten die tot vervaerdiginge der konsten van philosophie en medecijnen moesten dienen, maer ook het houtwerk, dienende tot versiersel der mueren, en de balcons, alsook de brandspuijt der universiteijt. De boeken der bibliotheek en banken van de hal, wirden ook al opgelaeden en na Brussel gevoert; jae gingen te werk alsof de beroemde universiteijt voor altijd hare geboorteplaets moest verlaeten; daer men nogtans integendeel hoopt, de selve in haeren glans, binnen korten tijd tot Loven te sullen sien herleven, tot welsijn van onsen lande.

October 1788.

2 October is de installatie der faculteijten van de rechten, medecijnen en philosophie, van Loven overgebracht zijnde na Brussel, aldaer geschied; in de parochiale kerke van Couwenberg wird, ten dien eijnde eene plegtige Misse gedaen, gevolgt door den Veni Creator. Den rector Van Leempoel en leden der drij facultijten waren daer tegenwoordig en hebben sig daernaer vervoegt aen het Theresiaenscollegie, welkers bouwen zijn toegepast voor het gebruijk der voortgebrochte facultijten. Den minister, grave van Trantmansdorff, heeft terstont daernaer sig vervoegt na het geseijt collegie, wordende aldaer onthaelt en gecomplimenteert door den rector, aen 't hoofd der drij facultijten. Na het vertrek van den minister wirden de drij facultijten vergaedert, om de voorlesing van

de depeches en der instructien te doen, die aen hun waren toegeschikt geweest wegens het gouvernement. Sanderdags wirden de eerste lessen gegeven; dog van dese stad en hebben hun aldaer geene begeven. En alsoo den cours alsnu soude tot Brussel moeten in gang komen en de facultijten der rechten, medecijnen en philosophie afgesneden zijn van de universiteijt, zijn daer toe alle saeken, soo van het Ficum, anatomiesael, pedagogien bibliotheek als andersints, uijt Loven na Brussel door keijserlijke wagens in September laest vervoert, en op 17 September is den studieloop tot Loven voor de klijne scholen in 't nieuw collegie der H. Drievuldigheijd heropend, gelijk ook de cours in 't soogenaemt generael seminarie; de theologanten aldaer in seer klijn getalle zijn.

Alsoo siet men dien grooten luijster der stad Loven verdooft, door het verplaetsen der besonderste facultijten. Den magistraet, omden ondergang van de stad Loven te voorkomen, indien de universiteijt verplaetst wird, hadde op 9 Augusti seer grootmoedige vertoogen gedaen aen 't gouvernement, waerop hun geantwoord is, bij depeche van 15 Augustus, gegeven tot Brussel onderteekent, Marie en Albert, onder andere, dat de orders van sijne majesteijt ter verplaetsing der selven van de drij facultijten deser universiteijt; te weten die der rechten, medecijnen en philosophie in dese stad, te uijtdrukkelijk en te volstrekt zijn, om ter uijtwerking dier, éénen oogenblik uijtstel te konnen verkrijgen; soodat hun vertoogen vrugteloos zijn geweest.

In het seminarie deser stad zijn geen nieuwe aenveerd; er worden geene lessen gegeven aen de Hollanders, de anderen sullen allen, uijtgenomen eenen die aldaer 4 jaeren heeft gewoond, na Douaij gaen, om in die universiteijt voort te studeeren, om alsoo tot het priesterschap te geraeken, siende hier geene kans meer, aengesien onsen Bisschop niet mag wijden als degene hunne theologie hebben gehoort in generael smi-

narie tot Loven; soodat er verscheijde studenten ledig loopen en afwagten of er geene veranderinge sal komen, sullende andersints verscheijde hun gedagt tot dien voorgemelden staet moeten verlaeten, en andere saeken, om den kost te winnen, ter hand trekken; vele ouders sijn bevreest hunne kinders tot de studie te schikken, om reden dat se vreesen dat er geene promotie voor hun is; met een woord, het is een bedroefden tijd; 't ware te wenschen dat er in 't kort eene goede veranderinge kwam.

Men hoort niet waer onsen Bisschop soude zijn; dan hoort men dat hij te Lier is; dan in de hoeven van den Ouden Bosch, sijne heerlijkheijd; op sijn speelgoed, hetwelk bij aldaer bouwt; en het schijnt dat hij sig aldaer ophoud, alsof hij in ballingschap was; nogtans men hoopt niet dat desen jaerigen man sijnen moed sal laeten sinken, maer integendeel altijd standvastig sal blijven. Hij heeft aldaer de permissie bekomen, soo van den prins van Oranje als van de staeten van Holland, om aldaer eene capelle te bouwen en den godsdienst te verrigten.

De lessen der chirurgie worden tot Brussel gegeven door h^{r} Kok, L.J.M. en stadsdoctor alhier, alsook der vroedschool en anathomia; is aldaer voor professor der vroedkunde gekosen, om welke redens alhier eenen nieuwen professor moet gekosen worden, welke keus was vastgesteld tegen 16 deser, maer daer is verbod gekomen wegens 't gouvernement aen 't magistraet deser stad, van geenen keus te doen en dat degene die sig daertoe presenteert, eerst te Brussel moet geexamineert worden, soodat er voor de lessen alhier op 't chirurgijns-colgie, boven de waeghe gegeven wordende, te vreesen is; want moeten de chirurgijnsgasten na Brussel gaen, om de lessen bij te woonen, dan sijn se queijt, want hoeveel sijn er die sulke kosten konnen betaelen? Wederom al nadeel voor ons land.

Ten selven dage zijn door het magistraet twee nieuwe stadsdocters gekosen, te weten dheeren en Mrs J.P. Hoijlaerts en Ludov. D. Le Roij, inplaets van den voors^en^ Mr Kok en van wijlen dh^r^ De Vaddere.

Onlangs zijn er wederom eenige dekens gedaegt om tot Brussel te compareeren, ingevolge het voors^e^ decreet van den raede van Brabant van 12 Augustus; zijnde ten getalle van 6. Wesende de 2de daeginge en, hebbende van geene voordere meer vernomen, soodat ik geloof dat alles is agtergebleven.

25 October, smorgens zijn er eenige dragonders uijt dese stad vertrokken na Mechelen en soo voort na Loven.

27 October zijn de andere dragonders hun gevolgt.

Desen morgent was 't collegie en men segt dat sommige heeren van 't magistraet de militaire wel souden willen behouden binnen dese stad en andere niet en dat, ingevalle deselve binnen dese stad blijven liggen, willen sij de cloosters in staet stellen, 't gene seer veel soude kosten en hetgene men voorgeeft wel op 20.000 gls.; siet eens wat somme voor soo eene onnoodige saek. Hebbende breeden raed geweest, soo ik meijne.

28 October, smorgens en na middag was het wederom collegie.

29 October na middag om 4 uren heeft het gebrand inde Keijserstraet, in 't huijs genaemt het nonneken, dog, wird haest geblust, doordien het met den dag geschiede; want andersints soude het met den gantschen terlink konnen gedaen geweest hebben, aengesien er geene klokken mogen geroert worden om te stormen, welk verbod nog duert sedert de desorders van 4 Augustus laetst; daer wird als na gewoonte

eene wagt van keurlingen bijgestelt, waerbij sig voegde eene militaire wagt.

Ten selven daege wird alhier van stadswegen gepubliceert en gewaerschouwt onder andere, dat de ordonnantie van 30 Augusti 1779, aengaende het bedelen, stiptelijk sal agtervolgt worden, gelijk ook degene van 28 Januarij 1783, verbiedende met eenige loterijen, rafelbandekens, terlingspelen voor te te staen of te laeten spelen, op de penen en confiscatien daerin vervat. Voorders, verbiedende aen de ingesetenen deser stad, van eenige vremde en onbekende persoonen, eenige huijsen, kamers, solders enz. te verhuren of te besorgen op pene van 50 gls. Sullende het magistraet om het bedelen er uijt te houden, nog verscheijde sergeanten aennemen.

30 October was 't andermael collegie; het had breeden raed geweest over de hofhoudinge, imposten, subsidien enz.; alle hetgene door de leden gelijkelijk was afgeslaegen.

Men segt dat de volgende artikelen onlangs souden afgeslaegen zijn, dewelke souden bestaen als volgt: dat er 8000 à 9000 glds., voor 't paert deser stad, in de marcheringe deser troupen soude gevraegt zijn, en van op kosten deser stad de bouwen der kloosters in staet te brengen, waerop soude geseijt zijn, dat sij sulks niet noodig hebben.

Ook soude gevraegt zijn van een dak te maeken aen de Tappesierspand, alwaer de hoofdwagt is, om droog te zijn, waerop soude geantwoord zijn, dat de pand groot genoeg was, dat sij konden binnen blijven. Soodat er niets geconsenteert is, maer alles afgeslaegen.

Die van de domeijnen zijn alsnu belast geworden om de bestellinge te doen voor de instaetstellinge der cloosters, soodat de militairen den ganschen winter alhier sullen blijven.

November 1788.

1 November, feestdag van alle heijligen en gewoonelijke dag die sijne Doorl. Hoogw. heeft gekosen, beneffens Paesschen, tot het geven der pauselijke benedictie, dog men heeft van Sijne Doorl. Hoogw. niets vernomen; hij soude op 4 deser, wesende den feestdag van St Carolus Borremeus, patroon der gewesene Jesuitenkerk en beschermer dr christelijke leeringe voor de bejaerde menschen deser stad, ten jaere 1779 opgeregt, aldaer de Misse gedaen hebben, gelijk alreeds bij de placcaert bekent gemaekt was; dog men heeft van hem wederom niets vernomen; men weet niet wat daervan te maeken; men segt dat hij soude siek liggen bij den pastoor in de hoeven, ontrent den ouden Bosch; maer verscheijde zijn van een ander gepeijs, al of hij niet in de stad soude mogen komen voor en aleer hij na Weenen soude geweest zijn; wat er van zij, is onbekent; men heeft gehoort dat hij aldaer ontboden soude geweest hebben van in Augusti lest.

5 November was het andermael breeden raed over de selve saeken en is wederom niet doorgegaen.

Frans M. Mens, op 't casteel alnog gevangen sittende, sedert 5 Augusti laest, was desen avond om 7 uren uijt sijne gevangenisse ontsnapt, de venster uijtgesprongen zijnde en soo langs den vensterkant, maer agtervolgt wordende door den schildwagt en tot aen de kerk gekomen zijnde, aenhebbende een mantel, alwaer hij door sijn loopen, waerschijnelijk door verbaesdheijd gekent zijnde, door eenen corporael aengehouden wird en is aenstonts wederom door hun in de gemelde gevangenis gestelt, wordende aldaer veel nauwer bewaert dan te voren, moetende de gevangenisse ten dien eijnde seer voorsien worden.

6 November was het wederom breeden raed over de subsidien, hofhoudinge, imposten; dog is wederom niet geconsenteert.

7 November was den breeden raed andermael vergaedert over de selve saeken; dog is weder afgeslagen en niet geconsenteert.

8 November was het wederom breeden raed over de selve saeken, te weten: hofhouding, subsidien, imposten, enz., dog is wederom afgeslaegen; en het consent gewijgert zijnde, heeft den pensionaris, wegens den buijten-borgemeester, eijndelijk de goede mannen na gewoonte bedankt, voor hunne gedaene moeite en devoiren; soodat de breede raeden over dese saeken waerschijnelijk sullen komen op te houden, waervore de leden 7 mael hebben moeten compareren. Ondertusschen, men moet den ijver en de standvastigheijd van onse goede mannen prijsen in 't wijgeren van dese saeken, alsoo sij geene redens vinden om te consenteren. Altijd wirden de staeten eerst over dese saeken geroepen en nu vraegt men eerst 't consent van den 3den staet.

De leden der steden van Brussel en Loven hebben ook geen consent gegeven, maer alles kloekmoedig gewijgert. Onse staeten zijn eijndelijk geconvoceert tegen 21 deser.

14 November smorgens om half 8 is den voors^{en} Frans M. Mens uijt sijne gevangenisse of civiel arrest gehaeld en gevangen genomen uijt den naem en van wegens den keijser als hertog van Brabant, ingevolge decreet van den souvereijnen raede van Brabant en is met een escort van ontrent 25 dragonders en eenige soldaeten voetvolk, dewelke de koets, waerin hij geseten was, vergeselt door provosten van vertegans, omringden, langs de poort van secours na Brussel gevoert, gevolgt door den alhier vermaerden substituet procureur generael Schepmans; door Berchem gepasseert zijnde, zijn de soldaeten weder na de stad gekeert.

Denk eens wat droefheijd voor sijne huijsvrouw, die be-

nevens sijne moeder na Brussel is vertrokken, om nog voordere moeijte tot sijne verlossinge te doen; hebbende benevens sijne familie en vrinden, tot nog toe vrugteloos alle moeijte ten dien eijnde aengewend.

Bijna alle de preparatoiren die den voors[en] Schepmans, alhier genomen heeft, hadden betrek op desen F.M. Mens, die eenen waren patriot was, een voorstaender van het land. Onlangs hadde Schepmans nog eenige borgers gedaegt en in 't clooster van Ter Sieken doen compareren, alsoo hij op 't stadhuijs niet meer en verschijnt; en ondervraegt nopens den geseijden Mens, aengaende eenige papieren, daer hij mede soude rondloopen zijn, op de borse en elders, om te laeten teekenen tegen de majesteijt, waerop sij niet konden antwoorden; jae sij gingen daermede te werk en hielen hem of hij eenen grooten muijtmaeker was; siet maer eens, hoe hij geschildert word; beneffens den Nots en De Quertemont, in de depeche van den minister van 8 Augusti lest, hiervore gemeld, hetgene wij seker weten valsch te zijn. (Sij wilden op hem werpen, als of hij het request van 21 Julij lest, ten opsigte van geene 20[e] penning te betaelen, soolang de militaire inde stad zijn, soude rondgegaen hebben om te onderteekenen).

De andere twee te weten: Joannes Kindermans en Janssens, blijven nog altijd aldaer sitten en men hoort alnog van gene verlossinge.

17 November is er van stadswegen gepubliceert: als de dekens van 't hoofdambacht van de Meersche, bij requeste gepresenteert inden Maendagschen raede, te kennen hebben gegeven, dat tot onderhoud van hunne behoeftige supposten bij voorgaende ordonnantien, selfs met parate excentie, ingevolge acte collegiael, in dato 28 Januarij 1726, boven de jaerkosten was toegestaen voor doodsschuld van ieder

suppost van 't Meerscheambacht, de somme van 4 guldens, dertien stuijvers; en diergelijke somme voor doodschuld van desselfs vrouw, welkers invoorderinge niet alleenelijk aen verscheijde moeilijkheden onderworpen was, maer ook niet vergenoegde tot het bereijken van dit oogmerk dier instellinge, waerdoor dit hoofdambagt te sijnen grooten agterdeele belast is geworden en nog jaerlijks merkelijk beswaert soude worden, versoekende om dit nadeel te voorkomen, de betaelinge der geseijde doodschulden te niet te doen en bij andere middelen te besorgen, den gewoonelijken onderhoud der behoeftige supposten; soo is bij wethouderen, naer voorgaende ondersoek, soo van de tegenwoordige gesteltenisse van het hoofdambacht der Meersche als van de bestieringe van de proveniers, in de huijsen op St Nicolaesplaets, aen dit ambacht competerende, ten koste van 't selve onderhouden wordende, goedgevonden te ordonneren en te statueren onder andere als volgt:

I

Dat alle supposten, ressorteerende onder het hoofdambagt van de Meersche, nu sijnde en bij tijde wesende, sullen zijn en blijven ontslaen aen de betaelinge van f 4, 13 voor de doodschuld; soo van hun als van hunne huijsvrouwen; sullende alleenelijk ingevordert moeten worden de soogenaemde levende schulden, waeraen onderworpen sullen blijven degene, dewelke in hun leven het Meerschambacht verlaeten of uijt hunne neringe scheijden.

II

Daer alsoo de gewoonelijke inkoomgelden niet vergenoegen tot den onvermijdelijken onderhoud en noodsaekelijk bekostigen van de lasten, daer dit ambacht mede beswaert is, soo sal eenieder, die naer de publicatie deser, onder de Meersche aenveerd wilt worden, voor inkomgeld aen de-

selve moeten betaelen acht en veertig guldens; de meerscheniers kinderen, nu sijnde en bij tijde wesende sullen gestaen met 24 guldens.

III

De supposten der onderhoorige ambachten, onder de Meersch resorterende, als tin- en loodgieters, mandemaekers, handschoenmaekers, wasmaekers, peperkoekbakkers, lijn- en twijnwevers, kanmaekers, sullen insgelijks voor inkomgeld aen de Meersch moeten betaelen f 48, sullende hunne kinderen gestaen met f 24 boven de gewoonelijke opschrijf en proefgelden aen hunne respectieve ambachten competerende, bij vorige ordonnantien uijtgedrukt.

IV

Van dit inkomgeld van f 48, sal het ambacht der Meersche genieten f 30 en de resterende f 18 sullen moeten gekeert worden, tot onderhoud der behoeftige supposten op St Nicolaesplaetse; van het half inkomgeld sal het ambacht der Meersche genieten f 15 en de resterende f 9 sullen moeten gekeert worden tot onderhoud der voors^{e} behoeftigen.

18 November is er eene amestatie in faveur van den voors^{en} M. Mens; zijnde onderteekent door meer als 300 persoonen en treffelijke borgers deser stad, ten dien eijnde op de borse en elders rondgegeven, na Brussel opgesonden, behelsende, dat hij altijd bekend is geweest voor een eerlijk man en van deugdsaem gedrag en treffelijk fabrikeur in sijde stoffen, bij wie vele gemeijne ambachtslieden hunnen kost winnen, dat hij seer veel gedaen heeft tot handhaevinge der publieke ruste deser stad, hebbende sijnen overmoijden ijver genoegsaem getoont, in de tumultens ten verleden jaere, tot herstellinge der gemeijne ruste. Dit geschiedde om niet na te laeten alle mid-

delen te werk te stellen, tot het bekomen van sijne verlossinge, die men soo seer verlangde. Ondertusschen heeft men vernomen dat hij op de Hallepoort binnen de stad Brussel in gevangenisse is gestelt. 't Was te wenschen dat men hem haest herstelt sag; wat plaisir soude het niet zijn voor onse stad en besonder voor sijne vrouw en familie, die beneffens alle onse goede borgers in groot verlangen en agterdenken zijn, hoe het met hem sal afloopen.

Sedert 21 November was het staetevergaederinge tot Brussel, waervan men verneemt dat den heere Prelaet van Ste Bernaerts, Benedictus Neefs, eenen seer ieverigen voorstaender van 's lands gerechtigheden voor ordinairen gedeputeerden gekosen is.

Onsen choordeken Jos. Frans. Engelb. Werbrouck, heeft in die vergaederinge tegenwoordig geweest soo men segt, in plaets van onsen Bisschop, die, men segt, seer onpasselijk is, sig nog altijd ophoudt in de Hoeven.

De gewone imposten, subsidien, hofhoudinge zijn aldaer geconsenteert geworden; dog grootelijks tegen dank van eenige treffelijke mannen, die geensints hun toestemminge gegeven hebben; hebbende seer lang gehapert en gebalanceert, eer het is doorgegaen. Men segt dat er van de geestelijken staet deselve souden gewijgert hebben: den Aertsbisschop van Mechelen, den prelaet van Affligem, den prelaet van Ste Bernaerts en nog twee andere prelaeten; ses andere prelaeten souden geconsenteert hebben; van de edelen zijn er elf stemmen geweest die deselve kloekmoedig hebben gerefuseert en 13 andere hebben geconsenteert.

Sedert eenige daegen is het wederom toegelaeten te stormen ende trommel te slaen als het brand; hetgene belet hadde geweest sedert de militaire furie van 4 Augustus lest, soodat de vreese, waerom dit verboden is geweest, verdwenen is;

waermede men onse oude poortklok wederom sal gaen hooren, die tot nogtoe, sedert de militaire furie van 4 Augustus sonder klepel gehangen heeft.

Sondag 30 November, na middag, was het collegie op 't stadhuijs over de imposten, subsidien, hofhouding; (den pensionaris Bom, gister van Brussel gearriveert zijnde, sal alsnu eersten pensionaris zijn, mits het overlijden van Jon^{r} Michiel Thomas Van Essen op 23 deser) hetgene waerschijnlijk aenstonts geconsenteert is geworden.

December 1788.

Maendag 1 December was het breeden raed over de voors^{e} dingen, dog wird door dese soohaest niet geconsenteert, wird uijtgestelt op morgen.

2 December waren de leden andermael vergaedert en is wederom door ons goede mannen afgeslaegen, alhoewel het magistraet soo spoedig geconsenteert had; en is gestelt op morgen.

3 December was 't andermael breeden raed, maer het consent is soo min als gister gevolgt, zijnde gestelt op 5 deser.

4 December, feestdag van de H. Barbara, zijn voor aelmoesseniers gekosen Dheer Solvyns en Carolus De Wael.

Ondertusschen wirden de imposten op het accijs bij provisie ingevordert; men segt dat hierover interpretatie was gevraegt, dog sullende, in cas van geen consent, het ingevorderde wederom gegeven worden, wordende ten dien eijnde de naemen op een anderen boek gestelt; over dese invorderinge waren op het accijsrecht eenige moeilijkheden voorgevallen, sommige sig daer tegen stellende; alsoo de betaelinge op het plat land geen plaets meer hadden.

5 December waren de leden andermael vergaedert, wesende de vierde mael breeden raed over deselve saeken; dog was soo veel als d'eerste reijse; zijnde onse goede mannen nog altijd even standvastig en ieverig voor 's lands welvaeren en gemeijne best, voorstaende, sooveel mogelijk, de gerechtigheden en privilegien van den lande, gelijk ook de oude schepenen, die seer neerstig zijn in het behertigen van het algemeijn welzijn.

6 December was het voor de 5de reijse breeden raed en is andermael gewijgert en gestelt op 9 deser.

9 December, wederom breeden raed, dog is wederom gewijgert en deselve worden sedert vandaeg niet meer ingevordert op het accijs, want vele die sig daer tegen hadden gestelt, namentlijk de tappers, seggende waerom sij meer gehouden waren dit te betaelen als op 't plat land.

10 December, andermael breeden raed over deselve dingen; en men segt dat er gisteren eenen brief of depeche wegens het gouvernement aen het magistraet gekomen soude zijn, ten eijnde sij de leden souden aenmoedigen tot het geven van hun consent, om te voorkomen aen de droeve gevolgen die er uijt konnen spruijten; hetgene hun gewaerschouwt wird. Dog hebben hetselve wederom even standvastig gewijgert, mits sij volgens hun gemoed geen redens vinden tot het geven van het consent.

11 December was 't wederom breeden raed over deselve saeken, voor de laetste mael, wesende de 8ste reijse; hetgene hun gewaerschouwt was door den pensionaris; hebbende hun seer aengemoedigt tot het geven van het consent; dog is we-

derom met den grootsten iever gewijgert; en zijn eijndelijk bedankt geworden als na gewoonte; en wij mogen en moeten hun ook bedanken voor hunnen grooten iever voor het vaderland, dien sij in alles hun mogelijk hebben getoont en nog toonen tot het gemeijne best. De leden van Loven en Brussel zijn mede even standvastig in alle de landssaeken, hebbende ook geensints hun consent gegeven; wat gevolgen er nu staen te komen, moet men sien.

't Is evenwel aen dese goede mannen der 3 hoofdsteden toe te schrijven dat men het meest heeft bekomen; want andersints soude sonder moijte alles genoegsaem doorgaen, soo men aen de manieren wel bemerkt.

13 December, smorgens om half 10 uren is Sr Kindermans (sedert 5 Augusti laetst nog altijd op 't casteel gevangen geseten hebbende) eijndelijk op vrije voeten, kosteloos en schadeloos gestelt zijnde, (zijnde den vermaerden substituet proc. generael Schepmans ten dien eijnde alhier gearriveert) met eene koets na huijs gehaelt, tot groote blijdschap van sijne huijsvrouwe en van alle welprijsende borgers en ingesetenen deser stad.

Sr Janssens, borger van Loven, ook op 't kasteel deser stad geseten hebbende sedert 30 Augustus laaetst, is gister avond om half 9 ook uijt dese ongelukkige gevangenis verlost; en vrij gestelt zijnde, met eene koets na sijn swagers huijs (Dh^{r} Hoijlaerts alhier die met sijne suster getrouwt is) gehaelt en aldaer met groote blijdschap ontfangen; en voorts verwillekomt door verscheijde van onse goede borgers en patriotten.

Nu begint men te hopen dat onsen patriot Dh^{r} Frans M. Mens, dien ieveraer voor het vaderland, ook welhaest uijt

sijne gevangenis op de Hallepoort tot Brussel sal verlost worden, tot onse groote blijdschap.

De koude sedert 3 weken seer fel geworden zijnde en nu bijna onverdraegelijk, heeft sedert 15 deser savonds de Schelde, door de menigte van ijs voor de werve, sig beginnen vast te setten; en soodanig dat men er desen morgent, 16 December al eenige, dog niet sonder gevaer sag overloopen na de Vlaemsche wal; en met schetsen rijden; daer waeren reeds bruggen op de werf en aen de kanten gemaekt, om gemakkelijk over te gaen; jea begonnen reeds kraemkens daerop te stellen; dog de vreugde duerde niet lang; want in den agternoen om 4 u. à half 5, het water opkomende, geraekte aen het drijven door de straffe tijde, waerdoor er vele in groot gevaer waren; 13 dreven er weg op een ijsvloed die nogtans allen gelukkiglijk zijn gered van die drijvende ijsschollen, bij middel van eene schuijte, leeders en touwen, soodat er tot nogtoe geen ongelukken zijn geschied. Volgens dat men segt is den vorst en koude strenger geweest dan in Januarij 1740 en 1776, wanneer men nogtans meijnt het koudste geweest te zijn van dese eeuw.

17 December in den morgent was de Schelde andermael eenigsints vastgevrosen, soodanig dat er wederom eenige bestonden, sig er op te begeven, dog geraekte haest aen 't drijven, dog allen die er op kwamen zijn het perijkel ontkomen; tegen den avond begonst het andermael te stroppen, soodat er wederom eenige overkwamen.

18 December is het vonnis uijtgesproken tegen de negen persoonen en ingesetenen deser stad die ten hoogsten befaemt en supect zijn, van sig plichtig gemaekt te hebben aen de desorders en plunderingen binnen dese stad voorgevallen in

de maend Junij 1787 en vlugtig zijnde sedert 2 en 12 April lestleden, gelijk alsdan geseijt is en sedert verscheijde mael ingeroepen en geproclameert; zijnde de saeken en advies gehouden op 20 Junij lestleden en alsnu geseijt in collegie op dese wijse: vier zijn gebannen voor altijd, twee voor 25 jaeren, eenen voor 15 jaeren en twee zijn soldaet geworden. Niemand hadde sulke vonnissen verwagt; men hadde gepeijnst dat alles dood soude gebleven hebben, mits de saeke in advies waren gekomen.

Door de aenhoudende en bijna onverdraeglijke koude, begonst de bedelarije als in voege te komen, alhoewel in verscheijde quartieren deser stad geld, torven, sargien en andere noodsaekelijkheden waren uijtgedeijlt aen de behoeftigen, door mildaedigheijd van sommige particulieren; en ook niettegenstaende de buijtengewoone uijtdeijlingen door de commissarissen van den armen in hunne respectieve quartieren deser stad; het scheen dat dese aelmoessen misbruijkt wirden door eenige; de sargien en andere effecten uijtgedeijlt, terstont verkogten, waerom van stadswegen op heden 18 deser gepubliceert wird, dat de pene van 6 gls. gecommitteert bij den 2en artikel der ordonnantie van 30 Augustus 1779 tot laste dergene die aelmoessen sullen geven, op het alderstrengste sal agtervolgt worden; voorts wird eenieder gewaerschouwt, dat degene die de voors^{e} goederen verkogt of verset hebben sullen gestraft worden volgens inhoud der ordonnantie en dat de verkogte of versette goederen terstond van stadswegen sullen uijtgehaelt en gereclameert worden bij de persoonen dewelke deselve ten anderen sullen hebben.

19 December is den jaerelijkschen spijker der graenen voor de chijnsen omgestelt als volgt: terwe f6,4; haver f 2,10; gerst f 3,12; boekweij f 3,1; evene 3,4; evie f 1,14; witte boonen f 7; erwten f 5,15; peerdeboonen f 3,3; somersloor-

saed f 6,18; wintersloorsaed f 7,5; sparie f 2,18; raepsaed f 6,19; kempsaed f 6; spelt f 2,14; vlassaed f 5,10.

Ondertusschen vernam men dat er eene seer nadeelige depeche wegens het gouvernement aen het magistraet gekomen was, ten opsigte van het bakkersambacht; en het schijnt dat hun bij de selve eenigen tijd word gegeven om te delibereren of sij sullen op den spijker bakken ofdat het ambacht wegens het gouvernement soude worden opengestelt.

De stad schijnt genegen te zijn ovens te stellen en aldaer volgens den spijker te bakken, om hetselve alsdan ten prijse als bij ordonnantie uijt te laeten verkoopen.

20 deser was het wegens het gouvernement bij depeche aen het magistraet deser stad, nogtans te vorens kenbaer gemaekt zijnde, aen ieder toegelaeten was van sig te komen warmen in de plaetsen daertoe geschikt binnen dese stad en waervoor ten eersten verkosen is, het klooster van Ter Sieken, alwaer ten dien eijnde in 't midden van die kerk een groot olievuer gestookt wird, op een ijseren rooster aldaer gestelt, waerboven eene houte schouwe was getimmert, leijdende den rook langs eene venster uijt, daerbij waren eenige soldaeten gestelt, van degene in 't gemeld klooster liggende, als toesigt.

Dit geschiedde op het voorstel van den lieutenant colonel Dujardin, die ook voorstelde van 1000 portien brood aen de armen uijt te deijlen dags; voorgevende dat die weldaed van de militaire uijt den naem van den keijser, het volk meer genegenheijd soude voor hun krijgen; maer dit voorstel van 1000 portien is niet gevolgt, 't was hun te schaedelijk.

Sondag 21 December was de kerk van de Spaensche Carmelietessen ook open ten dien eijnde; zijnde aldaer gister seer spoedig te midden der selve, op deselve wijse den rooster gestelt, waerop vandaeg niet alleenelijk vuer gestookt wird,

maer selfs tegen den muer in dese kerk, ook alles onder toesigt der soldaeten uijt dit klooster, die de vueren stookten. In dese kerken kan eenieder sig van smorgens tot savonds elf uren komen warmen, 't sij mans, vrouwen, kinderen, jongens en meijskens, sonder eenige onderscheijd en dat onder treffelijk toesigt der soldaeten, denkt eens wat daer van sal komen. O! Hoe kan het geschieden dat men die H.H. plaetsen, die schoone kerken tot sulke voorwendsels moest sien gebruijken; door alle welke schikkingen het gouvernement ons doet sien hunne eerbiedigheijd voor die H.H. plaetsen, jae, men schroomde sig van het huijs Godts in dusdaenige gesteltenis te sien.

Alhoewel de strenge vorst sedert 18 deser scheen te veranderen, bleef de Schelde ontrent Hoboken vastgevrosen; tot dat het ijs snagts, tusschen 21 en 22 deser, door den vloed wird opgebroken bij verrassing, soodat meer dan een ijsvlot voor- en namiddag kwam nederwaerts gedreven met tenten van riet daerop gestelt en alnog voorsien van eenige huijsraed en gerief van tappers en schenkers; dog men hoort van geene verongelukte menschen.

22 December wirden in de kloosters van de Cathuijsers en St Joseph Nasareth geseijt Spinsters publiek verkogt: eene groote partije marmeren steenen, wit en swert, gelegen hebbende in de schoone kerke van de Cathuijsers en Tersieken, groot 8 à 10 duijm vierkant; dese verkoopinge begonst smorgens om half 10, in den pand van het klooster der Cathuijsers, alwaer ten selven tijde alnog verkogt wirden eenen serk met 36 swerte steenen van 2 voet vierkant, en na middag, om half drij in het klooster van St Joseph Nasareth, alwaer nog verkogt wirden twee serken, gelegen hebbend in de kerk van Ter Sieken, met eenige dorpels.

Desen namiddag begon het wederom te vriesen, dog den volgenden nagt wederom te doeijen.

Sedert 27 December begonst de vorts wederom te hernemen met bijgevallen sneeuw en noordenwind en is snagts van 29 tot 30 deser geklommen tot den graed aen en boven het jaer 1740, volgens dat men segt, soodat de Schelde opnieuw vast vroos, waerop 31 deser, wederom met schetsen gereden wird; dog geraekte met de tijde wederom haest aen 't drijven.

Sedert 24 December waren de warmplaetsen in de voors^{e} kerken gesloten en het ware te wenschen dat dese voor altijd gesloten bleven; het is den choordeken der cathedraele, den Eerw^{en} heer Jos. Frans. Werbrouck die, men segt, kragtige moijte heeft aengewend om dit te beletten. Deselve zijn sedert niet meer geopent, tot groote blijdschap van alle godvrugtige menschen.

De gouverneurs generael hebben aen de magistraeten aengemelt, soo van Brussel, Antwerpen als Loven, van aelmoessen te geven, dewelke souden bepaelt zijn op f 3000, welke aen de respective magistraeten souden worden behandigd uijt de religiekasse. Dog men segt dat ons magistraet hun daerover heeft bedankt, want het is gemakkelijk aelmoessen te doen met het geld van een ander, en daerenboven eene somme van f 3000 kan in eene groote stad wat maeken.

- EINDE VAN HET TWEEDE DEEL. -

Tableau de la marche et des messieurs patriotes inscrits[1].

Trompette

Nobles tant à pied qu'à cheval.

J.F. Vermoelen, L.A. Vermoelen, J.B. Van Geeland, Jr. De Neuf de Borgt, J.H. Cogels, Joseph Lunden de Lachene, Joan. Lunden, Jacq. Knyff, Jacq. De Pret, Ch. Bartina... Mac Mahon, Ant. Nielens, J. De Caeters, J.E. Werbrouck, N. Werbrouck, P. Werbrouck, N.L. De Wael, P. Geelhand De Mercxem, J. Charlé.

Nombre des Musiciens parmi lesquels les Amateurs.

.....Vermoelen, Jac. Dirven, J. Mens, J. Guilliams, De Volder.

Quatre Capitaines de la Garde Bourgeoise.

Comme Capitaine: Michel Moens.

Conducteur & Porte-Etendart: Laurent Leyssens.

Les quatre de ce premier Peloton porteront la Corde dorée.

J. Corthals, P.J. Van Broekhoven, J.V. Vinanze, M. Ergo.

F. Auwers, M. Adriaensens, A. Antonissen, J. Van Assche, J. Blanckaerts, J. Van Bredael junior, Joan. F. De Bie, J. Van den Bosch, M.J. Baraux, N. De Bridt, J. Baroneau fils, J. Beeck, J.F.X. Baets, J. Ballieu, M.J. De Backer, H.J. Van den Bisdom, E.M. Van den Bogaert, N.F. Beeckmans, J.F. Bastens, P.J. Benoit, J. Brassaert, F. Bastyns major, Albert Begoden, Peeter De Boch, Antoine Bosschaert, J.B. Bordinckx, F. Bodar, C. De Buck, J. Blancquaert, J. Van Bredael, J.H. Bosmans, J. Le Bot, J.F. De Bock, J.M. Beerenbrouck, A.H. Colins, J.J. Colins, Hyac. Colins, M. Cuylits,

(1) Zie blz. 110.

H. Cnaeps, P. Cockx, F. Cockx, F. Van Campen, F. Colins, P. Casset, J.M.N. Claessens, J.M. Cools, J. Colins, F. Cristiaenssens, E.M. Cambier, J.B. Van den Corput, P.F. Coppal, J. Cockx, J.B. Ceulemans, J. Carolus, P. Ceulemans, E. Carolus père, J. Corthals, C. Ceurvorst, C. Delpetro, Jacques Dirven, P. Van Daele père, P.J. Van Dyck, P. D'Heyder fils, P. Deelen, J.B. Deelen major, M.J. Delfontaine, N. Dargone cadet, A. Van Dooren, A.C. Van Dueren, C. Deckers, P.J. Van Donghen, P.M. Ergo, M. Eggers, Jud. Ermens, J. Franssens, A. Le Feber, D. Le Feber, J. Franck, J.B. Franchischini, P.J. Franck, J. Franchischini, A.J. Geeraerts J.A. De Geest, F. Gilliams, B. De Graef, J.B. Gauman, F. Van Geel, P. De Gand, J.B. Genoelst, N. Gilles, J. Grevers, P.A. Geeraerts, P. Geenruts, A. Gilles, A. Georgerie, C.F. Gerardi, J.B. De Groot, M. Van den Hoeck, H. Hadet major, P. Huysmans.

Comme Auditeur: G. Deelen.

Comme Capitains: P.J.J. Leyssens.

Porte-Etendart: Ig. Van den Berghe.

N. Hemeri, N. Van Hulst, N. Hadet minor, F. Van Hasselt, J. Hoefnagels, J. Huybrechts, A. Harssevoord, J. Huyman, J.B. Hendrickx, C. De Haen, N. Van Hulst minor, J. Hebrant. Ad. Van Ham, L.M. Hermans, Jacq. Hebrant, J.F. Janssens, C Janssens major, J.J. Janssens, J.P.J. Jacobs, P. Janssens, F. ipperseel, J.F. Van Kieldonck, Eg. Van Kieldonck, A. Keersten, J.E. Van Kieldonck, F. Van Laeken, J. Van Lemens, J.C. Lambrechts, J. Leydecker, N. Lambrechts major, J. Lenaerts, F. De Leeuw, J. Lemineur, P. Leemans, Jacq. Le Doux, J.B. Letanche, L. Lincé, A. Lepaige, F. Lenoir, J. Van Lievendael, A.J. Van Loock, J.B. Van Langenhoven, J. De Lathouwer, J. Van Lerius, F. Van Lerius, J.B. Leyssens, A. Van Leeuwen, Phil. Moeremans, J. Moons J.M. Mens C. Moerenhout, Gasp. Main, J.B. Middelaer, J.F. Mortelmans, Jof. Moerinckx, J.P. Van Merlen père, P. Moelaert, J.H. Matthey, J.B. Musschen, Th. Van Meerlen, J. Mesmaeckers A. Morel, J.B. Van Mechelen, A. Muskeyn, G. De Marcour, C. Moons junior, J.G. Van Merlen fils, F. Mellerio, J. Mesigh, N. De Meester, C.N. Nanteuil junior, C. Nagels, A.S. Van Nero, H. Neumans, Jos. Van den Nest, F. Offermans, J. Olislaegers fils, R.A. Van Os, B. Ommeganck, J.F. Oreilly, J.F. Van Opstal, P. Offermans, N. Pauwels père, M. Pauwels, A.J. Pierpont, J.B. Pinson, P.J. Proost fils, J. Pieters,

P. Pauwels, Egid. Podor junior, N. Pelgrims, C. Pelgrims, Jean Pilaer, J. Pauwels, C. Praet, P. Parrin, J. De Pues, C. De Pues,

Comme Auditeur: E.J. De Quertenmont.

Ad. Van Reenen,

Comme Capitaine: Jean Sicotti.

Porte-Etendart: F.J. Van Hoorenbeeck.

J.B. Raeymaeckers, C. Rens, A. Rynwit, D. Van Ravensteyn, P. Rymers, H. De Ronde, A.M. Rossart, N. Stappaers, A. Van de Sanden, M. Solvyns, D. Smits, P. Sluyts, P. Solvyns, P.F. Vander Smissen, C. Van Santen, P. Stens, F. Souffelé, E. Schobbens, J.M. Smets, J. Stappaerts, N. Sibons, J.P. Strybos, L. Struyts père, C. Sieuninckx, G.J. Smekens, F. Truyens père, J. Van Tilborg, P.J. Valenteyns, P. Veydt, A.J. Valenteyns, M. Verheyen, P De Volder, P. Verachteren, J.B. Verpoorten, J.V. Vinnanzen, C. Vleeshouwers, A.J. Vleeshouwers, N. Van der Velden, L. Veydt, J. Verbist, J.P. Verbueken, Jacq. De Vries, P.J. Vinck, Corn. Vloet, A. Van der Veken, Adam De Weerdt, P.J. Wappers, J. Van de Wauwer minor, J.N. De Welde, P. Van den Wyngaert, J. De Wersier, C.J.M. De Wolf, C. Van de Wauwer, F. Wappers fils, J.P. Wouters, J.C. Wuchters, A. Weelen, J.B. De Wersier, G. De Wersier, H. De Wersier, P.J. Wuyts, J.F.J. Wouters.

Et un très grand nombre de Mrs. PATRIOTES.

Comme Auditeur: André Colins.

Porteurs du plat d'Argent sur lequel étoient les Complimens en Vers: à Mr. JACQ. A. DELLA FAILLE & Mr. BOM.

Ignace De Cort - Joseph Franchischini.

Interprête des SENTIMENTS ANVERSOIS: Henri De Cort.

Porteurs de deux bouts de la Corde ornée dans les floches desquels étoient la date & les Noms de Mrs. le Bourgmeste & le Pensionnaire: E. Wappers - P. Huybrechts.

Quatre Capitaines de la Garde Bourgeoise.

Représentants tous les PATRIOTES.

Du Monseau, G. Leemans, Ad. Blinkvliet, J.F. Ballieu.

Affiliés de deux Cavaliers Nobles: Mr. Ch. Ullens, Mr. Ch. De Bosschaert.

Quatre Caporaux de la Garde Bourgeoise.

Suivoit la Bierre d'Anvers **destinée pour le Peuple.**

Zaakregister op de kleinere aanteekeningen

Aberdaan, 12, 139
Ambachten, 68, 85
Annonciaten, 95
Batterij op de werf, 20
Bedelarij, 258, 259, 270
Beerschot. Beeld van S. Norbertus, 227
Begraafplaatsen, 29, 35, 36
Beiaard, 115, 206, 231
Berechting, 23-24, 27 en vgd.
Blauwhandsche rui, 226
Boter, 16, 62-63, 157-159
Brabantisatie, 19
Broederschappen, 10, 16-21, 49, 101, 136-138
Broederschappen. Zilverwerk, 31-32, 56
Bruinvisch, 196
Carmeliterssen, 92, 145, 211, 221, 233, 253, 271
Carmeliterssen (Engelsche -), 242
Chirurgijnscollege, 67 (Zie ook collegium medicum.)
Clarissen, 5, 58, 59, 98, 207
Collegium Medicum, 9, 18
De Hondt, 100-101
Derde-orde-klooster, 40, 43, 99, 148, 152, 163, 207
Diamanten, 89, 197
Faconsklooster, 161
Fortificatien, 5
Frederik-Hendrik (Fort), 11
Fusieksteenen, 76
Galg op de markt, 160
Gedenkpenning, 33
Godshuis in de Jezusstraat, 8
Graanuitvoer, 172, 173
Haring, 173, 178, 251
Heiligdagen, 26
Hessenhuis, 210, 211
Hollandsche troebelen, 166, 171, 172, 175, 177, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 188
Huwelijksdispensatiën, 22
Intendentie, 117, 138, 141
Jagers-patriotten, 135, 143, 147, 184
Jerusalem (Ridders van -), 63
Jubileeën en processiën, 21
Karthuizers, 211, 233, 272
Kerkhoven, 10

Kerkwijdingen, 16, 72, 204
Kermissen (Edikt op de -), 8
Kermissen, 25, 72
Kleermakersgasten, 184
Klokken van O.L.V. kerk, 249
Kloosters (vernietigde -), 8, 91-92
Kloosters. Verkooping, 39-40
Kloosterstraat. Poort van St-Michiels, 227
Kruisschans, 11
Kruisweg van S. Joris, 203
Lantaarnen, 163, 165, 172
Liefkenshoek (Overname van -), 7, 10, 11
Lier. Christelijke Leering, 44
Lier. Karthuizers, 6
Lillo (Overname van -), 6 en vgd., 10 en vgd., 159
'Louis', 181
Luythaegen, 5, 50, 53, 54, 207
Medecijns etc., 9
Meerseniersambacht, 262 en vgd.
Meiboom, 70
Miniemen, 63
Munt, 42
Nazareth (Klooster van S. Jozef -), 96, 211, 221, 272
Norbertinessen, 99
Ommegangen, 24
Onweer, 225
Opstand, 81 en vgd.
Parochiën, 33, 71
Pasquillen, 73, 77, 78, 141, 157, 205, 207, 208, 213, 216, 224, 231, 232, 234, 235
Patriotten, 147, 148, 153, 161, 162
Pelgrims van S. Julianus, 66, 203
Pok-inenting, 144
Polder. Overstroomingen, 14
Poortsluiting, 196
Predikheeren, 47, 207
Predikheerinnen, 48, 51
Rechtspleging, 57, 60, 61, 62, 72, 74
Roode Poort, 38, 56
Rubens (Schilderijen van -), 50
Seminarie generael, 39, 59, 190, 192-
S. Laureis (Fort), 15
S. Philips (Fort), 11, 13, 14
Smeden, 70
Sodaliteit, 204
Spinsters (Zie Nazareth)
Stadhuis. Herstellingen, 251

Stadswaag, 10
Suikerraffinaderijen, 70
Terzieken, 5, 94, 117, 221, 233, 235, 254, 271, 272
Universiteit, 198 en vgd.
Uurwerk der Kathedraal, 38
Victorinnen, 239, 248
Vleeschderven, 80
Vliet voor het Oostersch huis, 84
Vormsel, 23
Vrijmetselaars, 6
Witzusters, 97
IJsgang op de Schelde, 269, 273
Zilverwerk der broederschappen, 31-32, 56